

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

XX. YÜZYIL AFSİNLİ HALK ŞAİRLERİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fırat Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi

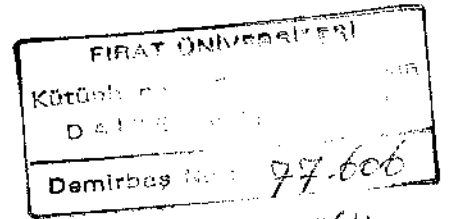

0068590

255.07.02.03.00.00/08/0068590

TD YL/45

DANIŞMAN
Yrd.Doç.Dr. Esmâ ŞİMŞEK

64
Y.L.
Sos. Bil.

HAZIRLAYAN
Nazife Gül SEKNİ

ELAZIĞ - 1996

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ.....	1-22
A- ÂŞIK EDEBİYATI HAKKINDA GENEL BİLGİ.....	1
B- AFŞİN'DE HALK ŞAIRLİĞİ GELENEĞİ.....	18

I.BÖLÜM

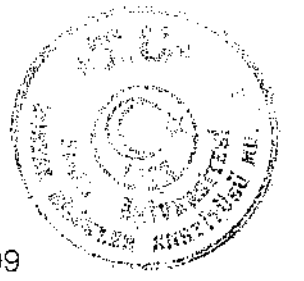
AFŞİN'DE YETİŞEN HALK ŞAIRLERİ.....	23-299
-------------------------------------	--------

A- Daha Önceki Dönemlerde Yaşamış Olanlar.....	23-129
--	--------

1- ADEM KILIÇ	23-49
a) Hayatı.....	24
b) Şairliği ve Sanatı.....	25
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular.....	28
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar.....	40
d) Şiirlerinden Örnekler.....	41
2- HAMİT KOCA	50-81
a) Hayatı.....	50
b) Şairliği ve Sanatı.....	52
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular.....	62
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler.....	71
d) Şiirlerinden Örnekler.....	72
3- ÖMER LÜTFİ PİŞKİN	82-99
a) Hayatı.....	82
b) Şairliği ve Sanatı.....	86
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular.....	89
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar.....	91
d) Şiirlerinden Örnekler.....	92
4- HAYATİ VASFİ TAŞYÜREK	100-129
a) Hayatı.....	100
b) Şairliği ve Sanatı.....	102
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular.....	110
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar.....	122
d) Şiirlerinden Örnekler.....	124

B- Yaşayan Halk Şairleri.....	130-299
1- YUSUF HAFİZ ATAÇ	130-149
a) Hayatı	130
b) Şairliği ve Sanatı	132
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular.....	137
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar.....	143
d) Şiirlerinden Örnekler	144
2- ALİ BAŞPINAR.....	150-186
a) Hayatı	150
b) Şairliği ve Sanatı	152
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular.....	162
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar.....	170
d) Şiirlerinden Örnekler	171
3- ALİ RIZA CEVİZ	187-200
a) Hayatı	187
b) Şairliği ve Sanatı	187
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular.....	191
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar.....	196
d) Şiirlerinden Örnekler	197
4- NURİ DEMİR.....	201-237
a) Hayatı	201
b) Şairliği ve Sanatı	202
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular.....	209
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar.....	223
d) Şiirlerinden Örnekler	224
5- OSMAN KONAK.....	238-273
a) Hayatı	238
b) Şairliği ve Sanatı	240
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular.....	246
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar.....	258
d) Şiirlerinden Örnekler	259

6- HACI YENER	274-299
a) Hayatı	274
b) Şairliği ve Sanatı	275
c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular	282
ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler	289
d) Şiirlerinden Örnekler	290

II.BÖLÜM

AFŞİNLİ HALK ŞAİRLERİNİN ŞİİRLERİNDE GÖRÜLEN

ORTAK UNSURLAR	300-303
a) Şekil Özellikleri	300
b) Muhteva Özellikleri	301
SONUÇ	304
SÖZLÜK	306
BİBLİYOGRAFYA	316

ÖNSÖZ

Her köşesi cennet yurdum, dile gelir Anadolum. Uğruna bin can verdiğim, canımdan öte sevdiğim. İki gözüm, güzel yurdum ve güzel yurdumun bir parçası Kahramanmaraş ilinin Afşin ilçesi...

Bir başkadır Afşin, bereketli toprakları, Binboğa Dağı'nın balı, coşkun akan Hurman çayı ve alabalık yatağıyla bir başkadır.

İlk tayin yerimiz olması sebebiyle tanıdık Afşin'i ve Afşin'de yaşayan güzellikleri. Tabiatla tarihin kucaklaştığı, gönül pınarından sular içtiği, binlerce canı kendine dost seçtiği şirin belde. Nice canlar bağrında yatar... Niceleri gönlüne söz geçiremez de mısralarıyla örer duygularını. Ve Meşguli'nin deyimiyle; "Oğul balı akar dilden..." Gönül pınarı dolar da binlerce mısra dökülür gönülden.

Görev yaptığımız bölge olması sebebiyle tercih ettiğimiz Afşin'in Hurman Çayı'ndan damlayan mısralar, Binboğa Dağı'nın balıyla tatlanıp da gönüllerde yerini bulunca aynı tatla dizeler dökülür dudaklardan... Hemen hemen bir insanın geleneğe az da olsa katkıda bulunduğu Afşin'de en çok dikkatimizi çeken husus çok sayıda halk şairinin olmasıydı. Acaba toprağından mı, suyundan mı dediğimiz bu güzel belde, bağrında besleyip büyüttüğü birçok insanımızı halk şairleri zincirine eklemiştir. Zincirin her bir halkasını oluşturan bu insanlar, dünyalarını mısralarıyla örmüşler; millî benliklerini, örf ve adetlerini mısralarına nakış nakış işlemişlerdir. Çok sayıda halk şairini tesbit ettiğimiz Afşin'de bu halk şairlerinden bir çoğunun çıraklık safhasında olduğunu müşahade ederken, bir çoğunun da şairliğinin hevesten öte gitmediğini farkettilik. Zincirin büyük halkaları olan Derdiçok, Hayati Vasfi ve Kul Hamit bu insanları derinden etkilemiş halk şairliğine ilgiyi biraz daha arttırmıştır.

Biz, bu güzel geleneğin farkına vardıktan sonra yüksek lisans tezimizi bu konuda hazırlamaya karar verdik.

Çalışmamız İçindekiler, Önsöz, Giriş ve Kısaltmaların dışında iki Bölüm'den meydana gelmektedir. Birinci Bölüm Afşin'de yetişen halk şairlerine ayrılmıştır. Bunlar da:

A- Daha Önceki Dönemlerde Yaşamış Olanlar

B- Yaşayan Halk Şairleri olmak üzere iki alt bölümde incelenmiştir. İncelemede şairin;

a) Hayatı

b) Sanatı ve Şairliği

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular

ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar başlıkları esas alınarak inceleme yapılmış, daha sonra da şairlerin şiirlerinden örnekler verilmiştir.

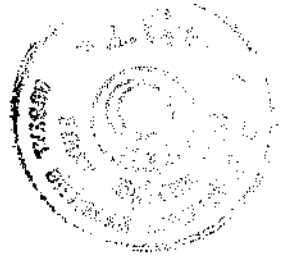
İkinci Bölüm'de ise "Afşinli Halk Şairlerinin Şiirlerinde Görülen Ortak Unsurlar" başlığı altında şekil ve muhteva özellikleri incelenmiştir.

Çalışmamızın değerlendirildiği "Sonuç" bölümünden sonra, mahallî kelimelerin yer aldığı bir sözlük hazırlanmış; bunu faydalandığımız kaynakların bulunduğu "Bibliyografya" takibetmiştir.

Bu tezi hazırlamamda bana yardımcı olan tüm Afşinli şairlere, kıymetli öğretmen arkadaşlarım Erdal Karakuş ve Feridun Şahinkaya'ya, Afşin Belediyesine, Yeşil Afşin ve Afşin'in Sesi Gazetelerine, izin hususunda her türlü kolaylığı sağlayan Afşin İmam Hatip Lisesi Müdürü İhsan Arduç Bey'e, yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen İbrahim Lütfi Topaloğlu'na ve beni sabırla destekleyen çok kıymetli hocam Yrd.Doç.Dr. Esma Şimşek Hanım'a teşekkür ederim.

1996 AFŞİN

Nazife Gül SEKNİ

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
Ank.	: Ankara
c.	: Cilt
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
Hız.	: Hazreti
İst.	: İstanbul
K.B.	: Kùltür Bakanlığı
K.B.Y.	: Kùltür Bakanlığı Yayınları
s.	: Sayfa
v.s.	: Vesaire
Yrd.Doç.	: Yardımcı Doçent
y.y.	: Yüzyıl

GİRİŞ

A-ÂŞIK EDEBİYATI HAKKINDA GENEL BİLGİ

Yüzyılların kültür birikimini, sazının telinde, gönlünün derinliklerinde taşıyan halk şairlerimiz ve bunun neticesinde ortaya çıkan Âşık Edebiyatımız... Tarih boyunca hiçbir menfaat gözetmeksizin âşıklık geleneğini muhafaza eden ve gönülden gönüle bir köprü kuran güzel insanımız, güzel insanlarımız. Sizlerle yaşadı duygularımız, sizlerle ölümsüzleşti her anımız...

Hayatın her safhasında, hangi şartlarda olursa olsun farklıdır yaşanan, hissedilen. Dizilen her mısra da sevinçlerimiz, kederlerimiz gizlidir; yazılan her mısra da kendimizi, sevdiklerimizi buluruz. Bazen yanık bir türkü olup karşımıza çıkan bu mısralar bazen de acılarımızı paylaşır bizimle... Onları öyle yaşarız öyle hissederiz ki beşikten mezara deyimiyle yüzyüze kalırız ömrümüzce... Kimi zaman sevgi ve şefkat yüklü mısralar ninni adıyla bizleri uyuturken, kimi zaman da acı ve ızdırap yüklü bu mısralar son yolculuğuna uğurlar sevdiklerimizi. Ne demiştik, beşikten mezara...

Ozan kelimesi Oğuzlar'ın halk şairi musikişinası manasında çok eskidenberi kullanılan bir kelimedir. 14. asırda Azeri sahasında tespit edilmiş olan meşhur Dede Korkut Kitab'ı, ozanın mahiyeti ve Oğuz aşiretleri arasındaki yeri hakkında bize çok açık malumat veriyor: Ozanlar Oğuz Cemiyeti arasında hususi bir zümre teşkil ederler, ellerinde kopuzları ile ilden ile, obadan obaya gezerler; düğünlerde ziyafetlerde bulunurlar; kopuzları ile eski Oğuz destanları, Dede Korkut Hikayeleri söylerler; yeni hadiseler hakkında yeni yeni şiirler tanzim ederler; zenginler de onlara bazen sırtlarındaki kıymetli elbiseyi çıkarıp verirler; koyunlar koçlar ihsan ederler.

(1) M. Fuad Köprülü, Edebiyat Araştırmaları I, İst., 1989, s. 139.

16. y.y'a kadar yaşayan bu kelime 16. y.y'dan sonra yerini "âşık" kelimesine bırakmıştır. Ahmet Kutsi Tecer bu konuda "âşık" kelimesinin önceleri Yunus tarzında ilâhîler ve mistik şiirler söyleyen şairler tarafından kullanılmaya başlandığını, daha sonraları saz şairlerinin hepsine âşık adı verildiğini söylemektedir.² "Âşık" ve "Saz şairi" kelimelerinin aynı manada olduğunu görüyoruz. Saz şairleri ya da âşıklar iki bölüme ayrılır: ³

Bir Kısmı:

a) Ümmidîler

b) Saz çalmasını bilirler, şiirlerini saz eşliğinde söylerler.

c) İrticalen yani hazırlıksız olarak şiir söyleme, başlıca özellikleridir.

ç) Şiir hece ölçüsüdür. Ancak okuma yazma bilmedikleri halde, bu kuralın dışına çıkan aruzla söyleyen şairler de vardır.(Sümmani, Âşık Şenlik gibi.)

Âşıkların bir kısmı ise, belirli bir öğrenimden geçtikleri gibi, saz çalmasını da bilirler; fakat şiirlerini hem hece hem de aruz ölçüleriyle yazmışlardır. (Âşık Ömer, Gevheri, Dertli, Erzurumlu Emrah gibi.)⁴

Kalem Şuarasına gelince, bu terim, aslında kalem şairleri demektir; fakat saz şairlerince tekil anlamında kullanılır. ⁵

Kalem şairleri belli bir öğrenimden geçmiş, saz çalmasını bilmeyen, hem hece, hem aruz ölçüleriyle şiirler yazan şairlere verilen addır.

(2) Ahmet Kutsi Tecer, "Karacaoğlan'a Yeni Bir Bakış I", Karacaoğlanın Zamanı İst.(10 Ağustos 1954)

(3) Köprülü, Türk Saz Şairleri I, İst. 1940, s.12; III, s.877

(4) Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler, Ank. 1969, s.18

(5) Ahmet Talat Onay, Halk Şiirinin Şekil ve Nev'i, İst.1928, s.7

Bunları öğrenim görmüş, aruzla ve hece ölçüsüyle şiir söyleyen âşıklardan ayıran nokta, saz çalmasını bilmemeleridir. Bayburtlu Zihni, Çankırlı Zahmi gibi şairler bu gruba girer.

Halk Şairi terimi ise bir genellik taşır ve âşıklarla kalem şuarasını içerisine alır. Halk şairi derken ikisi birden kastedilir. Kalem şuarası aruzlu şiirler yazsa bile divan şairleri sınıfının dışında kalır. Onlar âşık edebiyatı türlerinde şiirler yazmaları ve bu tür şiirlerinde sade bir dil kullanmalarıyla, halk şairi kafilesine katılırlar. Biz de Afşinli şairler için bu terimi kullanmayı uygun gördük. Paylaşılan yalnızlıklar, dudaklarda hissedilen bir yudum tebessüm ve arta kalan duygular... İşte bütün bunlar ifadesini halk şairlerinin kaleminde bulur. Bilinen en eski Türk şairleri tarih boyunca farklı adlarla anılmıştır. Bu şairlere Tonguzlar "Şaman", Moğol ve Bor-yatlar "Bo" veya "Bugue", Yakutlar "Oyun", Altay Türkleri, "Kam", Samuitleler "Tadibie", Finovalar "Tietoejoe", yani "Bakıcı", Kırgızlar "Baksı-Bakşı", Oğuzlar ise "Ozan" adını vermişlerdir.

Sosyal hayatta önemli bir yere sahip olan, insanlıkla varolan, Dedem Korkut'tan günümüze bir köprü kuran şairlerimizin İslamiyet öncesinde "Sihirbazlık, Rakkaslık, musikişinaslık, Hekimlik, Şairlik" gibi vasıfları vardır. Bunlar yıldızlarla sihrederler, güneş tutulmalarını haber verirler. Günlerin hayırlı mı yoksa şerli mi olacağını evvelden bilirlerdi. Bu yönleriyle de toplumu derinden etkilemişlerdir. 9

(6) Onay, a.g.e., s. 20

(7) Dizdaroğlu, a.g.e., s.20

(8) Köprülü, Edebiyat Araştırmaları I, İst. 1989, s.57

(9) Nihat Sami Banarlı Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, İst. 1971, c.1, s.42

Günümüzde ozanların bu fonksiyonlarından geride kalan sadece şairliktir. Halk hekimliğiyle uğraşan şairler de vardır. Bu geleneğin temsilcisi olan ve âşık edebiyatını icra eden halk şairlerinin vazifesi aşka benzer duygularla sevilen Tanrı'ya ilâhîler söylemek, yakarıшта bulunmak, savaş kahramanları ve kahramanlık vakaları için destanlar koşup dizmek; faziletleri ve kahramanlıkları şiirle ebedileştirmekti.¹⁰ Toplumsal hayatta bütün insanlarla yaşayan bu şairler, günlük hayatın vazgeçilmez parçası olmuştur. Söz ile musikiyi birleştirmişler, kopuz (günümüzde saz) eşliğinde sanatlarını icra etmişlerdir.

Böyle bir hayatın temsilcisi olan dindarlar, aynı zamanda ilk şairlerdi. Dindar şairler çevrelerine toplanan insanlara, duyup düşündüklerini anlatmak için, içinde bulundukları devrin konuşma dilini, dilleri döndüğü ölçüde bir heyecan ve telkin lisanı haline koymaya çalışıyorlardı.¹¹ Böylelikle ilk dini edebi ifadeler nesirden çok nazım için başlangıç olan, ahenkli bir dille söylenirdi. Fakat dini şiirin bu ilk devrinde din, vezinli-kafiyeli olma kabiliyeti gösterdiği daha ileri zamanlarında bile, söylenmek istenen heyecanı ifadeye elverişli değildi.¹²

Esasen, dinin niteliği hakkında yapılan incelemeler, açıkça ortaya koymuştur ki, günlük hayatın meşakkatleriyle yorulan zihni eğlendirecek ve dinlendirecek oyun ve sanat gibi şeylere açık kapı bırakmak, dinin aslı tabiatında vardır; sanatı din için dıştan bir süs gibi algılamamalı, her ne şekil ve nitelikte olursa olsun, bütün törenlerde varolan zaruri unsur gibi kabul etmeli ve her dinde mutlaka şiir olduğunu bilmeliyiz.¹³

(10) Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi İst. 1971, c.1, s.42

(11) Banarlı, a.g.e., s.41

(12) Banarlı, a.g.e., s.41

(13) Köprülü, a.g.e., s.50-51

Eski Türk hayatını inceleyecek olursak; Şeylan (Şölen), Sığır ve Yuğ adlarıyla anılan üç büyük tören görürüz ki, şiirin ve şairlerin bu törenlerdeki yeri ve önemi açıklamağa değerdir.

Biz bu önemi açıklamadan önce dini törenler hakkında bilgi vermek istiyoruz:

Şeylan/Şölen; Oğuz boylarının kurban ziyafetinden ibarettir. Dinin en eski ilkel şekillerinden, en yüksek şekillerine kadar bütün derecelerinde göze çarpan bu kurbanların esası, ma'budu da ziyafete iştirak ettiren bir ortaklıktan başka birşey değildir; fakat Oğuz boylarının şölenlerinde başka kavimlerin kurban ziyafetinde mevcut olmayan özel bir durum vardır ki, o da şölende her boy'a kurbanın belirli bir uzvunun verilmesidir.¹⁴ Totem devrinden kalma bu tören yılda bir kez yapılırdı. Totem ¹⁵ devrinde her Türk boy'unun özel totemi olur, boylar totemlerinin etini yemezlerdi. Ona ok atmaz, onu incitmezlerdi. Yalnız yılda bir defa büyük dini tören yaparak totemi kurban ederlerdi. Tabi kurban edilen totemin yerine yeni avlanmış bir başka totem konurdu. İşte totemlerin kurban edildikleri günlerde verilen dini ziyafetlere "Şölen" denirdi. Şölenlerde şairler saz eşliğinde şiir söyler, derin inanış terennümleriyle toplantıların manevi heyecanını artırırlardı. Söyledikleri mısralarda Allah sevgisinin musikileştiği duyulurdu.¹⁶

Bu törenlerden sığır adıyla bilinen dini sürgün avı, Türkler arasında totem devrinden beri yaşayan bir törendir. Totem yahut ongun ilk eski kavimlerin, kendisinden türediklerine inandıkları bir hayvan yahud nebattır.

(14) Köprülü, a.g.e., s.72

(15) Totem: İlkel toplumlarda topluluğun ondan türediği sanılan ve kutsal sayılan hayvan, ağaç, rüzgar gibi herhangi bir tabii nesne, ongun.

(16) Banarlı, a.g.e., s.44

Türkler bu mukaddes sığırı avlamak için yılda bir defa genel sürgün avına çıkar destanlarına "av-avlamak, kuş kuşlamak" sözleriyle işledikleri bu avı dini-bedi bir tören halinde yaparlardı.

Av törenlerine savaşa gider gibi hazırlanır; bütün erler atlanır; beyler, kuş nakışlı, altın işlemeli elbiseler giyinir; ışıldayan silahlar kuşanırlardı. Sürgün avına bütün hanlar çağrılır; hepsi Hanlar Hanıyla birlikte bulunurlardı. Avcı bölükleri, onbeş günlük yerlerden sürerek vahşi hayvanları av yerine getirirdi. Hanlar o zaman davranır, meydana giren avlara ilk oku Hanlar Hanı atardı. Bununla beraber totemleri yaralamak ya da öldürmek uğursuzluk sayıldığı için onlar diri diri avlanırdı.

Savaşları andıran bu dini av törenlerinde şairlere çok vazife düşerdi. Şairler bu törenlerde avlanışların kutlu ve avların bereketli olmasını dileyen şiirler okurlardı. Sazlarla birlikte söylenen bu şiirler, gerek sesleri, gerek sözleriyle avcıları coşturmaya yarardı. ¹⁷

Türklerin dini niteliğe sahip törenlerinden biri de, tarihin eski dönemlerinden beri varlığını bildiğimiz Yuğlar, yani genel matem törenleridir. ¹⁸

Ortaasya Türkçesinde yığlamak, ağlamak ve yığlagur, ağlayıcı demektir. Bu kelime ile ilgili olduğu anlaşılan Yuğ ve Yoğ, ağlama; yuğ veya yoğ töreni de matem töreni demektir. Türkler arasında birbirinin öcünü almak, yasını tutmak çok eski gelenektir. Bir kahraman öldü mü, sevilen bir Türk beyi hayata gözlerini yumdu mu halk arasında yas tutulur; haykıra haykıra ağlanırdı.

(17) Banarlı, a.g.e., s.43-44

(18) Köprülü, a.g.e., s.87

Ölen vücut bir çadıra konur, önce yakın akrabası, türlü kurbanlar keserek bu çadırın önüne dizerlerdi. Sonra ağlayıcılar, matemcilerle birlikte atlara biner ve çadırın çevresinde yedi defa dönerlerdi. Beyler atlarını yorarlar. Kaygı onları zayıflatır, yüzleri safran sürülmüş gibi sararırdı. Kurtlar gibi ağlaşır, yakalarını yırtar, ağlamaktan sesleri kısılır, gözleri yaşlarla örtülürdü.¹⁹

Bu ve benzeri matem törenlerinde saz şairleri bu defa elem ve ölüm şiirleri söylerdi. Söylenen bu matem şiirlerine ise sagu (Ağıt) denirdi.

Bütün bu ağıt şiirlerinde göze çarpan özellik kaybedilen büyük için duyulan samimi ayrılık acısı yanında, yine bir kahramanlık ruhu bir destan üslubudur.²⁰ Bilinen ilk millî çalgımız kopuzla başlayan bu destan, saz eşliğinde devam ederek bir âşığın mısrasında asıl kimliğine kavuşur.

İşte âşık edebiyatı dediğimiz edebiyat bu üç büyük törende ortaya çıkan ve ilk örneğini D.L.T.'de bulduğumuz, destan, sagu ve koşukların zamanla Anadolu'da yeni bir şekil almasıyla gelişmiştir.²¹ Bu edebiyat 15. yy.'dan günümüze kadar gelebilen, bir müddet daha yaşayacağına inanılan örneklerinin çokluğuna rağmen hakkında tarihi bilginin pek az olduğu bir edebiyattır. D.L.T.'deki bu manzum parçalarda görülen kafiye düzeni, durak sistemi, hece sayısı ...v.s. Anadolu'da gözle görülür bir değişikliğe uğramıştır; bunun neticesi olarak mesele kafiye düzeni bahsinde, "koşma tipi kafiye düzeni" ve "manî tipi kafiye düzeni" ortaya çıkmıştır.²²

(19) Banarlı a.g.e., s.45

(20) Banarlı, a.g.e., s.45

(21) Büyük Türk Klasikleri, c.4, s.370

(22) a.g.e., c.4, s.371

14. Asır sonunda Anadolu'da Balım Sultan tarafından Alevîlik sistemleştirilince eski mutasavvıfların meydana getirilen "Velayetname" adı altındaki eserlerde Alevî olarak tanıtıldığını görmekteyiz.²³ 15. Asırda görülen bu gelişmeler sonucunda elinde kopuzu olan ozanların âşık adıyla ortaya çıktığını görüyoruz. Ancak bu âşıkların Alevî muhitinden çıktığı da bilgilerimiz arasında yer almaktadır.²⁴

16.y.y'a kadar yaşayan "ozan" terimi 16.y.y'dan sonra yerini "âşık" terimine bırakmıştır. Kısaca temas etmek gerekirse bu yüzyıldan bize miras kalan şiirlerin çoğunu tarihi hadiselerle değinen şiirler teşkil etmektedir.²⁵ Bu yüzyılın adı bilinen şairleri Armutlu, Bahşi, Çırpanlı, Geda Muslî, Hayali, Köroğlu, Karacaoğlu geleneği bir sonraki devire aktarır. Kul Çulha, Kul Mehmed, Kul Piri, Oğuz Ali, Öksüz Dede de bunlardandır.²⁶

Âşık Edebiyatı'nın en verimli dönemi 17.y.y'dır. Bu yüzyılın en dikkati çeken özelliği saz şairleri zümresi içinde okur yazarların çoğalması, hatta esaslı bir eğitim görüp devlet hizmetinde yer alanların varolmasıdır. Gevheri ve Âşık Ömer gibi adların, divan şairlerine imrenerek aruzlu şiirler ortaya koydukları görülmektedir. Bunun tabii neticesi olarak da şiirin dili, saz şairlerinin kullandığı dilin ötesinde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalarla doldurulmuştur.²⁷

17. yüzyılın saz şiirinde dikkati çeken bir başka husus da, tarihin manzum bir şekilde, adeta küçük parçalar halinde destanlaştırılmış olmasıdır.

(23) Bekir Sami Özsoy, Posoflu Âşık Sabit Müdâmi Hayatı Edebi Şahsiyeti ve Eserleri, Elazığ 1992, s.138

(24) Bekir Sami Özsoy, a.g.e., s.138

(25) Büyük Türk Klasikleri, c.4, s.372

(26) Saim Sakaçoğlu, "Türk Saz Şiiri", Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı (Halk Şiiri) (445-450) Ocak-Haziran 1989, s.105

(27) Büyük Türk Klasikleri, c.6, s.77

Hemen hemen her saz şairi, katıldığı veya zaferini bazen de mağlubiyetini işittiği savaşın havasını dile getirmiş, saz şiiri vadisinin güzel örneklerini sunmuştur.

Bu yüzyıl Âşık, Âşık Halil, Âşık Ömer, Benli Ali, Ercişli Emrah, Gazi Âşık Hasan, Gevheri, Katibi, Kayıkçı Kul Mustafa, Köroğlu, Kuloğlu, Öksüz Âşık, Sun'i Şahinoğlu, Üsküdarî Yazıcı gibi saz şîri tarihinin en ünlü adlarını yetiştirirken, aynı zamanda saz şiiri geleneğimizin de en verimli devresi olmuştur.²⁸

18. yüzyılda yetişen saz şairleri arasında yüzyıla mührünü vurabilecek biri yetişmemiştir. Saz şiirimizin bu yüzyılda çoraklaşmasının sebepleri arasında ordu içindeki âşık sayısının azlığını ileri sürebiliriz.. Bunlara ilave olarak, bu yüzyılın âşıklarına öncülük ve ustalık edebilecek bir güçlü sesin çıkmaması, yeni nesillerin yetişmesini de önlemiş olmaktadır. Örnek alınabilecek, sözleri dinlenebilecek bir âşığın olmaması da geleneğe olumsuz yönde tesir etmiştir. 16. yy da pek görülmeyen Divan şiiri tesiri 18. yy dan itibaren kendisini iyice hissettirmeye başlamıştır. Bu tesir 18. yüzyılda şekil ve dil açısından olduğu kadar ilgi sahasında da hissedilmeye başlanmıştır. Böylece saz şairleri kendilerini besleyecek ilgi ve çevreden uzak kalmışlar, neticede de güçleri fazla olmayan bir âşıklar zinciri bu yüzyılı temsil etmek zorunda kalmıştır.²⁹

(28) Sakaoğlu, a.g.e., s.136

(29) Büyük Türk Klasikleri, c.7, s.321

Temsilcileri Abdi, Agahi, Âşık Ahmed, Âşık Ali, Âşık Bağdadi, Âşık Derüni, Âşık Halil, Âşık Nigari, Âşık Ravzi, Âşık Sadık, Hocaoglu, Hükmi, Kabasakal Mehmed, Kıymeti, Küşadi, Levni, Magriblioğlu, Nakdi, Sırri, Şermî'dir.³⁰

Bu yüzyıl, 20.yüzyıl da dahil olmak üzere Türk Saz Şiiri Tarihi içinde, gerek ustaların azlığı, gerek eserlerin zayıflığı açısından en geride kalmış bir devre olarak görülebilir.

19.Yüzyılın başta gelen özelliğini bir takım ıslahatlara açılmalar oluşturmaktadır. Bunun yanında, koca imparatorluğun son üç-dört yüzyıllık hayatı içinde, evvela bir güç, sonra bir bela olarak ortaya çıkan Yeniçeri teşkilatının kaldırılması da son derece mühim bir hadisedir.

Yüzyılın ikinci yarısından itibaren söylenen şiirlerin tesbiti daha kolay olmuştur. Az da olsa okur yazar olmaya başlayan saz şairleri, hadiseler karşısındaki tavırlarını dile getirmeye, bazılarını çeşitli yollarla kaydettirmeye başlamışlardır. Dadaloğlu gibi bir iki temsilcisinin dışında hemen hepsi aruzlu türlere yönelmişler, bir divan şairi gibi söz ve kelime oyunlarına yer vermişlerdir. Ayrıca bu yüzyılın şairi doğup büyüdüğü mekanın kendisine dar geldiğini sanmıştır. Bazılarının ölümü bile gurbette olmuştur.

(30) Sakaoğlu, a.g.e., s.160

Kısaca ifade etmek gerekirse 19.yy yıkılmakta olan bir imparatorluğun manzum tarihi olabilecek pek çok koşma ve özellikle destanlarla adeta tasvir edilmiştir.³¹

Bu yüzyılın temsilcileri Âşık Şemî, Âşık Şenlik, Âşık Tahiri, Bayburtlu Celalî, Bayburtlu Zihnî, Ceyhunî, Dadaloğlu, Deli Boran, Dertli, Erzurumlu Emrah, Gedai, Hızri, Kâmilî, Kusu-ri, Mesleki, Minhaci, Muhibbi, Ruhsati, Serdari, Seyrani, Silleli Süruri, Sümmani, Tokatlı Nuri'dir.³²

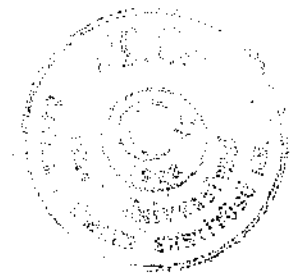
20. yy'da ise âşıklık bitmiştir³³ iddialarına rağmen yüzlerce âşık bu geleneği devam ettirmektedir.

20. yy'da yetişen âşıklar arasında Kağızmanlı Recep Hıfzı, Kağızmanlı Cemal Hoca, Karamanlı Gufrani, Karamanlı Kenzi, Konyalı Feşani, Özmerih, Kurşun Saraç Ummani, Âşık Sarrafi, Âşık Kara, Yetik Ozan (Firkati- Turgut Günay), Ummani Can, Paşa Yanguni, Mevlit İhsani, Yılmaz Şenlik, Ali Taş, Şekip Şahadoğlu, Yaşar Bayrami, Gürünlü Gülhane, Erzurumlu Gülhane, Adanalı Şihlioğlu, Duran Feymani, Ağrılı Firgani, Maraşlı Hayati Vasfi Taşyürek, Âşık Ruhani, Sümmanoğlu, Nusret Toruni, Em-sali, Tanırlı Yener (Tanır Afşin'in kasabasıdır), Kayserili Za-vallı, Habip Karaaslan, Âşık Reyhani, Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Karslı Hasreti, Diyarî, Mahmut Coşkun, Konyalı Şerife Hanım, Kayserili Esmer Hatun (Esmâ Hatun),

(31) Büyük Türk Klasikleri , c.9, s.215

(32) Sakaoğlu, a.g.e., s.191

(33) M.Fuad Köprülü, Türk Saz Şairleri Ank. 1962, s.28

Ankaralı Âşık Ömer, Ali Elvani, Geycekli Hasan, Âşık Zamani Maḥsûni Şerif (Şerif Cırık), Kemal Kevrani, Halil Karabulut, Mahrûmî, Perişan Derviş, A.Rahim Karakoç, Âşık Mansur, Sabit Müdami ve ismini alamadığımız yüzlerce âşık bulunmaktadır.³⁴

Kimilerinin halk edebiyatına dahil ettiği kimilerinin de Âşık Edebiyatı başlığı altında ayrıca incelediği edebiyatımız, edebiyat araştırmacılarının zihnini oldukça meşgul etmiştir.

M.Ö II. yüzyıldan itibaren farklı coğrafyalarda farklı medeniyet seviyelerinde hareket halinde yaşayan Türkler, yaşadıkları müddetçe çeşitli dinlerin ve kültürlerin tesiri altında kalmışlardır. Sahip oldukları göçebe hayat tarzı ise yeterli yazılı kaynağa sahip olmalarını engellemiştir.³⁵ Neticede doğan sözlü edebiyat yüzyıllar boyunca muhayyilelerde yaşamış, millî kültürümüzle yoğrularak benliğini bulmuştur. İslâmiyetin kabulünden önce bütün Türk boylarında ortak olan bu millî edebiyat, İslâmiyetin kabulünden sonra kültürel, dini, sosyal ve politik şartlar altında farklılaşarak ikinci plana itilmiştir. Ortaya çıkan edebi ürünler ise Tanzimattan sonra "Halk Edebiyatı" genel başlığı altında değerlendirilmiştir. Türk Edebiyatını ;

- a) İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı
- b) İslâmiyetin Kabulünden Sonraki Türk Edebiyatı
- c) Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı

(34) Günay, a.g.e.,s.1

(35) Günay, a.g.e.,s.1

olmak üzere üç grupta inceleyen Edebiyat tarihçileri İslâmiyetin Kabulünden Sonraki Türk Edebiyatını Divan Edebiyatı ve Halk Edebiyatı ana başlıklarıyla incelemek hususunda hemfikirdirler. Ancak "Halk Edebiyatı" kavramı çeşitli araştırmacılar tarafından farklı yorumlandığı için Âşık Edebiyatı ile Tekke Edebiyatı tasnifte herhangi bir yere dahil edilememiştir.³⁶

Âşık Edebiyatı hakkında etraflıca bilgi verebilmek için önce Türk Edebiyatı içerisinde Âşık Edebiyatının yerini tespit etmek gerekmektedir. Bu konuda hangi görüşe katıldığımızı belirtmeden önce edebiyat araştırmacılarının görüşlerini özetleyelim:

Rıza Tevfik "Folklor" adlı makalesinde Anonim Halk Edebiyatı Mahsüllerini ayrı ayrı ele almış, Âşık Edebiyatı mahsüllerinin Halk Edebiyatı mahsüllerinden bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur.³⁷

Ziya Gökalp ise âşıkların eserlerini ya Halk Edebiyatı ya da Halk Klasikleri başlığı altında toplamıştır.³⁸

Sadettin Nüzhet Ergun, anonim halk şiirleri, saz şiirleri ve tekke şiirlerini yazarı bilinenler ve bilinmeyenler diye ikiye ayırmış, bütün bunları Halk Edebiyatı başlığı altında toplamıştır.³⁹

Fuad Köprülü ise bu konuda "Bizde Halk Edebiyatı ve Klasik Yüksek Sınıf Edebiyatı arasında Âşık Edebiyatı adı altında büyük bir kitle teşkil ediyor. Şimdiye kadar ya sözlü Halk Edebiyatına yahut Yüksek Sınıf Edebiyatına dahil edilerek hususiyeti ve istiklali bir türlü anlaşılmayan âşık edebiyatını gerçek anlamda anlayabilmek için önce tarihi menşeiini araştırmak, Türk Edebiyatının tarihi gelişmesinde bu tarzın

(36) Günay, a.g.e., s.1

(37) Rıza Tevfik, "Folk-Lore", Peyam Gazetesi Edebi İlavesi, 20 Şubat 1329, s.20

(38) Ziya Gökalp, "Tarih ve Kavmiyyat" Küçük Mecmua, (17), 25 Eylül 1338; Halk Klasikleri I, Diyarbakır 1922, s.16

(39) Günay, a.g.e., s.2

nasıl doğduğunu ve ne gibi değişmelere uğradığını sonunda nasıl bir şekil aldığını toplumsal sebepleri ile izah etmek; edebi hayatın başka tezahürleri ile bunun ne dereceye kadar alakalı olduğunu meydana çıkarmak icabeder." demektedir.⁴⁰

Pertev Naili Boratav da Âşık Edebiyatını bütünüyle halk edebiyatından ayırarak bu konuyu : "Âşık Edebiyatı, halkın anlayabileceği lisanla yazan, daha çok hece vezni kullanan, saz çalarak diyar diyar dolaşan, çoğu defa âşık adı ile kalem şuarasından ve divan şairlerinden ayrılan şairlerin mahsullerinin hepsini ihtiva eder." sözleriyle açıklamıştır. ⁴¹

Şükrü Elçin ise bu konuda "Tanzimatla başlayan halka dönüş hareketi 1908'den sonra Türkçülük ve Milliyetçilik davalarına paralel olarak Türk Halkının maddi ve manevi hayatını aramak bulmak düşüncesi ve Divan Edebiyatı yanında bir Halk Edebiyatı tasavvuru bu devrin romantizmini teşkil eder. Nazmın dış unsurları bakımından tamamıyla ilk mahsullerin tekniğine ve ananesine sadık kalan, hitap ettikleri zümrelerin de zaman zaman kesin çizgilerle tayin edilmemesi sebebi ile doğuş hususiyetleri ne olursa olsun, anonim ve kollektif karakter taşıyan mahsüllerle, tarihi bir realite olan Tekke ve Sazşiiiri adını alan ferdi eserleri, meddah, karagöz, ortaoyunu hatta kuklayı 'Halk Edebiyatı' adı altında topluyoruz." demektedir.⁴²

Görüyoruz ki araştırmacılarımız "Halk Edebiyatı" kavramının sahası üzerinde kesin bir anlaşmaya varamamışlardır. Ancak anonim ve ferdi edebiyat mahsullerinin farklı yöntemler kullanılarak incelenmesi hususunda aynı fikri paylaşmaktadırlar.

(40) Köprülü, "Âşık Tarzının Menşei ve Tekâmülü", Millî Tettebbular Mec. II. (IV) Eylül-Ekim 1915, s.5,46

(41) Boratav, "Folklor, Halk Edebiyatı ve Âşık Edebiyatı" İnsan, I, (2) 15 Mayıs 1937, s.137-145

(42) Şükrü Elçin, "Halk Edebiyatı", Halk Edebiyatı Araştırmaları Ank. 1977, s.1-16

Türk Edebiyatı; Arap, Fars Edebiyat geleneğine dayalı olarak başlatılan, gelişme süresi içerisinde millileşen Divan Edebiyatı ve Türklerin ilk millî edebiyat geleneğine bağlı gelişen, yeni unsurlarla zenginleşen Halk Edebiyatı olmak üzere iki farklı tarzda gelişmiştir.

Türk Halk Edebiyatı da büyük ölçüde Divan Edebiyatının kaynaklarından beslenmiştir. Bu sebepten geleneksel Türk şiirinin bütün tarzlarında (Anonim, Âşık, Tekke) sürekliliği ve müşterekliliği sağlayan unsurlar vardır. Bunlar:

- 1) Nazım Ögeleri
- 2) Müzik Eşliğinde Nazım
- 3) İcrada Diyalog
- 4) Varyantlaşma- İrtical
- 5) Yaşayan Türkçenin Kullanılması 43

Bütün bu ortak özelliklerin yanında Anonim, Tekke ve Âşık tarzı edebiyat gelenek ve örnekleri muhteva, amaç, icra töresi, fonksiyon ve üsluplarıyla birbirlerinden farklılık göstermektedirler. 44

Tanzimattan bu yana Halk Edebiyatı adıyla anılan bu geleneği biz de aynı adla anmayı uygun buluyoruz. Ancak bu edebiyatın sadece bir şubesi olan Âşık Edebiyatı kendi kimliğini bulma yolunda çaba sarfetmeli, araştırmalar farklı yöntemlerle bu edebiyatın özüne inilerek yapılmalıdır.

Âşıklar arasında son zamanlara kadar devam eden bir telakkiye göre, genellikle şairler iki kısma ayrılır:

a) Kalem Şairleri: Yani, yüksek sınıfa mahsus şiirler yazan klasik şairler.

(43) Günay, a.g.e., s.5

(44) Günay, a.g.e., s.6-7

b) Meydan Şairleri: Yani, halk toplantılarında irticalen şiirler tertip eden ve onları sazları ile çalıp söyleyen saz şairleridir.

Kendilerini bu şekilde sınıflandıran sazşairleri, türlü bakımlardan üstünlüklerini sıralamaktalar. Klasik şairlerde mevcut olmayan irtical onların başlıca öğrenme sebebidir. Saz şairlerinin klasik şairlere üstünlük iddiasında bulunmalarının bir diğer sebebi de, şiirlerini sazları ile söyleyebilmeleridir.⁴⁵

Saz şairleri bu şekilde kendilerini üstün göre dursun aydın kesim onlardan oldukça farklı düşünmektedir. Fikir ve zevk seviyesi bakımından halktan tamamıyla ayrılmış olan aydın sınıf, medresede İslâm ilimlerinin, Arap ve İran edebiyatlarının en yüksek mahsüllerine iyiden iyiye alışmış bulunuyordu.⁴⁶

Ortaçağ İslâm filozoflarının ve ahlakçılarının, nazari sistemlerine göre, geniş halk zümresi, sadece bir koyun sürüsünden ibaretti. Onları adaletle idare etmek, yani çobanlık yüksek sınıfın vazifesiydi. Bedii ihtiyaçlarını klasik edebiyat ürünleriyle tatmin eden yüksek kültür sahipleri, İslâm medeniyetinin Ortadoks ideolojisinden ve dünya görüşünden ayrılmamıştır.⁴⁷

(45) Köprülü, a.g.e., s.170-171

(46) Köprülü, a.g.e., s.171

(47) Köprülü, a.g.e., s.168-169

Halk musikisine ve halk şiirine mahsus her türlü şekiller (ezgi, deyiş, türkü, türkmani, varsağı) halk arasında rağbet kazanan mevzular (Geyik Destanı, Hamza ve Battal Hikayeleri ...v.s.) halk şiirinin genel ölçüsü olan hece vezni daima hakim görülmüştür; şiirlerinin geniş halk kitlesi arasında okunması ve anlaşılması, klasik bir şair için adeta bir hakaret vesilesi olmuştur.⁴⁸

İçinden çıkmış olduğu toplumu ve o toplumun temsil ettiği kendi kültürünü beğenmeyen bu insanlar acaba Klasik Edebiyatın temelini Halk Edebiyatı'nın teşkil ettiğini bilmiyorlar mı?

Aydın kesimin bu tavrına karşılık halk, bu şairlerin Hakk âşığı olduğunu bu sebepten ilham kaynağının da ilâhî olduğunu düşünüyordu. Yine halk arasında dolaşan bir çok menkabeler, bunların maddi ve cismani aşktan manevi ve ruhani aşk derecesine yükseldiklerini, saz çalıp şiir söylemeyi de ilâhî vasıtalarla öğrendiklerini anlatır.⁴⁹

Sonuç olarak kim ne derse desin Âşık Edebiyatı millî kültür hafızamız, edebiyatımızın temel taşıdır. Bu millî hafıza yokolduğu an millî kimliğimiz de yok olmaya mahkum olacaktır.

48) Köprülü, a.g.e, s.167-168

(49) Köprülü, a.g.e, s.168

B. AFŞİN'DE HALK ŞAIRLİĞİ GELENEĞİ

Halk hikâyelerinde ya bir güzelin elinden veya Hz.Hızır elinden sunulan bade veya rüyada yenilen bir yiyecek (elma, nar ...vs) başlayan şairlik geleneği hiç ummadığımız bir anda kapımızı çalar ve yüzyılların üzerine sıradaki ilmeğini atar. Benim de bu çorbada tuzum olsun diyen insanlar geleneğe katkıda bulunurlar. Yörenin en önemli özelliklerinden biri de bütün insanların birer şiir sevdalısı yürek taşımalarıydı. Sevdalı bu yürekler dolup taşmakta en güzel mısralarını bizler için sıralamaktaydı. Kimilerinin bade içerek bu kervana katıldığı gelenek, kimilerinin de hayatın zorlukları ve geçim derdi sebebiyle şiire başlamasından dolayı devam eder.

Şairlerimizin şiire nasıl başladıklarını sorduğumuz zaman, çok ilginç açıklamalara da rastladık. Ahmel Karakaya (Yorguni), Osman Konak ve Ali Rıza Ceviz bunlardan sadece birkaçı. Ahmek Karakaya "Rüyamda annemi gördüm bana kendi sütünden bir bardak verdi. O günden sonra şiire başladım." sözleriyle şiire nasıl başladığını anlatır bizlere. Osman Konak ise çok sevdiği öküzünün ölümüyle ırkilir ve şiir yazmaya başlar. Üç kızının üçü de konuşamayınca Ali Rıza Ceviz bu duruma çok üzülür, üzüntüyle şiirin gizemine kaptırır kendini. Bütün bunların yanında şiire nasıl başladığını bilemediğimiz şairler de vardı: Hayati Vasfi Taşyürek, Ömer Lütfi Pişkin (Derdiçok)...vs.

Kendilerini kiminin âşık, kiminin ozan, kiminin de şair nitelendirdiği bu insanlara biz "Halk şairi" diye hitabettik, bunun sebebini izah edelim:

Âşık terimini kullanabilmemiz için bütün şairlerin bu terimin içerisine dahil olması gerekirdi. Biz saz şairi terimiyle anlamdaş olan bu kelimeyi şöyle tanımlayabiliriz: İrticalen, saz eşliğinde, hece vezniyle şiirler söyleyen kişilere halk arasında âşık denir.

Ancak kimilerinin saz çalmasını bildiği, kimilerinin bilmediği, bade içme hadisesini bir kısmının yaşadığı Afşinli şairler için bu terimi kullanmamız mümkün değildi.

Kalem şuarası veya kalem şairleri terimi ise belli bir öğrenimden geçmiş, saz çalmasını bilmeyen, hem hece hem de aruz ölçüleriyle şiir yazan şairlere verilen addır. Bunları âşıklardan ayıran nokta saz çalmasını bilmemeleridir. (Bayburtlu Zihni, Çankırlılı Zahmi ...vs.) Bu durumda kalem şuarası terimini de kullanmamız doğru olmazdı.

Bunlardan "Halk Şairi" terimi ise bir genellik taşır ve âşıklarla kalem şairlerini içine alır. Halk şairi derken ikisi birden kastedilir. Kalem şairleri aruzlu şiirler yazsa bile divan şairleri sınıfının dışında kalır. Onlar âşık

edebiyatı türlerinde şiirler yazmaları ve bu soy şiirlerinde sade bir dil kullanmalarıyla halk şairi grubuna girerler. Bütün bu sebeplerden dolayı biz de Afşinli şairlerimiz için "Halk Şairi" terimini kullanmayı uygun bulduk.

Bizim "Halk Şairi" diye nitelendirdiğimiz bu insanlar ve bu insanları destekleyen Afşinliler şüphesiz halk şairliği geleneğine büyük önem veren insanlardır.

Afşin Belediyesi tarafından hazırlanan "Afşinli Şairler Antolojisi" adlı küçük eser ve Afşin Kaymakamlığı'nın bu konuda bir çalışma yapmak istemesi verilen bu önemin göstergesi değil mi?

Belediyenin yapmış olduğu hizmetler arasında zaman zaman düzenlenen "Âşıklar Şölenini" ve bu insanları biraraya getirmeyi amaçlayan derneği sayabiliriz. Halen yaşayan bir dernek olmasa da yapılan bu çalışmalar güzellikleri biraraya getirmenin, bunun için çaba sarfetmenin habercisi değil mi? Bütün insanların ilgi gösterdiği ve günlük hayat içerisinde yaşamağa ve yaşatmağa çalıştığı bu gelenek hafızalara yer etmiş; her mecliste Kul Hamit'ten, Hayati Vasfi'den mısralar dudaklardan dökülür olmuştur. Bazen bir tek mısra atasözü niteliğinde kullanılırken, bazen de bir deyim şairin adıyla anılmıştır. Bütün bu çalışmaların boşa gitmeyeceğine inanıyoruz.

Biz bu çalışmayı hazırlarken çevremizdeki insanlardan ve halk şairlerinden Afşin'de çok sayıda şair olduğunu öğrendik. Yaptığımız araştırmalar neticesinde hemen hemen herkesin şiir yazmağa heveslendiğini ancak bunlardan birkaçının halk şairi niteliği taşıdığını tesbit ettik. Bu şairlerden kimileri hakkında elimizde olmayan sebeplerden dolayı, yeterli araştırma yapamadık. Bunlardan bazıları şehir dışında bulunmaları sebebiyle araştırmamızda tam anlamıyla yer alamadılar. Afşin'e senede bir defa gelen İsmet Bolat (Meşguli) ise şiirlerini vermek istemediği için çalışmamıza dahil edemedik. Üzerinde çalıştığımız halk şairleri:

Yusuf Hafız ATAÇ

Ali BAŞPINAR

Ali Rıza CEVİZ

Nuri DEMİR

Adem KILINÇ

Hamit KOCA

Osman KONAK

Ömer Lütfi PİŞKİN

Hayati Vasfi TAŞYÜREK

Hacı YENER

Bunların dışında kalan halk şairlerini kısaca tanıtalım:

Ömer Arslan: 1970 yılında Afşin'in Çobanbeyli Kasabasında doğmuştur. İlk ve Ortaokulu Çobanbeyli'de liseyi ise Afşin İmam Hatip Lisesinde bitirmiştir. "Tılsımlı Gözler" adlı bir şiir kitabı vardır.

İsmet Bolat (Meşgûli): 1948 yılında Afşin'in Hüyükli köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokul mezunu olan Bolat, ilkokulu üçüncü sınıfa kadar Tanır Kasabasında, ilkokul üçten sonrasını ise Hüyükli'de okumuştur. Kaset satarak geçimini sağlayan şairin temin edemediğimiz kasetlerinin adları:

- 1- Kahpe Felek
- 2- Ben O Yârin Kurbanıyım
- 3- Bize Gülmek Yakışır mı?
- 4- Kadersiz Gelin
- 5- Ahu Gözlerine Kurban Olduğum'dur.

Babasının da âşık olduğunu söyleyen şairimiz, onu kendisine örnek almıştır.

Ali İhsan Başpınar (Pınarı): 1955 yılında Afşin'de doğmuştur. Şiir yazmaya ilkokul son sınıfta başlayan şairimizin hayatı fakirlik içinde geçmiştir. Ali İhsan Başpınar şu an yurt dışında bulunmaktadır.

Şerif Cırık (Aşık Mahzuni Şerif): Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı Tarlacık (Berçenek) Köyünde 1943 yılında doğmuştur. Lise mezunu olan âşık, evli ve sekiz çocuk babasıdır. Âşıklık geleneğini sürdürerek geçimini sağlamaktadır. Ustası Behlül çırak olan âşık saz çalmaktadır. Daha çok kendi şiirlerini söyleyen Mahzûni, usta malı deyişler de söylemektedir. Şiirleri mahallî gazetelerde yayınlanmaktadır. Çok sayıda plak ve kasetleri yanında, kitapları da vardır.

Hasan Gören: Kahramanmaraş'ın Afşin İlçesi Emirilyas Köyünde 1933 yılında doğmuştur. İlkokul mezunu olup evli ve sekiz çocuk babasıdır. Geçimini işçilik yaparak sağlamaktadır. Kendi deyişleri yanında usta malı söyleyen Kul Hasan'ın yayımlanmış kasetleri vardır. Onun söylediği usta malı şiirleri genellikle Pir Sultan Abdal, Şah Hatayî ve Seyyit Nesimî'dendir.

İsmail İpek: Kahramanmaraş'ın Afşin İlçesi Örenli Köyünde 1942 yılında doğmuştur. İlkokul mezunu olup evli ve dört çocuk babasıdır. Geçimini işçilik yaparak sağlamaktadır. Saz çalan İpek, ustamalı ve kendi deyişlerini söylemektedir. Ustaları Kâmil İpek, M.Çavuş ve Tevfik Baba'dır. Yetiştirdiği çıraklar Hüseyin İpek, Türkan İpek ve Mustafa Yazıcı'dır. Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanan âşığın 50 plak ve 13 kaseti bulunmaktadır.

Ahmet Karakaya (Yorguni): 1961 yılında Afşin'in Emirli Köyünde doğmuştur. İlkokulu Emirli Köyünde Ortaokulu Afşin'de liseyi ise Kahramanmaraş'ta bitirmiştir. Halen Fen Memuru olarak Afşin'de görev yapmaktadır.

Hafız Rahmi Konak: 1923 yılında Afşin'in Bakraç (Aristıl) Köyünde dünyaya gelmiştir. Bazı kaynaklara göre beş yaşında, bazı kaynaklara göre de yedi yaşında çiçek hastalığına yakalanarak gözleri kör olmuştur. Dokuz yaşında hocası Rüştü Efendi Kur'an-ı Kerim'i ezberletmiştir. Aynı yıl bade içerek şair olmuştur. 1985 yılında Bakraç'ta vefat etmiştir.

Hasan Öztürk: Kahramanmaraş'ın Afşin İlçesinin Keşanlı Köyünde 1946 yılında doğmuştur. İlkokul mezunu olup evli ve on çocuk babasıdır. Geçimini âşıklık geleneğini icra ederek sağlamaktadır. İlk mahlası "Sarı Abdal"ı ustası Kul Hasan vermiş, daha sonra kendisi Meçhuli mahlasını kullanmaya başlamıştır. Öztürk saz çalmasını bilmektedir. Şiirleri mahallî gazetelerde yayımlanmaktadır. "Diri Gezen Ölü" adlı bir kitabıyla üç kaseti vardır.

Mevlüt Soydan: 1917 yılında Afşin'de doğmuştur. İlkokul mezunu olan şair marangozluk yapmış, 1941 yılında askerden dönüşünde şiir yazmağa başlamıştır. Afşin'de Toprak Mahsülleri Vergi Memurluğu yapmış, Afşin Belediyesinde çalışmış, bunun dışında Kahramanmaraş'ın Elbistan ve Andırın İlçesinde memurluk yapmıştır. Şu an Afşin'de bulunmayan şairimiz emekliye ayrıldıktan sonra Adana'ya yerleşmiştir.

Cuma Şahin: 1940 yılında Afşin'in Alemdar Köyünde doğmuştur. Hem eski hem yeni yazıyı bildiğini söyleyen şairimiz, okula hiç gitmeden her iki yazıyı da öğrenmiştir. Fakir bir hayat süren şairimiz uzun süre köyün ramazan davulunu çalmış, köylülerin bağlarını beklemiştir. Bir süre sonra TEK'e işçi olarak girmiştir. 1957 yılında geçirdiği sinir felci neticesinde şiir söylemeye başlamıştır. Halen Alemdar'da oturmakta olan Cuma Şahin, şiir defterini kaybettiği için ve kendisi rahatsız olduğu için bu şairimizin hayatı ve eserlerini inceleyemedik.

Durdu Türkkahraman: 1885 yılında Afşin'in Erçene Köyünde doğmuştur. Emekli Öğretmen olan Türkkahraman şu an kendi köyünde yalnız yaşamaktadır.

Mesut Türkkahraman: 1957 yılında Afşin'in Erçene Köyünde doğmuştur. İlkokulu kendi köyünde, ortaokulu ise Afşin'de bitirmiştir. Lise öğrenimini Kahramanmaraş İmam-Hatip Lisesinde tamamladıktan sonra, Açık Öğretim Fakültesini bitirmiş, Afşin Vergi Dairesinde 1987 yılında şoför

olarak göreve başlamıştır. Şu an Mal Müdürlüğünde memur olarak görev yapmaktadır.

Durmuş Ali Yılmaz: 1987 yılında Afşin'de doğmuştur. Bir tarlada uyuya kalıp bade içtiğini söyleyen Durmuş Ali Yılmaz o günden sonra şiir söylemeye başlamıştır. Şiirlerini biraraya toplayıp yazıya geçirememiştir.

Yunus Yılmaz: 1959 Afşin doğumludur. İlkokulu Karagöz Köyünde, Ortaokul ve Liseyi Afşin Lisesinde okumuştur. 1978 yılında Kahramanmaraş Eğitim Enstitüsünü okurken Kahramanmaraş olaylarından dolayı okulu kapatılınca burayı bitirememiş üç yıl vekil öğretmenlik yaptıktan sonra 1981 yılında Foster'e girmiştir. daha sonra TEK'in Teknik Büro Servisine geçerek burada işine devam etmiştir.

Beyazıt Yurtsever: 1910 yılında Afşin'in Erçene Köyünde doğmuştur. Babasını küçük yaşta kaybeden şair, amcasının yanında büyümüştür. Daha sonra kendi köyünde çobanlık yapmıştır.

Hasan Yurtsever: 1906 yılında Afşin'in Erçene Köyünde doğmuştur. Şiir yazmaya genç yaşta başlayan şair, hayatı boyunca hiç evlenmemiştir.

İşte herbiri yürekten bağlıydı bu insanların şiire, şairliğe... Şüphesiz onlar bu alanda ilk değildi son da olmayacak, bu gelenek dünya döndükçe yaşayacaktır. Bizlere düşen görev, bu çalışmalarımızı titizlikle sürdürmek, halk şairlerimize gereken önemi vermektir.

I. BÖLÜM

AFŞİN'DE YETİŞEN HALK ŞAİRLERİ

A- Daha Önceki Dönemlerde Yaşamış Olanlar

1. ADEM KILINÇ (1949-1993):

a) Hayatı:

Adem Kılınç 16 Mart 1949 yılında Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinin Emirli Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Annesinin adı Fatma, babasının adı ise Durdu'dur. İki kız kardeşe sahip olan Adem Kılınç'ın erkek kardeşi yoktur. Kız kardeşlerinin isimleri Pembe ve Menekşe'dir. Annesi, kendisi ortaokul birinci sınıfta okurken vefat etmiştir. Adem Kılınç ailenin en küçüğü ve tek erkek evladıdır. Ablalarının her ikisi de evli olup Elbistan'da oturmaktadır.

Adem Kılınç ilk tahsilini doğduğu yer olan Emirli Köyünde yapmıştır. Tahsiline iki yıl ara verdikten sonra kendi kendine düşünüp karar vermiş ve ortaokuldan eğitimine devam etmiştir. Fakir bir ailenin çocuğu olan Kılınç maddi imkansızlıklar yüzünden ortaokulu güçlükle bitirmiştir. Şairimiz içinde bulunduğu bu durumu şiir defterinde şöyle kaleme almıştır: ".... Babam okumama razı olmadığı gibi herhangi bir yönden, okumam için de yol göstermedi. Okul bitti. Yatılı sınavları kazanamadım. Neticede bir yandan rahmetlik annemi, bir yandan da istikbâlimi kaybedince hayatta dahi gülecek yüzüm kalmadı. Zalim kader ansızın feryadı dinmeyen kara sevdâyı başıma yükledi. Her ne kadar okuyup bir meslek başına geçmeye heves ettim ise de lâkin muvaffak olamadım." İşte onun, içinde yaşadığı duygular, okuyamadığı için hissettiği eziklik bunlardır.

Vatanını seven bütün şairlerde olduğu gibi Adem Kılınç da askerliğini severek yapmıştır. Vatanî görevini 1972 yılında Erzurum'da çavuş olarak yerine getirmiştir.

Adem Kılınç asıl mesleğini bulmadan önce birkaç yıl matbaada çalışmış, yazarlık yapmış, Göksun'da Yayla Gazetesi'nde, Afşin'de de çeşitli gazetelerde gazeteci olarak çalışmıştır. 5 Aralık 1968'den başlamak üzere Afşin'in Nadir Köyü'nde kısa süreli öğretmen vekilliği yapmıştır. Postacı olarak göreve başlamadan önce öğretmen okulu imtihanlarına girmiş

haksızlığa uğrayıp yedek listeye alınınca öğretmen olarak gitmekten vazgeçmiştir. 1975 yılında PTT idaresinin açmış olduğu sınavı birincilikle kazanarak aynı yıl dağıtıcı olarak göreve başlamıştır. Şairimiz 1975-1983 yılları arasında Elbistan'da, 1983-1993 yılları arasında da Afşin'de postacılık yapmıştır.

Adem Kılınç Elbistanlı Habibe ile 1975 yılında evlenmiştir. Levent, Nuriye ve Fatma adlarında üç çocuğu vardır. Levent ve Nuriye lise mezunudur. Fatma ise ilkokula gitmektedir.

Kılınç, birçok yerde düzenlenen âşıklar gecesine davet edildiği hâlde bunların hiçbirine katılamamıştır. Sadece Afşin'de düzenlenen âşıklar gecesine katılmıştır. O, PTT'nin açmış olduğu kurs için İstanbul'a gitmiş, Gökşun'da gazetecilik yapmış, Adana'ya doktora, Mersin'e gezmeye gitmiş, Kahramanmaraş ve Gaziantep'e kızını sınava götürmüştür. Bu yerlerin dışında başka yerleri görmemiştir. 8 Şubat 1991 yılında PTT Meslek Geliştirme Müdürlüğü tarafından İstanbul Bostancı'da 15 günlük kursa katılmıştır. Askerliğini ise Erzurum'da yapmıştır.

Adem Kılınç 18 Ekim 1993 tarihinde romatizması kalbine vurunca aniden rahatsızlanmış ve aynı gün vefat etmiştir.

Yazmış olduğu bir şiirinde kendi hayatını anlatan şair mısraların ilk harfleriyle de "**Âşık Evvelî Adem Kılınç**" ismini yazar ve hayatını şöyle özetler:

"Ağlayarak büyüdüm, bütün sızlayarak büyüdüm
Şakiyip bülbül gibi öttüm, ne oldu ki ümidim
Izdırap çemberine düştüm, yarıp da geçemedim
Koskocaman şu dünyada bir dost bulup seçemedim
Elemleri neşe bildim, neşeleri de dert bildim
Ve âlemlere dost derken pek nice nice fert sildim
Vefasızmış beklediğim, o ümitlerim semâda
Elem yüklü huzur olmaz imiş bozuk dimağda
Lale sümbül nergis açtı, ilkbaharda kurudu
İlkbaharda esen o rüzgar kollarımdan bürüdü
Adım adım yürüdüm, kaderim çöktü tıkanı
Dere tepe yol vermedi, tipiler bastı kapandı
Evim barkım bağım bahçem hep viran oldu yıkıldı

Matem çökünce kader ile başbaşa çıkıldı
 Karlı dağın zirvesinde dona kalıp da savruldum
 Ilgıt ılgıt esen yelle yana yana da kavruldum
 Limansız ummanlara daldım, pusulasız kalıp da
 Irakları yakın bilip, başımı taşa çalıp da
 Nere gidem nere dönem hep yârsiz ne tadın bulam
 Çaresizlik senin yüzünden mahvolup toprak olam.

b) Şairliği ve Sanatı:

Şairimiz "Güzellikte ahlâkı, renklerden yeşili, ölçüde ise adaleti severim" demiştir. Afşinli Şairler Antolojisi isimli eserde ondan bu üç belirgin özelliğiyle bahsediliyor. Bir dördlüğünde ise şairimiz şöyle diyor:

"Adalet yoksa bir yapılan işte,
 İnemem limana çarparsın piste,
 Zafer Hakk'a iman edenlerindir,
 Yokuş çıkılmadan hak yok inişe".

Ahlâk konusunda oldukça hassas davranan şairimiz bu konuda dördlük ve nükte söylemiş, Afşin'in Sesi Gazetesi'ne yazı yazmıştır. O haram yiyen kişinin ahlâksız olacağını, bu sebepten aş haram lokma katılmaması gerektiğini düşünmektedir. "Ahlâk medeniyetin kalesidir" diyen şairimiz bu sözü hayatının ilkesi kabul etmiş ve aynı başlığı taşıyan bir yazı yazmıştır:

"Nitekim medeniyete giden yollar ahlâktan geçer. Ahlâk bahçesi zayıf olan toplumlar medeniyetin esiri oldular. İlla da medeniyet eşyanın (maddenin) güzel olmasıyla değil ahlâk yapısının yapıcılığıyla hüküm sürer. Ahlâka dayanmayan medeniyet, mürekkepsiz kaleme benzer" diyen şair bütün bunları gerçek hayatta uygulamaya çalışmıştır. Çevresinde güzel ahlâkıyla tanınan şairimiz, diğer insanlara da güzel ahlâklı olmayı öğütlemiştir.

"Haram lokmadan aş olmaz,
 Deli kafadan baş olmaz,
 Taşları süsleyip sersen,
 Gökler delinse yaş olmaz".

dörtlüğünü söyleyen şair, adalet konusunda da:

"Şu adalet olmayan yerde despotluk olur,
Her kafadan bir kanun, güçlüler zengin olur."

nüktesini dile getirmiştir.

Adem Kılınç hayatını yazmış olduğu şiir defterinde öksüz kalmasını ve şiire başlamasını şöyle anlatır:

"Neticede bir yönden rahmetlik annemi, bir yönden istikbâlimi kaybedince, hayatta daha gülecek yüzüm kalmadı..... Ahh istikbâl dalları, ahh geçtin elden. 'Seni nerede bulayım da dallarından tutunayım,' deyip kaldım. Kendi kendimi yiyecek hâle geldim. Ümit ettiğim dallar da semalara kadar yükseldi. Kendi kendimi bulup da o dalları tutacak zaman iş işten geçti. Zalim sevda âşıklığa sürükledi."

Şairimizin şiirlerinde insan sevgisinin varlığı fazlaca hissedilir. Aşk derdi onu şair yapmıştır. Bu dertle yüreği yanan şair, âşık olduğu sevdiği güzele şiirler söylemiştir. Şiir defterinin başında hayatını kendi eliyle kaleme alan Adem Kılınç aşk konusunda şunları söyler:

"Ebediyen aşka düşmeyiniz. Hayatta hiçbir an için muvaffak olunmadığı gibi insanın kendi kendisini ölüme kadar sürüklediği de görülür. Hayatta erişmek istediğiniz problemin yolunu bulamayınca bütün dost ve yaranların gözüne hasım görünür. Velhasıl kendini bir kaptan bir kaba sığdıramazsın. Sevdanın ardına düşen kimse, onun ateşinde kavrulmadıktan sonra kurtulamaz."

Şair ruhunun tabiata hayranlığı onun şiirlerini de etkilemiştir. Bu konuda şiirler yazdığı gibi nükteler ve makaleler de yazmıştır. "Dünyamızın Akciğeri Ormanlarımız" başlıklı yazısında:

"Ey divâne gönlüm ne dersin bu karanlık hayata?
Ne dersin bu çölleşmeye yüz tutan garip dünyaya?

Ne dersin bu aptallığa, ne dersin bütün karanlık tablolarla.
Bir Allah'ın kulu yok mu acımasız hayatta bizi aydınlık, toz pembe, yeşile bezenmiş dünyada yaşatacak?

Yok mu kardeş savaşını durdurup, insanlığı sulh içinde yaşatacak?" der şairimiz. Bu çığlıklar gelecekteki ormansız dünyanın felaketlerini hisseden bir şairin çığlıklarıdır. Bir duyan olsa da kulak versel....

Özellikle bir din eğitimi almamış olan şairimiz kitap okuyarak kendi kendini yetiştirmiş, dini olan her konuda şiir yazmıştır. Şair Ewel bulduğu her fırsatta vuslata olan yakınlığını dile getirir. Bu dünyanın fâniliğinden bahsederken Kur'an-ı Kerim'e sarılmamız gerektiğini de söyler.

Adem Kılınç şiirleri için düzenli bir defter tutmuştur. Şairimizin yazmış olduğu şiirlerinde sanat endişesi görülmez. O, şiirlerini kendisini zorlamadan yazmıştır. Fakat bazı şiirlerinin kafiye yapısında zorlama görülür:

"Adalet yoksa bir yapılan işte,
İnemem limana çarparsın piste".

burada şiirin ikinci mısraı doldurma mısradır, konuyla ilgisi yoktur. Aralarında kafiye de görülmez. Şiirlerinde hece veznini kullanan şairimiz bunun için özellikle uğraşmamıştır. Onun daha çok, kafiyeyle önem verdiğini yazmış olduğu şiirlerinden anlıyoruz. Kafiye olan sesleri şiirini yazmadan önce tesbit ederek, şiir yazma işine daha sonra geçtiğini, şairin karalama kağıtlarından öğreniyoruz.

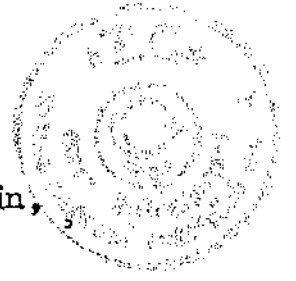
Şairimizin şiirlerinde diğer halk şairlerinin şiirlerinde olduğu kadar edebî sanat vardır. Bunları yapmak için özel bir çaba harcamamıştır. Bir şiirinde:

"İlk emri "oku" diye buyuruyor Kur'an'da Yaradan,

Öyleyse okuyalım kurtarmak için yaradan." diyerek Kur'an-ı Kerim'deki âyete telmih yapmıştır. Bir başka şiirinin:

"Akli fener vermiş bize karanlıktan çıksın diye

Dünyayı mutfak etmiştir, eksin-biçsin-yesin diye" beyitinde ise akıl fenere, dünya ise mutfağa benzetilmiştir. "Kalemim" isimli şiirinde kalemine insan benliği vererek teşhis sanatı yapmıştır:

"Ne derdim var ise bütün hoş gördün,
 Arasına girdin, tuzaklar ördün,
 Bütün belâları ber'imden sürdün,
 Derdimi dert benim, bilen kalemim".

Şiirde kalemin hoşgörülü olması, tuzak kurması, belâları kovması, şairin derdini bilmesi gibi özellikleri insanlara ait özelliklerdir. Kaleme insan benliği verilmiştir. Şairin bazı mısralarında atasözü niteliğinde sözlerle rastlıyoruz:

"Açmayınca güller ele alınmaz,
 Çare olmayınca derman bulunmaz."

Adem Kılınç'ın "Yeşil Afşin" isimli şiirinde de Yedi Uyurlar Efsanesi'ne telmih yapılmıştır:

"Bir kediden korkan ilâh olur mu ?
 Takyanos'un bahtı bâki kalır mı ?
 Şerrinden kurtarıp yedi mü'mindar,
 Gider mağaraya Yeşil Afşin'de" der şair.

"Mübarek Geceler" isimli şiirinde ise Regaib, Mevlüd, Kadir, Miraç ve Berat gecelerine telmih yapılmıştır. Şair "Haksız Ödül" isimli şiirinde de adı geçen kişileri bizlere hatırlatır:

"Siyaseti rafa kaldırıp attım,
 İkiliği Nemrut, Settat'a sattım,
 İnatları Firavunlar'a kattım,
 Neden bizim asilimiz bilinmez" der.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular:

Adem Kılınç'ın şiir defterinden anladığımız kadarıyla şairimiz 277 şiire sahiptir. Bu deftere yazılmamış olan şiirlerini de hesaba katacak olursak 300 şiirin varlığından söz etmek mümkün.

Şiirlerinde genellikle hece ölçüsünü kullanan şair, hecenin 8'li, 11'li ve 16'lı kalıbını kullanmıştır. Bunun dışında nadiren serbest vezinle yazmış olduğu şiirleri de görülmektedir. Hece ölçüsüyle yazmış olduğu şiirlerinde bir fazla veya eksik çıkan heceler de mevcuttur. Kullandığı kafiye şeması ise diğer halk şairlerinininkinden farklı değildir. Şair beyit ve dörtlük esasına

bağlı kalmıştır. Beş mısradan ibaret, bentler halinde yazılmış şiirleri de vardır. Bazı şiirlerinde ise dörtlüklerin arasına beyitlerin yerleştirilmiş olduğu görülür. Bu beyitler şiirde nakarat olarak kullanılmıştır. Şairimizin şiirlerinde söz ile musikînin bütünleştiğini, ifâde tarzının böylece daha kuvvetli olduğunu görüyoruz.

Onun şiirlerinde Arapça ve Farsça bazı kelimeler de yer almaktadır: Âb-ı hayat, nâr, menzil, Hüdâ, cüdâ, adû, cânân, dimağ, od, yâr, âh u zâr, mal-i hülya, ser, sîne, sahra, figân, virâne, divâne, ağyar, can-hıraş... vb. bunlardandır. Şüphesiz ki bu kelimeler şiirde rastgele kullanılmamıştır. Bunlar tasavvuf bilgisinin ürünüdür.

Afşin'de anlatılan Eshabü'l KeHF efsanesiyle ilgili kelimeler de dörtlüklerde zikredilmektedir. Bunlar: Takyanus, Yediler, Koyuntaş, Eshabü'l KeHF, Kıtmir, Mekselina, Tebernuş, Yemliha, Arpasus-Efsus... vs.

Şiirlerde belirlenen kafiye yapısı ise şöyledir:

1. aaab - cccb - çççb -vs.
2. abab - cccb - çççb -vs.
3. abab - cccb - çççb -vs.
4. aaaa - bbba - ccca -vs.
5. ababc - ddddc - eeeec - vs.
6. aa - bb - cc - çç - dd - ee - vs.
7. xx - aa - bb - cc - çç - dd -vs.

Beyit esasına bağlı kalarak yazmış olduğu şiirlerinde mesnevilerde olduğu gibi her beyitin kendi arasında kafiyeli olduğu görülür. Diğer şiirlerde de genel olarak her dördlüğün ilk üç mısraı kendi arasında kafiyeli olup, dördüncü mısralar da yine birbirleriyle kafiyelidir. Şiirlerde yer alan dörtlük sayısı iki ile 14 arasında değişir.

Adem Kılınç, diğer şairlerde olduğu gibi yarım, tam ve zengin kafiye birarada kullanmaktadır. Şiirlerinden anladığımız kadarıyla şairimiz kafiye ve redif bilgisine sahiptir. Kendisi hayatta olmadığı için bu konuda ailesinden ve çevresinden yardım istedik fakat istediğimiz neticeyi elde edemedik. Onun şiir yazmak için kullandığı karalama kâğıtlarından kafiye önem verdiğini anlıyoruz. Şairimiz kafiye yapılan sesleri tesbit

ettikten sonra şiirini yazmaya başlamaktadır.

Toplumu fert olarak temsil eden ve toplumdaki eziklikleri derinden hisseden kişilerdir şairlerimiz... Dertlerimiz onların muhayyilesinde yoğrularak belirli bir üslûba bürünür. İşte üslûp sahibi fertlerimizden biri de Adem Kılınç'tır. O, hak adalet ve doğruluğun timsali olmaya çalışmış kalemini bu uğurda kullanmıştır.

"Rüşvet cehennemden bir nebzedir, bilmez misiniz? Zira alanı da, vereni de yakar." düşüncesiyle şairimiz "Rüşvetnâme" isimli şiirini yazmıştır. toplumun yarası hâline gelen bu konuya parmak basmış şu anki durumunu yansıtmaya çalışmıştır.

Bütün milletimizi etkileyen olaylardan birisi de 12 Eylül 1980'dir. Şairimizi de etkilemiş olan bu olay onun bu konuda şiir yazmasına sebep olmuştur.

Şairin "çoluk çocuk ve ailesinin gözü yaşla dolan, beyinleri yıkanmış, kalpleri mühürlenmiş, şefkat, merhamet ve sevgiden yoksun, manen ve madden insanlık rotasından çıkmış, vatan ve millet düşmanı hainlere" ithaf ettiği "Bu mu Özgürlük" şiirinde özgürlük kavramı ve özgürlüğün bugünkü konumundan bahsedilmektedir:

"Ey hayasız hain nere gidersin?
Merhametin hani bu mu özgürlük?
Ortalığı kan deryası edersin,
Neşe yok, sevinç yok, bu mu özgürlük?"

diyen şair bütün bunların yanında hayatın faniliğinden ve zorluklarından da bahsetmiştir. Mübarek bayramlar, öksüz bir insanın duyguları, para, kumar, ekonomi, Gap, yollar... vs. konularında da şiirler söylemiştir.

O, "Hoş Geldin Sevgili Mübarek Bayram" adlı şiirinde bayramı şöyle karşılar:

"Hakk'ın, adaletin, sulhun, barışın,
Hoşgeldin timsali mübarek bayram.
Nimetle fışkıran bütün karışın,
İslâm'a güç versin mübarek bayram."

Maddiyatçı dünyadan bıkan ve maddenin, mânânın önüne geçmesini hazmedemeyen şairimiz para konusunda da şunları söyler:

"Yapmadığın bir iş yoktur,
Seni sarı köle seni.
Açmadığın kapı yoktur,
Seni sarı köle seni."

"Ne Hayır Çıkar" ve "Kumarcıya Mersiye" şiirlerinde içki ve kumarın toplum hayatını aksattığı anlatılmaktadır:

"Kimse inanmaz sözüne,
Şeytan gizlenmiş özüne,
İt bile bakmaz yüzüne,
Kumarcının kumarcının."

mısralarında kumar oynayan bir insanın hayatı kısaca anlatılmıştır.

"Ekonomi" adlı şiirinde de ekonomideki aksaklıklardan ve bunların sebeplerinden, çıkış yollarından bahseder şair:

"Şu çökmüş ekonomiyi sahile çıkarmak için,
Milletçe birlik gerek, birlikte güç olduğu için.
Sahip ol vatanına, bayrağına, milletine,
Gel işle toprağını düşme enflasyon illetine.
Kaliteye önem verin, ilerlesin ihracatın,
Seviyesine ulaşsın dolar, sterlin, markın."

Bu mısralar şairin memleket ekonomisini bir ekonomist gözüyle değerlendirmesidir.

Bu dünyanın fâni olduğunu, gerçek hayatın ahiret hayatı olduğunu söyleyen Adem Kılınç ölümü de vuslat olarak görmektedir. Onun bazı şiirlerinde ölüme özlem duyduğu, ilâhi aşkla yanıp Allah'a kavuşmak istediği hissedilir:

"Son nefeste mevlam seni,
Anarak ölmek isterim.
Zikrederek her dem seni,
Aşkın ile yollarında,
Yanarak ölmek isterim."

mısralarında şair, Yunus Emre'nin etkisiyle Allah'a olan bu özlemini dile getirir. "Sakın Unutma" adlı şiirinde ise:

"Birgün öleceksin insanoğlu,
Seni Yaradañı sakın unutma.
Yalanla geçilmez ahiretin yolu,
Seni Yaradañı sakın unutma."

diyerek bu dünyanın seline kapılmamamız gerektiğini de hatırlatmaktadır.

Şair Evvelî dini konularda da şiirler yazmıştır. Ramazana Övgü, Mübarek Geceler, Bismillâhirrahmanirrahim, Canım Muhammed (s.a.v.), Niyaz, Dua, Noksansız Kelâm, Sarıl Kur'an'a, İman Kervanı, Ahirete İtibar, Hoşgeldin Ramazan Ayı...vs. başlıca dini şiirleridir. İşlenilen dini konular bunlarla birlikte aşktır.

Bir yıl içerisinde yer alan ve insanların değerlendirmesi gereken bazı geceler vardır. Şairimiz "Mübarek Geceler" isimli şiirinde Regaip, Mevlüd, Kadir, Miraç ve Berat gecesinden bahseder. Bu geceler hakkında bilgi verir. Kadir gecesiyile ilgili:

"Bin aydan da daha üstün,
Ramazan yirmiyedisinde.
İndi Kelamullah gökten,
Kutsal Kadir gecesinde."

mısralarıyla bu gecenin faziletlerinden bahseder.

Dini nitelik taşıyan şiirlerinden en çok dikkat çeken ve farklı bir özellik taşıyan "Bismillâhirrahmanirrahim" adlı şiiridir. Beyitler hâlinde yazılan bu şiir 12 beyit olup akrostiş şiirin özelliğini taşır. Yani bu şiirin mısralarının ilk harflerine yukarıdan aşağıya doğru baktığımız zaman yine "Bismillâhirrahmanirrahim" lafzını okuruz.

Şairimizin bazı şiirleri de dua niteliğindedir. Bunlardan "Dua", "Ayırma Yarab" ve "Niyaz" adlı şiirlerini örnek verebiliriz. Şair, "Niyaz" adını taşıyan şiirinde:

"Beğ bekçili bir amirli bedende
Hem dünya, hem ahiret yüklüdür tende,
Seni unutturup hatalı yönde,
Ne olur yürütme bizleri yarab"

mısralarıyla dualarına devam eder. Adem Kılınç diğer şiirlerinde Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed (s.a.v.), İman, âhiret... vs. konularını da işlemiştir.

İnsanların gerçek olan Hakk'ı bularak doğru yoldan sapmaları gerektiğini öğüt niteliği taşıyan şiirleriyle bizlere hatırlatır şair. Onun sürekli söylediği sözlerden biri de bu dünyanın fâni olduğudur. Şairimiz "Ahde Vefa" adlı şiirinde:

"İnanılmaz devrin kör adamına ,
Doğruyu söylersin varmaz aklına ,
Güvenilmez oldu şaha sultana ,
Bu dünya da yalan olduktan sonra."

diyerek devrin insanından bahseder. Bütün insanlara öğüt veren Adem Kılınç:

"Ana babasın dövene ,
Vatan millete sövene ,
Haksızı kalkıp övene ,
Gel boynundan vur demeli."

mısralarıyla bizim de diğer insanları bazı konularda uyar-mamızı ister. "Gençlik bir hazinedir, muhasebesi iyi tutulmaz-sa sonu uçurumla nihayetlenir." diyen Kılınç, "Boşuna Yakma" adlı şiirinde:

"Yalan iftirayla sen ne yaparsın ,
Mürşid-i kâmilden niçin saparsın ,
Yaradandan başka kime taparsın ,
Ey Adem gençliğin boşuna yakma".

sözleriyle hem insanoğluna hem de kendi kendine seslene-rek gençlerimize de öğüt vermektedir.

Adem Kılınç'ın hayatında yer alan önemli konulardan biri de ilim tahsil etmektir. O, okumak istediği hâlde maddî

imkânsızlıklar sebebiyle bu imkânı bulamamıştır. Okuyamamanın verdiği ezikliği sürekli yüreğinde hissetmiş zaman zaman yazmış olduğu şiirlerinde ve diğer yazılarında bundan bahsetmiştir. 1970'li yıllara ait tutmuş olduğu şiir defterine "İstikbâlin Derdinden" adını vermesi de bu sebeptendir. Okumak onun için bu derece önemli olunca, okuma, yazma, seferberliği münasebetiyle "Okumak Yazmak Kadar" adlı şiirini yazmıştır. Bu şiirinde:

"Cehalete setler çekip, okuyup olmalı arif ,
Sen okuyup da yazmazsan ne yapsın buna marif." demektedir.

Şairimiz 24 Kasım Öğretmenler Günü münasebetiyle de bir şiir yazmış bütün öğretmenlerimize... "En Büyük Hazine (Öğretmen)" adlı şiirinde:

"Bu asil ruh böyle sende durdukça,
Işıkların demet demet vurdukça,
Cehalete kökten tuzak kurdukça,
Altın başak mahsul veren öğretmen." derken

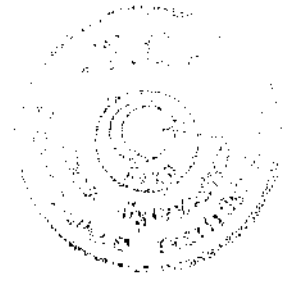
"Arifler Bahçesine" adlı şiirinde ise:

"Git ârifler pınarına,
Âb-ı hayat fışkırıyor.
Ne deyim Hakk yararına,
Dilden tevhid fışkırıyor.

Git cahiller pınarına,
Zehir sular fışkırıyor.
Güvenilmez kararına,
Dilden yalan fışkırıyor."

mısralarıyla ârif insanlarla cahillerin mukayesesini yapmıştır.

Bütün şairlerin dert ortağı şiirlerini yazdıkları kalemleridir. İşte Şair Evvelî kalemini de ihmal etmemiş ve ona "Kale-

mim" adıyla bir şiir yazmıştır:

"Ok atıp sinemi yüz yerden delen,
Kurtaran sen oldun gülen kalemim.
Bir şu Allah bir sen hâlimden bilen,
Olan derdimi dinleyen kalemim."

Adem Kılınç vatan-millet-kahramanlık konularını "Vatan, Millet, Bayrak, Fatih-Fetih, Birlik Beraberlik ve Türk Soydaşlarımız" adlı şiirlerinde işlemiştir. Şairimiz kahramanlık şiirleriyle öylesine yoğrulmuş ve gönülden coşmuş ki bir şiirinde "Bir Türk Kalsa Koca Dünya Çok Değil" diyor. Bu mısra bize "Bir Türk Dünyaya Bedeldir" sözünü hatırlatır.

Bütün milleti birlik ve beraberliğe çağıran şairimiz düşmanlarımızın oyununa kanmamamız gerektiğini söyleyerek "Gelsin" adlı şiirinde:

"Gayeleri bölecekler bizleri,
Pis kokuyor topraktaki izleri,
Benim vatanımda onun gözleri,
Kâfirlerin oyunun silenler gelsin"

diyerek birlik ve beraberliğimizin, vatanımızın bölünmesinden duyduğu endişeyi dile getirir. "Birlik Olalım" adlı şiirinde de bütün halkı birliğe çağırır. Vatanına, milletine layık olmayan insanlara ise "Utan" adlı şiiriyle hitap eder:

"Ay yıldızlı şanlı bayrak altında,
Komünizm diyerek gezmekten utan.
Nasıl kıyan çekiç-orak altında,
Genç nesili zâlim ezmekten utan" der.

"Korkma ey Turan" adlı şiirinde bütün kahramanlık duyguları kabaran şairimiz:

"Bütün yer-gök düşman olmuş ne çıkar,
Emanete sahip olduktan sonra.
Gerçek müslüman cihanı yıkar,
Hakk için gözü yaş dolduktan sonra."

mısralarında iman kuvvetiyle bütün engellerin ortadan kaldırılacağını söyler.

Bulgarların Türk soydaşlarımıza yapmış olduğu zulümden etkilenip bütün duyarlılığını göstererek "Türk Soydaşlarımıza" isimli şiirini yazmıştır. O bu şiirinin son dördlüğünde:

"Utanmaz olur, zulümkâr,
Kahrolası kahpe Bulgar,
Meded senden ulu Gaffar,
Gönül ordan çıkmam diyor."

diyerek soydaşlarımızın duygularını dile getirmiştir. Ayrıca, O. Şaik Gökyay'ın "Bu Vatan kimin?" adlı şiirine yazmış olduğu bir de naziresi vardır. Bu şiirinde şair:

"**Evvelî** de birlik olalım birlik,
Hakk'a kulluk yapmadıkça yok dirlik,
Cihat sonu başlar, ahrette gürlük,
Cahilin şerrinden kaçanlarındır." der.

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesiyle ilgili olarak "Feth-i Mübin" şiirini yazmıştır. Şiirin son beyitinde de dua eder şair ve:

"Feth-i Mübinin erleri Akşemsettin Fatih'im,

Cennetine yollasın sizi o kaadir Rahim." der. "Vatan" adlı şiirinde de atalarımızın vatanımız uğruna çektikleri çileler, vatanın düşman işgali altındaki durumu ve kahramanlıkları anlatılmaktadır. Şair:

"Vatan için çağlasın aksın al kanımız uğrunda,
Kalmasın o fecr-i âtî ağyarın buyruğunda."

diyerek de son temennilerini belirtir.

Gurbet, ayrılığı da beraberinde getirir şüphesiz... Şair **Evvelî**'nin şiirlerinde işlediği ayrılık genellikle sevgilinin ayrılığıdır. Bu acıyla yüreği yanan şair:

"Şu tatlı can ateş doldu ezilmez
Kaderde yazılan gelir, sezilmez,
Sensiz güzel yeryüzünde gezilmez,
Kan ağlıyor gönlüm elde gördükçe"

der ve duygularını mısralarına döker. Sevgilinin ayrılığı yetmiyormuş gibi bir de anne ve babasından ayrı kalır şair. Onların ayrılığını da:

"Annesiz babasız canan görülmez,
Gurbet elde yanıp ölen bilinmez,
İnsan ölmeyince kıymet verilmez,
Sevdanın elinden nasıl durayım."

mısralarıyla ifade eder.

Ayrılık kendisini yaktığı gibi sevgilisini de etkilemiştir. Şair "Ayrılık Yüzünden Hep Böyle Oldum" adlı şiirinde:

"Paraya kapılıp yüzünü döndün,
Nice günler yine kavruldun söndün,
Beni Mecnun gibi hâllere koydun
El diline attın gittin sevgilim."

diyerek ayrılığın sevgilisini nasıl bir hâle getirdiğini anlatır.

"Ağaç toprağın yularıdır" diyen şairimiz tabiata âşık olan bir insan... Bir zamanlar Yeşil Afşin olarak bilinen memleketinde, yeşilliğin her geçen gün biraz daha azaldığını görünce:

"Bir zamanlar yemyeşilcik ormandı,
Kel kafaya dönmüş orman ağlıyor,
Misk-i amber saçan sanki ummandı,
Yeşilliği sönmüş orman ağlıyor." der.

Ağaçsız kalan orman ağlayınca onun çaresini de şöyle dile getirir:

"Evvelî de şu dağları yeşile,
Bezeyelim bitsin amansız çile,
Bülbülün figanı yetmez mi güle,
Acı acı öter dağlar ağlıyor."

Mısralarında hissedilir dağların feryadı, bu feryadı dindirecek olan da yine bu feryada sebep olan insanoğludur.

Şairimizin belirli gün ve haftalarla ilgili olarak elimizde mevcut olan şiirleri "150. Yıl Anısına (PTT)", yeşilay haftası sebebiyle "Tiryakinâme", Türk Polis Teşkilâtının Kuruluş Yıldönümü sebebiyle de "142. Yıl Anısına" şiirleridir. PTT ile ilgili olan şiirini şairimiz PTT'nin kuruluşunun 150. yıl dönümü için düzenlenen programda okumuş ve büyük ilgi görmüştür.

Adem Kılınç'ın şiirleri arasında bir kişiye ithafen yazılmış olan şiirler de vardır. Bu şiirlerin ilkinin şairin "Adım" başlığını kullanarak kendisine yazmış olduğu şiir oluşturmaktadır. Şair burada şiirini akrostiş olarak yazmış ve Adem Kılınç ismini oluşturmuştur. "Kaderim" şiiriyle de "Âşık Evvelî Adem Kılınç" ismini yazmıştır. Bu şiirinde şairimiz hayatından bahsetmektedir. "Adına" başlığını taşıyan bir başka şiir ise "Menekşe Çay" adınadır. Şiir sevgilinin vefâsızlığı üzerinedir. Bu kişinin kim olduğu şairimizin ailesi tarafından bilinmemektedir. Muhtemelen şairimizin âşık olduğu güzel olsa gerek... Bu şiirin konusuy-la adı geçen kişi arasında doğrudan bir bağlantı yoktur. Tek bağlantı mısraların ilk harfleriyle bu ismin oluşturulmasıdır. Bir kişiye ithaf ederek yazmış olduğu şiirler ise iki tanedir. Bunlardan birini oğluna ithaf etmiştir. Bu şiir öğüt niteliğindedir. Diğerini ise dönemin Belediye Başkanı Ergün Ertekin'e ithaf etmiştir. "Ayrılma" adını taşıyan şiirinde adı geçen kişinin Afşin'e yapmış olduğu hizmetlerden bahseder.

Afşin denince ilk akla gelen Eshabü'l Kehf denilen ziyaret yeridir. Burada yetişen şairlerimizin hemen hemen hepsi Eshabü'l Kehf için şiir yazmışlardır. Şairimiz Adem Kılınç'ın bu konuda yazılmış iki şiiri elimize geçmiştir. Bunlardan biri "Taş Olmuş" isimindeki şiiridir. Baştan sona taş kesilme motifinin yer aldığı bu şiirde mağara, pınar ve taş kesilen sürüden bahsedilmektedir. Ayrıca şairimiz Afşin için yazmış olduğu "Yeşil Afşin" adlı şiirinin yedi dördlüğünü "Yedi Uyurlar Eshabü'l Kehf" efsanesine ayırmıştır. Şiirin tamamı 12 dördlüktür. Diğer dördlüklerde Afşin tabiat güzellikleriyle tanıtılmaktadır.

Şairimizin "Çoban Pınarı" adlı şiiri, Afşin'in üç kilometre batısında bulunan, içinden Yediler mekânı Eshabü'l Kehf yolunun

geçtiği, Emirli Köyü'nden doğarak Yeşil Afşin Ovası'nı sulayan dere için yazmış olduğu şiiirdir. Burada Emirli Köyü'ndeki Kurban Tepesinden, Afşin'in en büyük nehri Hurman Çayı'ndan, yine Emirli Köyü'ndeki Encülüs Dağı'ndan bahsedilmektedir. Şiirde geçen "sürü" kelimesiyle Yediler'deki Çoban'ın sürüsü kastedilmektedir. Zaten Çoban Pınarı'na da Yediler'den dolayı bu isim verilmiştir.

"Afşin Eli Neden Geri Kaldın?" adlı şiirinde de Afşin'in güzellikleri sayılarak, bu güzelliklerle neden geri kaldığı sorulur. Şairimizin Afşin'le ilgili şiirlerinde efsanelerimize de yer verdiğini görüyoruz. Bunlardan "Taş Olmuş" adlı şiirinin son dördlüğünde bir efsanemizde görülen taş kesilme motifi vardır:

"Eshabü'l Kehf Yediler'in durağı,
Taş olmuş sürüler boylar turabı,
Kırılmış ayağı birden Kıtmır'ın,
Durmadan ağlayan Koyuntaş mıdır?"

dördlüğünde adı geçen Kıtmır, Yedi Uyurlar Efsanesi'nde geçen köpeğin adıdır. Koyuntaş da yine Yedi Uyurlardaki Çoban sürüsünün taş kesildiği yerin ismi, Afşin'in bir köyüdür. Burada da efsane motifine rastlıyoruz. "Yeşil Afşin" şiirinin büyük bir bölümü bu efsaneye ayrılmıştır.

Cumhuriyetle ilgili şiirlerinde ise şair cumhuriyete övgü dolu sözler söyler ve:

"Milletçe omuzumuzda taşınacaktır,
Evvelî bu eser yaşayacaktır,
Atam bütün engel aşılacaktır,
Cumhuriyet ağzımızda bal oldu." der.

Şairin herhangi bir yere dahil edilmeyen şiirlerini "Diğerleri" başlığı altına almayı uygun gördük. Adem Kılınç'ın "Şairlere Çağrı" ve "Ölme" adlı şiirleri bu gruba dahil edilmiştir. "Şairlere Çağrı" adlı şiirinde:

"Çalışıp düşmandan üstün olalım,
Birlik nerde ise orda dolalım,
Hakikat uğruna yanıp solalım,
Gelin yönelelim şair kardeşler."

diyen Evvelî, bütün şairleri birlik ve beraberliğe, insanlığa hizmete çağırmaktadır.

c) Hakkında Hazırlanmış Olan Eserler, Çıkan Yazılar:

A. KİTAPLAR

a- Müstakil Kitaplar

[Adem Kılınç'ın müstakil bir kitabı yoktur.]

b- Antolojiler

Afşinli Şairler Antolojisi, Afşin Belediyesi Kültür Serisi/1 Ank. 1992

[Eserde kısaca şairin biyografisine ve altı şiirine yer verilmiştir.]

B. GAZETELER

[Afşinin Sesi, Yeşil Afşin ve Göksun'un Yayla Gazetesinde çeşitli zamanlarda çeşitli şiirleri yayınlanmıştır.]

d) Şiirlerinden Örnekler

YALNIZ OLUR

Şu beni mecnun eyleyen,
Hilal kaşın ela gözün,
Beni canımdan eyleyen,
O senin ümitsiz sözün.

Güvenilmez yâr sözünden,
Ayrılık geldi özünden,
Sevda'nın coşkun közünden,
Pare pare yakar gözün,

Aklımı uçurdun yele,
Oy beledin çölden sele,
Düştün çıkılmaz bir göle,
Yakar beni senin közün.

Senden başka derya olsa,
Çıksa gelse derman olsa,
Evvelî'nin dert ortağı,
Yalnız olur senin sözün.

BİR DÜZEN VER

Ey âlemleri yaradan,
Şu sevdaya bir düzen ver.
Kurtar âşığı yaradan,
Şu güzele bir düzen ver.

Birlik bağı hep kırılmış,
İnsan doğrudan sıyrılmış,
Yalanla dostça sarılmış,
Şu âleme bir düzen ver.

Rüşvet şahlanıp yürümüş,
Gerçeği yere sürümüş,
Suçsuz ne insan çürümüş,
Şu kaleme bir düzen ver.

Alını secdeye dalmayan,
Kissadan hisse almayan,
Hakk'ın yoluna dalmayan,
Şu cahile bir düzen ver.

Kalbinde kanaat yoktur,
Onun için dertler çoktur,
Çare bulamıyor doktor,
Şu nefise bir düzen ver.

Seni arıyorum seni,
Yalanla kaybetme beni,
İmanla yükle sînemi,
Eyveli'ye bir düzen ver.

AYIRMA YARAB

Hak adalet hıdayetten bizleri,
Muhammed aşkına ayırma yarab.
Çok şiddetlidir cehennem közleri,
Mü'mini oraya ayırma Yarab.

Beden şehri bekçimiz imanla,
Donat mücadele etsin şeytanla,
Kalbi isyan eden hile yalanla,
Mü'mini sıraya ayırma Yarab.

Dedikodu rüşvet kinden uzağa,
Kaptırma kulunu gizli tuzağa,
Kalpleri imanla yükle kızağa,
Yolunu kötüye ayırma Yarab.

Evveli'nin âhı feryadı bitmez,
Seni anan kalpler kaybolup yitmez,
Ne kadar ibadet etsek de yetmez,
Rahmetin bizlerden ayırma Yarab.

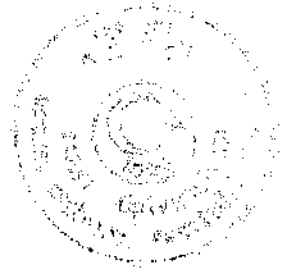

FAKİR KİMSELERDE YARE ARANMAZ

Fakir kimselerde yare aranmaz,
Neylesin ki yiğit sevda çölünde.
Kazmasız küreksiz yollar taranmaz,
Kimsesiz kalırsan gurbet elinde.

Derde düşsen gelip haline bakan,
Kimseler olmuyor ocağın yakan,
Bağrına var bir de hançerler çakan,
Parasız kalırsan gurbet elinde.

Eyveli de elin kolun bağlandı,
Yürek yandı pare pare dağıldı,
Gönülsüz güzeldi ne medet beklen,
Selamsız sabahsız gurbet elinde.

KÖKTEN KIRMALI

Hak adalet hakikatı yazmayan,
Kalemi diviti kökten kırmalı.
Haksızların mezarını kazmayan,
Kazmayı küreği kökten kırmalı.

Hiçe sayan alinteri emeği,
Hakikat dururken yalan demeyi,
Helalinden pişirmeyen yemeği,
Kazanı kepçeyi kökten kırmalı.

Karısı evde aç kendisi kahvede,
Binbir âlem neşe meyhanede,
Huzursuzluk yapan erkeğin evde,
Elini dilini kökten kırmalı.

Evveli de doğruyu yazmaz isen,
Kötü nefse mezarını kazmaz isen,
Düşman geldiğinde savaşmaz isen,
Kolunu boynunu kökten kırmalı.

FERMAN BULAMAM

Yine bugünlerde çok efkârlıyım,
 Valancı dünyada derman bulamam,
 Sonbahar geliyor gün akşam oldu,
 Hakkım olsa bile ferman bulamam.

Terketsem olur mu ben bu yurtları,
 Tabib bulamadım yok ilaçları,
 Kırıldı dallarım ümit kalmadı,
 Umulmaz bir derde derman bulamam.

Sordum dostlara da nedir bu hâlim,
 Maddi imkanım yok kırıktır dalım,
 Dedi paran varsa odur ahvâlîm,
 Elime geçmedi harman bulamam.

Evveli de para dilli gavaldır,
 İlâh olmuş sanki paşa sultandır,
 Amanın efendim beni gel öldür,
 Derdimi azdırdım derman bulamam.

KÜL EDİP

Anneden babadan mahrum kalmayan,
Görür muradını sefasın sürür.
Gülemez dünyada murat almayan,
Yanar parelenir ömrü çürür.

Ağlayıp da göz yaşını silmeyen,
Zengin olup fakir hâli bilmeyen,
Bulamaz dileğin kırat olmayan,
Gidemez ileri çöllerde yürür.

Gönül neden başın belalı durur,
Yâr çıkmaz hayelden yakıp kavurur,
Bütün aklını da alıp savurur,
Göremez isteğin berat olmayan.

Gönül baş belası durmuyor dalda,
Evveli kalmıştır çıkılmaz yolda,
Felek bizi yakıp kül edip durdu,
Alamaz hedefin kudret olmayan.

DÜNYA SENİN OLSA ÇOK MU YAŞARSIN

Ecel gelip azrail can almasa,
Dünya senin olsa çok mu yaşarsın.
Dalında güllerin her an solmasa,
Dilin ile bir gün coşup taşarsın.

Kendini çok yükseklerde görürsün,
Etrafına çelik ağılar örürsün,
Rahat eden derken şirin elimden,
Dağdan dağa bir gün koşup aşarsın.

Ellerin bağında ayva nar olur,
Güzelin bağında gezmek zâr olur,
Evveli'ye ancak güzel yâr olur,
Kendini beğenip divane olan,
Aşk dağının gülün nasıl başarısın.

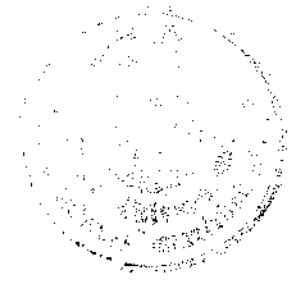
AKLINDAN OLUR

Bir güzel seversin bakmaz yüzüne,
Yanarsın derdinden özü özüne,
Kanlı yaş bürünür gören gözüne,
Derdine yananlar canından olur.

Güzel güzel dersin seni dinlemez,
Sızlayan yarenden gelip anlamaz,
Dönüp yüzünü de yüzüne bakmaz,
Aşkına vurulan canından olur.

Keklik gibi uçan dağdan dağlara,
Bülbül gibi konan gonca dallara,
Heberi olmadan açan güllere,
Eline alanlar canından olur.

Evveli güzelin peşinde gezmez,
Boşu boşuna da canını üzmez,
Ellerin gözlerini derinden süzmez,
Çok söz söyleyenler aklından olur.

2. HAMİT KOCA (1916-1978)

a) Hayatı:

1916 yılında Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı Alem-dar köyünde altı çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Asıl adı Şeyh **Hamit Koca**'dır. Kardeşleri-nin isimleri Ali, H. Hüseyin, Cuma, Fadime ve Ayşe'dir.

Babasının adı Bekir, annesinin adı Mehriban (Mehir)'dir. İlkokula gitmeden kendi kendine okuma yazmayı öğrenmiştir. Bir başka rivayete göre de ilkokul mezunudur. Hamit'in babası Bekir Koca Kuşkaya Köyü'nde Berber Nuri isminde biriyle çiftçilik yaparmış. Hamit bir rivayete göre on yaşlarındayken, bir başka rivayete göre de onbir yaşlarındayken tarlada çift süren babasına azık götürdüğü bir gün, Kuşkaya Köyü'nün Malve-ran'ı mevkiine geldiği zaman dinlenmek için oturduğu yerde, yol kenarında uykuya dalmış. Rüyasında geniş bir bahçe içerisindeki üç katlı bir binanın en üst katına çıkmış ve bir bardak şerbet içmiş. Kul Hamit de böylece âşıklar kervanına katılmıştır. Bade içme hadisesinden sonra kendine gelen Hamit, ilk dörtlüğünü geç kaldığı için kendisine kızan babasına söylemiş. Ancak bu dörtlük muhafaza edilememiştir.

Kul Hamit askerliğini Kahramanmaraş'ta çavuş olarak yapmıştır. Orada da alaya, bayrağa şiirler söylemiştir. "Sancak" adlı şiirinin bir dörtlüğünde:

"Askere gitmeden onbeş yaşımda,
Bir gece sancağı gördüm düşümdе,
Şimdi yıldız dalgaları başımda,
Hilalin cephesin gönderemezler." demiştir.

Şairin bu sözlerinden askere gönüllü gittiğini, her Türk genci gibi bu ümitle yaşadığını ve rüyalarını bu özlemin doldur-duğunu anlıyoruz. Dönüşünde öğretmenlik kursu için Malatya'ya müracaat etmiş ancak başladığı kursu yarıda bırakarak tekrar askere gitmiştir.

Çevresinde titiz, cömert, yalanı sevmeyen birisi olarak tanınan Kul Hamit dindar bir insanmış. İmam olarak görev almak istemiş, bu amaçla da Kerevin Köyü'ne gitmiştir. Bu

köyden Sultan isminde bir kıza gönül vermiş ve onunla evlenmiştir. İki kız beş erkek olmak üzere yedi çocuğu vardır. Çocuklarının isimleri: Fidan, Vahap, Ahmet Duran, Bekir, Nahi-de, Arif ve Enver'dir. Çocukları ve eşi şu an hayattadır. Kul Hamit Kerevin Köyü'nde üç yıl imamlık yapmıştır. Kendi köyünü özlediği için daha sonra Alemdar'a gelmiştir. Şair bir şiirinde bu duygularını şöyle anlatır:

"Kapıldım bu aşka edemem karar,
Gönül Mecnun oldu Leylasın arar,
Kazam Afşin şehri köyüm Alemdar,
Gul Hamit'dir benim adım efendi."

Alemdar'a gelmesiyle birlikte amcasının oğulları tarafından kan davasına bulaştırılmıştır. Burada çiftçilikle uğraşan şair çok sürmemiş tekrar Afşin'e taşınmıştır. Başından bir çok hastalık geçen şair iki defa da midesinden ameliyat olmuştur. İlk ameliyatından sonra elimize geçen ilk şiirini yazmıştır. Şair bir başka şiirinde de başından geçen olayları anlatmaya çalışmış, kısaca hayatını özetlemiştir bizlere... Bu şiiri aşağıda veriyoruz:

KENDİ HAYATINA DAİR SÖYLEDİĞİ BİR ŞİİR

Ben uğradım bu feleğin hersine,
Ateş ile yanıp yanıp tütmem var,
Akçadağ'da eğitimlik kursuna,
İki arkadaş yoldaş olup gitmem var.

Her neye gitsem ters geldi işim,
Gözlerimden aktı kan ile yaşım,
Mevlam bir dert verdi ağrıdı başım,
Tam üç sene hasta olup yatmam var.

Vazgeçmiştim dışarıya çıkmadan,
Gözüm açıp etrafıma bakmadan,
O hastalık yatağımdan kalkmadan,
Üstü üstüne üç sene yatmam var.

(1) Durdu Mehmet Ovalı, şairin arkadaşıdır. 1917 Bakraç doğumludur. Eski ve yeni yazıyı biliyor.

Büküyor fakirlik insanın belin,
Kardeşleri bile sormuyor halin,
Üstüm açık çıplak ayağım yalın,
Çoban olup dağda öküz gütmem var.

Felek bizim ile durdu oyuna,
Benim rezilliğim sürdü boyuna,
İmam gittim Kereven'in köyüne,
Tek yorganı bir merkebe atmam var.

Zalim yokluk ciğerimi yakarken,
Yağlı pilav burnumuza kokarken,
Ayrar diye el gözüne bakarken,
Çocukların bir keçisin satmam var.

Felek benden ne iyiliğin sorucu,
Daha dertli başım neler görücü,
Dokuzyüzkırkükte durdum korucu,
El göğüste el yumuşun tutmam var.

Kul Hamit'im der ki söylemem kalan,
Var mı ola sözümden bir ibret alan,
Bütün unutuldu başıma gelen,
Bu hallere yüzbin şükür etmem var.

Şair 25 Aralık 1978 tarihinde Alemdar'da vefat etmiştir.

b) Şairliği ve Sanatı:

Bade içtikten sonra şiir söylemeye başlayan Kul Hamit, bu hadiseyi bir şiirinde şöyle anlatıyor:

RÜYAM

Rüyamda bir bade sunup,
Al bakalım iç dediler.
Bu aşk ateşine yanıp,
Yakılması güç dediler.

"Nefisin peşini boğla,
Sabır köşesinde kışla,
Mevlanın emrini işle,
Menhiyetten kaç dediler.

Mü'min halk oldun daha ne,
Kıl namazını şahane,
Etme nefise bahane,
Sende imiş suç dediler.

Âşıklar yolda mı kalır,
Akibet maşuğun bulur,
Seyri taklit ibret mi alır,
Kalp gözünü aç dediler.

Çetindir yolu sıratın,
Bir gün çare mi aradın,
Hamit Didasa muradın,
Benliğinden geç dediler.

Hamit diğer Afşinli şairlerden farklı olarak bade içme hadisesini tam olarak yaşamış, o günden sonra hayatı daha değişik yorumlamaya başlamıştır. Hayatın her safhasında bunu hissetmiştir. Onu tanıyanlar, konuşmasını dinleyenler şair olduğunu hemen anlarmış. İrticalen şiir söyleme yeteneğine sahip olan şair, normal konuşmasında bile şiir gibi konuşmuş. Günlük hayatında mısralarını dilinden düşürmezmiş. Çok meşhurdur, çevresinde anlatılan bir olay ... "Kul Hamit birgün karısıyla kavga etmiş. Karısı 'Bana yardım etmiyorsun' diyerek kavgaya başlamış. Hamit karısına cevap olarak şunları söylemiş:

"Pancarını tekledim,
Evini de bekledim,
Gözüne dursun emeklerim."

İşte böyleymiş Kul Hamit... O her zaman insanlara kalplerini kırmadan mizahi bir dille cevap verirmiş. Aynı zamanda oldukça da hassas bir insanmış. En ufak bir olayda bile ağıt yarmış. Onun söylediği bu ağıtlardan elimize geçen olmadı.

O, bir takım duygularını dile getirirken cansız varlıkları

hareketlendirerek şiirlerine canlılık katmıştır. "Dağlar" adlı şiirinde:

"Hakk'ı severseniz bir haber verin,
Yârim size çadır kurdu mu dağlar.
Karşıda görünen şol ince sütun,
Yoksa nazlı yârin yurdu mu dağlar."

demıştır. Şair, şiirde bahsedilen dağlardan sevdiğini sorar. Ondan bir haber getirmesini ister. Burada cansız varlık olan dağlara insan benliği verilmiştir. Bu örnek teşhis sanatının belirgin örneklerinden biridir.

İslami konularda bilgi sahibi olan şair, islâm tarihinde geçen bazı konuları anlatarak yaşanmış olaylara da telmih yapmıştır. Bu şiirlerinin birinde peygamber efendimizin bir mucizesini bizlere hatırlatır:

"Daha vatan senden menfaat umar,
Dinin kıymetini bilmeyen bimar,
Resulün emrinde şems ile kamer,
İşaretle ayı indirmede mi?"

şairin "Muhammed'in Methi" adlı şiirinden aldığımız bu dörtlük bize peygamberimizin, işaret parmağıyla ayı ikiye bölmesi mucizesini hatırlatır. Aynı şiirin bir başka bölümünde:

"On parmağı pınar oldu Resul'ün,
İçirip askerin kandırmadı mı?"

diyerek peygamber efendimizin bir başka mucizesine telmih yapar. Şiirlerinde mucizelere yer veren şair, mısralarına hadislerle de ışık tutmuştur. Bir şiirinde:

"Hadis vardır hüsn-ü zandan kaçının" derken herkesin bildiği bir hadisle konuyu açıkladığı için irsal-i mesel sanatının güzel bir örneğini vermiştir.

Diğer halk şairlerinde olduğu gibi o da mısralarında deyimlere yer vermiştir. Ancak bunların sayısı fazla değildir.

Hepimizin dilindedir "tuz ekmek hakkı için" deriz. Kul Hamit de bir şiirinde:

"Tuz ekmek hakkını ettin geriye,
Binme nefsin atına in arkadaşım."

demektedir. Aynı sofrayı paylaşmış olan insanların birbirlerine -o sofranın hürmetine-ihanet etmemeleri gerektiği anlatılmaktadır. Şairin şiirlerinde yer verdiği atasözlerinin sayısı da üç-beşi geçmez. "Rüya" isimli şiirinde şair:

"Gam pazarı yoktur derdim satılmaz,
Evme ile bir menzile yetilmez."

diyerek atasözü niteliğinde söz söylemiştir. Şairin hangi şiiri olursa olsun bunların dili halkın anlayacağı halk dilidir.

Şiirlerinde halkını, halkının hayat tarzını yansıtmaya çalışmış Kul Hamit... Bu şiirlerinin sayısı oldukça fazladır. Bir şiirinde geçmişe duyduğu özlemi şöyle dile getirmekte:

"Kıl ipten dokutup giyerdik aba,
Tursili sodayı bilmezdik töbe,
Af buyurun beyler sözlerim kaba,
O burma bıyıklı bit nerde kaldı."

Herşey geçmişte kalmıştır. Şairin özlemini duyduğu o yıllar, çift sürdükleri, sarı öküzün yularından tutup kağı çektikleri, içi kül ile dolsa da anasının yaptığı çorbayı içtikleri o yıllar geride kalmıştır artık... O yılları bir daha yakalamak mümkün değildir. Kul Hamit'in şiirlerinde yöre insanının hayat tarzını anlatan çizgiler de vardır:

"Ağacı kesip de habhab ederdik
Giyip ayağımıza yola giderdik."

Burda bahsedilen habhab, kesilen ağacın kabuğundan ayağa giymek için yapılan bir tür ayakkabıdır. Pek lüks olmasa da şair için çok değerlidir bu... Bir başka dörtlüğünde:

"Kül ile yıkadık çamaşırımız,
Islanmazsa dökülmezdi kırımiz,
Çok olurdu çaparamız körümüz,
O çiçek denilen dert nerde kaldı."

diyerek o dönem insanının hayat tarzını bizlere yansıtır. Kül ile yıkanan çamaşırlar bile şairin özlemi haline gelmiştir. Şair bunlarla da yetinmeyerek bizlere örf ve adetlerimiz hakkında bilgi verir:

"Gelinin başına telek takardık,
Güvayi dıkınca tüfenk sıkardık,
Davulcuyu alıp dama çıkardık,
Davul nerde kaldı ud nerde kaldı."

Günümüzün orkestra çalınarak yapılan düğünleri şairi geçmişe götürür. O gelinin başına telek takıldığı, damadın arkasından tüfek sıkıldığı günleri, alabildiğine çalan davulu, zurnayı özlemiştir. O günleri geri getirmek mümkün olmasa da tatlı bir hayaldir geride kalan...

Şiirlerinde hayat anlayışına da yer veren şair bu fikirlerini mısralarında ölümsüzleştirmiştir. Bir şiirinde:

"Ölsen de **Kul Hamit** ikrardan dönme" derken bir başka şiirinde:

"**Hamit** komşu ile iyi geçinin,
İncitme kılını bir tek keçinin."

diyerek bütün canlılara olan sevgisini dile getirir. Onun hayat anlayışı:

"Kafir isen kiliseye,
Mü'min ise gir camiye."

mısralarında tam anlamıyla ortaya çıkar. Bu ikisinin ortasında kalandan korkmalıdır. Mısralarına hadislerle de ışık tutan şair bir şiirinde:

"Hadis vardır hüsn-ü zandan kaçının,
Sakın hizmetinden bıkmı evladım."der.

Birşeyin aslını bilmeden yakıştıрма yapmak, zanda bulunmak doğru değildir şaire göre...

Hayatı boyunca üç şeyi, vatan-millet ve din sevgisini, ön

planda tutan şair bu duygularını mısralarında fazlasıyla hissettirmiştir. "İtiraf" isimli şiirinin bir dördlüğünde:

"Ya şehit ya gazi savaş günleri,
Yurda kurban ederidim onları,
Hüseyin'den kıymetli mi canları,
Billah hepsinin başın verirdim."

der. Bir tek sözüyle vatan uğruna evlatlarının hepsini feda eder. Bir başka şiirinde ise vatan aşkıyla coşan şair en değerli varlığı için:

"Otuzaltı oğlan verse Yaradan,
Vatan için otuzbeşin verirdim." der.

Kul Hamit'in şiirlerinde kuvvetli mübalağalara da rastlıyoruz. O dillere destan aşkının derecesini mısralarında şöyle dile getirir:

"Ah çekince çelikleri eritir,
Gözyaşı mermeri deler âşığın."

Yüreği aşk ateşiyle yanan âşığın bir tek ahı çeliği eritirken, gözyaşı da mermeri delmektedir. Aynı mübalağa sanatını bir başka şiirinde:

"Af buyurun ya ilâhî,
Taşı deler âşık ahı,
Yıgmış dağ kadar günahı,
Hamit derler kulunuz var."

diyerek işler. Böyle bir aşk olunca bir de sevilen olmalıdır. Kul Hamit'in şiirlerinde bahsettiği sevgili ondört yaşında, ela gözlü bir güzeldir. Gözleri bulgur gibi kaynar. Al, pembe, ak renkleriyle karışık yanağı vardır. Çifte benli, hilal kaşlı, sürme gözlü, kiraz dudaklıdır. Başı elvan elvan bağlı, bürüğü ışıltılı pulludur. Melek simalı olan bu sevgili ince belli, şirin dilli olup turnaya benzer. Belikleri oldukça uzun olup yerde sürünür. Bir başka şiirinde:

"Taramış kekilin sırmaya benzer,
Dudak kiraz burun hurmaya benzer,
Taze cıvıldaşan turnaya benzer,
Yeni girmiş ondört yaşına doğru."

diyerek sevdiği güzeli anlatır.

Şair şiirlerinde din duygusunu ön plana çıkarmıştır. Bu sebepten mısralarını islâm tarihiyle yoğurmuş çeşitli olayları, peygamber kıssalarını hatırlatarak telmih sanatı yapmıştır. O bir şiirinde Zekeriya (a.s.), Yusuf (a.s.) Yunus (a.s.) ve diğer islâm büyüklerinden bahseder. Aynı şiirin bir dörtlüğünde:

"Yetmiş pare olmadı mı Hamza,
Zahmet çeker kullar çıkar temize,
Kur'a çekip bırakınca denize,
Yunus'u balıklar yutmadılar mı?"

diyerek Yunus (a.s.) 'ı hatırlatır bizlere. "Ahlaksız İnsana" isimli şiirinde ise kainatın yaratılışını anlatır. Şair burada:

"Allah 'kün' demekle cihanı düzdü,
Emretti kaleme besmele yazdı,
Hamit ne söylersin zamane azdı,
Gelen günler geçen günü tutmuyor."

diyerek değişen zamandan da şikayet eder. Şiirde geçen "Kün" sözcüğü bizlere Yasin sûresinde geçen "Bir şeyi dilediği zaman, onun buyruğu sadece, o şeye 'ol' demektir, hemen olur. Herşeyin hükümdarlığı elinde olan ve sizin de kendisine döneceğiniz Allah münezzehtir₂." âyet-i kerimesini hatırlatır.

O gurbetteki yalnızlığını, kimsesizliğini şu mısralarla anlatmıştır:

"Kafes kuşu gibi tutuldum elde,
Gurbette kim olur üstüme dulda"

derken halkın diliyle halkın gönlüne girebilmiş, diğer mısralarında da bu tür söyleyişlerini pekiştirmiştir.

Zaman zaman anlatımında mizah unsurundan da faydalanan şair, insan soyunun maymundan türediğini savunanlara bir şiirinde:

"Hayvansanız kuyruğunuz nic'oldu,
Maymundan töredik diyen gavurlar" der ve şunları ekler:

"İbret almazsa beşerden çıksın,
O zaman kendine bir kuyruk taksın."

Bu cevap verilebilecek en güzel cevaptır belki de... Şairin daha söyleyecek çok sözü vardır. O bu durumu şöyle dile getirir:

"Sözüm çoktur yazdıramam yazara,
Satılmıyor götürsem de pazara,
Benim ile gömülecek mezara,
Maksadımı diyemedim dünyaya."

Söylenecek çok söz kalmıştır geride... Fakat hayatı kâfi gelmemiştir. Afşinli şairler arasında yazmış olduğu muammalarla da kendisini ispatlayan Kul Hamit'in muammalarının sayısını bilmiyoruz. Eserinde iki tane vardır. Şairin "Sual" ismini verdiği muammasını buraya alıyoruz:

"Dinleyin âşıklar bir سوالım var,
İptida dünyanın tadını söyle.
Kadir mevlam ne hikmetler halk etmiş,
Hergün bikir olsa hatını söyle.

Mevlam bu dünyayı nasıl yıkacak,
Şu yatanlar ne tarihte kalkacak,
İbrahim'e toplanırken yakacak,
Gitmiyorum diyen odunu söyle.

Kim idi iptida yazıyı yazan,
Hangi ağaç idi orduyu bozan,
Kimdir kırklı iken deryada yüzen,
Nerden verildi südünü söyle.

Körük icad etti yaktı kömürü,
Kısaçsız tutardı kaynar demiri,
Böyle imiş Yarada'nın emiri,
Kim aldı yüz tane kadını söyle.

Birinci semada bir melek vardır,
Kuşakdan aşağı kâmilden nardır,
Baş ile kolları gerdanı kardır,
Âşık bu meleğin adını söyle.

Ezeli ezelden bu şekil derler,
Saymışlar mı acep yedi mi yerler,
Açık mı arası var mı da eller,
Yoksa yapışık mı katını söyle.

Muhammed mihraca ne ile çıktı,
O günde ağardı mü'minin bahtı,
Ne şekilde yıkıldı Kisri'nin tahtı,
Koca Acemistan fethini söyle.

Veresiyem yok sualim peşin,
Hemen cevabını acele düşün,
Yedi cehennemde yanan ateşin,
Nereye gidiyor tütününü söyle.

O kim idi kafir ordusun bastı,
O ne idi küfrün kilidin kesti,
Nereden gelmiştir Düldül'ün nesli,
Hem de hazretin has atını söyle.

Damıyı görenler gözünü yumar,
Onsekizbin alem cenneti umar,
Aceba uçmağa girer mi himar,
Eshab-ı Kehf'in itini söyle.

Kul Hamit'in bülbül gibi seslendi,
Mü'min olan şeriata yaslandı,
İbrahim'in koçu nasıl beslendi,
Nerede yayıldı otunu söyle.

Şairin:

"Batında Toroslar doğunda Düldül,
Eriyince karı açılır sünbül,
Yetişir bahçende bin çeşitli gül,
Cennet desem sana az Çukurova"

mısraları Karacaoğlu'nın "Dağlar" isimli şiirini hatırlatır bizlere. Karacaoğlu da bu şiirinde:

"Çukurova bayramlığın giyerken,
Çıplaklığın üzerinden soyarken,
Şubat ayı kış yelini kovarken,
Cennet dense size yakışır dağlar." der.

Kul Hamit:

"İşkence yaptıkça bana gülerdi,
Bunda yalan yoktur herkes de gördü,
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi,
Benim sadık yârım kara topraktır."

diyen Âşık Veysel'in çizgisinde gider. Kendisi de:

"Ne göndersem menziline yetirir,
Bire onda yüze kadar getirir,
Bir çekirdek diksem hemen bitirir,
Bağım bahçem kaysım çirim var benim."

diyerek toprak sevgisini de dile getirir.

Bazı konulara eleştirel açıdan yaklaşan şairin zamanı eleştiren şiirleri, insanları yadırgayan sözleri de vardır. O,

"Dölden kötek yiyor peder,
Ne çirkin zamana düştük."

diyerek kısa saçlı kızlarla, uzun saçlı erkekleri eleştirir. Onların değer yargılarımızdan uzaklaştığını düşünür. "Düştük" isimli şiirinde şair:

"Kaplumbağa satılık oldu,
Tereyağı kıtlık oldu,
Eşekler de etlik oldu,
Ne tuaf asıra düştük."

mısralarıyla bozulan devirden şikayet eder.

Anonim ve Tekke Edebiyatında görülen icrada diyalog unsuru Âşık tarzında dolayısıyla bu geleneği bir sonraki nesile aktaran Afşinli şair Kul Hamit'de de görüyoruz. Bu, ilk örneğini D.L.T.'de gördüğümüz "Dedim Dedili" şiirlerin bir benzeridir. Bu tür şiirlerde iki canlı ya da cansız varlık (günümüzde atışma diyoruz) karşılıklı söyleşir. Şairin "Sancak ile Bayrağın Yarışması" şiiri buna örnektir:

Aldı Sancak:

Sancak derdi semalarda uçarım,
Bak sinemde ayyıldızım var benim.
Herslenirsem hudutlar, geçerim,
Viyana'dan beri izim var benim."

Aldı Bayrak:

Ben de ulusuma çehre güldürürüm,
Neşemi belirttiğim yüzüm var benim.
Dalgalanıp Türk ülkesin bildiririm,
Sınırdan cızılmış cızım var benim.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular:

Şairin "Umut Çiçekleri" isimli eserinde 138 şiiri vardır. Bu şiirlerinden üç tanesi farklı şiir olduğu halde bir başka şiirin devamı gibi verilmiştir. Biz bunu şiirin ortasında geçen, mahlastan sonra değişen kafiye yapısından anlıyoruz. Öyleyse eserde 138 değil $138+3=141$ şiir vardır.

Hemen hemen her konuda şiir söyleyen şairin dini konulardaki şiirlerinin sayısı oldukça fazladır. O, Hz.Yusuf'un kıssasını oldukça uzun bir şekilde nazım halinde yazmıştır. Bu kıssada olaylara göre şiirin başlıkları dolayısıyla da kafiyeler değişmiştir. Bir şiirinde ise konu değişmediği halde kafiye değişmesi olmuştur₃.

Ayrıca her şiirin başında kıssayla ilgili ön bilgi de verilmiştir. Bu kıssadan önce de peygamber efendimizle Yahudi arasında geçen olay şairin kendisi tarafından manzum olarak esere alınmıştır.

Şiirlerinde genellikle mahlas kullanan şairin mahlasının bulunmadığı şiirlerinin sayısı fazla değildir. Bunların son dördlüklerinin kaybolduğu veya şiirin tamamlanamadığı kanaatindeyiz. Şiirlerinde mahlas olarak "Kul Hamid" ve "Hamid" isimlerini kullanır. Şiirlerinin dördlük sayısı beş ile otuzsekiz arasında değişir. Bu da bize gösteriyor ki Kul Hamit destan niteliğinde uzun şiirler söyleyebilmektedir. Şiirlerinin kafiye şeması koşmada olduğu gibidir.(abab-cccb-çççb-... veya aaab-cccb-çççb'dir) Sade anlaşılır bir dil kullanan şair, millî veznimiz olan hece vezniyle şiirlerini söylemiştir. Daha çok 7'li, 8'li, 11'li hece ölçülerini kullanmıştır.

Bade içme hadisesinden sonra irticalen şiir söylemeye başlayan Kul Hamit'in ilk şiiri muhafaza edilememiştir. Onun elimize geçen ilk şiiri, ameliyat olduktan sonra yazdığı aynı ismi taşıyan şiirdir. Bu şiiri buraya alıyoruz:

Doktor beyim şu sinemi,
Yar Muhammed'in aşkına,
Derdim bu kadar mı çetin,
Gör Muhammed'in aşkına.

Yandı karabağrım küllü,
Neticem filimde belli,
Garip gönlüme teselli,
Ver Muhammed'in aşkına.

Kazam Afşin Maraş ilim,
Uzaktan geliyor yolum,
Kırıldı kanadım kolum,
Sar Muhammed'in aşkına.

Meskanı Darus selamda,
Eşi yok levhte kalemde,
Şu onsekizbin alemde,
Bir Muhammed'in aşkına.

Kavuşayım ihvanlara,
Beni seven o canlara,
Canım armağan onlara,
Ver Muhammed'in aşkına.

Şükrolsun İslam'dır dinim,
Türk oğluyum temiz kanım,
Masa üzerinde tenim,
Şer Muhammed'in aşkına.

Kul Hamid'im döker yaşı,
Dünyada bulunmaz eşi,
İki cihanın güneşi,
Nur Muhammed'in aşkına.

Şair uzun zamandır şiir söylediğini "Başka" isimli şiirinin bir dördlüğünde şöyle dile getirir:

"Kul Hamit'im aşk deryasını boylarım,
Bir kuru sevdıyla gönül eylerim,
Kırk iki senedir türkü söylerim,
Kârım yok dilime sağlıktan başka."

Onun şiir söylemekten elde ettiği kazanç 42 senedir herkesin söylediği "Diline Sağlık" sözüdür.

Şairin yazmış olduğu şiirlerinden en çok üzerinde durulması gerekenler, bir olayı manzum hikâye şeklinde anlattığı şiirlerdir. Hamit, bu türü her konuda değil de belirli konuları işlerken kullanmıştır. Bunlardan en uzun 55 sayfa olan Hz.Yusuf'un Kissası'dır. Kissa çoğunlukla 8'li ve 11'li hece ölçüsü kullanılarak yazılmıştır. Şairin şiirlerinin kafiye yapısında herhangi bir zorlama yoktur.

Kul Hamit'in aşk, sevgi konularını işlediği şiirlerinin sayısı oldukça azdır. Onun taşı delen, çeliği eriten aşkı çifte benli, hilal kaşlı, kiraz dudaklı, şiirin dilli bir turnayadır. O bir şiirinde:

"Taramış kekilin sırmaya benzer,
Dudak kiraz burun hurmaya benzer,
Taze cıvıldaşan turnaya benzer,
Yeni girmiş ondört yaşına doğru."

diyerek sevdiği güzeli anlatır. Onun eşini ve benzerini bulamaz, bütün şehirleri gezer de dengine rastlayamaz. Sonunda:

"Bir güzelin methin edem destanda,
Bulunmaz menendi Arabistan'da,
Ne Çardak'da vardır ne Elbistan'da,
Pazarcık'da böyle güzel bulunmaz." der.

Sevdiği kız bir köylü güzelidir. Elinde sitiller pınara gider. Kul Hamit'e söz veren bu güzel bir türlü verdiği sözde durmaz.

Şairin Maraş, Afşin ve çevresiyle ilgili yazmış olduğu şiirleri de vardır. Bunlardan iki tanesi Maraş'ın düşman işgalinden kurtuluşu, kahramanlığıyla ilgilidir. Bunların dışında kalan bir şiir Maraş'ı diğeri de Afşin'i metheden şiirdir. "Maraş İli" adını taşıyan şiirde Maraş tabii güzellikleriyle el üstünde tutulur. Şair şiirinin bir dördlüğünde:

"Çifte oluk pınarları şarılar,
Yaylalarda çiçek toplar arılar,
Ber'e gelir mor koyunlu sürüler,
Kaşık geçmez kaymaklarla yağlar var." der.

"Afşin'in Methi" isimli şiirinde ise şair Afşin'in tabiat güzelliklerini anlattıktan sonra Mağragözü, Aristil Çayı ve Binboğa Dağı'ndan bahseder. Peyniriyle, balıyla burası bir cennettir sanki... Şiirin bir dördlüğünde:

"İlkbaharda çiçekleri açılır,
Karışır alına moru Afşin'in,
Kereste membası tahta biçilir,
Vardır yakınında kuru Afşin'in."

diyerek Afşin'de yapılan kerestecilikten de bahseder. "Turalar"adlı şiirinde ise şair Afşin'in köylerini anlatır.

Sayıları fazla olmamakla birlikte şairin, dünyanın faniliğinden bahseden, değişen devirden şikayet eden şiirleri de vardır. Dünyanın faniliğini "Yalan Dünya" isimli şiirinde:

"Yürü yalan dünya sana,
Geldim de neyini aldım?
Mihman oldum altmış sene,
Kaldım da neyini aldım."

diyerek ifade eder. Baki kalan ne maldır, ne de mülk, herşey boştur dünyada...

Hayatı boyunca İslâm'ı yaşamaya çalışan ve dinine çok önem veren şairin bu konudaki şiirleri oldukça fazladır. Bunların büyük bir kısmını Kul Hamit'in kıssalar etrafında yazmış olduğu şiirler oluşturur. Şair bu şiirlerinde Hz. Yusuf'un kıssasını manzum olarak anlatmaya çalışmıştır. Bu kıssanın dışında kalan şiirlerinde ise insanlara dini nitelikte öğüt vermeye çalışmış aynı zamanda peygamber efendimize övgü niteliğinde şiirler yazmıştır.

Şairin bir kişiye ithafen yazmış olduğu şiirler oldukça fazladır. Kul Hamit bu şiirleri ya bir kişiye nasihat etmek amacıyla veya bir şahsa muamma sormak amacıyla ya da toplumun problemlerini toplumun temsilcisi olarak anlatmak amacıyla yazmıştır. Şairin bunlardan Kaymakam Bey'e yazmış olduğu şiirin bir dördlüğü şu şekildedir:

"Affet geledim kaymakam beyim,
Şairlik işinden eli çıkardım.
Şimdi ben duvara astım sazımı,
Bozdum perdesini teli çıkardım."

Yine şair bir başka şiirinde köylünün ve köylüsünün problemlerini yetkili kişilere aktarmaya çalışır ve şöyle söyler:

"İlkbahar başlarınız fidan dikmeğe,
Sonbaharda başlarınız tekrar sökmeğe,
Akar suyumuz yok kerpiç dökmeğe,
İslanmaz bir toprak kilimiz beyim.

Çok bekledik Hurman suyu kalmadı,
Devlet baba yüzümüze bakmadı,
Verdiği sözlerin biri çıkmadı,
Sormadı demokrat halimiz beyim."

O köylünün ve köylüsünün sözcüsüdür dert ortağıdır. Onlar-

la güler, onlarla ağlar...

Şiirlerinde gurbet, hasret konularına da yer verir şair. "Durnadan Sual" adlı şiirinde "Gurbet elde yüzü gülen var m'ola" der. O gülen gözleri gülmez olmuştur artık şairin... Dertli olduğu yetmiyormuş gibi bir de buna hasretlik derdi eklenir. Onun gurbet elde ne arayanı ne de soranı vardır.

"Dağlar" isimli şiirinde ise şair sevdiğine bir türlü kavuşamaz, gönlü onu arar da bulamaz. Son olarak da :

"Ölmezse **Hamid**'im sevdiğim bulur,
Yorgun kuşlar gibi yüreğim solur,
Karışmış çiçeğe kokusu gelir,
Yine tazeledin derdimi dağlar"

diyerek sevdiğinin kokusuyla yetinir ve derdi bir kez daha tazelenmiş olur.

Kul Hamit şiirlerinde tabiata da yer vermiştir. Ancak şairin bu konudaki şiirleri fazla değildir. Onlar da dağlar ve toprak sevgisi üzerinedir. Şair "Toprağa Sevgi" adlı şiirinde:

"Nasıl sevmeyelim güzel toprağı,
Ekerim biçerim kârım var benim.
Yetişir bize yeşil yaprağı,
Buğdayım nohudum darım var benim."

diyerek toprağa olan tutkusunu anlatır.

Şairin ilim ve alimlerle ilgili bir tek şiiri vardır. Bu şiirin bir dördlüğünü aşağıda veriyoruz:

"Âlimdir her işin önünde delil,
İlimle olunur mürşid-i kâmil,
Eğer ilmi ile olursa amil,
Hakikatten evliyadır âlimler."

Şair bu şiirinde bizlere âlimleri Allah'tan gönderilen kudret balı olarak verir. Bütün şairler gibi Kul Hamit de hayatını mısralarıyla yoğurmuştur.

"Nedim Efendi" isimli şiirinde şair:

"Karargah çavuşu oldum Dörtyol'da,
Şerefli sancağı taşıdım kolda,
Hem muvazzah hemi ihtiyat halde,
Kırk oy karavana yedim efendi."

diyerek başından geçenleri anlatır. Aynı şiirin son dördlüğünde ise:

"Kapıldım bu aşka edemem karar
Gönül Mecnun oldu Leyla'sın arar,
Kazam Afşin şehri köyüm Alemdar,
Kul Hamit'tir benim adım efendi."

diyerek kendisini tanıtır. "Kendi Hayatına Dair Söylediği Bir Şiir" ismini taşıyan şiiri şairin, kronolojik olarak hayatını anlatmaktadır. O bu şiirinin bir dördlüğünde:

"Büküyor fakirlik insanın belin,
Kardeşleri bile sormuyor halin,
Üstüm açık çıplak ayağım yalın,
Çoban olup dağda öküz gütmem var."

diyerek hayatta başından geçenleri özetler.

Şiirlerinde köy hayatından esintiler de hissettiğimiz Kul Hamit "Köyümün Hali Söyle" isimli şiirinin bir dördlüğünde:

"İlkbahar başlarız fidan dikmeğe,
Sonbaharda başlarız tekrar sökmeğe,
Akar suyumuz yok kerpiç dökmeğe,
Islanmaz bir toprak kilimiz beyim."

diyerek köyde yapılan işleri mevsimleriyle anlatır. Bu arada köyünün problemlerini de dile getirir. Bir toprak kili bile ıslatacak suları yoktur.

Yüreği vatan aşkıyla çarpan şair bazı tarihi konulara da yer vermiş şiirlerinde. Maraş'ın düşman işgalinden kurtuluşunu anlatan "Maraş" isimli şiirinde bu duygularını:

"Tek bir yardımcısı yoktur peşinde,
Yurt sevgisi dalgalandı başında,
Bozdu düşmanını kendi döşünde,
Kara böcek gibi kırdı Maraşlı"

diyerek anlatır. O şanlı tarihini kanıyla yazar, bedelini de canıyla öder. Birinci Dünya Savaşı yıllarında memleketin başına gelenleri şöyle anlatır:

"Padişahlar terk-i silah ettiler,
Doğru çalışanı hapse attılar,
Gizli gizli düşmanlara sattılar,
Sevgili yurdumuz bölüşülmüştü."

Bu mücadeleyi çalışan insanların hapse atılması takip eder ve nihayetinde vatan hainleri yurdumuzu düşmana satarlar. Düşmanla işbirliği yapan, bu vatan haini insanlar artık benliğini yitirmiştir. Şair şiirinin bir başka dörtlüğünde de durumun nasıl düzeldiğini anlatır ve :

"Şimdi sağlam sınırimız haddimiz,
Göğsümüzdür yurdumuza seddimiz,
Viyana'da at oynattı ceddimiz,
Korkudan bizlerle barışılmıştı ." der.

Kul Hamit'in Hatay'ın alınışı ve Maraş'ın kurtuluşunu anlatan şiirleri de vardır.

Kendini toplumdan sorumlu hisseden bütün şairlerde olduğu gibi Kul Hamit de bu duyguyla hareket eder ve çevresindeki insanlara nasihatlerde bulunur. "Bir Şahsa Öğüt" isimli şiirinde:

"Eğer mü'min isen doğrult cepheyi,
Şeriat harcı yolu nedicin"

diyerek dini nitelikte öğüt verir. Bunların dışında kalan diğer şiirler ise oğullarına hitaben yazmış olduğu nasihatlerdir. Şair "Oğlum" isimli şiirinde:

"Namuslu bir insan olayım dersen,
Sakın ol, yanaşma kumara oğlum.
Kârımda bereket bulayım dersin,
Haram para sığmaz kemere oğlum."

der ve namuslu bir insana, kazandığı parada bereket arayan bir insanı anlatır. "Oğluna Öğüt" isimli şiirinde ise oğlundan millî ve manevi değerlerimize sahip çıkmasını ister ve:

"Ulusuma şan vermeni isterim,
Bayrağıma kan vermeni isterim,
Vatan için can vermeni isterim,
Sakın hizmetinden bıkmı evladım." der.

Millî birliğimiz kurulmakla kalmamalı korunmalı da. Vatan, millet ve din sevgisi bizimle doğmalı, hayatımızın sonuna kadar da bizimle yaşamalı. Bu duygularını hiçbir zaman gizlemeyen şair "Bölünmeli" isimli şiirinde:

"Bir ulusun her ferdinde,
Şu üç sevgi bulunmalı,
Biri vatan biri millet,
Biri de dindar olunmalı."

der ve duygularını dile getirir.

Şairin konu bakımından tek kalan şiirlerini ve herhangi bir gruba dahil edemediğimiz şiirlerini de "Diğerleri" başlığı altına almayı uygun bulduk.

Halka halkın anlayabileceği bir dille yaklaşan ve (1916-1978) yılları arasında yaşayan, yaşadığı dönemde olduğu kadar vefatından sonra da dillerden düşmeyen Kul Hamit'in şairliği, sevenlerinin nazarında bellidir ve o gönüllerde en güzel yerini almıştır. 55 Sayfa süren "Hz.Yusuf'un Kıssası" onun şairliğinin kuvvetini anlatmamıza yardımcı olacaktır. Gönüllerde yaşayan Kul Hamit çevresiyle öylesine bütünleşmiştir ki hafızalarda yer alan şiirleri bir mesel olup ihtiyaç duyulduğu zaman anında ortaya çıkmaktadır. Onun şiirlerini genç ihtiyar demeden herkes okumakta "Umut Çiçekleri" gönüllerde açmaktadır.

ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler:

A-KİTAPLAR

a) Müstakil Kitaplar:

Kul Hamit, Umut Çiçekleri, K.Maraş 1974

[Şairin şiirlerinin biraraya getirildiği ilk ve tek eseridir. Şiirlerinin ne kadarı bu esere alınmış, başka şiirleri var mı bilmiyoruz. Eserde toplam 141 şiiri vardır. 1974 yılında yayımlanan eserin 1984 yılında tıpkı basımı yapılmıştır.]

b) Antolojiler:

Afşinli Şairler Antolojisi, Afşin Belediyesi Kültür Serisi/1.Ank.1992

[Eserde şairin hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Sadece doğum yeri, tarihi, mesleği verilmiştir. Şairin üç şiiri antolojiye örnek olarak alınmıştır. Adı Kul Hamit olarak verilmiş, gerçek adı belirtilmemiştir.]

c) Kahramanmaraş İl Yıllığı

[Yıllığın 173. sayfasına "Lazımdır" adlı şiiri alınmıştır.]

B-GAZETELER

[Afşin'in Sesi ve Yeşil Afşin Gazetelerinde çeşitli tarihlerde çeşitli şiirleri yayımlanmıştır.]

d) Şiirlerinden Örnekler

ALİ'YE TAPANLARA

Gülünmez mi arkadaşlar,
Şah Ali'ye tapanlara.
Kula Allah denir mi?
Yuh Ali'ye tapanlara.

Şeriat yolundan azar,
Çapkın çapkın misal düzer,
Kusletmez cenebet gezer,
Puh Ali'ye tapanlara.

Koltuğunda çomça taşır,
Yıkanmaz sırtını kaşır,
Yaşadıkça inatlaşır,
Tuh Ali'ye tapanlara.

BÖLÜNMELİ

Bir ulusun her ferdinde,
Şu üç sevgi bulunmalı,
Biri vatan biri millet,
Bir de dindar olunmalı.

Şu gördüğün güzel yurdu,
Her şehrini ceddin kurdu,
Türk sesini duyan ordu,
Bölük bölük bölünmeli.

Tarih yaprakların çevir,
Geçmiş nice kanlı devir,
Bize karşı çıkan gavur,
Dilik dilik dilinmeli.

Koru ırkıyın şanını,
Yurda hiba et canını,
Döküp mübarek kanını,
Zafer satın alınmalı.

Eski kara günler geçsin,
Yenilik gülleri açsın,
Türk'ü gören düşman kaçsın,
Sur düdüğü çalınmalı.

Hamit der darlık olacak,
İmanda birlik olacak,
Vatanda dirlik olacak,
Eğri fikir silinmeli.

GARİPLER

Bir yiğitde gurbet ilde kalırsa,
Öten kuşlar firkat katar garibe.
Memleket de kuzuları kalırsa,
Gül gibi burnuna kokar garibe.

Gözlerdeki sıladan bir mekdup alam,
Var mı ola içinde hayırlı kelim,
Kimseyi yalnız etmesin Mevlam,
Gelen geçen çalım satar garibe.

Bak kimelel melul boynunu burdu,
Ah vatanım deyip bağrına vurdu,
Vücudu sıhhatda olmasa derdi,
Gurbetlik firkatı yeter garibe.

Firkatlı olur kulak verin sözüne,
Yaprak gibi gazel düşer yüzüne,
Geceleri uyku girmez gözüne,
Yorgan diken olur batar garibe.

Gül Hamid'im der kılal oldu dilim,
Otuz yaşımda büküldü belim,
Dertlerin büyüğü muhanet ölüm,
Ayrılık bunlardan beter garibe.

SAHİP OL

Diniyin yoluna hiba et başın,
Geçirme sünneti farza sahip ol.
Mevlam nasip etmiş bu devlet kuşun,
Kaçırma o yavru baza sahip ol.

Akıl yetmez oldu kıza geline,
Kısaldı entari çıktı beline,
Adalet çantasını verip eline,
Gönderme obaya kıza sahip ol.

Kafir gibi her gūnahtan işleme,
Müslümanın gıybetine başlama,
Çıpladıp da mahalleyi taşlama,
Beni Adem isen ırza sahip ol.

Bu dini daima geriler sanma,
Sahibi büyüktür her söze kanma,
Ölsen de Kul Hamit ıkrardan dönme,
Ağzından sarf olan söze sahip ol.

ARKADAŞIMA KAHİR

Geçip de karşıma söyle suçumu,
Ne kabahat ettim ben arkadaşım.
Kalbim kırık sızlatırsın içimi,
Çok düştün peşime sen arkadaşım.

Fırkat ile kalem aldım destime,
Ne için bu kadar düştün kastime,
Anlaşıldı deymeyicin üstüme,
Elinizde olsa gün arkadaşım.

Ne muhanet oldun girdin araya,
On koyunu kattırmadin sürüye,
Tuz ekmek hakkını ettin geriye,
Binme nefsin atına in arkadaşım.

Madem böyle bu köyden göçüyüm,
Siz ayran için de, ben de su içiyim,
Böyle ahlak ile olur mu geçim,
Gelme mağrurluğa dön arkadaşım.

Eşkiya olup sürünü mü böldürdüm,
Hırsız olup malını mı çaldırdım,
Düşman olup oğlunu mu öldürdüm,
Ne bu kadar tuttun kin arkadaşım.

Hamit der ki böyle veriyorum karar,
Kibirlik mağrurluk şeytana yarar,
Kesemem rızkımı bu sana zarar,
Hasetliği sevmez din arkadaşım.

AHLÂKIM

Sevdiceğim hatırıma gelince,
Ah çekip yürekten göğünüyorum.
Ben kendimden biraz öğüt alınca,
Azaltıp ateşi söğünüyorum.

Derdimi deftere yazıyor elim,
Bir an hatırımdan çıkmıyor ölüm,
Kalbim gamlanınca şenlendirgönlüm,
Ben bu ahlakımı beğenmiyorum.

Ne yaman acılı mahşer halleri,
Derilir bir yere Hakk'ın kulları,
Aklıma gelince sırat yolları,
Ağlayıp ağlayıp avunuyorum.

Gönül arzedersen didarda cennet,
Olmalı işleğin farz ile sünnet,
Fahri kâinata olmuşuz ümmet,
Bu büyük nimete seviniyorum.

Götürmez dağlara söylesem derdim,
Ben kendi fiilimle günaha girdim,
Fırsatımı nefsin eline verdim,
Şimdi eyvah deyip döğünüyorum.

Hamit der ki şu işime bak benim,
Hayrım az günahlarım çok benim,
Sana yarar bir amelim yok benim,
Mevlam rahmetine sığınıyorum.

EKİN DERMEM

Haziran ayında hazırlık görsem,
Temmuz bir deyince ekine girsem,
Düğün bayram gibi bir orak dersem,
Gitsem gelsem komşuyunan ilinen.

Yüz oracım olsa çalım bükücü,
Yüz adamım olsa dirmik çekici,
Yüz gelinim olsa kanı dökücü,
Ak şeşleri cıgıl cıgıl pulunan.

Yüz ırgatım olsa arpa yolucu,
Otuz karı olsa azzık salıcı,
Altmış altı kütde çalsa kalıcı,
Salması yok çıplak çıplak kolunan.

Yüz oğlum olsa da hepsi vesselam,
Otuz beşi olsa hafızı kelâm,
Otuz beşini de mektebe salam,
Otuzu yaylaya çıksa malınan.

Beş yüz ayakkabı köşkere yazsam,
Yüz camız kanısı ard arda dizsem,
Binip küfeylana ırgadı gezsem,
Arkam sıra etbayınan kulunan.

İkindinlik için doldursam kazı,
Yoğurt süzmesidir öğlenin sazi,
Kestirsem kuşlukda oniki kuzu,
Kahvaltıya versem kaymak balınan.

Hamit bu dünyadan ne dat alırsın,
Çok mal ile sen perişan olursun,
Padişah olsan da yine ölürsün,
Cesedini götürürler salınan.

BİR ŞAHSA ÖĞÜT

Eğer mü'min isen doğrult cepheyi,
Şeriat harici yolu nedicin,
Ettiğin günaha eyle tövbeyi,
Doğru yeri sağı solu nedicin.

Âşık olan âşık dalmalı fikre,
Alıştır kendini sabıra şükre,
Çok oku Kur'an'ı devam et zikre,
Saz ile yarışan dili nedicin.

Curayla bağlama cümbüşü ud'u,
Çalgı çalanlara günahkar dedi,
Şeytanın dostudur Allah'a adu,
Bırak tezeneyi teli nedicin.

Hamit der sözlerin şeytan işidir,
Ahmak bulduğuna günah taşdır,
Gemisin kurtaran kaptan başıdır,
Sen kendini kurtar eli nedicin.

GEÇİNİLMEZ

Sizin ile geçinilmek güç oldu,
Nehak yere cana kıyan gavurlar.
Hayvansanız kuyruğunuz nice oldu,
Maymundan töredik diyen gavurlar.

Açıp gözlerini ırkına baksın,
İbret almazsa beşerden çıksın,
O zaman kendine bir kuyruk taksın,
Bu sözü ulusa yayan gavurlar.

Bazıları böyle yoldan şaşıyor,
Kendi ağzı ile kendi düşüyor,
Dediğiniz evinizde yaşıyor,
Sizin çıplattığınız bayan gavurlar.

Pis ahlak vatana saçılıp çıktı,
Kadınlar çarşıya açılıp çıktı,
Gavur müslümandan seçilip çıktı,
Kızını gelini soyan gavurlar.

Yeter **Kul Hamit**'in yorulma boşa,
Niçin cevherini çalarsın taşa,
Mümin kardeşlere sözüm yok haşa,
Buna cevap versin duyan gavurlar.

HATAY'IN ALINIŞI

Ağır topu yerleştirdik Ayas'a,
Teslim et Hatay'ı, çekil Fransız,
Ordu merkezini kurduk Payas'a,
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız.

Mehmetçikler hep cepheye düzülür,
Çizmeniz altında düşman ezilir,
Yavuz geldi bulut gibi süzülür,
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız.

Göremezsın bu dünyada gezmeyi,
Türkler vadediyor başın ezmeyi,
Giyindi Atatürk kanlı çizmeyi,
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız.

Ordumuz cepheye döndü yönünü,
İçmek arz ediyor düşman kanını,
Harp ilanı çizer İsmet İnönü,
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız.

Hatay bizim vatanımız ilimiz,
Ta Ebu ecdattan kalma malımız,
Şimşek gibi şakır maraşalımız,
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız.

Gel dinle sözümü olma inatlı,
Sonra inilersin yareli yatlı,
Arkadan kuşatdı Şükrü Kanatlı,
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız.

Gul Hamit elinde silahın tartar,
Daim günden güne hersimiz artar,
Terk et malımızı canını kurtar,
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız.

3-ÖMER LÜTFİ PİŞKİN (1847-1937)

a) Hayatı : 1874 yılında Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde dünyaya gelmiştir. İmam Hafız Mehmet Efendi'nin bir tek oğlu olup annesini küçük yaşta kaybetmiştir. Onun yetişmesi ve eğitimiyle babası ilgilenmiş, ilkokula göndermeden önce ona hem okuma yazmayı öğretmiş hem dini eğitim vermiştir. Haftanın belirli günlerinde gittiği Eshabü'l Kehf zikirlerinin ise hayatında önemi büyüktür. Tanır ve çevresinde Ö. Lütfi'nin hayatıyla ilgili olarak şunlar anlatılmaktadır :

"El değirmeniyle bulgur çeken kızlar, bu işi yaparken kendi aralarında türkü söylermiş. Ö.Lütfi'den türkü dinlemek isteyen köylüler onu kışkırtmak amacıyla 'Sen de söyle , gelin kadar kız kadar yok musun ?" demişler. O zaman Ö.Lütfi şunları söylemiş:

Çıktım yücesine baktım,
Ceren inmiş düze gelir.
Eridim su gibi aktım,
Dayanamaz söze gelir.

Gelinle karşılıklı söyleşen Ö.Lütfi bir süre sonra evine dönmüş. Kur'an-ı Kerim'i okumak için açmış fakat bir türlü okuyamamış. Harfleri değil okumak görmek bile mümkün değilmiş. O Kur'an-ı Kerim'e baktıkça sevdiği güzeli görüyormuş. Hergün babasından ders alan Ö.Lütfi o gün dersini okuyamamış. Bu duruma oldukça sinirlenen babası ise onu koymuş. Bu olaydan sonra üç ay eve dönmeyen Lütfi, üç ay sonra geldiği zaman evde bulunan analığıyla karşılaşmış. Kendisini çok seven analığı "Baban bir tarla garpuz ekdi oğlum, bostanla falan uğraştı, övkesi geçti. Hazırladığım azığı babana götür hem de ona yardım et." demiş. Azığı alan Ö.Lütfi tarlaya gitmiş. Sevdiği kız da takım komşusuymuş. Babasının çapa yaptığını gören Lütfi, babasına yardım etmek için keseri eline almış. Almış fakat kavunu, karpuzu, keleşini doğrayıp gitmiş. Babası işin farkına varınca baba-oğul başlamışlar atışmaya."

Derdiçok'un yaşadığı ilk aşk hikâyesi böyle başlamış. Aralarındaki atışma şu şekildedir :

Baba :

Oğlum niye mecnun gezen,
Gezdiren aşkıyın derdi.
Niye böyle bostan gazan,
Gazdiran aşkıyın derdi.

Oğul :

Baba ben gazmam bostanı,
Yâr giymiş mavi fistanı,
Bütün değer Elbistan'ı,
Gezdiren nazlının derdi.

Baba :

Gurban olım oğlum oku
Okursan olursun sofı,
Oğlum o cehennem toku,
Gezdiren aşkıyın derdi.

Oğul :

Çorap almış dokumaya,
Bülbül gibi şakımaya,
Dilim tutmaz okumaya,
Gezdiren nazlının derdi.

Baba :

Keseri getirdim evden,
Teğeyi düşürdün daldan,
Seni böyle doğru yoldan,
Çıkardan aşkıyın derdi.

Oğul :

Baba gahir etme boşa,
Gafamı çalarım daşa,
Mahşerde yansam ateşe,
Yandıran nazlının derdi.

Baba :

Oğlum söylediğin söz mü,
Çaldığın cur'a mı saz mı,
Sevdiğin gelin mi kız mı,
Gezdiren aşkıyın derdi.

Oğul :

Gırıldı tutmuyor golum,
Nideyim dünyanın malın,
Gız değil sevdiğim gelin,
Gezdiren nazlının derdi.

Baba :

Yücelerden yayla yayla,
Kitabınan gönül eyle,
Haram oğlum tövbe eyle,
Gezdiren aşkıyın derdi.

Oğul :

Hayalı garşımda gitmez,
Oğlun gece gündüz yatmaz,
Yüzbin tövbe hiç kâr etmez,
Gezdiren nazlının derdi.

Baba :

Oğlum nidicin haramı,
Gene azdırdın yaramı,
Şimdi yâr sevecek sıramı,
Gezdiren aşkıyın derdi.

Oğul :

Halal baba değil haram,
İzin ver yanına varam,
Asıl yâr sevecek sıram,
Gezdiren nazlının derdi.

Baba :

Gelip dersini almamış,
Okuyup hafız olmamış,
Utanır yüzün galmamış,
Gezdiren aşkıyın derdi.

Oğul :

Sırım halım bilici,
Baba düşmanlar gülücü,
Oğlun bu dertten ölücü,
Gezdiren nazlının derdi.

Derdicok'un babası, oğlunun gönlü geçsin diye gelini karalamış ve şunları söylemiş :

Baba :

Çuha şalvarın yırtığı,
Oniki kişinin artığı,
Niden oğlum o sürtüğü,
Gezdiren aşkıyın derdi.

Oğul :

Nittim babacığım nittim,
Han evini harap m'ettim,
Antep'e saza mı gettim,
Gezdiren nazlının derdi.

Baba :

Oğlum gel kakma başıma,
Cahilsin çıkma karşıma,
Küçükten aşk ateşine,
Yandıran aşkıyın derdi.

Oğul :

Bir gün yüzüme gülmedin,
Halım hatırım sormadın,
Arayıp eşim bulmadın,
Gezdiren nazlının derdi.

Baba :

Bir gün yüzüne gülmedim,
Halın hatırın sormadım,
Âşık olduğun bilmedim,
Gezdiren aşkıyın derdi.

Oğul :

Ara Derdiçok'um ara,
Babam benim bahtım kara,
Bir derdimi bin deftere,
Yazdıran nazlının derdi.²der.

Bu atışmadan sonra Ömer Lütfi Derdiçok mahlasıyla şiirler söylemiş ve mahlasını ilk defa burada kullanmıştır.

Hayatının büyük bir bölümü, herşeyden önemlisi, şairliği Afşin'de geçtiği için Ömer Lütfi Afşinli bir şairdir diyebiliriz. Bazı kaynaklar onu Elbistanlı şairler içerisinde vermiştir. Onun şiire başlaması Eshabül-Kehf ziyaretinden biri esnasında Yedi Uyurlar'dan Yemliha, bir başka rivayete göre de üç pir-i fâninin onun ağzına mısır akıtmasından sonra olmuştur. Bu hâdiseden sonra Kuşan-Kerim'in 29 cüzünü ezberlemiş fakat babası çok istediği halde asıl mesleği olan imamlığa ısınamamıştır. 1912'de Balkan Harbiyle başlayan askerliği ona şu ağıtı söyletir :

Çıkdım pusulamı aldım,
Bir ulu fikire daldım,
Gedim burada kaldım,
Oğlum hakkın helal eyle.

Yandı Lütfi'nin sinesi,
İssız mı kaldı hanesi,
Kuzularımın anası,
Sen de hakkın helal eyle.

Boynu buruk kaldı kuzum,
Gurbetine yanır özüm,
Seher küçük sağır kızım,
Sen de hakkın helal eyle.

Düştüm ben gurbete yanam,
Bütün atışlandı sinam,
Aralıkta kalan anam,
Sen de hakkın helal eyle.

Gurbet oldu şimdi yerim,
Bütün atışlandı serim,
Nazlı emmim Hacı Kerim,
Sen de hakkın helal eyle.

Yüzbaşı vermiyor izin,
Gayrı dinler elin sözün,
Öpün Hafız'ımın gözün,
Kuzum hakkın'helal eyle.

Kesildi özmez dibeğim,
Düştüm savuştu göbeğim,
Beşikteki ağ bebeğim,
Sen de hakkın'helal eyle.

Böyle yaradanın işi,
Derdiçok akıtır yaşı,
Büyük küçük konu komşu,
Bütün hakkın'helal eyle."

Soyadı kanunundan sonra kendi tercih ettiği "Pişkin" soyadını almıştır. Gülizar adında dul bir kadınla evlenmiş, bu kadından Hacı Fadıl adında bir oğlu dünyaya gelmiştir. Karısını kısa bir süre sonra kaybeden şair, Fatik adında yine dul bir kadınla evlenmiştir. Karısı Fatik'ten üç erkek üç kız olmak üzere altı çocuğu olmuştur. Altı evlilik yapmış bu evliliklerinin altısında da dul kadınlarla evlenmiştir. Bunlardan toplam yedi çocuk sahibi olan şair, önce oğlu Hacı Fadıl'ı daha sonra da evli iki oğlunu kaybetmiştir. Şu an üç kızı ile bir oğlu hayattadır. Oğlu Ali asker emeklisi olup İzmir'de oturmaktadır.

Hayatı boyunca Elbistan ve Afşin çevresi dışına çıkmamış olan şair, Büğet Köyü'nde bir düğünden dönerken zatürreye yakalanmış fakat bir türlü iyileşememiştir. 1937 yılı ocak ayının ikinci haftasında da vefat etmiştir.

b) Şairliği ve Sanatı : ~~XX~~ yüz yıl halk şairlerinden olan Ömer Lütü Pişkin Derdiçok mahlasıyla şiirler söylemiştir. Zaman zaman "Lütü" adını kullandığı da görülür:

"Düşün Derdiçok'um Lütü,
Bilirsin çoktur isyanın.
Dedirme Rabbenâ bizi,

Yarın mahşer günü eyvah." dörtlüğü buna örnektir. Derdiçok'u Afşinli diğer şairlerle mukayese ettiğimiz zaman onun lirik bir şair olduğunu söyleyebiliriz. Kullanmış olduğu güzel ve sade Türkçesiyle şairimiz bizlere Afşin'in kültürel ve sosyal hayatından kesitler sunmuştur.

Ömer Lütü hece vezniyle şiirler söylemiş, bu şiirlerinde ise hecenin 8'li, 11'li, 15'li kalıplarını kullanmıştır. Halk şiirinin temel nazım şekli olan koşma ise onun için vazgeçilmez olmuştur. O, koşmanın hemen hemen her türünü kullanmıştır. Şiirlerde yer alan kafiye şeması ise koşmada olduğu gibidir. O, bütün halk şairlerinde olduğu gibi yarım kafiye den vazgeçememiş, zaman zaman tam ve zengin kafiye türlerini de kullanmıştır. hiç bir zaman beyit esasına bağlı şiirler yazmamış, nazım birimi olarak dörtlük esasını benimsemiştir. Gelmiş geçmiş bütün şairler ondan etkilenmiş, hafızalarına şairimizden mısralar almışlardır.

Halk şairlerinin genel niteliği haline gelen mısralar arasında dayım ve

atasözleri kullanma, Ömer Lütfi için de vazgeçilmez olmuştur. Onun şiirlerinde kullandığı deyimler şunlardır : Can koymak, sinesi yanmak, dilleri lal olmak, bağırını delmek, ciğerden yanmak, ömrü özü sökölmek, yoluna can koymak, attın iken tunca dönme, yarasını deşmek, gönül camını kırmak, aklını başından almak, başa kakmak, aklını yitirmek, çırasını yakmak....vs.

Şair, nasihat niteliği taşıyan şiirlerinde ise atasözlerinden uzak olmayan, atasözü niteliğinde mısralar söylemiştir. O bir şiirinde :

"Cahılın öğüdün alıp götürme,
Gamsız gönlün gasefete batırma,
Kendini bilmez ile cip sık oturma,

Ak yüzünü kar'ederler divane." der. Burada kullanılan "cip sık oturma" sözü halk ağzının güzel örneklerindendir. Onun muamma niteliği taşıyan atışmaları Seyda-ı Baba ve Afşinli Çölbeyi iledir. Bu muammalar ise halk hikâyelerinde sorulan muammalara benzemektedir. Şair bu muammalarından birinde :

"Sonra ikiz kimdir dünyaya gelen,
İnsan erkek dişi doğurmaz kalan,
Kim idi cennetten bir hırka salan,

Nisa talfinden geyen kim idi." mısralarıyla diğer muammalarda olduğu gibi "Kim idi" sözüyle muammasına cevap ister :

Diyaloga dayanan karşılıklı atışmalarında ise sohbet havası vardır. O, bir gelinle olan atışmasında :

Derdîçok :

Güzel olan söyler sözün sağını,
Çok sevdim güzelin göğsü ağını,
Korkma nazlım senin gibi çoğunu,
Nenni çalıp uyutmuşum dizime.

Gelin :

"Uyuttuğun o güzeller uyanmış,
Sen âşıksın diden kana boyanmış,
Yaşın varmış atmışına dayanmış,

Ben kaçarsam yetişemen tozuma." Örneğinde olduğu gibi karşılaşır. Aşkınlı anlattığı bir şiirinde ise :

"Bir Leyla'ya Mecnun oldum ağalar,
Yetirmiyor işe elimi benim.
Nazlım Kerem gibi yansam elinden,

Nazlım toplar m'ola külümü benim." der. Bu aşkın muhatabı bir de sevgilisi vardır, şairin..... O sevgili gözleri kudretten sürmeli, gövel ördek gibidir. Saçında sümbül takılıdır. Siyah perçemi kaşlarının üzerine iner. Perçeminin turasımisk kokan sevgili oldukça nazlıdır. Şairin şiirlerinde hitabettiği kişilerin isimleri ise Fadıma, Malak, Elif, Mahreme ve Emine'dir.

Onun sevdiği, gerdanında beni olan Sôbe diye nitelenen göv gözlü, keman kaşlı, şirin sözlü, şûle yüzlü bir güzeldir. Dudakları kiraza, burnu hurmaya, yanağı Gürün elmasına, zülüfleri ise sırmaya benzer. İnce belli, elleri nokta kınalıdır. Duruşu ispire, doğana benzer, kendi de kınalı emlik kuzu gibidir.

Bütün şairlerde olduğu gibi Ömer Lütfi de şiirlerinde edebi sanatlara yer vermiştir. O sanat yapma amacından uzak bir şekilde mısralarını söylemiştir. Diğer halk şairlerinde olduğu gibi Ömer Lütfi de kendisini şiirlerinde bülbüle benzetir ve bir şiirinde :

"Dönmüşem kardaşlar dertli bülbüle,

Figânım çok işim gücüm zor benim." der. Bir başka şiirinde ise sevgilisinin yanağını güle benzeten şair :

"Hey ağalar bir güzele uğradım,

Yanakları benzer cennet gülüne." mısralarıyla bu düşüncesini yansıtır. Feleğe seslendiği bir şiirinde ise :

"Gözüm yok ki olsun serde,

Muhtaç değilim öğüde,

Can verirken koç yiğide,

Nazar edüp baktın felek." mısralarını söyleyerek feleğe, "nazar edip bakmak" eylemini yüklemiştir. İnsana ait bir özellik verildiği için teşhis sanatı yapılmıştır. Anlatımında mübalağa sanatını da kullanan şair bir şiirinde :

"Deli gönül dost bağına giriyor,

Ah çekince dağlar taşlar eriyor." diyerek bu durumu belirginleştirir.

Afşinli bir çok şairde olduğu gibi Derdiçok da halk hikâyeleriyle mısralarını süslemiş, hikâye kahramanlarını belirgin durumlarıyla hatırlatarak telmih sanatına güzel örnekler vermiştir. O bir şiirinde :

"Sefil sofı derde düşmüş orada,

Kerem örde yanmış Aslı nerede,

Senem Âşık Garip yetmiş murada,

Olur m'ola Derdiçok'a darınız." mısralarını söyleyerek Kerem-Aslı ve Âşık Garip-Senem adlı halk hikâyesi kahramanlarını birlikte anmıştır. Diğer şiirlerde olduğu gibi Kerem, aşk ateşinde yanması yönüyle mısralara alınmıştır.

Şairin, Afşin ve çevresiyle ilgili olarak yazmış olduğu şiirlerinde Afşin'i ve çevresini karakteristik özellikleriyle yansıtmaya çalıştığını görüyoruz. İyi bir gözlemci olan şair, bu şiirin bir dördlüğünde :

"Berçenek'in yeri yazı,

Birbirine gelmez sözü,

Çalışkan gelini kızı,

Yegin faiz yerler onlar." mısralarıyla Berçenekliler'i kendi dilince anlatır. Şiirlerinde geçen yer adları ise Elbistan-Afşin çevresine aittir. Bunlar Höyük, Ayrandede, Kabaakça, Çalıklan Köyü, Çalkanlı Köyü, Yarpız, Ortaöz, İzgin, Çiçek, Marabuz, Armutalan, Söğütdere, İmirellez, Melkir(Meykir-Çobanbeyli), Arıstıl, Hunu, Cela, Maraba, Karayülü, Elmbeyli, Karaelbistan,

Kabağaç, Çoğulhan, Çomu, Alemdar, Kaşarlı, Büget, Oğlakkaya, Koçovaşı, Kerevin, Yedanlık, Sevin, Binboğa, Burtu, Hurman, Tanır, Nersün(Lorsun), Berçenek, Emirli, Nişanıt, Özanyuğ...vs.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular :

Bazı kaynaklar onun 264 şiiri olduğunu söylerken (A.Saim Emirmahmutoğlu-A.Öğuz Özayşar-M.Ali Küçükpınar, **Derdioçuk ve Şiirleri**), bazı kaynaklar bu sayıyı 320'ye kadar çıkarır. (D.Hizmet Gazetesi). Sıddık Demir ise **Afşinli Derdioçuk Ank.1933** adlı eserinde onun 368 şiirine yer vermiştir. Afşinli şair halk edebiyatı nazım şekillerinden koşma ve semaiyi kullanmıştır. Hecenin 8'li ve 11'li kalıbıyla şiirler söyleyen Derdioçuk kafiye türlerinden de ençok yarım kafiyeyle zengin kafiyeyle yer vermiştir.

Onun şiirlerinin %90'ı sevgi-sevgili üzerinedir . Derdioçuk bu şiirlerinde aşk,sevgili, sevgilinin güzelliği, sevgilinin vefasızlığı ve sevgiliye duyulan hasret konularını işlemiştir. Onun aşkı, aşk dolu şiirleri bir geline hitabendir. Gördüğü bütün güzellere şiirler söyleyen şair, aşk derdine çareyi ararken :

"Bir haber ver ala gözlü,

Bu derdimin çaresi ne ?

Lokman sensin melhem öyle,

Sar sinamin yöresine." mısralarıyla sevdiği güzele hitabeder. Onun derdinin dermanı, sevdiği güzeldir.Şair bu güzele Lokman Hekim gözüyle bakar ve ondan derdine derman olmasını ister. Güzelliği dillere destan bu sevgiliyi övmeyi de ihmal etmez. Bir şiirinde :

"Heç kusur yoktur boyunda,

Kızılbaşlık var soyunda,

Şu koca Tanır Köyün'de,

Bellenir gördük güzeli." sözleriyle sevgilisinin kusursuz ve eşsiz güzelliğini anlatır. Bir başka şiirinde ise :

"Medi benim dostum yayan yürüsün,

Seni medh etmeyen diller çürüsün,

Kası karam cennetteki hürisin,

Kadirini kıymetini bilene." diyerek sevdiğini cennetteki huriye benzetir. Kendine yüz vermeyen vefasız sevgilisi için de :

"Başım'alır diyar diyar gederim,

Meylam derman verse dizime benim.

Vefasız olmayan yârı nederim,

Kör olsun bakmıyor yüzüme benim." der. O cefa çektirince bedduayla karışık :

"Yeter cefa ettin insaf et bize,

Çok hayas ediyon sen yalan söze,

Bundan sonra bana edersen ceza,

Kırılşın kanadın kolun sevdiğim." mısralarını söyler.

Şairin dert, keder konularını işlediği şiirlerinin sayısı fazla değildir. Şair bu şiirlerinde derdine derman arar, kederlerinden bahseder. O bir şiirinde :

"Derdim çoktur gece gündüz ağlarım,
Yârin gözü benim gibi yaş m'ola ?
Ağ anlıma karaları bağlarım,
Şu dertli sinama değen taş m'ola? " sözleriyle dertlerinin ne kadar çok olduğunu anlatır.

Dinî, ahlaki, dünyanın fâniliği ve felekten şikayet konularına pek fazla yer vermeyen Derdiçok'un bu konudaki şiirleri sayılıdır. O Allah-u Teala'ya övgü mahiyetindeki bir şiirinde :

"Dengin eşin yoktur hem senden yüce,
Senin emrin gelmez bir vakit güce,
Kara taş üstünde karanlık gece,
Kara karıncayı gören Allah'sın." der. Felekten şikayet ettiği bir şiirinde ise şair :

"Şikayetim vardır benim felekten,
Gene sardı dertli başa belayı,
Yok ki anam babam soram halını,
Gayrı getmem terk ederim sılayı." mısralarıyla bu şikayeti dile getirir. Hasreti anlattığı mısralarında gurbeti ve ayrılığı da birlikte işleyen Derdiçok :

"Düştüm nazlım gurbet ele,
Garip halim soran yoktur.
Çok göresim geldi seni,
Soruyorum gören yoktur." mısralarıyla gurbetteki kimsesizliğini ve sevgilisine duyduğu hasreti dile getirir. Sevgilisinin ayrılığını :

"Arttı derdim yarelerim sızılar,
Ayrıldım gülümden hâr geldi bana.
Kinaman ağalar yârdan ayrılmak,
Yallahi ölümden zor geldi bana." mısralarında dile getirir. Hayatıyla ilgili olarak doğrudan bir bilgi vermeyen şair, bir şiirinde :
"Yaşlılar giyerler aba,
Boşaltırlar kaptan kaba,
Mahallemiz Kızılcaoba,
Veğin cacık yerler onlar." diyerek mahallesini karakteristik özelliğiyle tanıtır. Şiirleri arasında ağıt metinlerine de rastladığımız şairimiz, bu metinlerde acılarını dile getirir. Bir şiirinde :

"Söylen Derdiçok'a kare bağlasın,
Yitirmiş yârini her gün ağlasın,
Başına gelenler doğru söylesin,
Yârdan ayrılmanın var mı kolayı." diyerek eşinin ölümünden duyduğu üzüntüyü anlatır. Onun çocuklarına yazmış olduğu şiirleri de mevcuttur.

Derdıçok, pek fazla yer vermediği nasihat niteliğindeki şiirlerinin birinde :

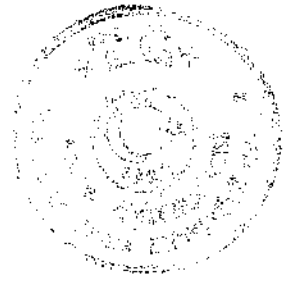
"Cahilin öğüdün alıp götürme,
Gamsız gönlün gasfete batırma,
Kendin bilmez ile cip sık oturma,
Ak yüzünü kar'ederler divane." mısralarını söyler bizlere....

Şairin, herhangi bir yere dahil olmayan, konu bakımından tek kalan şiirlerini "Diğerleri" başlığı altında toplamayı uygun bulduk.

ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler,Çıkan Yazılar :

1. Sunullah Arısoy, Türk Halk Şiiri Antolojisi, Ank.1985.
2. M.Öğuz Aysaroğlu-M.Ali Küçükpınar, Derdioçok Hayatı ve Şiirleri
(Eserde şairin 264 şiiri ve hayatı alınmıştır.)
3. Mehmet Ayyıldız, Derdioçok'un Hayatı ve Eserleri, Adana 1955
4. Sıddık Demir, Afşinli Derdioçok, Ank.1933.
5. D.Hizmet Gazetesi, Maraş.
(Gazetenin arşivinde şairin el yazma şiir defterlerinden biri bulunmaktadır. Şairin 320 koşma ve semaisinin bu defterden alınıp Memleket Gazetesin'de yayınlandığı bilinmektedir.)
6. Şükrü Elçin, Halk Şiiri Antolojisi, Ank.1988.
(Eserde şairin bir şiirine yer verilmiştir.)
7. A.Saim Emirmahmutoğlu-A.Öğuz Özayşar-M.Ali Küçükpınar, Derdioçok ve Şiirleri, Maraş 1946.
(Eserde 108 koşma, 156 semai vardır.)
8. Mehmet Fuad Köprülü, Türk Saz Şairleri Antolojisi, c.3 , İst.1930
9. Görüşler Dergisi, Adana. y.ı. s.1
(Dergide Derdioçok'un şiirlerinin birçoğu yayınlanmıştır.)
10. Halkevleri Dergisi, 1 Nisan 1937
11. Kahramanmaraş İl Yıllığı
(Yıllığa şairin kısaca hayatı ve iki şiiri alınmıştır.
12. Emir Kalkan XX. y.y Türk Halk Şairleri, Ank.1991.
(Eserde hayatı ve şiirlerinden örnekler alınmıştır.)
13. Doğan Kaya, Şairnameler, Ank. 1990.
(İsmetinin "Âşıkname" adlı şiirinin ilk dördlüğünün dördüncü mısrasında "Derdioçok" adı geçmektedir.)
14. Celalettin Kurt, Elbistanlı Şairler Antolojisi, Malatya 1993
(Derdioçok Elbistan doğumlu olduğu için antolojiye alınmıştır. Eserde şairin hayatı ve üç şiirine yer verilmiştir.)
15. Tahir Kutsi, Türk Halk Şiiri (Antoloji), İst.1986;
(Eserde şairin kısaca hayatı ve bir şiirine yer verilmiştir.)
16. Ali Püsküllüoğlu, Türk Halk Şiiri Antolojisi, Ank.1974:
(Eserde şairin hayatına ve bir kaç şiirine yer verilmiştir.)

d) Şiirlerinden Örnekler

Sabahınan tan yüzüne,
Sürmeler çekmiş gözüne,
Uyma ellerin sözüne,
Nazlım beri gel beri gel.

Dudak kiraz burun hurma,
Ziliflerin bütün sırma,
Kudüretten siyah sürme,
Gözlüm beri gel beri gel.

Gam değil yolun ölmesi,
Dil dudak sucuk bölmesi,
İrengi: Görün elması,
Yüzlüm beri gel beri gel.

Koynundaki cennet narın,
N'olur bana versen birin,
Söyledikçe baldan şirin,
Sözlüm beri gel beri gel.

Nedir **Derdiçok**'ün suçu,
Elden ele geder göçü,
Cesetten canımın içi,
Gizlim beri gel beri gel.

Bir belaya düştü başım,
Halim oldu yaman dağlar.
Bahar eyyâmı gelürse,
Başın olur çimen dağlar.

Ağyar bana selam vermez,
Gelüp hallarımı sormaz,
Ara yırak gözüm görmez,
Yolum oldu duman dağlar.

Oturur derdim yazarım,
Çoktur dul ilen pazarım,
Mecnuna döndüm gezerim,
Kız olmamız güman dağlar.

Şu sallanan nazlı yâr mı,
Başında parlayan kar mı,
Doğru söyle gözler var mı,
Selamımı uman dağlar.

Derdîçok kulağım seste,
Tor kekliklerin kafeste,
Ahır demde son nefeste,
Nasip olsun iman dağlar.

Gül dalında bülbül gimi,
Ötmen gözeller gözeller.
Gene benim derdimi bin,
Etmen gözeller gözeller.

Burada bir güzel döşek,
Sıkman şu bağrıma fişek,
Cûzi yârinen konuşak ,
Getmen gözeller gözeller.

Sorun akılsız tabana,
Döndüm dağdaki çobana,
Âşık sözünü yabana,
Atman gözeller gözeller.

Derdîçok medh eder sizi,
Utanmaz âşığın yüzü,
Şurda olup şurda bizi,
Satman gözeller gözeller.

Arttı derdim yarelerim sızılar,
Ayrıldım gülümden her geldi bana.
Kinaman ağalar yârdan ayrılmak,
Vallahi ölümden zor geldi bana.

Gediyom sevdiğim ayrıldı yolum,
Felek etti bana bu kadar zulüm,
Yorgunum tutmuyor kanadım kolum,
Kesti yollarımı her geldi bana.

Yıradı yollarım seni göremem,
iki de bir hallarını soramam,
Kismet kaktı ben de elde duramam,
Nazlı sizin eller dar geldi bana.

Gedersem sevdiğim yakındır gelmek,
Gelenden geçenden yâr haber almak,
Nazlım sizin elde eğlenip kalmak,
Neynem namusunan her geldi bana.

Ezeli küçükten uğradım kışa,
 Birgün gelir mi'ola bahar güz bana.
 Her kim olsa verir emeğin boşa,
 Feleğin ettiği daha az bana.

Gelin bakın ben garibin halına,
 Felek vurdu kanadına koluna,
 Her gün böyle soysuz yârın yoluna,
 Geliyor engelden acı söz bana.

Nazlım böyle el sözüne uyarsan,
 Karabağrım taşlar alıp döversen,
 Seni beni yaradani seversen,
 Gel dert etme yeter kalan kız bana.

Gel beni avıtma kararım yoktur,
 Sana niyaz eden bir **Derdîçok** tur,
 Allah bir Muhammed Resulüm haktır,
 Tez günlerden bu güzeli yaz bana.

Beyler ala gözlüm benim olaydı,
Eğlenir elinde kalırdım nazlı.
Canım kayım katlanırdım cefaya,
Ben senin kadını alırdım nazlı.

Yakma atasına şu ben düşkünü,
Küçükekten göremedim hoş günü,
Kaşı karam geçirmezdim boş günü,
Öldürseler beni gelirdim nazlı.

Kaldı hey sürmeli gönlüm gümünde,
Görmedim menendin yakın zamanda,
Olson nazlı yârım Hint'te Yemen'de,
Arar da seni bulurdum nazlı.

Vermem sırrım yâranıma eşime,
Derdîçok'um yâri olsam düşüme,
Gelsen insafa da düşsen peşime,
O zaman yoluna öldürdüm nazlı.

Ben gül yüzlü yâre gayrı yanmıyam,
Haber geldi nazlım bulmuş şifayı.
Ölürsem de bu ikrardan dönmiyem,
Kefenlerim dost yoluna kafayı.

Nere bilmem nazlım senin durağın,
Umarım ki yakın ola yırağın,
Demirtaş m'ola bilmem yüreğın,
Gel çektirme yeter bana cefayı.

Varıp sorulmuyor nazlımın halı,
Verseler de yemem şekeri balı,
Nedim gözümde yok dünyanın malı,
Ağyar ilen süre idim sefayı.

Her olur olmaza deme derdini,
Mecnun olup hiç boşlama yurdunu,
Derdicok'um Hakkâ çevir virdini,
Hiç kim almış bu dünyada vefayı.

Gederkene karşı geldim ağıyare,
Vallahî şaşırdım yolumdan etti.
Bûlbûl gibi düştüm şimdi ben zâre,
Bozuldu bahçeler gülümden etti.

Bûlbûl idi yâr lal etti dillerim,
Bir yol daha açılır mı güllerim,
Hiç bir işe varmaz oldu ellerim,
Kırıldı kanadım kolumdan etti.

Hiç mi utanmıyor söylen yüzleri,
Unuttu mu verdiceği sözleri,
Kör olsun öylesi yârin gözleri,
Beni vatanımdan elimden etti.

Derdîçok'um ders okudum heceye,
Diz çokûp de oturmadım hocaya,
Şimdi döndüm yüz yaşında kocaya,
Soysuz yâr doğrutmaz belimden etti.

4.HAYATİ VASFİ TAŞYÜREK (1931-1990)

a) Hayatı :

17 Mayıs 1931 tarihinde Afşin'in Tanır Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Emekli yüzbaşı Hüseyin Dede Efendi'nin oğludur. "Aba" lakabı ile bilinen annesinin adı ise Zehra'dır. Kardeşlerinin isimleri Muhittin ve Nurettin'dir.

İlkokul mezunu olan H.Vasfi ilkokulu Tanır İlkokulu'nda bitirmiştir. Askerliğini ise İstanbul'da yapmıştır.

Şairimiz ilk evliliğini Elbistan'dan Hatice ile yapmış bu hanımından çocuğu olmamıştır. H.Vasfi daha sonra Dudu ile evlenmiştir. Bu hanımından dört çocuğu olmuştur. Çocuklarının isimleri İsmet, Erdal, Efendi ve Zöhre'dir. Uzun süre Tanır Kasabası'nda belediye başkanlığı yapan şair, Afşin'de gazetecilik yapmış, politikayla da yakından ilgilenmiştir. İki dönem belediye başkanlığı, daha sonra da sendikacılık, müşavirlik yapmıştır.

Şairin gezip gördüğü yerler arasında Adana, Aksaray, Ankara, Beşiktaş, Beykoz, Bursa, Gürün, İstanbul, Kahramanmaraş, Konya, Laleli, Mudanya, Nusaybin, Tarabya ile yurtdışından Varna ve Zürih gibi yerleri sayabiliriz.

H.Vasfi "Nazar" isimli eserinde yer alan "Jetoncu Amca" şiiri ile kendi hayatını anlatmıştır:

"Aradım buldum bir hemşerisini,
Jetoncu amcayı anlattı bana.

Sofrası yerde bir hanedenmiş,
Memurluk yapmış çiftçilik yapmış,
Matbaa kurmuş gazete çıkarmış,
Muhtarlık il genel meclis üyeliği,
Ünvanında belediye başkanlığı da varmış,
Şairmiş muharrirmiş yazarmış,
Beş tane de kitap yayınlamış...
Bir de,
Eskişehir'de,
Binüçyüz şair arasında,
Bir eseri birincilik kazanmış..."

Şair daha sonra Ayşe isminde bir kızı sevmiş, bunun üzerine "Ayşe ile Şirin" isimli şiirini yazmıştır. Bu şiirin son dördlüğünde:

"Bilmek isterseniz gönlüme girin,
Seyredin halimi bir karar verin,
Hayatı'de Ayşe Ferhat'da Şirin,
Kalpsiz güzellerin anaçlarıdır..."

diyerek kendisini Ferhat'a, Ayşe'yi de Şirin'e benzetir.

1985 yılında yine Eskişehir'de yapılan "Yunus Emre Şiir Yarışması"nda Şair H.Vasfi "Kime Sordumsa" isimli şiiri ile de birincilik kazanmıştır. Bu şiiri aşağıya alıyoruz:

"Beşerin beynine sevgi mührünü,
"Vuran kimdir" dedim "Yunus" dediler.
Hoşgörü harcıyla huzur şehrini,
"Kuran kimdir" dedim "Yunus" dediler.

Sevgi sıcağında eriten kini,
Birlikte gösteren dirlik zevkini,
Gözlere bakarken gönüldekini,
"Gören kimdir" dedim "Yunus" dediler.

Anadilimizin ölmez ustası,
En kısa tarifle hasların hası,
Sonsuza yürüyen sevgi postası,
"Herfân kimdir" dedim "Yunus" dediler.

Tasavvufu ülkü yapan özüne,
Bilgi görgü duygu katan sözüne,
İnsan yüreğinde Hakk'ın gözüne,
"Giren kimdir" dedim "Yunus" dediler.

Savaşlar kırarken Selçuk dalını,
Döktü yeşilini attı alını,
Kavgalı tabanda barış şalını,
"Ören kimdir" dedim "Yunus" dediler.

Türklük toparlanıp maya tutanda,
Gemiler karada kulaç atanda,
Fatihle denizde at oynatanda,
"Süren kimdir" dedim "Yunus" dediler.

Ötüşen kuşların tek bir nefesi,
Çağlayan sularla zikreder sesi,
Umutsuz canlara şifa müjdesi,
"Veren kimdir" dedim "Yunus" dediler.

İşte Yunus sevgisi, Mevlana hoşgörüsüyle yaşayan şairimiz ömrünün sonuna kadar bu iki insanın peşinden gitmiştir. Hayatındaki bütün güzellikleri diğer insanlarla da paylaşmaya çalışan şairimiz 20 Nisan 1990 yılında Ankara'da geçirdiği ani bir kalp krizi neticesinde 59 yaşında vefat etmiştir. Mezarı Tanır Kasabası'ndadır.

b) Şairliği ve Sanatı :

Hayati Vasfi güçlü bir halk şairidir. Anlaşılır bir dille, mahalli unsurlara da yer vererek hemen hemen her konuda şiir yazmıştır. Hece ve aruz ölçülerinin yanında serbest ölçüyü de kullanmıştır. Nazım birimi olarak çoğunlukla dörtlük esasını tercih etmiştir. Onun beyitler halinde söylenmiş şiirleri de vardır.

Kuvvetli şairliği onun peşinden diğer şairleri de sürüklemiştir. Abdurrahim Karakoç'un tesirinde kalan şair, milliyetçi bütün insanları etkilemiştir. Kendisi güçlü bir hatiptir.

"Dile Gelen Anadolu" adlı eserine şu dörtlükle başlamıştır şair:

"Seninki bir sırma saçın,
Ya bir fidan boyun derdi.
Beni yakan için için,
Köyün derdi kentin derdi ."

Bu mısralardan anladığımız kadarıyla onu endişelendiren aşk derdi değildir. Onu toplumun problemleri ilgilendirmektedir. Bu problemleri dile getirirken de mizah unsurunu eksik

etmez :

"Kaşın başka gözün başka konuşur,
Kız ailen görgü ile küskün mü?"

"Görgü ile küskün olmak"deyimi şairin mısralarına kazandırdığı bir deyimdir, anlatımını renklendirmektedir. "Sene-ler" isimli şiirinde "Yarının dibi görünmez" der. Bir başka dörtlükte de :

"Döver seni sonra bir ahu gözlü,
Vasfi aran korku ile küskün mü ?" demektedir.

Yine halk arasındaki "zıvanadan çıkmak" deyimi "zıvanadan pırtmak" şeklinde kullanılmıştır. Onun şiirlerinde yer alan "zamanın zar atması" da farklı bir söyleyiştir. Halk arasındaki "Even eşşek menzile tez varır" atasözü onun bir şiirinde şöyle geçer:

"Bu gidişle eremezsin menzile,
Ev diyorlar evemedim neyleyim,

"Günün Koçaklaması " adlı şiirinin ise her mısrası birer atasözü niteliğindedir:

"Hatırdan korkulur zordan korkulmaz,
Yiğit birkez ölür aldırma gönül.
Dünya düşman olsa doğru yıkılmaz,
Kemler kemlik bulur aldırma gönül"

Bir başka şiirinde:

"Hadım etti zam furyası,
Erkeklerde erlik arama ."

diyerek zamların etkisinin topluma nasıl yansıdığını anlatmaya çalışır.

H.vasfi, daha önceki dönemlerde yaşamış olan diğer şairlerden bahs ederken, bu şairleri duygularını aktarmada araç olarak kullanır. Bir şiirinde :

"Hey Veysel Nedim'e uğrarsa yolun,
Laleler sarardı soldu diyesin,
Zevkine doyduğun şu İstanbul'un
Bizlere çilesi kaldı diyesin," der.

Millî birlik ve beraberlik ve Türk İslâm ülküsü H.Vasfi'nin şiirlerinin özünü oluşturur. Şairin şiirlerinde fikirlerinden esin-tiler görüyoruz. "Binboğa" isimli şiirinde:

"Ne körün efsanesiyim,
Ne türedî bestesiyim,
Adıma "Binboğa" derler,
Töre kokar bende her yer,
Ben Türk İslâm beldesiyim." der.

"Gaflete İsyan" isimli şiirinde ise:

"Mübarek yurdumuz bölünmez bütün,
Kültürü örfüdür namusu Türk'ün,
Millî birlik ruhu herşeyden üstün,
Bayraksız milletsiz vatan yaşamaz." demektedir.

"Bayrak" isimli şiirinde de millî sembolümüz olan bayrağımız anlatılmıştır.

Şairimizin şiirlerini genel olarak değerlendirdiğimiz zaman onun konuşma diline yer verdiğini görürüz. "Görünüm" adlı şiirinde şair:

"Dün hoca dövendi bugün talebe,
Kim düşürdü bizi bu pis hale be !" der.

Bir başka şiirinde ise;

"Behey **Vasfi** kalender ol,
Saadet bir seraptır hal"

diyerek duygularını varsağıyla dile getirir.
Şiirlerinde hiciv unsuruna da rastladığımız H.Vasfi

Taşıyürek hicivlerini yumuşak bir dille nükte unsurunu da kullanarak yapmaktadır. Bir şiirinde:

"Aşk mektubu karalarsın ders diye,
Günlük moda kovalarsın fors diye,
Dans talimi görmektesin kurs diye,
Sen vatan kurtaracaksın öyle mi?" der.

Bir başka şiirinde ise:

"Çok oldu ayı güftesi,
Ya Bozkurt'u kim yazacak?" demektedir.

Yer yer millî ve mahallî unsurlara da değinen şair "Köylü Kızı ile Asri" isimli şiirinde bir köylü kızı ile şehirliyi çeşitli yönlerden mukayese eder:

"Köylü:

Bence ayıp gezmek süslü cilalı,
Bozmam Allah vermiş bu hüsn ü halı,
Dağları süsleyen nevrüz misali,
Yeşil yaylaların mavi süsüyüm.

Asri:

Hayır ayıp değil renge bürünmek,
Alem ne yaparsa onu yerinmek,
Kolay şey mi sandın güzel görünmek,
Bilmen ki yapasın benim işimi."

"Yemek Listesi 1" adlı şiirinde ise :

"Bir temsil var bak dinle,
Yemekler üzerine.
Köylük yerin kadını,
Benzer biribirine.

Kazana suyunu kor,
Bulgurunu aktarır,
Altını yakıverir,
Başka işine varır.

Akşam işten geldimi,
Yorgun argın kocası,
Kadına ocağının,
Başını hatırlatır,
- Akşam ne yiyeceğiz.
Avrat diye sorması.

Kadın bakar kazana,
Duru ise "Çorba" der.
Lapa ise cıyıklama,
Katılaşmışsa eğer.
"Pilav pişiriyom" der.

Boş boşuna sorarız,
Çok evin kadınına .
Yemek listelerimiz,
Kazanın vicdanına."

Şair burada nükte unsuruyla mahallî bir özelliği anlatmaya çalışmıştır. Anlatımında karşılıklı konuşmalara yer verdiği için şiirin manzum hikâye olduğunu söyleyebiliriz.

Zaman içerisindeki değişiklikleri dile getiren şair "Mehmet Akif'in Aziz Ruhuna" adlı şiirinde Akif'e şöyle seslenir:

"Kadınlar var: Kumar oynar,yemek yapmaz, nakış bilmez,
Yiğitler var: Boykot yapar, işgal eyler, derse girmez,
Durur öğrenci öğretmen yürür elbet yüzüm gülmez,
Uyan Akif! Bugün gördüklerimden başka hal olmuş."

Şair şikayetlerini birer birer M.Akif'e iletir. Onunla paylaşır düşüncelerini.

H.Vasfi'nin şiirlerinde iki kişi arasında geçen karşılıklı konuşma şeklindeki, dedim dedili şiirlere de rastlıyoruz. Bu durum şairin, Türk şiirinin bütün tarzlarında (Anonim, Aşık,Tekke) sürekliliği ve müsterekliği sağlayan unsurlardan diyaloga önem verdiğini gösterir. "Köylü Kızı ile Asri", "Gariple Arkadaşı", "Bir Gelinle Karşılaşma", "Avşar Kızı ile Türkmen Oğlu" şiirleri buna örnektir. Şairin "Avşar Kızı ile Türkmen

Oğlu"adlı şiirinden iki dördlüğü buraya alıyoruz:

Türkmenoğlu:

Yıllardır çekerim hasreti ahı,
Kan akar gözümünden yaş avşar kızı.
Beklemeye sabrım yoktur vallahi,
El aman ardıma düş Avşar kızı.

Avşar Kızı:

Kerem gibi tahtın ele mi kaldı?
Mecnun gibi başa bela mı geldi?
Arzu gibi beni eller mi aldı?
Sabır ateşinde piş Türkmenoğlu."

Şair "Dile Gelen Anadolu" adlı eserindeki "Onuncu Bahar", "Onbeşinci Bahar", "Yirmidördüncü Bahar" ve "Yirmibeşinci Bahar" adlı şiirlerini "Nazar" adlı eserine de almıştır.

"İçinden üğünür tükenirsin de,
Serde erkeklik var ağlayamazsın."

mısraında da halk arasında yer alan bir inanç zikredilmiştir. Toplum tarafından ya ayıp karşılanan ya da yadırganan erkeklerin ağlaması bu yönüyle şiire alınmıştır.

Şairin "Kökü Cennette, Ucu Gökte Olan Cömertlik Çınarı", "Söyler yazarız perhizimiz yok bu cihanda", "Lohusa Toprak", "Gelin Başlı Dağlar", "Vefa Çınarı", "Bin Talak Boşadım Kini Nefreti" sözleri de şiirlerinde yer alan farklı ifadelerdir.

Mizah onun mısralarının vazgeçilmez unsurudur. Bir şiirinde şair:

"İtin arpa için kişneyeceği,
Atın üreceği güne kalmışız."

diyerek bozulan devirden şikayet eder.

Şairin yazmış olduğu şiirlerin arasında "Yaş Destanı" da yer almaktadır. O, yaş destanına "Ömür Destanı" der. Bilindiği gibi bu şiirler bir insanın doğumundan ölümüne kadar olan hayatını anlatır. Burada bu şiirin ilk ve son dördlüğünü vermek istiyoruz:

"Bir insan cihana adım atınca,
Çocukluk yolları düz olur gider.
Girer dört beşine kendi halınca,
Eli ağzı burnu toz olur gider.

.....

Bundan yukarısı beladır başa,
Yaşlılar gençlerden muhtaç yoldaşa,
Vasfi sonun ölüm ister bin yaşa,
Ömür biter hayat düz olur gider.

Şairin "Ömür Destanı" 14 dördlükten ibarettir. İlk dördlükte bir insanın dünyaya gelişinden dört beş yaşına kadar geçen zaman diliminden ve gün geçtikçe büyümesinden bahsedilir. Ömür destanında kız ile erkek çocuğu farklılıklarıyla anlatılır. Bir dördlüğünde":

"Kız ise onbeşte tarar başını,
Haramdır kimseye açmaz döşünü,
Beller bir taraftan kadın işini,
Hançer bakışları naz olur gider"

diyen şair, şiirinin bir başka dördlüğünde:

"Erkekse bir yana yıkar şapkayı,
Gönlünce güzelden çıkarır payı,
Yamalıklı giymez şalvar hırkayı,
Bıyığı burnuna süs olur gider."

diyerek ergenlik çağındaki değişmelerden bahseder. Şiirin son dördlüğünde ise şair çok yaşamanın başa bela olduğunu, yaşlı insanların gençlerden daha çok arkadaş, yoldaşa ihtiyaç hissettiklerini söyler. İnsanın, bin yaşına kadar yaşasa da, sonunun ölüm olduğunu anlatmaya çalışır.

H.Vasfi'nin şiirlerini incelediğimiz zaman onun şiirlerinde tasavvufa bağlı olarak ilâhî aşk konusunu işlediğini görürüz. Şair "Şimdiye Kadar" isimli şiirinde:

"Kabukta aradım özde imişsin,
Boşa kafa yorduğumu bilmedim.
Yokuşta inişte düzde imişsin,
Seni senden sorduğumu bilmedim," der.

Allah'ın varlığı ile ilgili bir başka şiirinde ise:

"Dünya nizamının bir nazımı var,
Saat kurmadan mı işlemektedir?"

diyerek ilâhî düzeni ve bu düzenin elbet bir sahibinin olduğunu bizlere hatırlatır. Aynı şiirin bir başka dörtlüğünde ise:

"Acizler acizi **Hayati Vasfı**
Bir söyleten var ki söylemektedir." der.

Şairin bu mısraları bizleri Yunus Emre'nin:

"Beni bende demen bende değilim
Bir ben vardır bende benden içerü"

mısrasını hatırlatır.

Şairin ilham kaynağı bir de sevdiği vardır. Bu duygularını Hayati Vasfi "Şair Bahtım" adlı şiirinde:

"Bir ela gözlüye âşık olalı,
Yazıp durmaktayım yıllardan beri.
Memleket memleket başı belalı,
Gezip durmaktayım yıllardan beri".

diyerek dile getirir. Zaman zaman sevdiğinin niteliklerine de şiirlerinde yer verir. Onun sevdiği kalem kaşlıdır, bazen hilal kaşlı yâr olarak da nitelendirilir. Şair "Ahû gözlü" dediği sevgilisini bazı şiirlerinde sobe gözlü (Badem gözlü) olarak tasvir eder. Ceylan bakışlı, inci dişli, kiraz dudaklı, elma yakanaklı sevgilinin saçları da sırmadır. O, örgülü mis kokulu saçlarıyla âşığının yüreğindeki derdine derman olur. İnce belli, manolya tenli o yâr, bir selam dahi salmayan vefasız bir yârdır.

Hayati Vasfi'nin şiirlerinde de edebi sanatların kullanıldığını görüyoruz. "Bana sor" isimli şiirinde:

"İnan dostum bunu herkes anlamaz,
Kahrın dudak büküşünü bana sor."

diyerek kahrı kibirli bir insana benzetmiş. Teşhis sanatına güzel bir örnek vermiştir. Bazı şiirlerinde halk hikayesi kahramanlarına da değinen şair, "Leyla", "Mecnun", "Ferhat", "Şirin" isimlerini zikrederek herkesin bildiği halk hikayelerini hatırlatır bizlere... Böylece, diğer halk şairlerinde olduğu gibi telmih sanatına yer verir:

"Bilmek isterseniz gönlüme girin,
Seyredin halimi bir karar verin,
Hayatide Ayşe, Ferhat'ta Şirin,
Kalpsiz güzellerin anaçlarıdır."

Şiirde kendisini Ferhat'la sevgilisini de Şirin'le özdeşleştiren şair Ferhat ile Şirin hikayesini hatırlatır bizlere... Bir başka şiirinde:

"Derde düşmüş Mecnun gibi inliyor,
Hülya diyen olsa Leyla anlıyor"

diyerek Leyla ile Mecnun hikayesine telmih yapar.

Bütün Afşinli şairlerde olduğu gibi Hayati Vasfi de mısralarıyla Eshabı Kehf'i ölümsüzleştirmiş, Afşin ve çevresi başta olmak üzere adını hafızalara kazımıştır.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular :

Şiirlerinde hem hece, hem de aruz veznini kullanan şair, bunların dışında kalan serbest vezinle de şiirler söylemiştir. Şiir yazmaya çok küçük yaşta başlamış, ilk kitabını 1950 yılında 19 yaşındayken yayınlamıştır. Şairin dört şiir kitabı, bir de nesir halinde hazırlanmış eseri vardır. Şiirlerinde genel olarak kahramanlık, vatan sevgisi ve aşk konularını işlemiştir.

Hayati ve Vasfi isimlerini ayrı ayrı mahlas olarak kullanan şair bazı şiirlerinde ise mahlasını hiç kullanmamıştır. Nazım

birimi olarak 4'lük esasını benimseyen şair beyit esasına bağlı şiirler de yazmıştır. Bazı şiirleri ise beş mısralık bentler halindedir. Hecenin 8'li, 11'li kalıbını kullanmıştır. 7'li vezinle söylemiş olduğu şiirleri de mevcuttur. Şiirlerinin kafiye şeması koşmada olduğu gibidir. (abab-cccb-çççb-...). Beyit esasına bağlı şiirlerinde ise (aa-ba-ca-ça-da-...)'dır. Yani kafiye şeması gazelde olduğu gibidir.

Şairler toplumun gören gözü, işiten kulağıdır. Bu sebepten çok önemlidir, onların hayatımızdaki yeri... Hayati Vastfi de kendi çağında Afşin'in, Afşin halkının gören gözü, işiten kulağı olmaya çalışmıştır. O, şiirlerinde Afşin'e Afşin'in dağına taşına, baharına yer verdiği gibi yörenin mahalli özelliklerine de değinmiştir. Şairin "Lügatçemiz" isimli şiiri Afşinlinin dilinden düşürmediği şiirlerdendir. Bu şiiri aşağıya alıyoruz. :

"Yemeniye kelik yoğurta katık,
Bulgur pilavına aş derler bizde,
Genç horoza celfin pilice ferik,
Kümese yollarken kişş derler bizde.

Büyük bakraç satır küçükse sitil,
Kerpiç duvardaki hatıla gatıl,
Tohumlara bider, fidana çitil,
Büyük leğenlere teş derler bizde.

Kocamana iri ibriğe güğüm,
Dünür isteyici ilmekse tühüm,
Rüşvete bartıl der şiire deyim,
Rüya alemine düş derler bizde.

Mirasçıya hısım taksime paylaş,
Huysuzlara vetsiz akrana taydaş,
Hanıma kül döken flörte oynaş,
Mendil sallamazlar hişş derler bizde.

Az önce debiyak demine bayak,
Kurnazlara kodduş kibara kıyak,
Çukurtaş a gaglık dağlarda koyak,
Yaz bahar eyyamı hoş derler bizde.

Bir dakika biti döven ise gem,
Kızkardeşe bacım ağabeye edem,
Güzel olmuşa peh ilaçlara em,
Su veren toprağa leş derler bizde.

Vereme inc'ağrı öksürüğe çor,
Merdivene süllüm konuşmaya şor,
Meyilliye yörep acemiye tor,
Bir kısım peynir var keş derler bizde.

Âşık deyişetçi buyur ise ne,
Peki demek için kısa yoldur he,
Kenarı oyalı başörtüsüne,
Bazen bürük bazen şeş derler bizde.

İhtimal ellaham hatırla taman,
Biberli salçanın lagabı çaman,
Gömlek için yelek külota tuman,
Söyledikçe Vasfi coş derler bizde.

Hayati Vasfi'nin "Lügatçemiz" isimli bu şiiri yörenin ağız özelliklerini çok güzel yansıtmaktadır.

Şairin Kahramanmaraş'la ilgili şiirleri de vardır. Bunlardan aynı adlı şiiri övgü niteliğindedir. Kahramanlık duygularıyla söylenmiştir. Şiirin bir dördlüğünde Hayati Vasfi :

"Taçtır indirilmez bayrak kalede,
Bir sütçü imam var her ailede,
Kültürü inancı örfü ile de,
Türktür Müslümandır Kahramanmaraş."

diyerek Kahramanmaraş'ın örf ve adetlerine bağlılığını dile getirir. "Marmaradan Maraş'a" adlı şiirinde ise H. Vasfi, aradığını gittiği yerlerde bulamayınca memleketine duyduğu özlemi dile getirir. Kahramanmaraşla Marmaranın kültür mukayesesini yapar. Bu şiirin bir dördlüğünde şair şöyle der :

"Sen âşıksın diye yalnız bahara ,
Üç mevsime kafa tuttum bir ara.
Saçlarını örseleyen rüzgara,
Kızdım karşı çıktım neye yaradı?"

O öyle hassas bir kalptir ki sevgilisi baharı sevince üç mevsime kafa tutar, o öyle bir âşıktır ki sevgilisinin saçlarını örselediği için rüzgara kızar...

Hasrettir onun yüreğini yakan, geceleri uykusuz bırakan, hasrettir dertli dertli söyleten, yârsız gecelerde inleten... Bu hasretle alır kalemi eline ve şöyle der şair:

"Şehirler dar geliyor köyde kalamıyorum,
Sensiz geceler sabah günler akşam olmuyor
Ne yapsam nasıl etsem huzur bulamıyorum,
Sensiz geceler sabah günler akşam olmuyor."

Bitmek bilmeyen geceler ve geçmek bilmeyen günler, sonunda şairi isyan ettirir ve H.Vasfi yüreğinden şu mısraları döker kağıda :

"Avutmuyor hayaller düşler anılar beni,
Hasretlerden usandım geleceksen gel gayrı,
Yangın yerine döndü yüreğim kurtar beni,
Gurbetlerden usandım geleceksen gel gayrı."

Sonunda canına tak eder gurbet ve bıkkınlığını ifade eder şair...

Belirli yerlerle ilgili olarak şairin iki şiiri vardır. Bunlardan biri "Boğaz Yahut Tarabya" diğeri "Alp Dağlarından Mektup" şiiridir. "Boğaz yahut Tarabya" şiirinde şair, Boğaz'a olan sevgisini, hayranlığını dile getirirken şiirine şu mısralarla son verir:

"Sordum nereyi verseler dünyadan,
Gönül geçmedi Boğaz'dan İstanbul'dan."

Zürih'te iken yazmış olduğu "Alp Dağlarından Mektup" adlı şiirinde de şair Alp Dağlarını anlatır.

"Kalk gönül gidelim Maraş iline
Burda bizim adetlere uyar yok."
Gidemedik sosyetenin yoluna,
Bize Binboğa'dan güzel diyar yok."

Marmaraya uyum sağlamayan, burada kendi örf ve adetlerini bulamayan H. Vasfi en güzel diyar olarak da Afşin'in Binboğa Dağlarını görür ve orayı Türk-İslâm beldesi olarak nitelendirir. "Binboğa"adlı şiirinde :

"Ne körün efsanesiyim,
Ne türedi bestesiyim,
Adıma Binboğa derler,
Töre kokar bende her yer.
Ben Türk İslam beldesiyim" der.

Onun Afşin ve çevresinde baharı anlatan şiirleri de vardır. Buz gibi suyuyla karpuzu çatlatan Ayrın Dede Derdiçok'un, H. Vasfi'nin diyarı Tanır'dadır. Bozbulanık akan suyuyla Hurman Çay'ı alabalık diyarıdır. Baharın gelmesiyle dağların sadece tepelerinde kar kalır ve o haliyle dağlar bir geline benzetilir. Şair bu dağlar için "Gelin Başlı Dağlar" der. "Gel Bizim İle ki" isimli şiirinde :

"Gelin başlı dağlar atlas etekler,
Çimenli yaylalar durağın olsun.
Öpsün ayağını otlar çiçekler,
Sevdalı rüzgarlar burağın olsun."

diyerek Tanır yöresinde baharı tasvir eder. Şairin:

"Gel manolya tenlim kiraz dudaklım,
Gel ceylan bakışlım kır çiçeğim gel.
Gel çifte gamzelim elma yanaklım,
Kınalı keklğim kelebeğim gel."

diyerek çağrıda bulunduğu bir de sevgilisi vardır. Şiirlerinin büyük bir kısmında aşk, hasret, gurbet konularını işleyen şair sevgilisinin vefasızlığı konusuna da değinmiştir. "Neye Yaradı" isimli şiirinde bu duygularını şöyle dile getirir:

Hayati Vasfi'nin dini nitelikte söylemiş olduğu şiirleri Allah'ın varlığını Allah aşkını konu alır. Şair Allah'a hitaben yazmış olduğu "Şimdiye Kadar " isimli şiirinde:

"Hazır nazırmışsın naklin yoğımı,
Her şekle sinmişsin şeklin yoğımı,
Kör imiş gözlerim saklin yoğımı
Sabah akşam gördüğümü bilmedim."

diyerek inancını dile getirir."Sesler" isimli şiirinde de şair yine Allah'ın varlığına delalet eder:

"Dinle kainat ne söylemektedir,
Hikmetler Kuran'da yetki TEK'tedir"

kainatın hakimi Allah'tır ve tek yetki sahibi de O'dur.

Hayatın faniliği ve bir gün mutlaka ölümle son bulacağı inancıyla şiirler yazan H.Vasfi, bu fikirlerine şiirlerinde de yer vermiştir. "Günün Koçaklaması" adlı şiirinde:

"Nicoldu validen hani pederin?
Ne faydası vardır gamın kederin,
Sanma ki değişir hükmü kaderin
Yazgı başa gelir aldırma gönül ." der.

Yazılan yazgı başa gelir, kaderde ne varsa o olur. Üzülmek ağlamak boşunadır. "Ömür Destanı" isimli şiirinde şair bin yaşasak hayatın ölümle son bulacağını şöyle ifade eder:

"Vasfi sonun ölüm ister bin yaşa,
Ömür biter hayat düz olur gider."

Köy hayatını ve problemlerini şiirlerinde yansıtmaya çalışan H.Vasfi "Köylü Kızı ile Asri " isimli şiirinde köy hayatıyla şehir hayatını mukayese ederken "Yemek Listesi" isimli şiirinde Afşin'in mahallî bir özelliğini yansıtmaya çalışır. " Lügatçemiz" adlı şiirinde de mahalli kelimelere yer verir. Şair "Köylü Kızıyla Asri" isimli şiirinde şöyle der :

Köylü:

Ben ki sabahleyin dağ başlarında,
Meleşen kuzunun seyircisiyim.
Şırlayan derenin yamaçlarında,
Sağılan koyunun kız bercisiyim,

Asri:

Ben de sabahleyin kalkar yataktan,
Bir zaman yıkarım inci dişimi.
Renk verir yüzüme kızıl şafaktan,
Güzelleştiririm gösterişimi.

Şiirde köyde ve şehirde yaşanan sabah mukayese edilmiştir."Köye Davet" isimli şiirinde şair köyün problemlerini şöyle anlatır bizlere:

"Toprakları su bekliyor,
Yokluk derde dert ekliyor.
Refah için emekliyor,
Nice bahtı kara burda,
Köye gel kardeşim köye."

diyen H.Vasfi eserine başlamadan önce:

"Beni yakan için için,
Köyün derdi kentin derdi." demişti.

Şair aynı duyarlılığı şiirlerinde hissettirir bizlere...

Şiirleriyle halkına mesaj veren şair nasihat niteliğindeki bu mesajlarıyla toplum hayatına katkıda bulunmaya çalışır. "Öğren" adlı şiirinde:

"İnsan eğer nefsinin alt etmeyi öğren,
Elvermeyi hoş görmeyi affetmeyi öğren,
Rızıkla yetin herkese baş eğme cihanda.
O minnetle gelen nimeti reddetmeyi öğren."

diyerek insanlara öğüt verir ve minnetle gelen hiç birşeyi kabul etmek istemez. "Tavsiye" isimli şiirinde de :

"Sürat felakettir sen de bulursun,
İşlenmemiş süt ol kaymağın dursun,
Özelliğın kadar güzel olursun,
Fikir yorulacak bir yerin kalsın." der.

Hayatta kaldığı müddetçe kendi benliğine sahip olması temel görevidir insanların...

Toplumun problemlerini, yaşadığı yöreyi her yönüyle şiirlerinde anlatmaya çalışan H.Vasfi, hayatını da çeşitli yönleriyle şiirlerine almıştır. Onun şiir yazmasına sebep olan da bir ela gözlüdür. Şair bunu:

"Bir ela gözlüye âşık olalı,
Yazıp durmaktayım yıllardan beri.
Memleket memleket başı belalı,
Gezip durmaktayım yıllardan beri."

diyerek açıklar; "Şair Bahtım" adlı şiirinde, 10'cu 15'nci, 24'cü, 25'nci, 35'nci, 40'nci bahar isimli şiirlerinde de yaşadığı aşkları anlatır şair. " 40'nci Bahar" şiirinin bir dörtlüğünde aşk ızdırabını şöyle dile getirir.:

"Kanat oldum takar uçarsın diye,
Toprak oldum çiğner geçersin diye,
Yolun uğrar belki içersin diye,
Pınar oldum aktım neye yaradı."

der sonunda dayanamaz ve o vefasız sevgiliye :

"Sevsen ağarırdı en kara yazı,
Çalsan kırılmazdı gönlümün sazi,
Kurbanlık mı seçtin gavurun kızı,
Yoluna otuzbeş sene bıraktım" der.

Duygularını anlatırken bir araç olarak kullanır şair tabiatı ve " Gelin Başlı Dağlardan","Boz Bulanık Sulardan" ilham alır. Süsler güzelliğini duygularının ve kopamaz tabiat anadan. Böylece dile gelir duyguları, dile gelir dağlar söyler dile-diğince... Vurur gönül sazının teline ve söyler alabildiğince...

"Deniz" adlı şiirinde de :

"Gözlerinde sitem halkalandı mı
Kafası bozulup dalgalandı mı
Kıyamet koparır çalkalandı mı
Kolayca yatışmaz kin denizlerde"

diyerek denizdeki gel git olayını anlatır bizlere... Suyuyla , havasıyla dertlere derman olan baharıyla kışıyla sayısız canlıyla barınak kuran, yeri geldiğinde ölüme meydan okuyan şair, dağları da anlatır ve :

"Nöbet beklersiniz tutup el ele,
Meydan okursunuz ölüme bile,
Coşkun selleriniz iner sahile,
Pınarlı dereli ummanlı dağlar"

der. Kekiğiyle,yavşanıyla,ağacıyla,ormanıyla bütün tabiatın kokusunu hissederiz onun mısralarında ve en önemlisi bir de bakmışız ki kendimizi bulmuşuz mısralarında.

Tarihi konulu şiirlerinde düşmana baş kaldıran şair hesap sorar ve "İsyan" adlı şiirinde:

"Dün Afganda bugün Azerbeycan'da,
Rumun Ermeninin kasti meydanda,
Türküm demek bile suçtur Balkanda,
Gerekli hesabı sormalı artık."diye haykırır.

O haykırışla tarih ayağa kalkar H.Vasfinin mısralarında ve şair:

"Kaldır Mevlana'yı Hacı Bektaş'ı,
Şahlandır zeybeği coştur dadaşı,
Tüm Sütçü İmam et Şanlı Maraş'ı,
Dile gel hey Anadolium dile gel!" der.

O çağlar dile gelmeli de anlatmalı birer birer,altın yılları... Özlem duyan o yıllara... Şair "Balkan Düşüncesi" isimli şiirinde :

"Hangi hünkârıma baş eğdi şu dağlar acaba?
 Hangi kanlarla yeşillendi şu bağlar acaba?
 Koca Balkanlara beşyüzsene hükmetmiş idik,
 Ulu tanrım neye son buldu o çağlar acaba?"

diyerek bu duygularını ifade eder. "Ne Mutlu Bana" isimli şiirinde de kendisini ve milletini anlatır:

"En kahraman millet benim milletim,
 Kutsal topraklarda yaşamaktayım,
 En son peygambere sadık ümmetim,
 Göklerden inmiştir yıldızım ayım,
 Ne mutlu bana " der.

Toplumun problemlerini kendi problemi olarak gören ve duyarlılığından hiç bir şey kaybetmeyen H.Vasfi haksızlık karşısında dayanamaz ve "Rapor" adlı şiirinde şöyle der:

"Kötüye kötüsün denmemektedir,
 O da bir kenara sinmemektedir,
 Dün bir saat yanan yalancı mumun,
 Bu gün senelerce sönmemektedir."

Artık kötüye kötü demenin, yalancının mumunu söndürmenin vakti gelmiştir. O halktan yana gözüküp de onlara çelme takanlara da seslenir ve:

"Uğramazsın sefaletin köyüne,
 Su salmazsın aç komşunun evine,
 Halktan yana gözükecek ve yine,
 Halka çelme takacaksın öyle mi?" der.

Bu soruş tarzı şairin bir bakıma hesap soruşudur.

Yunus'un sevgi diyarından kalkan H.Vasfi, Mevlana'nın hoş görüşüyle seslenir bütün insanlara. Yunus Emreyi anlatan beş şiiri vardır. Bunlardan "Türkmen Yunus'a" adlı şiirinde Yunus'u:

"Fena kulun sıfatına,
 Ölüm hayattır batında,
 Elçimizsin Hakk katında,
 Dermansın Türkmen Yunus'um" diyerek anlatır.

"Kime Sordumsa" adlı şiirinde de Yunus Emreyi en özlü sözleriyle anlatır:

"Ana dilimizin ölmez ustası,
En kısa tarifle hasların hası,
Sonsuza yürüyen sevgi postası,
Her an kimdir dedim Yunus dediler."

Hız. Mevlana'nın Türbesini ziyaret ettikten sonra Hız. Mevlana'yı Ziyaret adlı şiirini yazar. Şair bu Şiirinin bir beyitinde onu ziyaret edenleri şöyle anlatır:

"Asırlardır kitab-ı Mesnevi'den feyz alan canlar,
İşte yer yer ayaklanmış da Mevlana'ya gelmekte."

"Ziyaret (Hacı Bayramı Ziyaret)" adlı şiirinde ise şair Hacı Bayram Veli'yle adeta dertleşir ve :

"Yoktur günahımın hesabı haddi,
Yüklense bükülür dağların kaddi,
Pişman oluyorum manevi maddi,
Yanıyorum Hacı Bayram Veli" der.

Yaşadığı müddetçe Türk İslâm bayrağını elinde taşıyan şair, bu bayrağın rengini doğrudan ve dolaylı olarak mısralarına da yansıtır. "Kutsal" adlı şiirinde :

"Sancakta tevhitle tekbir,
Bayrakta hilal kutsaldır." der.

"Hak Yol İyi Seçilmeli" isimli şiirinde de bu ülkü dolaylı yoldan işlenir:

"İslam ahlakıyla bezenmedikçe,
Ecdat töresine özenmedikçe,
Hıra'ya Altay'a uzanmadıkça,
Asfalt neye yarar iz neye yarar?" der.

Vatan millet aşkıyla yanan şair "Vatan İçin" adlı şiirinde:

"Aşkim şevkim heyecanım,
Vatan için vatan için,
Malım mülküm nam ü şanım,
Vatan için vatan için."

diyen yüreğinin sesi ile yazar şiirini ve "Nöbet Gelince" isimli şiirinde kahramanlık duyguları ile coşar:

"Kartal yuvasında baykuş öter mi,
Arslanlar yurdunda ayı yatar mı,
Köpekler bozkurtla güreş tutar mı,
Diye hesap soracaksın Mehmedim."

Artık hesap sormanın zamanı gelmiştir de geçmektedir bile:

"Ecdadın kan kattı yurt toprağına,
Ay yıldız indirdi al bayrağına,
Ne mutlu sana ki küfür çağına,
Hakk mührünü vuracaksın Mehmedim."

Bu topraklar şehit kanı ile yoğrulmuş bu bayrak rengini o al kandan almıştır. Artık küfür çağına bir son vermenin zamanı gelmiştir. Ve o çağa hakk mührü vurulacaktır, vurulmalıdır.

Bazı şiirlerinde de yaşanan devirden şikayet eder şair... Değer yargılarımızın ayaklar altına alınması sözün âlime değil de cahile bırakılması, rüşvetin çoğalması onun şikayetlerinin başlıca sebepleridir. "Kaldığımız Gün" isimli şiirinde:

"Adı işbilendir bartıl yiyenin,
Haddi yok pazarda adam soyanın,
Puşta puşt alçağa alçak diyenin,
Hapse gireceği güne kalmışız."

der ve duygularını ifade eder. Değer yargılarımızın yok oluşunu ise :

"Ahlak ayaklar altında,
Utanacak yüz bekliyor.
İnci soğan kabuğunda,
Fark edecek göz bekliyor."

dörtlüğü ile anlatır. Artık düşlerden bile hayır beklemez ve şöyle der.

"Uykular besmelesiz,
Düşlere nazar değdi.
Tüm gövdeler dengesiz,
Başlara nazar değdi."

Nazara gelmiştir tüm güzellikler, güzel duygular.
Şairin, herhangi bir yere dahil edemediğimiz şiirlerini
"Diğerleri" başlığı altında toplamayı uygun bulduk.

ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar:

A - KİTAPLAR

a) Müstakil Kitaplar₄:

- 1.H.Vasfi Taşyürek, Nazar
2. " " , Kalbimdeki Arzu
3. " " , Dile Gelen Anadolu
4. " " , Ülkü Tomurcukları
5. " " , Türkmen Türküleri
6. " " , Ebesinin Oğlu
7. " " , Yedi Uyurlar (Ashab-ı Kehf)

b) Antolojiler:

1. Afşinli Sairler Antolojisi, Afşin Belediyesi
Kültür Serisi/I Ank.1992.
[Eserde şairin altı şiirine yer verilmiştir. Hayatı
hakkında bilgi yoktur.]

(4) Bütün araştırmalarımıza rağmen eserlere ulaşamadık. Bu nedenle tam bibliyografya veremiyoruz.

2. Feyzi Halıcı, Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri-Güldeste - Ank 1992 ,sayı 58

[Eserde şairin kısa hayatıyla üç şiirine yer verilmiştir.]

3. Doğan Kaya, Şairnameler , Ank. 1990.

[Eserde Gülhani'nin "Ozanlar Geçidi" isimli şiirinin yedinci dördlüğünde şairin sadece adı zikredilmektedir.]

4. Emir Kalkan, XX y.y. Türk Halk Şairleri , Ank.1991

[Eserde şairin kısa hayatı ile birkaç şiirine yer verilmiştir.]

c) **Kahramanmaraş İl Yıllığı**

[Yıllıkta şairin sadece iki şiirine yer verilmiştir.]

B - GAZETELER

[Afsin'in Sesi ve Yeşil Afsin Gazetelerinde çeşitli zamanlarda şiirleri yayınlanmıştır.]

Onun İçin Kimler Ne Dedi?

"Değerli bir halk şairi idi, çok üzüldüm, yerini doldurmak çok zor olacak" [Süleyman Demirel]

"Daima inançlı, daima imanlıydı. Yöresine davasına büyük hizmetleri dokundu. Allah rahmet eylesin" [Alparslan Türkeş]

"Az yazdı fakat öz yazdı. Aruzdan heceye kadar uzanan şiir grafiğinde onu hep haysiyetli bir çizgi doğrultusunda gördük. Nedim'den Karacaoğlan'a, Fuzulî'den Seyranî'ye, Bakî'den Âşık Veysel'e kementler atardı." [Hilmi Soyver]

"Türk Sanat Müziği, bir değerli şairini daha kaybetti. Kıymetini bilemedik. Nasıl yanıyorum bilemezsiniz. [Avni Anıl]

ONBEŞİNCİ BAHAR

Onbeş sene dile kolay sevgilim,
Me.cnunlardan beter ettin yâr beni .
Bir bu kadar beklemeğe kailim,
Hiç olmazsa senede bir sor beni .

Kaç bayramdır yok bir tebrik aldığım ,
Hayalindir hep başbaşa kaldığım,
As odana son resmindir saldıgım,
Hiç olmazsa buna layık gör beni .

Nedir bu tükenmek bilmez intizar,
Ağlayacak mıyım sonuna kadar,
Hayati'yim acel geldi nazlı yâr,
Kefenimdir baş örtüne sar beni .

YİRMİBEŞİNCİ BAHAR

Aşkına iraden galebe çaldı ,
Bin kere gel dese varmayacağım .
Yalvardığım yıllar geride kaldı ,
Aramayacağım sormayacağım .

Tek taraflı aşkın doydum tadına ,
Kalbimde yer yoktur sevda adına ,
Yirmibeş senemi çalan kadına ,
Son bir kaç günümü vermeyeceğim .

Özlemi tüketti gözüm yaşını ,
Çilesi çatlattı sabrın taşını ,
Açsa kollarını eğse başını ,
Sarılmayacağım sarmayacağım .

Seven gönül dönmez demişti bana ,
O bile uslandı ahretti şuna ,
Diyor ki söyleyin artık uğruna ,
Zavallı Vasfi 'yi yormayacağım .

ONUNCU BAHAR

Kirpiğimle söktüm çeri çayırı ,
Gene de olmadı aşkın hayırı ,
Yirmi yedi yıldır dağı bayırı ,
Başka hiç bir kimse için gezmedim .

Haklılık payı var divanelerde ,
Yastığım taş oldu viranelerde ,
Gözyaşımı içtim meyhanelerde ,
Başka hiç bir kimse için sızmadım .

Bütün benliğimle sevdalandımsa ,
Sebeb sensin yarı yolda kaldımsa ,
Ne zaman elime kalem aldımsa ,
Başka hiç bir kimse için yazmadım .

YÜREĞİMİN YARASINDA GİZLİ YÂR

Nefesin geliyor esen yellerden ,
Hangi dalın arasında gizlisin .
Rayihanı alamadım güllerden ,
Goncaların neresinde gizlisin ?

Dudağında kirazların izi var ,
Yanağında elmaların nazi var ,
Ak göğsünde turunçların bazı var ,
Ayvaların neresinde gizlisin ?

Çık ortaya bitsin aşkın şakası ,
Kavuşsun hasretin iki yakası ,
Göremiyor seni senden başkası ,
Aynaların neresinde gizlisin ?

Şaykın vurmuş bahçe nûra bezenmiş ,
Selvi sana nisbet göğe uzanmış ,
Salkım söğüt sırma saça özenmiş ,
Tuğbaların neresinde gizlisin ?

Varılmayan nokta mısın şiirde ,
Süslenmeyen duygu musun şairde ,
Bulamadım köyde kentte şehirde ,
Yaylaların neresinde gizlisin ?

Hayati' yim can seninmiş ten benim ,
Kenarımda dolaşmışım ben benim ,
Yeni bildim nazlı yârim sen benim ,
Yüreğimin yarasında gizlisin...

EYDEŞİMLE BEN

Oğullarım gelin gitti geline ,
 Bir kız vardı verdim elin dölüne ,
 Kaldım bir yaşlanmış hatun eline ,
 Ben hizmet beklerim o hizmet bekler .

Bayramlarda olsun bir görün derim ,
 Yoksa telefonla bir sorun derim ,
 O"anacığım " der ben "torun " derim ,
 Ben gurbet beklerim o nöbet bekler .

Sanki döşeklerde yumruluklar var ,
 Ondan geçtim yastık yüzüme batar ,
 Uyuşmaz uykumuz sabaha kadar ,
 Ben nöbet beklerim o nöbet bekler .

Çarşı Amerika pazarsa Yemen ,
 Vasfi bu kadar da olmaz ki demen ,
 Oturan kalkandan su ister hemen ,
 Ben fırsat beklerim o fırsat bekler .

AYŞE VE ŞİRİN

Gürül gürül akan kaynak suları ,
Ağlayan dağların gözyaşlarıdır .
Huzura erdiren yorgun ruhları ,
Kaya gölgesinde su başlarıdır .

Dallar efil efil rüzgarlar serin ,
Geceler gerdeği göklerle yerin ,
Halay çektiği yer eğlencelerin ,
Karlı dağın yeşil yamaçlarıdır .

Kaval sesleriyle keklik uyanır ,
Turnanın nazına göller dayanır ,
İnsan denizleri martının sanır ,
Oyanın sahibi turaçlarıdır .

Bilmek isterseniz gönlüme girin ,
Seyredin hâlimi bir karar verin ,
Hayati 'de Ayşe Ferhat' da Şirin ,
Kalpsiz güzellerin anaçlarıdır .

B. Yaşayan Halk Şairleri

1. YUSUF HAFIZ ATAÇ (1935- —)

a) Hayatı:

1935 yılında Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinin Pınarbaşı Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Annesinin adı Zekiye, babasının adı ise M. Mustafa'dır. Beş kardeşe sahiptir. Herşeyden habersiz yaşayan Ataç, dokuz yaşına geldiği zaman ilkokula başlamış coğrafya hariç bütün derslerde başarılı olmuştur. Beşinci sınıfa gelip de aradan üç ay geçtikten sonra öğretmeninin değişik tutumundan dolayı okulu bırakmış, yalnız başına terzilik yapan babasına yardımcı olmuştur.

Çocukluğunda düğünlerde arkadaşlarıyla sık sık atışmalarının olduğunu söyleyen şair, bu atışmaların irticâlen yapıldığını bize belirtmiştir.

1955 yılının 17 Kasımında askere sevki yapılan Yusuf Hafız Kapıdere'den trene binerek Burdur'a hareket etmiş, acemi eğitimini Burdur'da yaptıktan sonra Ankara Etimesut'a gönderilmiştir. Aradan 1,5 ay geçtikten sonra ise çavuş-onbaşı imtihanına girerek bu imtihanı kazanmış 4,5 ay İstanbul'da eğitim gördükten sonra tugayı İstanbul'a kalktığı için 13 ay çavuş olarak askerlik görevini yapmıştır.

Askerliğini yaptıktan sonra evlenmeye karar veren Y.H. Ataç annesinin teyzesinin kızını sevdiği için 1958 yılının ocak ayında onunla evlenmiştir. 1960 yılında ilk çocukları olan Ahmet dünyaya gelmiştir. Hafız Ataç, üç erkek ve üç kız olmak üzere altı çocuk babasıdır. Çocuklarının isimleri Ahmet, Fethi, Feza, Muhterem, Fatma ve Mükerrerem'dir. Şairimiz mahallesi'nin çocukları arasında "dede" diye tanınmaktadır.

Aslının Elbistan Köprübaşı Mahallesi'nden Hozal Ahmet soyundan gelme olduğunu söyleyen şair, ailesinin lakabını mahlas olarak kullanmayı uygun görmüştür. Askerden önce Kul Yusuf mahlasını düşünen şair, daha sonra Hozaloğlu mahlasında karar kılmıştır.

Yusuf Hafız askerde terzihanelerde görev yapmıştır. İstanbul Sirkeci'den bir cur'a saz almış, altı ay çalıştığı hâlde

istidâdı olmadığı için öğrenememiştir.

Arkadaşlarıyla sık sık Avcılar Atıcılar Kulübünde biraraya gelen şair, ava oldukça meraklıdır. "Şairlerin gezdiği yerler onlara ilham verir" diyen Ataç kendisi gezdiği süre içerisinde ancak tek dörtlük yazabilmiştir.

Askere gidinceye kadar Kahramanmaraş ve Gaziantep'in dışında hiçbir yeri görmediğini söyleyen şair, askerlik dolayısıyla altı ayını Ankara'da diğer günlerini de İstanbul'da geçirmiştir. Daha sonra ise Malatya, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana, Mersin, Antalya, Burdur, Muğla ve Isparta'yı 1988 yılında özellikle gezmiştir. Bu, gezip gördüğü yerlere daha sonra Kayseri, Ankara ve Nevşehir'i de eklemiştir. Gençliğinde ise Güney Amerika'nın Aruba Adası'na (Venezuela'ya 25km. uzaklıkta) işçi olarak gitmiştir.

1989 yılının Eylül ayında "Dadaloğlu'nu Anma Şenlikleri"ne davet edilmiş, oraya gitmeden önce "Üç Arkadaş" adlı şiirini yazmıştır. İlçe çapındaki şöenlere de davetli olarak mutlaka katılmıştır.

Yusuf Hafız Ataç, Afşin'de tanınmış şair Kul Hamit'le ilgili bir hatırasını ve Afşinli şairlerle ilgili düşüncesini bizlere şöyle nakletmekte: "Kul Hamit bir muamma yazmıştı da muammasına muhayyer bir cevap yazmamdan dolayı bana kızmıştı. Daha sonra matbaada karşılaşıncı barıştık. Şu an hayatta olan şairlerden Cuma Şahin₅, Çötelî Ali, Osman Konak gibi kardeşlerimizle biraraya gelmekteyiz. Diğerleri Hüsnü Çevik₆, Yemliha Ertekin₇ (Şimdi Ankara'da), Ali Rıza Ceviz, Adem Kılınç'dır. Şimdi şiire heveslenen çok fazla ama sadece istekle de olmuyor."

Ataç'ın da belirttiği gibi herkes şiir yazmak isteyebilir fakat herkes şair olamaz. Şairimiz hâlen Afşin'de bulunmaktadır.

(5) Afşinli Halk Şairidir. Rahatsızlığından dolayı araştırmamıza dahil edemedik.

(6) Afşinli Halk Şairidir. Kendisiyle görüşme imkanı olmamıştır.

(7) Afşinli Halk Şairidir. Ankara'da bulunmaktadır.

b) Şairliği ve Sanatı:

Onun şairliğini hazırlayan ortamda yetişmiş olan şairler Kul Hamit, Beyazıt Yurtsever⁸ ve Hayati Vasfi'dir.

Yusuf Hafız, bâde içmediğini söyleyerek, şiire nasıl başladığını bizlere şu şekilde aktarıyor; "Afşin'in Altınçukur mevkiinin güneyine düşen yerinde bir bağımız vardı. Oraya gitmek için elimde sepetle yol almaya başladım. Armutlu Dede denilen mevkîe vardığımda orada oturup dinlenmeyi düşündüm. Kuzeye doğru baktığımda dünyayı daha değişik ve daha renkli görmeye başladım. O anda oracıkta ilk şiirimi yazdım. "Yürü" adını taşıyordu. Orada otururken aşağı tarafta birileri bağa gidiyordu. Bir de güzel kız vardı. İlk defa orada bu şiirimi yazdım. Henüz 16 yaşındaydım. Ama şiire ilgin 11 yaşında başlamıştı. İlk olarak etkilendiğim ve beni şiire iten şey o güzel kız oldu." diyen şairin ilk şiirini buraya alıyoruz:

YÜRÜ

Yücelerden gelen yayla yolcusu,
Nergisi sümbülü bırak da yürü.
Salınarak gelen güzel kolcusu,
Yakın gel hatırın sorak da yürü.

Seni gören ateşlenir özünden,
Çok anlam çıkarır tatlı sözünden,
Beyaz gerdanında penbe yüzünden,
Yakına gel şöyle görek de yürü.

Uzaktan yürü de görek bir kere,
Düşmesin şu kalbim gama kedere,
Yürürken çarığın bastığın yere,
Şu tatlı canları serek de yürü.

Gerdanın süt gibi kabarmış taşmış,
Gönlü seller gibi Aslı ile coşmuş,
Karayel mi esti zülûfün dolaşmış,
Dolaşan saçını örek de yürü.

(8) Afşinli Halk Şairidir.

Oyalı dülbendi atmış başına,
Boyan uygun değil gülüm yaşına,
İnsafı kalbine mermer döşüne,
Gönül sarayını kurak da yürü.

Ne yaptın ki incitmişin belini,
Duymadan yaşanmaz tatlı dilini,
Baytaran'ın reyhanını gülünü,
Gel **Hozaloğlu**'na derek de yürü.

Şair "Seren Benim" adlı şiirinde ise "Ozan" hakkındaki düşüncelerini belirtmiştir. Bu şiiri aşağıya alıyoruz:

"Ozan deyip geçme bana,
Dört yanını gören benim,
Çamur atıp kaçmasana,
Biri bine bölen benim.

Duymadın mı ozan sesin,
Kalbinde yaşar herkesin,
Sen dünyada bir gölgesin,
Yıkık kalbi ören benim.

Öğretmenin ve okulun,
Evlinin bekarın dulun,
Her ağlayan gülen kulun,
Hallerini soran benim.

Yazar bazen şehre köye,
Ozan gerek dert çekmeye,
Sıvı ve katı maddeye,
Şekil biçim veren benim.

Severim "Seyyid" adlıyı,
İncelerim kanatlıyı,
Hakk'ı doğruyu haklıyı,
Ortalığa seren benim.

Hozaloğlu hak bir kalıp,
Oynamaz dümbelek çalıp,
Derviş Yunus'tan ders alıp,
Dağılmış derin benim.

Yusuf Hafız Ataç bu şiirinde ozanı, "Dört yanı gören, biri bine bölen, yıkık kalbi ören, her ağlayan gülen kulun halini soran, sıvı ve katı maddeye şekil veren, Hakk'ı doğruyu, haklıyı ortaya seren, derviş Yunus'tan ders alıp, dağılmış derendir." sözleriyle tanıtmıştır.

Kendine has söyleyişe sahip olan Ataç kendi şiir dünyasında birçok farklı söyleyiş ve deyimlere de yer vermiştir. "Bir kazmaya sap olmak, darısını arpa eylemek, pirenmek, caka satmak, ağustosta kış görmek, kendi sahibine ürmek, ot yemiş balığa dönmek... vs." şiirde kullanılan deyimlerdir. Küfrün yakasını tutmak, papucunu pahaliya satmak, günah dokumak, gururu kediye kurban etmek, suyu elemek, bostancıya tere satmak, insanlık adına tabib olmak, dostluk çiçeğini kırmak, huzur eleğinde elemek... vs. gibi sözler ise onun kendi dünyasının ürünüdür. Bu sözler şairin şiirlerine canlılık katmış, onu insanlara biraz daha yaklaştırmıştır. Şiirlerinde toplumdaki bir takım inanışlara da yer veren şair bu inanışları şiirlerine şöyle yansıtmıştır. :

"İkinci gününden ne fayda gelir"

Bu mısra, halk arasındaki inanca göre, ikinci güneşinin zararlı olduğunu anlatmaktadır.

"Hayır gelmez pire güden çobandan." sözlerinde ise boş şeylerle uğraşan insanları eleştirmektedir.

Y. Hafız Ataç, kimi mısralarında atasözlerimizi kullanırken kimi mısralarında da kendisi atasözü niteliğinde mısralar söylemiştir. Bir şiirinde :

"Yılan çayan dost olur mu?"

diyen şair, düşmandan dost olmayacağını anlatmaktadır. Bir başka şiirinde ise :

"Sirke demiri eritmez" diyerek birbirine denk iki kuvvetin karşılaşabileceğini ifade eder. Bunların dışında "İşleyen demire pas tutmaz", "Sıvadım güneşi balçıkla kapatmaz.", "Eline, diline, beline sahip ol"... vb. atasözleri de kullanılmıştır.

Dede Korkut Hikâyelerinde " Dede Korkut dilinde ozan der : Karılar dört turlüdür. Birisi solduran soptur. Birisi dolduran toptur. Birisi evin dayığıdır. Birisi ne kadar dersin bayağıdır." sözleriyle kadınlar tasnif edilmiştir. Bu durum Hozaloğlu'nun şiirlerine de konu olmuştur. Şairin :

"Deh demeden giden at,
Kalk demeden kalkan evlat,
Yat demeden yatan madamı getir."

mısraları da aynı türdendir. Şiirde yer alan madam sözcüğü ise şairin yurt dışında kalmasının etkisiyle şiirlerinde yer almıştır.

Gül ile bülbül motifini fazla olmamakla beraber Hozaloğlu da kullanmıştır. Bir şiirinde :

"Senden başka bir bülbüle,
Gül açarak yalvarmadım." der.

Mizah, şairlerimizin vazgeçilmez tutkusudur. Ataç bir şiirinde :

"Düğün tutmuş şalgamınan pırasa,
Gelmeyen de oynar, gelen de oynar."

diyerek anlatmak istediği bir olayı geride küçük bir tebessüm bırakarak anlatır. Bir başka şiirinde ise hanımıyla kavga ettikten sonra olanları şöyle anlatır. :

"Kapının önüne bir palaz serdi,
Öfkesinden çaydanlığı devirdi,
Bir de baktım güneş yüzün gösterdi,
Kendi kaderime güldüm kapıda."

Bu mısralar dinleyenleri ister istemez güldürürken bunu bir onur meselesi yapmayan Ataç'ı da diğer insanlara sevdirmektedir.

Tasavvufî bilgiye de sahip olan Yusuf Hafız Ataç'ın bu bilgisini şiirlerinde hissediyoruz :

"İnsaf et Nesimi gibi,
Yüzme kurbanın olayım."

mısraları Seyyid Nesimî'yle ilgili anlatılan bir olaya telmih yapar. Nesimî, 15. asır başlarında Halep'de derisi yüzülmek suretiyle öldürülmüştür. Bu olay divan şairlerini etkilediği gibi halk şairlerini de etkilemiştir. Bir başka şiirinde ise yine aynı sanatı kullanarak :

"Beğenmedi zikrimi,
Model gösterdi pirimi,
Nesimi gibi derimi,
Yüzmeden geçmedi felek." demektedir.

Şairin bir başka şiirinde yer alan :

"Nesini beğenem kürreyi arzın,
Ayvam ağladı da narım mı güldü."

mısraları bize aynı adla anılan masalımızı hatırlatmakta... Bu sözün, şairin mısralarında deyimleştirdiğini görüyoruz.

Halk hikâyelerinden bazı motiflere de yer veren şair bu motifleri şiirlerine şöyle işlemiştir :

"Ferhat ne yapmadı Şirin yoluna,
Açtılar gitmedim puşt okuluna."

Aynı şiirin bir başka mısrasında Kerem'in neden yandığını bilir de

"Neden yandı diye soramam Kerem'e" der.

Görülüyor ki şair, atasözleri deyimler masal ve halk hikâyelerini kullanarak şiirlerinde tamamen bir halk kültürü hazinesi oluşturmuştur.

Şairin mısralarında yer yer halk arasında kullanılan sözler de vardır :

"Oynuyorum biraz yerim dar ama" mısrasında olduğu gibi. "Oynamasını bilmeyen gelin yerim dar dermiş" sözünü mısralarına yerleştiren şair, söylediği bu sözle insanımıza biraz daha yakın olmuş, onlarla iletişim kurabilmiştir.

Y. Hafız Ataç, şiirlerine gerçek hayattan alınmış olayları da bütünüyle yansıtmaya çalışmıştır. Bir şiirinde :

"Devirlere karşı oynanan kozda,
O Recep Peker'de durmamız lazım." demektedir.

Bir şiirinde de :

"Bir dolar yüzotuz kuruştı onda,
Okursan anlarsın zorluk yok bunda." der.

Bir başka şiirinde ise :

"Kincinin eline ipucu geçti,
Millet Demirel'i başbakan seçti."

diyerek o devirde yaşananları bizlere aktarır.

Şairin derdini en iyi bir başka şair anlar.

Afşinli şairlerde gördüğümüz en belirgin özelliklerden biri de, Afşinli şairlerin birbirlerine ithafen yazılmış çok sayıda şiirlerinin olmasıydı. Yusuf Hafız Ataç da Hilmi Şahballı'ya hitaben yazmış olduğu "Derde Açılan Pencere" adlı şiirinin bir dörtlüğünde :

"Bu dert benim değil yarısı evin,
En zayıf yerimden tutar Şahballı.
Olmaz demiyorum dikenini gülün,
Gönülsüz safına katar Şahballı."

diyerek Şahballı'yla dertleşir.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular :

Müstakil bir kitabı bulunmayan Yusuf Hafız Ataç'ın hemen

hemen bütün şiirleri Afşin'in mahallî gazetelerinde yayınlanmıştır. Aşağı yukarı 400 kadar şiiri bulunmaktadır. Genellikle toplumsal konulara yer veren Ataç 11'li hece veznini kullanarak, sade bir dille, koşmanın her türüne yer vermiştir : Güzelleme, koçaklama, taşlama..vs.

Şairin şiirlerinde yer alan kafiye şeması (aaab-cccb-çççb-...), (abab-cccb-çççb-...) veya (xaxa-bbba-ccca-ççça)'dır.

Hece ölçüsüyle şiirler yazmış olan Hozaloğlu 8'li ve 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. 8'liler 4+4 veya 5+3 yapısındadır. 11'lilerin durakları ise 6+5 veya 4+4+3 şeklindedir.

Ataç'a göre şiir ; uzun, kısa, büyük, küçük kelimelerin yan yana gelerek olağanüstü bir güzellik oluşturmastır. O şiirlerinin tamamına "Hiciv Albümü" adını vermiştir. Bunun sebebi ise toplumu ilgilendiren konularda şiir yazmasıdır. Bir şiirinde :

"Cemiyette bana kötü diyenler,
Kimsenin kalbini kırmam kötüyüm.
Çalışmadan el hakkını yiyenler,
Versem kötü derler vermem kötüyüm."

diyerek eleştiride bulunur.

Şiirlerinde aşk konusuna da yer veren şair ilk yazdığı aşk şiirlerini hoşuna gitmediği için yok etmiştir. O'nun şiirlerinde çizdiği bir de sevgili tipi vardır.

Ataç'ın şiirlerinde bahsettiği sevgili "Siyah saçlı, turna seslidir. O, ördeğin göveline benzer, gezişiyle kekliği, bakışıyla da ceylanı andırır. Gözünde sürme değil tava karası vardır. Sedef dişli, beyaz gerdanlı, limon döşlü, örtük başlıdır. O'nun teri bile sümbül kokar." Bir şiirinde de :

"Bir ceylana gönül düşük,
O ceylanın var sümbülü." der.

Şairin bütün şiirlerinde mahlas kullandığını görüyoruz. Hozaloğlu; Hozalim ve Hafız mahlaslarını kullanmıştır. Nadiren mahlasının yer almadığı şiirler de vardır. Şairin "Söz İsterim" adlı şiiri de bunlardan biridir.

Hemen bütün şairlerde görülen, dünya kurulduğundan bu yana dillerden düşmeyen, gönüllerde büyüyen aşk, şairlerimizin de kaleminden, kalbinden damlayan mısralarla ebedileşmiştir. Şairin bu konuda yazılmış olan şiirleri sevgili etrafında döner dolaşır. Kimi mısralarda sevgilinin güzelliği anlatılırken kimi mısralar da sevgilinin hasreti, ayrılığı, vefasızlığı üzerinedir. "Gibisin" adlı şiirinde :

"Bir meleksin küçük görme sen seni,
Çok düşündüm yazarkene güfteni,
İnkara kalkışma seviyon beni,
Bakışından belli vurgun gibisin."

diyen şair sevgilisiyle olan aşkını dile getirmiştir. Bu aşk karşısında vefasız sevgiliye ise "Düşün" adlı şiirinde :

"Varımı yoluna koyduğum güzel,
Bugünü düşünme dünü de düşün.
Ergeç yaprağına düşecek gazel,
Senin için ölen canı da düşün." der.

Şairin güzeller diyarı diye nitelendirdiği Afşin de önemlidir. O bir şiirinde geçmişten geleceğe Afşin'i anlatır. Şiirinin bir dördlüğünde :

"Adı Yarpız'dı Afşin koydular,
Melul masum durur burda Afşin'im.
Yetişmeden kabuğunu soydular,
Benzer eli göçmüş kurda Afşin'im."

sözleriyle Afşin'i tanıtır.

Toplumlari ayakta tutan bir takım değerler vardır. Bu değerlerin yok olması o toplumun yok olması demektir. Zamanla kaybedilen bu değerler, millî ahlakın bozulması, toplum düzeninin bozulması şairi üzer. Bu durum karşısında kaleme kağıda sarılan şair :

"Geçen yıldan üç kat fazla,
Utanmaz yüz artık şimdi,
Yarış yapar gelin kızlar,
Ud perdesi yırtık şimdi." der.

Toplumdaki dengesizliği, düzenin bozukluğunu ise :

"Çalışan aç susuz yan yatanlar tok,
Biraz düşünenler geçiriyor şok,
Türklüğü yitirdik töre zaten yok,
Medeni kesimin beyi kiralık." mısralarıyla anlatır.

Şairin bir kişiye yazmış olduğu şiirleri hasbihal nite-
liğindedir. Bu şiirlerinin kimilerinde karşısındaki insanla dert-
leşen şair kimilerinde de isteklerini sıralar. "Dr. Nurettin
Kiper'e" adlı şiirinde :

"Şikayetim vardır zât-ı âline,
Hastaneden kovdu beni bir doktor.
İnsafsızdı benziyordu zâlime,
Zannederim böyle olmaz her doktor."

dörtlülüğü şairin şikayetlerine tercüman olur. "Yazarım Meh-
met" adlı şiiri ise mektubu andırmaktadır. Şair burada :

"Keneler çıktı ön safa,
Selam verene merhaba,
Ateş saçarsa etrafa,
Tütmeden yazarım Mehmet." demektedir.

"İnsanı aşk ağlatır, dert söyletir." derler. Hayatta
karşılaştığı sıkıntılarla çaresiz kalan Hozaloğlu bu duygularını
ifade etmekten çekinmez.

"Yârim mi güldü?" adlı şiirinde şair :

"Sardı dört yanımı murdar hileler,
Elli yılım doldu dolmaz çileler,
Birbirinden kötü geldi seneler,
Yoklarım ağladı varım mı güldü."

mısralarıyla adeta bizimle dertleşir. Bu konuda karam-
sarlığa kapılınca da :

"Kederli geçer hergünüm,
Bugünden gamlıydı dünüm,
Hiç yoktur neşeli anım,
Karar alıp duramıyorum." der.

Yusuf Hafız Ataç sayı bakımından fazla olmayan dini şiirlerinde ise ahiret hayatını anlatmakta ve Allah'a dua etmektedir. Bunlardan "Sabır Ver" adını taşıyan şiirinde şartlar ne olursa olsun Allah'dan sabır vermesi için dua eder.

Fâni olan bu hayat şairimizi de etkilemiş, Onun şiirlerine yön vermiştir. "Sonra" adlı şiirinde :

"Gerçek mi yalan mı arzın zeyneti,
İnsan yaşlandıkça kalmaz kıymeti,
Veren alır birgün bu emaneti,
Özün yokluğunan pişdikten sonra."

diyen şair insan ömrünün bir gün mutlaka son bulacağını hatırlatır. İşleri ters gidince de kadere sitemle ondan şikayet eder. :

"Bu yıl kötü kader tuttu yakamı,
Bırakmadı bırakmayı düşünmez,
Kırdı harap etti lambayı camı,
Hiç yakmadı, hiç yakmayı düşünmez." der.

"Neme Gerek?" adlı şiirinde ve diğerlerinde çeşitli nasihatlerde bulunur :

"Elin eğri yolun neme gerekir,
Ben kendi yolumu buldum giderim.
Musibete sabır nimete şükür,
Ağlayacak yerde güldüm giderim." der.

Yaşamış olduğu hayal kırıklığını ise "Gibiyim" adlı şiirinde ,

"Uçmayı düşledim yıllardan beri,
Kendimi boşuna yoruk gibiyim.
Bu hal bende dostlarımın eseri,
Kanadı omuzdan kırık gibiyim." sözleriyle ifade eder.

Tarihin derinliklerinden alınan bir takım olaylara da şairimizin tarih düştüğünü görüyoruz. Nitekim "Tarihi Oyun" adlı şiirinde :

"Kırkaltıda tezgahlandı bu oyun,
Bunu yapanları görmemiz lazım.
El kinetli kaldı eğildi boyun,
Kimin yaptığını sormamız lazım." demektedir.

"Ağlıyordu" isimli şiirinde ise tarihi şahsiyetlere dikkat çekerek onların, İslâm'ın şu anki durumuna ağladıklarını söylemektedir. Şiirin ;

"Bir rüya gördüm bu gece,
Şol Muhittin ağlıyordu.
Fatih okur hece hece,
Akşemsettin ağlıyordu."

dörtlüğünde Muhittin, Fatih ve Akşemsettin'den bahsedilmektedir.

Toplumu ilgilendiren birçok konularda da şiir yazar Hoza-loğlu, şiirlerinde işçi-memur haklarını, zulüm, hoşgörü, toplum yapısının bozulması, geçimsiz bir gelin, mutsuzluk, fitne fesat, eğitim-öğretim...vs. konularını işlemiştir. "Bir Edebsiz" adlı şiirinde :

"Yoldu babam sakalını,
Birgün sormadı halini,
Böyle ahlaksız gelini,
Kim kapıda kor edebsiz."

sözleriyle bir gelinden bahsetmektedir. Kimi zaman da toplum düzeninin bozukluğundan bahseden şair bu durumdan şikayet eder. "Bizim Düzen" adlı şiirinde :

"Semer vurduk sakar taya,
Ürktü gitti kaldık yaya,
Adam sattık Avrupa'ya,
Düzelmedi bizim düzen." der.

Şair "Şevketlim" adlı şiirinde ise :

"Esnekliği nerde kaldı yaylanın,
Keyfi arttı danaların tayların,
Horozları erken öter köylerin,
Sabahları geç olacak şevketlim."

diyerek dolaylı yoldan anlatıma gitmiş, geçmişle geleceğin mukayesesini yapmıştır.

Şairin konu bakımından tek kalan şiirlerini ve tasnifte herhangi bir yere dahil edemediğimiz şiirlerini "Diğerleri" başlığı altında vermeyi uygun bulduk.

ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar

A-KİTAPLAR

a) Müstakil Kitaplar:

[Yusuf Hafız Ataç müstakil bir kitaba sahip değildir.]

b) Antolojiler:

Afşinli Şairler Antolojisi, Afşin Belediyesi Kültür Serisi/1.Ank.1992

[Eserde şairin kısa biyografisiyle iki şiirine yer verilmiştir.]

Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi, Mevlüt Özhan-Emine Kırıcı-N. Zeynep Özçerekci-Ömer Gözükızıl-Mukadder Küren. Ank.,1992

B-GAZETELER

[Afşin'in Sesi ve Yeşil Afşin Gazetelerinde çeşitli şiirleri yayınlanmıştır ve yayınlanmaktadır.]

d) Şiirlerinden Örnekler

DANIŞMAK GEREK

İnsanlığı bilmek için,
İnsanca konuşmak gerek.
Yüce dağı aşmak için,
Bilene danışmak gerek.

Gamlanma uzay çağında,
Kanın vardır bayrağında,
Manaviyat ocağında,
Biraz daha pişmek gerek.

Düşman yol alırken aya,
Uymayalım biz modaya,
Hızla değişen dünyaya,
Çalışıp erişmek gerek.

Baraj yapalım selleri,
Yapalım bütün yolları,
Karşı çıkan engelleri.
Hep beraber aşmak gerek.

Düşün bir ne çıkar bundan,
Köpük çıkmaz mı sabundan,
Yeni tekniğin ardından,
Daha hızlı koşmak gerek.

Hozaloğlu sızlar içim,
O yüzden kısa demecim,
Yurdu kalkındırmak için,
El ele tutuşmak gerek.

ALLAH VARDIR

Yaşadığın bu dünyayı,
Durduran bir Allah vardır,
Güneşi yıldızı ayı,
Kurduran bir Allah vardır.

Nemruttu tanrı adları,
Hiç kalmamıştı tatları,
İbrahim'e o putları,
Kırdıran bir Allah vardır.

Ulu Yakup düşmüş zarda,
Kalmıştı bir gûman kurda,
Yusuf Kenan'ı murada,
Erdiren bir Allah vardır.

Hozatoglu geç ileri,
Çözen bütün müşkülleri,
Resûlüne tüm haberi,
Erdiren bir Allah vardır.

DEĞİLİM

Neden gülüyorsun bana vicdansız,
Şuurum yerinde deli değilim,
Kendim yazar kendim okurum kansız,
Bir şeyi anlamaz Ali değilim.

Sen de hoş gör dostun eli ben gibi,
Birleşek vatanda tek bir can gibi,
Kötüyü sevemem ben de sen gibi,
İçi dolu küfür dolu değilim.

Hakk'ı inkâr eden neye güvenin,
Kırılmaz sopa hakkındır senin,
Ulular ulusu Rabbim var benim,
Ali'nin Veli'nin kulu değilim.

Bir Hozaloğlu'yum dayanma bana,
Verecek öğüdüm kalmadı sana,
Kirli ellerini sürme yakama,
Sade bir insanım veli değilim.

KÖTÜYÜM

Cemiyette bana kötü diyenler,
Kimsenin kalbini kırmam kötüyüm,
Çalışmadan el hakkını yiyenler,
Versen kötü derler vermem kötüyüm.

Bir an hoş görmedim ben kötü hâli,
Emeksiz yemedim kaymağı balı,
Kırılsa kötünün bacağı kolu,
Sarsam kötü derler sarmam kötüyüm.

Kulak ver duyarsın kötü niyete,
Gene yer altından düşmüş gayrete,
Karışmak istemem bu cemiyete,
Girsen kötü derler girmem kötüyüm.

Kimler kırmış genç fidanın dalını,
Koparmışlar tomurcuğun gülünü,
Boynu bükük gezenlerin halını,
Sorsan kötü derler sormam kötüyüm.

Hayret etme sakın tanırsan beni,
Nere gitti dostun dosta güveni,
Şu Afşin'im için her gün bedeni,
Yorsam kötü derler yormam kötüyüm.

Köprü olsam er kişinin seline,
Yelken olsam iyilerin salına,
Çok yazıyor demen Hazaloğlu'na,
Dursam kötü derler durmam kötüyüm.

ŞAHİN'E MEKTUP

Neşeli gönlüme gamlar büründü,
Gel de ne haldayım sor bugün Şahin,
İçtarafım erim erim eridi,
Yalan dünya bana dar bugün Şahin.

Gel otur yanıma halimi gör de,
Ne akıl ne fikir kalmadı serde,
Şu anda çektiğim çaresiz derde,
İlacın varısa ver bugün Şahin.

Gece gündüz yatamıyom zârım var,
Baş ağrısı öksürüğüm çorum var,
Bit aldı sırtımı üç beş sürüm var,
Her biri yer yandan yer bugün Şahin.

Yatağa yatıyom düşlerim kara,
Geçer der beklerim kışa bahara,
Yolun uğrar ise benim pazara,
Gel de Hozaloğlu'n gör bugün Şahin.

GEÇMİŞTE GERÇEK

On asır önceyi konuşursa dil,
Avrupa'dan önce feni bulan var,
Küçük görme ecdadını iyi bil,
Kılınçla tülbendi iki bölen var.

Sen aslını düşün bak ileriye,
Çalış var gücünle kalma geriye,
Oku tarihini bak ileriye,
Nice bilinmeyen ilmi bilen var.

Her işini kendi gücüyle görüp,
Gerekirse atın deryaya sürüp,
Edirne'de toplarını döktürüp,
Elli üçte İstanbul'u alan var.

Göz at ki beriye görün neleri,
Fethederdi onlar sarp kaleleri,
Başlamıştı bir gün batı seferi,
Bir kolunu Viyana'ya salan var.

Hozaloğlu artık kullan kafanı,
Düşündükçe üzülüyüm o anı,
Çanakkale'de aziz vatani,
Savunurken canını verip ölen var.

2.-ALİ BAŞPINAR (1953- —————)

a) Hayatı :

1953 yılında Afşin'in Alimpınar köyünün Çöte mezrasında doğmuştur. Annesinin adı Teslime, babasının adı Durmuş'tur. Kendisi Afşin'in Pınarbaşı mahallesi nüfusuna kayıtlıdır. Ali Başpınar çiftçi bir ailenin çocuğudur. Annesini küçük yaşta kaybeden şairimiz, beş kardeşe sahiptir. Bunlardan iki tanesi üvey, diğerleri ise öz kardeşleridir.

Başpınar, ilkokulu Afşin'in Alimpınar köyünde bitirmiştir.

Karacaoğlan ve Âşık Kerem'in kitaplarını daha ilkokula başlamadan kendi kendine okumuş, aynı yıllarda da şiire merak sarmıştır. Askerliğin acemi birliğini Burdur'da geçiren şair, geri kalan kısmını Ortaköy Gelibolu'da topçu çavuşu olarak yapmıştır. Askerlik kutsal görev, emir kutsal bir emirdir ona göre... Her Mehmetçik'in yüreği gibi onun da yüreği vatan aşkıyla çarpar, görev aşkıyla tutuşur. Askerliğini severek yapar ve "Vatan Bekçisi" adında bir de şiir yazar. Bu şiirinin ilk dördlüğünde :

"Bize emir geldi yüce divandan,
Gidek arkadaşlar vatan bekçisi.
Hangisi diyem binlerce candan,
Yurdu için şehit yatan bekçisi."

diyerek o kutsal göreve gitmek istediğini söyler. Aynı şiirin son dördlüğünde ise :

"Yürü Çötel Ali'm ses eylemeden,
Kabarır yürekler yas eylemeden,
Diken var düşmana pes eylemeden,
Ayyıldız bayrağı tutan bekçisi."

diyerek coşar şair. O yürek yas tutmaz, ona yas yakışmaz, o öyle bir yürek ki vatan aşkıyla çarpar, vatan aşkıyla yaşar, can bulur, kan bulur, hayat bulur. O öyle bir yürek ki ona susmak değil haykırmak yakışır, kendi kabuğuna çekilmek değil, gururla, onurla, şerefle kabarmak yakışır.

"Yılmam ölümden yaradan askerim,
Orduma gazi dedi peygamberim,
Bir dileğim var ölürüm isterim,
Yurduma tek düşman ayak basmasın."

diyen Akif'in torunudur O... Ona ölümden korkmak değil, Onurla ölmek yakışır.

Askerlik şairin sanat hayatı açısından bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü o dönüşünden sonra şiirlerini değişik tarzda yazmıştır.

1975 yılında askerden geldikten sonra Emirli köyünden Fadime isminde bir kızla evlenmiştir. Üçü erkek, ikisi kız olmak üzere beş çocuğu vardır. İsimleri Durmuş (19), Habibe (18), Yahya (16), Ramazan (15) ve Rabia (13)'dür.

1980 yılı da onun için ilginç bir anıdır. Artvin'in Şavşak ilçesine geçim derdiyle giden şair bir yıl boyunca orada salep bitkisini toplamıştır.

Gurbette geçirdiği yılları şairin hayatı için dönüm noktası kabul edebiliriz. O Hollanda antileri Aruba adasına 1990 yılında işçi olarak gitmiştir. Gurbetin ayrılığın acısıyla kaleme sarılan şair yüreğini mısralarıyla şu şiirinde bütünleştirir :

"Sevdiğim gurbette kalan değilim,
Gelecek seneki baharı bekle,
İnan karagözlüm yalan değilim,
Üçyüzaltmışaltı seheri bekle."

Aynı şiirin üçüncü dördlüğünde birgün mutlaka kavuşacaklarını, gurbetin de son bulacağını şöyle dile getirir :

"Edirafı deşirirken varırım,
Çeşminden yaş düşürürken varırım,
Bir gün yemek pişirirken varırım,
Tencereden çıkan buharı bekle.

Bir yılın sonunda gurbet biter ve şair memleketine döner, geride yaşanan mısralar kalmıştır. Unutulmayan anılar, memleket hasretiyle geçen aylar.

b) Şairliği ve Sanatı :

Şiirlerini irticalen yazan bir kalem şairidir, Çöteli... Kuvvetli söyleyişleri ve mısraları vardır. Karacaoğlu'nın şiirlerini ve başta Âşık Kerem olmak üzere diğer halk hikayelerini dinleyerek büyüyen Ali Başpınar, daha ilkokul çağlarında şiir okumaya ve yazmaya heveslenmiştir. Şairliği "İnsanın herhangi bir güzelliğe âşık olması" diye tanımlayan Başpınar "Bu işe gönül vermek, şiire âşık olmak gerek, bu iş aşk işi" diyor. Bade içme hadisesine inanan ve rüya aleminde bade içemediğini söyleyen Ali Başpınar "Sadece bir ağzıma aldım, dudaklarım ıslandı. bu kadar bendeki olan hadise" diyerek başından geçeni özetler. Şairin kelime hazinesinin çok geniş olması gerektiğini söyleyen Başpınar, "Bir kelimeyi bir kaç yerde kullanmamak lazım" diyor. Kelimeleri şiire yerleştirmeyi ise "Şiir aynen bir ustanın bir duvara yada teraziye taş koyması gibidir" diyerek açıklıyor. Şairin bu sözlerinden hece ölçüsünden bahsettiğini ve hece ölçüsünü savunduğunu anlıyoruz.

Kendisinden önce yaşamış olan bütün şairleri üstad kabul eden Çöteli, Cuma Şahin ve Osman Konak'la tanıştıktan sonra kendisine yön verdiğini sözlerine ekliyor. Konuşurken de, yazarken de şiirde manaları bile kafiyeli düşündüğünü söyleyen Başpınar "Yazmak benim için bir ihtiyaç, yazmazsam olmuyor. Aradan uzun süre geçtiği halde şiir yazmamışsam hasta oluyorum." diyor.

Hayatını anlattığı şiirleri de vardır... Bu şiirlerinde nasıl yaşadığını, hangi şartlar altında yetiştiğini anlatır bizlere.

"Gülmedim cihana geldim geleli,
Fakirim anamdan oldum olalı,
İki minder kırk yamalık ulalı,
Bir tek yorgan kırk yünden ibaret."

İşte bu dörtlükten ibarettir şairin hayatı ve şair yaşadıklarını, hissettiklerini yansıtır şiirlerine... Onun hayat tarzıdır mısralarında yer alan, ne söylediye yaşamış, hangi duyguları dile getirdiyse hissetmiştir. Yorganı kırk yamalı da olsa, sahip olduğu malı kırk yün (parça halinde en ucuz yün), bir tek yorgan ve iki minderden ibaret de olsa mutlu olmaya

çalışır hayatı boyunca.

Kederden ibaret hayatını ise şair şöyle özetlemiştir:

"Dört mevsimde ben bahara ermeden,
Kederimden bir tarafı görmeden,
Levh-i mafuz nasıl yazmış bilmeden,
Kaderimi yerinmekten osandım."

Hayatında her mevsimi yakalamıştır şair ancak o erişilmesi güç mevsim, yaşamak istediği baharı, hayatının baharını yakalayamamıştır.

Şairler kültürümüzün taşıyıcısıdır, manevî zenginliğimiz onlarla varlığını sürdürür. İşte bunlardan kabul edilen deyim ve atasözlerimiz de kültürümüzün sadece bir parçasıdır. Yüzyılların birikimidir sözcüklerle taşınan, yüzyılların birikimidir yaşanan ve nihayetinde ortaya çıkan o büyük tecrübe... Mısralarına atasözleriyle ruh veren Çöteli kimi atasözlerini de kendine göre değiştirmiştir: "Sırma kürk giydirsem fare fare-dir" , mısraı "Tenekeyi parlatsam çeyrek altın eder mi?" veya "Eşeğe altın semer vursam eşek yine eşektir." atasözlerini bizlere hatırlatır. "Dikene kızıp da goncayı sökme" mısrası da "Bir püre için yorgan yakma" atasözünün farklı bir söyleyişidir. O deyimlere de şiirlerinde sıkça yer vermiştir. "Can damarı yarılmak, yüreği kabarmak, gözünde tütme" bunlardan sadece bir kaçı. Bunlardan "muhanetin dilinde tesbih olmak, cebi hasta olmak, felekten cenk etmek" gibi sözler de şairin kendisine has sözleridir.

Edebiyatımızda "Gül ile Bülbül'ün Hikâyesi"ni, dillere destan aşkını bilmeyen yoktur. Divan Edebiyatında özel bir yere sahip olan "Gül ile Bülbül", Divan Edebiyatından halk edebiyatına geçen önemli unsurlardandır. Şiirlerimizde bülbül şöyle anlatılır :

"O, şakıyışlarıyla ağlayıp inleyen, durmadan sevgilisinin güzelliklerini anlatan ve ona aşk sözleri arz eden bir âşığın timsalidir. Bülbül güle âşık kabul edilir. Bu haliyle bülbül, âşığa çok benzer. Üstelik güzel sesi de âşığın güzel sözleri, şiirleridir.

Gül ile bülbülün aşkları dillere standır. Gül, bülbülün

sevgilisidir. Âşık da sevgili denen gül karşısında şakiyip duran bir bülbüldür.¹⁰ Şair gül ile bülbülün aşkını hatırlatarak telmih sanatı yapar. Gül-bülbül motifine mısralarında şöyle yer verir :

"Bitmez bülbülün narası,
Gül ile kırgın arası." Bir başka şiirinde de

"Yollarımı diken sardı,
Bülbül de gülü severdi."

diyerek Divan şiirinden halk şiirine geçen bu motifi pekiştirir. Kimi şiirlerinde kendisini ve sevgilisini Gül-Bülbül olarak nitelendiren şair, kimi şiirlerinde de halk hikâyelerimizin kahramanlarından faydalanır. Mecnun, Leyla'nın aşkıyla çöllere düşmüş deli divane olmuştur. Şair bir şiirinde kendisini Mecnun'a benzetir ve şöyle der :

"Mecnun'um aklım yitirdim,
Kalbim yaralı yaralı."

Şair Çöteli, şiirinde mecnun sözcüğünü iki farklı anlamda kullanarak tevriye sanatının güzel bir örneğini sergilemiştir.

Mecnun : 1. Deli 2. Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı. Sözcüğü ikinci anlamıyla düşünecek olursak bu hikâyeyi hatırlattığı için telmih sanatının varlığından da söz edebiliriz. Bir başka şiirinde :

"Kimi Mecnun gezer sahra başında
Kimi Tahir olur Zöhre peşinde"

diyerek Leyla ile Mecnun hikâyesinden Tahir ile Zühre'ye geçer. Bu halk hikâyesine de telmih yapılır.

Çöteli'nin mısralarında yer alan bir başka hikaye de Kerem ile Aslı hikayesidir.

Hikâye kahramanlarımızdan Mecnun'u Leyla'nın aşkıyla deli olmasıyla, Tahir'i Zöhre'nin peşinde koşmasıyla şiirlerine alan

(10) İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Ank. 1989, c.1, s.164-366

şair, Kerem'i de unutmaz. Aslı'sına kavuştuğu gün, bir büyücünün diktiği sihirli elbiseyle yanar. Kerem'i sevdiği uğruna yanmasıyla hatırlar o. Bir şiirinde :

"Kerem'i bitiren o alev ile
Yanıyorum dumanım yok arkadaş"

diyerek kendisini bir halk hikâyesi kahramanıyla bütünleştirir. Sevdiğinin aşk ateşiyle yanan şair, nasıl bir ateşle yandığını :

"Ben Kerem misali yaktım özümü,
Kolları bağlanmış naçar gibiyim"

mısralarında dile getirir. Bir başka şiirinde ise kendisini bir halk hikâyesi kahramanıyla özdeşleştirerek :

"Eyi olmak bilmiyor derinde yaram
Aslı kalbimdedir ben ise Kerem" mısrasını söyler.

Şairin şiirlerinde ömür bir mevsimin garip lalesi olarak nitelendirilir. O bu düşüncesini :

"Ömür bir mevsimin garip lalesi,
Sel aldı kökleri sürüdü bile." mısralarında dile getirir.

Tasavvufun derinliklerine dalmak istediğini bu sebepten sürekli okuduğunu söyleyen Çöteli, şiirlerinde tasavvufî konulara da yer vermiştir. Levh-i kalem ve levh-i mahfuz sözcükleri buna delil olarak gösterilebilir. "Levh-i Kalem, alın yazısının yazıldığı yerdir. Allah ilkönce Levh-i Kalem'i yaratmıştır. Kalem, bu levhaya kainatta vukuu bulacak olan herşeyi yazmıştır. Tasavvufa göre "Levh" Tanrı bilgisi, "Kalem" ise Tanrı iradesidir. İnsanların kaderi Levh-i mahfuzda yazılıdır.¹¹ O bir şiirinde Levh-i Kalem'i şöyle açıklar :

(11) İskender Pala, a.g.e., c.2, s.84

"Güler geçer dostlarımın bazısı,
Levh ile yazılmış Hakk'ın yazısı."

Levh-i kalem, levh-i mahfuz sözcüklerinin kullanılması şairin kadere olan inancını, ayrıca tasavvuf bilgisini ortaya koyar. Şairin şiirlerinde Mansur adının da geçtiğini görüyoruz. "Hallac-ı Mansur edebiyatta çokça anılan ünlü bir sufiidir. Mansur, hergün bin rekât namaz kılarmış. Tasavvuf yolunda ilerleyince fenafillah'a ulaşmış ve "Enel-Hakk" (Ben Hakk'ım) demiş. Bağdat'ın meşhur simaları ve seçkinleri arasında dostları olduğu gibi muhalifleri de varmış. Bu sözün batınî manasını değil de zahiri manasını ele alanlar onu münkir kabul etmişler. Bunun üzerine de Hallac'ı hapse atmışlar. Sekiz yıl hapiste kalmış ve bu sırada "Tavasi" adlı tasavvufî bir eser yazmış. O sırada Karmatiler Kabe'yi tahrip etmişlerdi. Mahkemede bu olaya Hallac'ın sözü sebep gösterilmiştir. Kadı Ebu Ömer-i Hammadi de Hallac'ın katline hüküm vermiştir. Halifenin de tasdikiyle Bağdat'ta sırayla kamçılanmış, vücudu parça parça edilmiş, dar ağacına çekilerek teşhir edilmiş, sonra da kafası kesilerek cesedi yakılmıştır.

Edebiyatta dar ağacı ve Ene'l Hakk münasebetiyle sıkça anılan Mansur, inancı uğruna herşeye göğüs germe ve ölmenin sembolü olarak bilinir.¹²

Şair bir şiirinde Mansur adıyla bizlere Hallac-Mansur olayını hatırlatarak telmih sanatı yapar.

"Çöteli'yi iflah etmez bu yara,
Mansur gibi kapatacak bir dar'a."

mısralarından şairin Hallac-ı Mansur olayını bildiğini anlıyoruz. Çöteli derdine çareyi Lokman Hekim'den isterken "Ne olur derdime çare Lokman'ım." der. Zorda kaldığı zaman da Hz. Hızır ve Hz. İlyas'ı çağırır. "Hızır, âbı hayatı içip ölmezliğe kavuşan kişidir. Peygamber veya veli olduğu hususunda rivayetler vardır. Halk inanışında büyük bir yer edinmiş olup Kur'an-ı

Kerim'de Musa peygamber ile olan macerası anlatılır. O'nun darda kalanların imdadına yetişmesi inancı hayli yaygın olup "Kul bunalmayınca Hızır yetişmez", "Hızır gibi yetişmek" gibi kalıplaşmış sözlerde hala yaşar. Hızır'ın İlyas peygambere verilmiş bir lakap olduğunu söyleyenler de vardır.¹³ O bir şiirinde ;

"Türk'ün cesareti her an huzurdur,
Bize yardım eden İlyas, Hızır'dır." der. Bir başka şiirinde ise :

"Hakk yalnız bırakma bizi darda,
Hızır İlyas gönder yardıma Yarab" diyerek yardım ister.

Kullandığı edebi sanatlarla da şiirlerine canlılık katan şair, bir şiirinde :

"Acı gam sarıyor gönül yurdumu,
Felek benden başkasına vurdu mu."

diyerek gönlünü etrafı gamla sarılı yurda benzetmiştir. Bir başka şiirinde ise :

"Bahar gelsin nergis çiçek süslensin,
Sarı sümbül kayalığa yaslansın."

diyerek teşhis sanatı yapmıştır. "Süslenmek, yaslanmak" insanlara özgü davranışlardır. Bu eylemler nergis çiçeğine yüklenerek çiçeğe insan benliği verilmiştir. Burada teşhis sanatının bir örneğine rastlıyoruz.

Şiirlerini irticalen yazdığını söyleyen Çötelî kalem şairidir. Kendisine bir ayak verildiği zaman o konuda hemen bir şiir yazabilmekte, atışmalarını da karşılıklı sözle değil kalemle yapmaktadır. "Şiirin en iyisi sözün en iyisi defterde kalanıdır. İrtical yaptığımız anlar da oldu. İrticalde benlik davası olduğu için insanlar birbirlerine kırıcı da olabiliyor. Ne kadar dostane de olsa karşıdakinden üstün olabilme durumu

olduğu için yazmak daha iyi gibi." diyerek atışma konusundaki duygularını dile getirmekte.

Çöteli'nin Afşinli şairlerden Osman Konak, Cuma Şahin ve Nuri (Siyami) Demir'e hitaben yazdığı şiirleri vardır. Onun irticalen yapılmış atışması bir tanedir. Bu da Karanlı Âşık Mihmanî Baba, Ali Dadaşoğlu ve Bayram Denizoğlu ile yapılmış tek dörtlükten ibaret olan atışmasıdır. Örnek olması açısından Nuri (Siyami) Demir'le Çöteli'nin kalem atışmasını aşağıya alıyoruz :

ÂŞIK NURİ SİYAMİ'NİN ÇÖTELİ'YE İTHAFI

ÇÖTELİM

Sana biri garip sual sorarsa,
Öfkelenip sakın kızma Çötelim.
Boş sözlerle daim seni üzerse,
Metin ol kafanı bozma Çötelim.

Dünyada işlerin olursa duman,
Sabret hallerini eyleme yaman,
Kaderden şikayet ettiğin zaman,
İbreye dikkat et azma Çötelim.

Kahpe felek ile yapma nizahtı,
Kendisine bırak bütün izahı,
Onun insan ile gıcık mizahı,
Kitablara sığmaz yazma Çötelim.

İstikbale kötü gözle bakarak,
Melûl mahsun benliğini yakarak
Şu gençlikte sonsuz ahlara çekerek,
Seni sevenleri üzme Çötelim.

Kara günler hep arkandan bakışır,
Her fırsatta yüreğine akışır,
Sana ömür boyu gülmek yakışır,
Dertleri dağ gibi düzme Çötelim

Mutlu yaşa zümrüt köşkü ilinde,
Duaları tesbih eyle dilinde,
Leyla'yı anlatan ölüm çölünde
Mecnun gibi garip gezme Çöteli'm

Cahil saftaların gitme izinden,
Hakk'ı bilenleri silme özünden,
Sana ı ışık tutan dostu sözünden,
Kör şeytana uyup bezme Çöteli'm.

Aşiret konmamış yaylada yayla,
Mecliste her zaman doğruyu söyle,
Dara düşenlere hep yardım eyle,
Zavallı bir kulu ezme Çötelim.

Bu yöreler mesleğine dar iken,
Güzellikler terbiyene yar iken,
Hayatta yaşamak gülmek var iken,
Elinle kuyunu kazma Çötelim.

Siyamî der sayma zâlim ayları,
Nere gitsen gözet kibar beyleri,
Kalbini karartan kötü şeyleri,
En ince süzekten süzme Çöteli'm.

ÇÖTELİ'NİN CEVABI

Sen de çöz bohçanı açık pazarım,
Yarenler yurduna gel de Siyami,
Gerçeği anlar Hakk'ı yazarım,
İmkan bulunursa elde Siyami.

Arkadaş sohbetinde payım olmalı,
Yapılan anlaşma daim olmalı,
Atılan adımlar kaim olmalı,
Dik yürümek için yolda Siyami.

Çile elbisemdir, ümitse astar,
Bunu anlayacak hekime göster,
Yaşamak var iken derdi kim ister,
Takdir dolaşıyor halda Siyami.

Alemin ağzında insan hakları,
Dost edindim kaypak çıktı çokları,
Omuzundan indirmeden yükleri,
Hayli gezdim gurbet ilde Siyami.

Seven sevgiliyi bileydi keşke,
Saraya ne lüzum gerek yok köşke,
Bağlar mı kimseye özünü başka,
Kalp ile birleşir dilde Siyami.

Gönül vefasız düşük habersiz,
Sevdası yürekde maşuk habersiz,
Bülbül tomurcuğa âşık habersiz,
Arının da gözü gülde Siyami.

Kültür hocası ilim bilirsin,
Cananın uğruna turap olursun,
Mânâ dergâhının zevkin alırsın,
Seher vakti namaz kıl da Siyami.

Bazıları "ozanım" der kurulur,
Mânâyı bilemez, terler yorulur,

Şiiriyle milletine yâr olur,
Manisi çalınır telde Siyami.

Doldurdum çuvala dilek sırtımda,
Vatan hamalıyım şelek sırtımda,
Pay edek yarıya bölek sırtımda,
Takatım kalmadı belde Siyami.

Bektaşî bulursun veli bulursun,
Akıllı bulursun, deli bulursun,
Boynu bükük Çöteli Ali bulursun,
Her türlü eziyet kulda Siyami.

Kimi şiirlerinde dünyanın fâniliğinden de bahseden şair,
dünyada bize ait hiçbirşeyin olmadığını söyler ve şu mısraı
ekler :

"İnsanoğlu güven etme dünyaya,
Mekân senin değil han senin değil."

İnsan dünyada Karun kadar zengin olsa da malına
güvenmemeli çünkü bütün bunlar bize bırakılan sadece bir ema-
nettir. Şair şiirlerinde sosyal eleştiriye yer verirken bu eleştiri
ile halkını koruyup gözetmek istemiştir.

"Fırsatçı" adlı şiirinde :

"Sattığı malları hilalı tartar,
Kurda benziyorsun çakal fırsatçı." der.

Kimi şiirlerinde de halkının sözcüsü durumundadır. :

"Yol kapalı inemiyom şehire,
Yok neye bineyim at Kaymakam Bey."

diyerek problemlerini dile getirir.

Mizah unsuru da bir başka tat verir, Çöteli'nin şiirlerine. O
"Hanım ile Kavgâ" isimli şiirinde :

"Hanım ile kavga ettik bir akşam,
Kırpiklerim yoldu, kaşı koparttı.

Tez yıkıl karşımdan yok dedi şakam,
İndirdi yumruğu dişi koparttı."

diyerek bu unsuru alışılmadık bir tarzda kullanmıştır.

Şiirlerinde adı geçen "Gamlı Yâr" dediği bir de sevgilisi vardır şairin... O al yanaklı, ince bellidir. Bakışı hançer, kirpiği oktur. Sevdiğini tasvir ederken "Kalem kaşlıdır nadir güzeller" der. Güzelde kaş önemlidir. Kalem kaşlıdır şairin sevdiği... Aynı şiirin bir başka mısrasında " Çok güzeli bozan yoluk kaşdır." diyerek kaşların tabii halde daha güzel olduğunu ifade eder. Gözlerinin rengi ise bazen ela bazen de karadır sevdiğinin... Şair şiirlerinde ona "Gamlı Yâr" diye hitab eder." Gamlı yârin bakışları da elbet gamlı olacaktır. Âşığı yakan güzelin gerdanıdır, o beline çevre (Başörtüsü) bağlar. Saçları perişandır, şair onu taramasını ister hep...

Güzele güzelliğe âşık olan şair kendi deyimiyle şiirlerini çeşitli manalardaki güzellere yazmıştır. Diğer şairlerde olduğu gibi o da sosyal hicivlere yer vermiş, kapalı cümleler kullanmıştır. Buna bir şiirinin son dördlüğünden örnek veriyoruz :

"Çötelî maşuğun âlemden saklar,
Her fert borazanın çalmamı bekler,
Çiçekli yoncayım insanlar koklar,
At ile eşşeğe ot olmadım ben."

Dörtlükte yer alan "Bir ferdin borozanını çalmak", "At ile eşşeğe ot olmamak" kapalı ifadelerdir. Bu ifadelerin yerine bir başka ifade veya sözcüklerin yerine de bir başka sözcük getirmek şairin şiirini , söyleyişinin kuvvetini yok edecektir. Çünkü o bir mısra üzerinde bütün hassasiyetiyle aylarca durmuştur.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular :

1970'li yıllarda (17 yaşında iken) şiir yazmaya başlayan şair ilk şiirini aşk konusunda sevgiliye sitem mahiyetinde yazmıştır. Bu şiiri buraya alıyoruz :

"Yine hızlanıyor poyraz yelleri,
Esişin gönümü küstürür gayrı.
Sevdiğim kırıldı mı elleri,
Gelen mektubumu kestirir gayrı.

Sızılıyor yüreğimde özümde,
Kanlı yaşlar iz eyledi yüzümde,
Unutmam hayalin kaldı gözümde,
Hasretin sinemi susturur gayrı.

Ağ eline almış işler nakışın,
Bilmiyom belki de acele işin,
Senin öyle gamlı yaslı bakışın,
Çötelî Ali'yi susturur gayrı."

Şair şiiri, "söz ile amacını, gayesini karşıya anlamadığını, anlatamadığını yine kendi sözleriyle kağıda döküp anlatma çabasıdır." diye tanımlar. Şiir hakkındaki düşüncelerini de şu şekilde belirtir : Şiir bence, insanın karşı tarafa anlata-
madığını yine kendi sözleriyle, kalemle satıra döküp, kağıda yazıp anlatma çabasından ibarettir. Bunun içinde çeşitli anlat-
ma çabası vardır. Şair bakarsın kapalı cümlelerle anlatmıştır bir konuyu, bir de açıklık getirmiştir. Her şairin kendi yoru-
munca değişir bu...Bunun bir sanatsal tarafı, okulu yok. Burda gerçekten de bir heves, sevgi meselisi var, herşeyden ziya-
de...Yani şiire sevdalanmak gibi bir olaydır benim gözümde. Yani yazmazsam mutlaka boş hissediyorum kendimi" diyor.

Bir kelimeyi bir kaç yerde kullanmamak gerektiğini söyleyen şair, bunu şiirlerinde uygulamaya çalışmıştır. Kafiye ve redif bilgisine sahip olan Çötelî, şiirlerinde hecenin 8'li ve 11'li ölçüsünü kullanmıştır.

Şiirlerinde konuda sınır tanımayan şair, her konuda gerçekleri dile getirmeye çalışmıştır. Şiirlerinin çoğu aşk, sevgi ve sevgili üzerinedir. Bu şiirlerinin kimilerinde sevgili-
sinin güzelliğini anlatırken kimilerinde de bu sevgiliye olan duygularını dile getirir. Bir şiirinde :

"Gözlerin aklımı aldı,
Adını söyle güzelim,
Belki de lezzetin baldı,
Tadını söyle güzelim"

diye övdüğü sevgilisine bir başka şiirinde :

"Uğrayasın zemherinin kışına,
Aşk ateşi düşe kalbin başına,
Mızrapla vurula pençe döşüne,
Sazda perde gibi ötesin Leylam."

diyerek beddua eder. Sevgilisine bazen kızıp beddua eden şair, bazen de ona olan aşkını dile getirir :

"Nice Keremleri yaktı kül etti,
Çekmeyince anlar mısın sen aşkı,
Garip bülbül has bahçeyi yol etti,
Kavuşulmaz hasret sandım ben aşkı."

İşte bu kadar kuvvetlidir onun aşkı, yüreği bu aşkla yanan şair, sevgilisinin ilgisizliği karşısında kendisini yapayalnız his-seder ve :

"Ela gözlüm ne haldeyim bilmezsin,
Maşuğa hasret kul başka olur.
Mektub yazıp hatırimi sormazsın,
Sevenler de olan hâl başka olur."

diyerek sevgilisine sitemini duyurur. Onun ayrılığında ise yüreği kor ateşiyle yanar,hasret yüklü yüreğini dindirmek için :

"Sızılıyor yüreğimde özümde,
Kanlı yaşlar iz eyledi yüzümde,
Unutmam hayalin kaldı gözümde,
Hasretim sinemi susturur gayrı."

mısralarını dilinden düşürmez. Şairin gurbet, hasret, ayrılık konusunu işlediği şiirleri de vardır. Gurbette geçirdiği günler için :

"Gurbetteyim dostlar sorarsa eğer,
Çektiklerim kara günden ibaret." der.

Onun gurbette geçirdiği günler kara günlerdir. Aruba Adasında yazdığı "Samyeli" adlı şiirinde de şair sevdiğine ve

memleketine haberi samyeliyle gönderir. Şiirin bir dördlüğünde ise :

"Yoguslav, Almanya seyahat eyle,
Yunan Bulgaristan kahrolsun öyle,
Güzel Türkiye'ne selamım söyle,
Hasretiyle sinen deler Samyeli."

diyerek bu duygularını ifade eder. Bayramı ailesiyle birlikte vatanında geçirmek isteyen şair "ramazan bayramında" vatanından ve ailesinden ayrı kalınca bu hal ona çok ağır gelir ve :

"Yarab elem içimdedir çilem içimde,
Koca bayram geldi geçti gurbette.
Hasretin binası tacı içimde,
Nice bayram geldi geçti gurbette."

mısraları yüreğinden dökülür. Bir başka şiirinde ise sevgilisini tesilli eden şair, birgün ansızın geleceğini şöyle ifade eder :

"Edirafı deşirirken varırım,
Çeşminden yaş düşürürken varırım,
Bir gün yemek pişirirken varırım,
Tencereden çıkan buharı bekle."

Şairin hayatından kesitler sunduğu şiirleri de vardır. Bu şiirlerin kiminde hanımına ve çocuklarına öğüt verirken kimi şiirlerinde de kendi iç dünyasını yansıtır. "Ben" adlı şiirinde :

"Hakkımda tiz karar veren divane,
Menfaat uğruna satılmadım ben.
Tomuran goncayı deren divane,
Özgürlük bağından atılmadım ben."

diyerek düşüncelerini kesin bir tavırla insanlara haykırır. Hastalandıktan sonra da kaleme sarılan şair içinde bulunduğu durumu :

"Romatizmaya tutuldum,
İnce belde sargım vardır.
Felekle cenge katıldım,
Kalkan elde kargım vardır." dördlülüğüyle anlatır.

Ali Başpınar şairlere hitabettiği şiirlerini atışma nite-
liğinde yazmıştır. Bunların bir kısmında arkadaşlarıyla dert-
leşen şair, bir kısmında da âşıklık geleneğini dile getirir:

"Zamanı gelince söze başlanır,
Hece vezin beraberce işlenir,
Bazıları aruz dinler hoşlanır,
Manayı konuda bulmazsan olmaz."

Bir başka şiirinde ise Afşin'in tanınmış şairi Hayati Vasfi
Taşyürek'i över : "Vasfinin Övgüsü" adlı bu şiirde Vasfi'yi şöyle
anlatır :

"Şairlik sanatı hicivdir ince,
Daha güzelini o derdi anca ,
Hayati'yi anlatması zor bence,
Her sözünde mana dolu Vasfinin"
Aynı şiirin son dördlüğünde ise :

"Gönül pazarında vardır sinemde ,
Bitmeyen hasreti kardır sinemde,
Tükenmez sevdası vardır sinemde
Hayranıdır Çötel Ali Vasfi'nin"

diyerek Vasfi'ye hayranlığını belirtir.

"Aç kalmayan açlıktan ne bilir, maddi varlığı olmayan şair
olur, onlar da bizler gibidir" diyen Çötelî şiirlerine fakirliğini
ve geçim sıkıntısını da aksettirmiştir. "Elindir" adlı şiirinde :

"Hakk'a ibadete daldım,
Giyindiğim kürk elindir,
Köyün imamından aldım,
Başındaki börk elindir,"

diyerek içinde bulunduğu sosyal durumu ifade eder. Geçim
derdi çeken sadece kendisi değildir. Çevresindeki bütün insan-
lar aynı durumdadır. "Vatanın Hali" adını taşıyan şiirinde:

"Vatandaş vatanın halini dinle
Benzin kuyruğunda bekliyen vardır.
Karın doyar sanma beşyüzle binle
Suya kadar zammı ekliyen vardır."

diyerek bu durumu anlatır. Aynı şiirin üçüncü dördlüğünde de :

"Karaborsa sigarasız olamaz,
Para bitti vita yağı alamaz,
Tefeciler böyle fırsat bulamaz,
Fakirin işini tekliyen vardır."

diyerek halkın çektiği sıkıntıları dile getirir. Geçim derdi birgün canına tak edince de dudaklarından şu mısralar dökülür :

"Verdiğine şükür yaradan Hüda,
Ekmek diye sürünmekten osandım.
Yavrular çağırışır eyliyor seda,
Gözü yaşlı görünmekten osandım." der.

"Şairlerin sözü atom bombasına benzer." diyen elbette haksız değildir. Bir toplumu ayakta tutan, gerektiğinde o topluma yön veren kişilerdir şairler... Onların en çok şiirleri de bu sebepten nasihat niteliğinde şiirlerdir. Önce ailesine, eşine, çocuklarına nasihat eden şair daha sonra bu çerçeveyi genişleterek topluma nasihat eder. Bu nasihatlar genellikle değer yargılarımızı, ahlaki değerlerimizi koruyucu niteliktedir. "Nasihat" adlı şiirinde evladına hitaben:

"Dinle evlat nasihatım var sana,
Düşünme doğruyu yürürsen olur.
İbret al sözümünden hor bakma bana,
Adalet lafsını korursan olur." diyerek bu sözlerine:

"Aldanma makyajlı süslü güzele,
Atasına asi yaslı güzele,
Gönül ver eveli aslı güzele,
Uğrunda cihan ararsan olur."

mısralarını ekler. "Söz" isimli şiirinde ise dini nitelik

taşıyan öğütler verir:

"Allah ile Rasûlünün sözüdür,
Ya doğruyu söyle ya da konuşma.
Arifin sohbeti mânâ özüdür,
Ya sükutu öğren ya da danışma."

Bu öğütler silsilesi şairin ilk sözleri olmadığı gibi son sözleri de olmayacaktır. O hayatı boyunca insanlara gerçekleri haykırmaktan usanmayacaktır.

Şairin dini konularda yazmış olduğu şiirler Allah'a hitaben yazılmış olan yalvarış yakarış niteliğindeki şiirlerdir. Çöteli'nin "Yarab" ismindeki şiiri bu türdendir:

"Sabahın güneşi doğduğu zaman,
Yaradan şifa ver derdime Yarab.
Affına sığınır derim el-aman,
Kuzular ağlatma ardıma Yarab."

diyen şair "Ben Geldim" isimli şiirinde de:

"Boynu buruk iki elleri yüzünde,
Kabule şayan var geri ben geldim.
Halik-i Mabutsun aşkın özünde,
Onsekizbin alem yâri ben geldim." der.

Tarihi nitelik taşıyan şiirleri ise Maraş'ın kurtuluşu ile ilgilidir. Şair "Kahramanmaraş'ın Düşmana Sözü" isimli şiirinde Kahramanmaraşlıların düşmanlara karşı millî mücadelesini anlatır:

"Bindokuzyüzyirmibir ocak günü,
Hep ölmeden Maraş verilmez dedi.
Coşarak yükseldi aslanlar ünü,
Bu vatan zalime yar olmaz dedi."

diyen şair bir başka şiirinde coşkunluğunu şu mısralarla dile getirir:

"Bu vatan uğruna aksın kanımız
Düşmanı saflara dizen Türkleriz.

Büyük bir ulusuz bitmez namımız,
İleri geleni ezen Türkleriz."

işte böyledir benim milletim. O vatani uğruna canından vaz
geçer, kanını son damlasına kadar akıtır. Engel tanımaz,
düşmanı ezer.

"Senin Değil" isimli şiirinde dünyanın faniliğinden söz
ederken, "Felek" ismini taşıyan şiirinde de felekten şikayet
eder:

"Yorgun bedenimi haşa çevirdi,
Sevinçli gözümü yaşa çevirdi,
Oyuna getirdi tuşa çevirdi,
Salladı zarını şeş atar felek."

Bazı şiirlerinde ise toplumun problemlerini dile getirir.
Kaymakama hitaben yazmış olduğu bir şiirinde:

"Köylü halk bu ne yaptığın bilemez,
Halini aşıkara zata edemez,
Doktor uzak hasta yorgun gidemez,
Düşenin elinden tut kaymakam bey."

diyerek yöre insanının sözcüsü durumunda olduğunu ispat-
lar.

Ali Başpınar'ın, tasnifte herhangi bir yere dahil edeme-
diğimiz şiirlerini "Diğerleri" başlığı altında değerlendirdik. Ge-
ceyi, Dadaloğlu Şenliklerini ve bülbülü anlatan şiirleri konu ile
ilgilidir.

Şairler hassas, ince ruhlu insanlardır, unutulmaya yüz
tutmuş bu insanları hatırlamamız ve yaptığımız araştırma
karşısında duyulanan Çötelî, bize "Sevindi" isimli şiirini
yazdı. Bu şiiri buraya alıyoruz:

"Okuyana hasret kalan kitabım,
Birisi kapağın açtı sevindi.
Seyir eyle yüzü güler mehtabın,
Sevdalı olanlar koştı sevindi.

Sevgi aşkın özündendir hem köklü,
Ne isek ortada kalmadık saklı,
Tebessüme muhtaç şairin aklı,
Duydum ki bugünler coştı sevindi.

Küllenen ateşi kaydı köz etti,
Bizim ile sohbet etti söz etti,
Kelimenin ortasını iz etti,
Mana hücrelerine düştü sevindi.

Arayan ozanın kendi çapında,
Zemheride boranında tipinde,
Alevisiz kaynayan derdin küpünde,
Kavruldu sevindi pişti sevindi.

Çötel Alim yârî över nazlarım,
Hakk'tan yana cümlelerim sözlerim,
Sıkıntıdan kuraklaşan gözlerim,
Sıcak yatağından taşı sevindi,"

Şiiri hassas bir ruhun duygularını yansıtmıştır.

ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar

A- KİTAPLAR

a- Müstakil kitaplar

[Şairin sahip olduğu müstakil bir kitap yoktur.]

b- Antolojiler

Afşinli Sairler Antolojisi, Afşin belediyesi kültür serisi-1 ANK,1992

[Eserde kısaca şairin hayatı verilmiş dört şiir örnek olarak alınmıştır.]

B-GAZETELER

[Afşinin Sesi, Yeşil Afşin, İzmir Söz Gazetesi ve Sam-sun Genç Kalemler Mecmuası'nda çeşitli tarihlerde şiirleri yayınlanmıştır.]

d) Şiirlerinden Örnekler

HABİBE HABİBE

Ben sıldıkçe kendi doldu,
Gözüm Habibe Habibe.
Kimselere geçmez oldu,
Sözüm Habibe Habibe.

Yollarımı diken sardı,
Bülbül de gülü sevardı,
Bir aşk için yanıp durdu,
Özüm Habibe Habibe.

Ermek kolay mı bahara,
İşte böyle düştüm zâr'a.
Belki de doğuştan kara,
Yazım Habibe Habibe.

Çile bende gıtmaz oldu,
Çekiyorum bitmez oldu,
Yeter artık tutmaz oldu,
Dizim Habibe Habibe.

Çötelî'm dinmez feryadım,
Ömür biter adım adım,
Elim ile hazırladım,
Bezim Habibe Habibe.

BAYRAM GÜNLERİNDE

Güzel perşem saçlarını,
Tara bayram günlerinde.
Tabib sinem başlarını,
Sara bayram günlerinde,

Hasrete kavuşmak çözüm,
Sen bilmezsin yanar özüm,
Gurbet ilde yalnızım,
Ara bayram günlerinde.

Açmadan solan gül gibi,
Bir gün gülmedim el gibi,
Düştüm garip bûlbûl gibi,
Zar'a bayram günlerinde.

Çötel Ali'm sabur eyle,
Var dostuna halin söyle,
Alnıma yazılmış böyle,
Kara bayram günlerinde.

GURBETTE

Gurbette perşan hallerim,
Gör de git Allah aşkına.
Solmadan taze güllerim
Der de git Allah aşkına.

Bir misafir bir de hancı,
Yerleşti bôğrûme sancı,
Hanı mektup be yalancı,
Sor da git Allah aşkına.

Bilen olmadı halimden,
İsmin düşmüyor dilimden,
Kadeh ile aşk dolundan,
Ver de git Allah aşkına.

Çötelimde yoktur hila,
Şüphe girmez kalbe bile,
Ölür isem mendilinle,
Sor da git Allah aşkına.

SÖZ

Allah ile Resul'ünün sözüdür,
Ya doğruyu söyle ya da konuşma,
Arifin sohbeti mânâ özüdür,
Ya sükûtu öğren ya da danışma.

Taşlama cahili hoşnut yap onu,
İslâm'da hoşgörû mühim bir konu,
İplis camiası müşrikin yanı,
Ya haddini bildir ya da yanaşma.

İnsan ayrılır mı ela gözlüden,
Muhabbet ehlinden dili nazlıdan,
Uzak et kendini iki yüzlüden,
Ya selamı verme ya da tanışma.

Çötelî'm zalimin maşası olma,
Garibin korkusu tasası olma,
Mazlumun ezerin yasası olma,
Ya işe engel çık ya da bulaşma.

BİLE

Bülbül bahar için eyleme zâr'ı,
Otların çiçeği çürüdü bile,
Kalmadı başında Berid'in kar'ı,
Bu aşkın yüzünden eridi bile.

Bakırmış feleğin sunduğu tası,
İçince gönümün çoğaldı pası,
Kalan senin için eylemem yası,
Gözlerimin yaşı kurudu bile.

Ufak yaşta gurbet ilde kışladım,
Sevda ile yüreğimi haşladım,
Zaman geldi kocamaya başladım,
Saçlarımı beyaz bürüdü bile.

Çötelim şairin bitmez çilesi,
İşte böyle yalan dünya hilesi,
Ömür bir mevsimin garip latesi,
Sel aldı kökleri sürüldü bile.

FIRSATÇI

Etiket gördükçe gazabım vardır,
Kapatmaz dükkânı bakkal fırsatçı,
Sattığı malları hilalî tartar,
Kurda benziyorsun çakal fırsatçı.

Ölçüsü bozuksa suçu ne bunda,
Tesbihi elinde mesti kışında,
Kendisi camide şeytan içinde,
Ne güzel yakışır sakal fırsatçı.

Kıl ipten örmüye sığmıyor boynu,
Kimisi kardeşi bazısı kaynı,
Şeker karaborsa sigara aynı,
Size mi çalışır tekel fırsatçı.

İneğin camuzun kaymağın yersin,
Verdiğin nimete çok şükür dersin,
Ulan halahından iste çok versin,
Var mı kapımızda hekel fırsatçı.

Kuyruğu görünce geçtin sıraya,
Cebimi yokladım çıktım geriye,
Yıllar yılı hasiretim paraya,
Kaldımı kesede nikel fırsatçı.

Çötelî'm derdimiz sıra sıradır,
Korkarım ki bu günü aradır,
Sırma kürk giydirsem fare faredir,
İstersen sırtına çakal fırsatçı.

BAŞLADI

Hollanda'dan kitap geldi islâm'a,
Aruba'da sinsi aşı başladı.
Dayanmaz yüreğim bu aç gama,
Yarab gözlerimin yaşı başladı.

Şeriat ilminden kopanlar oldu,
Resulun izinden sapanlar oldu,
Bilerek yanlış tapanlar oldu,
Büker kaşlarını şaşı başladı.

Yürüdü çevrilmez nefsi havaya,
Müşrik kalmak isteyen var yaya,
Mü'min olan iyi baksın davaya,
Kimisinin yeni işi başladı.

Gurbette yorgunum tutmaz dizlerim,
Peygamber hakkı için gülmez yüzlerim,
Bu aç afata کنار özlerim,
Peşinden feleğin taşı başladı.

Yaradan şahidim acı olaya,
Çötel Ali'm karışan var hileye,
Nikolasta uğratma sen belaya,
Ümmeti Muhammet tuşu başladı.

HANIM İLE KAVGA

Hanım ile kavga yaptık bir akşam,
Kırpiklerim yoldu kaşı koparttı.
Tez yıkıl karşımdan yok dedi şakam,
İndirdi yumruğu dişi kopardı.

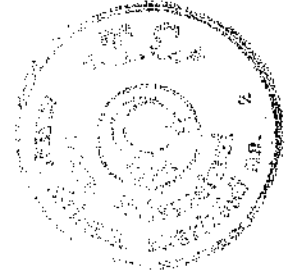
Savaşa benzedi öfkenin çapı,
Vuruyor kırılmaz kazmanın sapı,
Darbeyle ikiye yarıldı kapı,
Betonda gömülü daşı kopardı.

Sıkıştım köşeye ararken çözüm,
Kalkmaya çalıştım tutmadı dizim,
Karanlık kapladı görmedi gözüm,
Lamba parçalandı fişi kopardı.

Çoluk çocuk ayağına döküldü,
Demir çubuk omuzumda büküldü,
Kazık elde yolağıma dikildi,
Topladı yakamı dösü kopardı.

"Pes" deyince sinirinden çıldırdı,
Düşman gibi var gücüyle saldırdı,
Bir tumuya tepesine kaldırdı,
Çarptı sırtım üstü tuşu kopardı.

Çötelim dışarı fırladım ordan,
Kaçmaya başladım dertten borandan,
Kurtuldum belledim sevindim zordan,
Siğveşmiş söğütten yaşı kopardı.

DEDİM DEDİ

Dedim güzel sevdalıyım ben sana,
Dedi yaptıkların naz dedi dedi,
Dedim bu ayrılık doker cana,
Dedi inanmamam poz dedi dedi.

Dedim insaf eyle bak da halime,
Dedi söylemeye yetmez kelime,
Dedim hasret yükü çöktü belime,
Dedi çektiklerin naz dedi dedi.

Dedim ıssız çölden yalnız gelirsın,
Dedi garipleri nasıl bilirsın,
Dedim gurbet ilde hasta olursın,
Dedi zaten derdim yüz dedi dedi.

Dedim atma canı aşkın gölüne,
Dedi küstüm sahip çıkmam ölüne,
Dedim balta vurma gonca dalına,
Dedi elimdedir koz dedi dedi.

Dedim anlatayım dinle kelâmı,
Dedi göresidim nazlı sılâmı,
Dedim bahar olsa dünya âlemi,
Dedi bana mevsim güz dedi dedi.

Dedim yazık Çöteli'ye çatan mı,
Dedi figân edip daha öten mi,
Dedim bu acizi nar'a atan mı,
Dedi sus konuşma söz dedi dedi.

KAHRAMANMARAŞ'IN DÜŞMANA SÖZÜ DEDİ

Bindokuzyüzyirmibir ocak günü,
Hep ölmeden Maraş verilmez dedi.
Coşarak yükseldi aslanlar ünü,
Bu vatan zalime yâr olmaz dedi.

Aşka geldi bizim yiğit paşalar,
Düşman cesediyle doldu köşeler,
Eli tutan küçük Fatma Ayseler,
Ejder Hökkeş ölmüş durulmaz dedi.

İstiklâl milletin tek gerçek marşı,
Ateşten tutuştu yanıyor çarşı,
İmamlar haykırır dağıldı karşı,
Kadın çocuk bebek vurulmaz dedi.

Tarihler boyunca belirler bizi,
Atanın düşmana oldu mert sözü,
Kırmızı bayrağın ayı yıldızı,
Gazilik sırrına erilmez dedi.

Çötelî'm başarı bulunca gayret,
Cihan şaşkınlıkla eyledi hayret,
Ermeni Fransız kaçtı nihayet,
Mehmetçik yurt için yorulmaz dedi.

LEYLAM

Karanlık gecede çıra istemez,
Çatık kaşlarında hilalî Leylâm.
Derdim senden başka çare istemez,
Seygini sinemde bulalî Leylâm.

Kekiline kırmızı gül takışın,
Bûlbûl gibi her bahçeye yakışın,
Fetheyler kalbimi bir kez bakışın,
O ela gözleri belalî Leylâm.

Güzellerden güzel seni bilirim,
İster isen aciz canı veririm,
Hasretinle kahrolurum ölürüm,
Aşkım yüreğimde ulalî Leylâm.

Gözyaşımı ark eyledi yürüdû,
Çektiğimi fark eyledi yürüdû,
Çötelî'yi terk eyledi yürüdû,
Eşorbu başında dolalî Leylâm.

ÖLÇÜLÜ OLMAK

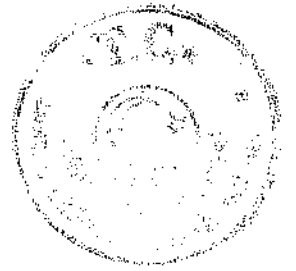
Düşünmelir bir karara varmadan,
Önce kâmillikle tanışmak lazım.
Dertli başı sert kayaya vurmadañ,
Ufak darbelere alışmak lazım.

Koymasın uykuda seni o gaflet,
Belki arkasından başlar sefalet,
İnsan kilosuyla ölçülür elbet,
Kendi sıkletinde güleşmek lazım.

Şeytana uyup da pusuya yatan,
Rasgele saçmayı bülbüle atan,
Dalgıç değilisen ummana batan,
Nefsin cırac edip çalışmak lazım.

Dinle sözlerimi kızma ha hemen,
Sonra pişman olup demeden aman,
Yayını çekmeden öter mi keman,
Ustasını bulup danışmak lazım.

Göçersin Çötelim genç ol, yaşlı ol,
Sana güvenilsin ağır başlı ol,
Bir gün son bulacak bu bitmeyen yol,
Sabırla menzile ulaşmak lazım.

BEN

Hakkımda tiz karar veren divane,
Menfaat uğruna satılmadım ben.
Tomuran goncayı deren divane,
Özgürlük bağından atılmadım ben.

Seymeyi anlattım cura saz ile,
Dirlik çıkaramam çok kurnaz ile,
Uğraşım bitmedi okkabaz ile,
Cahil toplumuna katılmadım ben.

He dedik çağırınca sesimle,
Dostu karıştırma her iresimle,
Dolaşırım bir hayvani cisimle,
Eşitlik yüküne çatılmadım ben.

Gezdirme elini çek omuzumda,
Hasretin sitemi yük omuzumda,
Taşımam tikenli yük omuzumda,
Sürünün peşinde it olmadım ben.

Çötel'im maşuğun âlemden saklar,
Her fert borazanın çalmamı bekler,
Çiçekli yoncayım insanlar koklar,
At ile eşeğe ot olmadım ben.

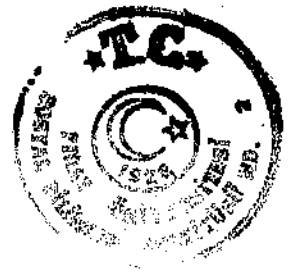
ALLAH İÇİN

Hasretinden divaneyim sevdiğim,
Verdiğim selamı al Allah için.
Soranlara hünerini öğdüğüm,
Kendi kıymetini bil Allah için.

Kalkmadı üstümden yas dolu günler,
Yaralı olanlar ben gibi inler,
Kalbim unutmuyor ismini günler,
Ara âşığını bul Allah için.

Uğramaz geçersin kenardan yoldan,
Haberin alıyom etraftan ilden,
Saçına taktığın koncadan gülden,
Dik bizim bahçeye dal Allah için.

Dökülür gözümde yaş damla damla,
Çötel Ali'm iflah olmam bu kamla,
Ölür isem cenazemi imamla,
Yıkot da kefenle kıl Allah için.

SİTEM

Sevdiğim eskiyi düşünüp durma,
Gönül o günlerden vazgeçer oldu.
Ela gözlerine çeksen de sürme,
Sevda ile benden naz geçer oldu.

Gençlik hayallarım boş kaldı artık,
Akar iki çeşmim yaş doldu artık,
İlkbahar tükendi kış geldi artık,
Bu garip sinemde yaz geçer oldu.

Perde takamadım kırık sazıma,
Aşk ataşı lamba yaktı özüme,
Yaşlılık nişanı düştü yüzüme,
Kısaldı seneler tez geçer oldu.

Çötel Ali'm yaradandır desteğim,
Altı nüfus ayağımda kösteğim,
Benim şudur doslarımdan isteğim,
Hakk'ın selamıyla söz geçer oldu.

TÜRKLERİZ

Bu vatan uğruna aksın kanımız,
Düşmanı saflara dizen Türkleriz.
Büyük bir ulusuz bitmez namımız,
İleri geleni ezen Türkleriz.

Unutmadık şehitlerle gaziyi,
Ta hırtlağa getirdiler sızıyı,
Küffara bırakmak ulu yazıyı,
Nemertler seftasın sezen Türkleriz.

Türk'ün cesareti her an huzurdur,
Bize yardım eden İlyas Hızır'dır,
Büyük yolda hücum bekler hazırdır,
Ecel kefenini çizen Türkleriz.

Zaman bitmez düşünmekle gidelim,
Görünen meyziyi tahrip edelim,
Duruyor kabzede hazırdır elim,
Nefse uyukları güzen Türkleriz.

Çötel'im Mehmetcik cesurdur yaman,
Fatih torunuyuz eylemek aman,
Hedefe baykuşlar konduğu zaman,
Kolkola tutuşup gezen Türkleriz.

3. ALİ RIZA CEVİZ (1938- —)

a) Hayatı:

1938 yılında Afşin ilçesinin Bakraç (Arıstıl) Kasabası'nda doğmuştur. Annesinin adı Zeynep, babasının adı ise Bekir'dir. Babası geçimini çiftçilikle sağlamıştır. A. Rıza Ceviz beş kardeşe sahiptir. Bunların isimleri Mehmet, Ömer, Şerife, Emine ve Elif'tir.

Ceviz, ilkokul mezunu olup ilkokulu Afşin'in Bakraç kasabası'nda bitirmiştir. Kendisinden önce yaşamış olan bütün şairlerin şiirlerini büyük bir ilgiyle okumakta ve onları kendine üstad kabul etmektedir. Askerliğini 1960 yılında Ankara'da muharebe çavuşu olarak yapmıştır. Şairin askerlikle ilgili şiirleri yoktur.

1962 yılında Çobanbeyli'den Nazife ile evlenmiştir. On çocuk babasıdır. Altısı kız dördü erkektir. Çocuklarının isimleri Zeynep, Zeliha, Hayriye, Songül, Yurdagül, Ayşe, Hacı Bekir, Sefa, Ömer ve İsmail'dir.

Askerden döndüğünde beş altı yıl çiftçilikle uğraşan Ali Rıza CEVİZ daha sonra işçi olarak altı yıl çalışmıştır. 1968 yılında PTT'nin açmış olduğu sınava giren Ceviz, bu sınavı kazanarak Gaziantep PTT'sinde işe başlamıştır. PTT'ye ömrünün 25 yılını veren şair, bunun 19 yılını Gaziantep PTT'sinde geriye kalan yedi yılını ise Afşin PTT'sinde çalışarak tamamlamış 1995 yılında emekliye ayrılmıştır. Şairimiz hâlen Afşin'de oturmakta olup esnaf konumunda hayvan yemi ve gübre satmaktadır.

b) Şairliği ve Sanatı:

Şairi hayatında etkileyen en büyük olaylardan biri de üç kızının üçünün de dilsiz olmasıdır. Halk şairliği geleneğini yaşatan insanlardan kimileri bâde içerek şair olur, kimileri de yaşamış olduğu bir olayı hayatının dönüm noktası kabul ederek şair olur. Bir kıza gönül verdikten sonra şair olan Ali Rıza Ceviz'in şairliğini devam ettiren kızlarının durumudur.

İlkokulu bitirdiği günden itibaren şiir yazdığını söyleyen şair, "Şiir yazmaya başlamamın sebebi bir kıza gönül vermem

oldu. Ondan önce de ufak tefek yazıyordum. " diyor. Bütün hastalıklarını şiirle giderdiğini söyleyen Ali Rıza Ceviz şiir yazmadığı zaman kendini ruhsal bakımdan hasta olarak kabul ediyor. "Hiç bir konuya benimle ilgisi yok diyemem. Dünyayı ben idare ediyorum gibi her konuyla ilgilenirim." diyen şair duyarlılığını da ifâde etmektedir.

Kendisine Hafız Rahmi Konak'ı üstad kabul eden şair onun hayat hikayesini de bize anlattı. Kuvvetli bir şair olduğu bilinen Hafız Rahmi birgün rüyasında şu dörtlülüğü Ali Rıza Ceviz'e söylemiş:

"Rıza çok severim ben seni candan,
Aramızda engelleri yık da gel,
Gerçek gul olanlar incinmez bizden,
Kör şeytana silahını sık da gel."

Bu mısralar Ali Rıza Ceviz'in hayatını etkilerken, şiirlerine de tesir etmiştir.

Şiirlerinde sade bir dil kullanan şair, kimi şiirlerinde karşısında biri varmış gibi onunla söyleşir. Kimi şiirlerini ise kendi kendine konuşma havası içinde söylemiştir. Bir şiirinde ;

"Zemheride fırtına da kar da var,
Memurlukta edep de var, hür de var,
Söyle senin gibi müdür nerde var,
Düşün de kendine biraz gel müdür."

diyen şair "Nefis Düşmandır" isimli şiirinin bir dörtlülüğünde ise :

"Düşkünün hâlini sorsam,
Hakk'ın divanına dursam,
Bir mürşide gönül versem,
Yine nefsim ölmez m'ola?"

diyen şairin kendisiyle bir hesaplaşması vardır.

Topluma karşı kendisini sorumlu hisseden bütün şairlerde olduğu gibi Ali Rıza Ceviz de halkına nasihat etmekte:

"Zekâtsız parayı koyma kasanda,
Temizlenmez sabır ile yusan da,
Kul hakkını bulundurma kesende,
Cimri lokmasını yutma ha yutma."

Şairimiz halkın problemlerini kendi problemi bilmiş, bu problemleri yetkili kişilere aktarmıştır. "Afşin Reyisin" adlı şiirinde halkın sözcüsü olan şair:

"Fakir mahallemiz ışığı yoktur,
N'olur bir kaç direk dikin Reyis Bey.
Bakarız çevrede ışıklar yanar,
Bize de bir ışık yakın Reyis Bey."

diyerek içinde bulundukları durumu anlatır.

Yazmış olduğu şiirlerinde konu ayrımı yapmayan Ali Rıza Ceviz her konuya duyarlı bir insan. Belki de bu durum şairlerin gerçek kimliğini ortaya koymakta... Halk şairliği geleneğini devam ettirmeye çalışan şairin şiirlerinde bu geleneğin dışında çizgilere de rastlıyoruz: Halk şiiri geleneğinde şairler isimlerini veya mahlaslarını şiirlerinin son dördlüklerinde zikrederler. Ali Rıza Ceviz bundan farklı olarak mahlasını kimi şiirlerinde her dördüğün sonunda zikrederken kimi şiirlerinde de son dördüğün ya son mısraında ya da son iki mısraın ikisinde de zikretmiştir. Şairin "Sizinledir PTT'ci" adlı şiirinin son dördüğünü örnek olarak veriyoruz:

"Ne yapsak da millete az,
Anlıyana mânâlı söz,
Rıza PTT'ciyiz biz,
Rızan Ceviz sizinledir"

diyen şair aynı şiirin dördlüklerinin son mısraında mahlasını tekrarlamıştır. Şairin bunların dışında rastgele yerlerde mahlas kullandığını da görmekteyiz. Şair "Tayin Dilekçesi" adlı şiirinin ikinci, beşinci ve yedinci dördlüklerinde kendi ismini kullanmıştır. Verilen bütün bu örneklerden şairin, mahlasını düzensiz olarak kullandığı sonucuna varabiliriz. Şairin mahlas kullanmadığı şiirleri de vardır.

Genel olarak bütün Afşinli halk şairlerinde gördüğümüz bol mecazlı edebî sanatlarla, atasözleri ve deyimlerle örülü anlatım Ali Rıza Ceviz'de görülmez. Onun şiirlerinde yok denecek kadar az miktarda halk edebiyatı unsuruna rastlıyoruz. "Efendim" adlı şiirinin ilk dördlüğünde:

"Misafir deli de olsa,
Onu Veli bil efendim.
Sakın sert suratlı olma,
Mütevazi gül efendim"

diyen şair aynı şiirin bir başka dördlüğünde ise:

"Sakın ha gönlünü kırma,
Zengin fakirden ayırma,
Salıp ortaya koyurma,
Deme 'şurda yol' efendim"

diyerek örf ve âdetlerimizi hatırlatır bizlere.

Şiirlerinde hayatından kesitler sunan şair "Son Günlerde Ekip" adlı şiirinde:

"Elİbeş yaşında çıktım ekibe,
Direk diktım ama gel de bana sor,
Bana sert geliyor tente halatı,
Büktüm ama nasıl büktüm bana sor."

diyen şair mesleğinde karşılaştığı zorlukları anlatır bizlere... "Nesihat" adlı şiirinde halkına nasihatta bulunan şair:

"Sen dininden taviz verme,
Kardeş yoluna sahip ol.
Fuhuş burda çok diyorsun,
Kardeş beline sahip ol."

mısralarıyla "Eline, beline, diline sahip ol" atasözünü hatırlatır bizlere... Şairin bir şiirinin ismi de doğrudan atasözüyle ilgilidir: "Söz Gümüşse Sükut Altındır". Yine aynı şiirinde şair:

"Çattın Rıza gibi mihak taşına,
Senin gibisin kesmek marifet"

diyerek kendisini mihenk taşına benzetir. "Şahin Gardeşim" adlı şiirinde ise ;

"Boynumda kalmasın dostu vebali ,
Her ozan ayırmaz bekmezle balı ,
Şarz olmak isteyen akü misali ,
Dolmak için geldim Şahin kardeşim".

diyen şair, Afşinli şair Cuma Şahin'le dertleşmek istemektedir. Ali Rıza Ceviz şiirlerinde günlük hayattan da bahseder. "Celal Çavuş Hiç Gizmiyor" adlı şiirinde:

"Çekinir lekeden piston ,
Durumuna yazdım destan ,
Senin yerin Arabistan ,
Celal burda gizmiyor ki".

diyerek Afşin'in soğuğu karşısında bir türlü ısınmak bilmeyen arkadaşını anlatır.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular:

Bir kıza gönül verdikten sonra şiir yazmaya başlayan şair, daha sonra hastalık haline getirdiği bu alışkanlığından vazgeçememiş. Kızlarının rahatsızlığı onun şiire olan ilgisini biraz daha arttırmıştır. O bâde içme hâdisesini yaşamadan şair olmuştur. Şairimiz, şiirlerinde hemen hemen her konuya yer verirken 8'li ve 11'li hece ölçüsünün dışına çıkmamıştır. Ali Rıza Ceviz'in şiirlerini incelediğimiz zaman bazı mısralarında bu ölçülerin bir hece fazlasına ya da eksikliğine rastlıyabiliyoruz.

Müstakil bir kitaba sahip olmayan şairin şiirleri kendi tutmuş olduğu defterinde yer almaktadır. Bu şiirlerin sayısı fazla değildir. (Altmış tane).

Ali Rıza Ceviz, Allah'ın varlığı, dünyanın faniliği, geçim derdi, tabiat olayları ve kendi mesleği başta olmak üzere her konuda yazmaya özen göstermiş bir şairdir. Diğer şairlerde olduğu gibi nasihat niteliğinde yazılmış şiirleri de vardır.

Şair dini nitelikte yazmış olduğu şiirleriyle rızkın Allah'tan geldiğini söyleyerek Allah'a karşı olan sorumluluklarımızı bizlere hatırlatır. "Adem Olamazsın" adlı şiirinin bir dördlüğünde:

"Seher vakti ezan sesin,
Duymadan âdem olamazsın.
Ol saat güzel uykunu,
Bölmeden adem olamazsın."

diyen şair kula namaz borcunu hatırlatır. Zira bu dünya gelip geçicidir, bâki olan âhiret hayatıdır. "Dünya Beni Meşgul Etti" adlı şiirinde de bu fâniliği şöyle dile getirir:

"Boşuna sevmişim seni,
Geç anladım yalan dünya.
Meşgul ettin bunca beni,
Güç anladım yalan dünya."

Aynı şiirin son dördlüğünde de:

"Çalıştım lâkin yılmadım,
Yaşadım zevkin almadım,
Rıza der memnun olmadım,
Geç anladım yalan dünya."

diyen şair hayatını özetler şu bir kaç mısradan... O gurbeti yüreğinde hissedince şu duygularla seslenir:

"Gönülden gönüle pencere vardır,
Özlediğim dostlarımdan ne haber.
Postada mektubun çıkacak diye,
Gözlediğim dostlarımdan ne haber."

Gönülden gönüle varolan pencere elbet gurbetin acısını da dindirecektir. Ailesinden ayrı kalınca da şair:

"Bu sene de karalıymış başımız,
Kıbristan'da çıktı bir kaç işimiz,
Gayet merhametsiz ekip başımız,
Ah verse izni durmaz babanız."

der ve hasretini dile getirir. İnsanımızla bütünleşen şair, insanımızın problemlerini de dile getirmeye çalışır. "Reyis Bey" adlı şiiriyle de mahallesine elektrik ister:

"Fakir mahallemiz ışığı yoktur,
N'olur bir kaç direk dikin Reyis Bey.
Bakarız çevrede ışıklar yanar,
Bize de bir ışık yakın Reyis Bey."

Ali Rıza Ceviz'in, kendi mesleğiyle ilgili yazmış olduğu şiirleri çoğunluktadır. Bu şiirlerinde şair PTT'nin hizmetlerinden başlayarak, arızaya çıkmalarını, yaptıkları hizmetleri ve çalışmalar sırasında karşılaşılan zorlukları dile getirir.

Bir süre Gaziantep PTT'sinde çalışan A. Rıza Ceviz tayinini ailesinin yanına alıramayınca şu şiiri yazar:

"Çocuklar hep hasta oldu Antep'te,
Neden düşünmüyon hâlimi Şahin Bey,
Arz etmek istiyom burda hâlimi,
Benim de sözlerim peşin Şahin Bey."

Nasihatlarına "Söz Gümüş Sükut Altındır" adlı şiiriyle başlayan şair:

"Kâmil meclisinde konuşmak güçtür,
Eğer cahilisen susmak ma'rifet.
Toplumda durumun bilmemek suçtur,
Çok kısa konuşup kesmek marifet."

dörtlüğüyle başlar şiirine... Almanya'da çalışan arkadaşına da şunları söyler, "Nesihat" adlı şiirinde:

"Selamım var her sorana,
Güvenme eşe yârâna,
Karşı gelme işverene,
Kardeş diline sahip ol."

Okumak ilim tahsil etmekle ilgili nasihatlerde da bulunan şair bu konuda kalemi sembol olarak kullanmıştır. "Kalem Ma-

nevi Alettir" adlı şiirinde:

"Yazıldıysa gerçek konu bilimdir,
Cehalet zincirin kıran kalemdir,
Yazmayan cahildir, yazan âlimdir,
Kalem benim ben kalemin dostuyum."

diyen şair kalemi cehalet zincirinin kırıcısı olarak görür.

Bir kişiye ithafen yazmış olduğu şiirinde ise mektup yazıyor gibi dertleşir, hâl hatır sorar şair. "Şahin Gardeşim" adlı şiirinde:

"Geçmiş olsun size hasta dediler,
Görmek için geldim Şahin gardeşim,
Elemdar Köyüne santral geldi,
Kurmak için geldim Şahin gardeşim." der.

Hemşerisi Nuri Demir'e ithafen yazmış olduğu övgü dolu şiirinde ise:

"Ozanları temsil için yetersin,
Sermayen çok alır alır satarsın,
Güle âşık bülbül gibi ötersin,
Mütevazi sohbetin hoştur Siyami"

diye hitap eder. Kederli olarak gördüğü arkadaşı Osman Konak'a hitaben de :

"Osman Konak neden bilmem böylesin,
Sanki bir âleme dalık gibisin,
Herzaman toplumda çıkardı sesin,
Dünyadan kısmetin alık gibisin."

sözleriyle dertleşmek istediğini hissettirir.

Kendi hayatıyla ilgili bir çok şiiri mevcut olan Ali Rıza Ceviz bu şiirinde kendini ve bütün yönleriyle hayatını anlatmaya çalışmıştır. "Ben Buyum" adlı şiiri bunun en güzel örneğidir. Adı geçen şiirde:

"Aç kalıp da nacarcıgım kesilse,
Yeni yedim karnım dok derim ancak.
Böyle bir âhlak var bende nasılsa,
Hiçbir ihtiyacım yok derim ancak"

Böyle bir huyu vardır şairin. O bir türlü bırakmadığı "ağız otu" için de şiir yazmıştır. Eski günlerine olan özlemini de "Teffekür" adlı şiirinde anlatır:

"Eski günlerimi hayal eyledim,
İlkokula gitmesini severdim.
Mor menekşe sümbül çiğdem toplayarak,
Dağda öküz gütmelerini severdim." diyen Ceviz şiirine:

"**Rıza Ceviz** der ki çok fırsat kaçtı,
Otuz yıl hayatım Bakraç'ta geçti,
Kazancım sınırlı geçinmek güçtü,
Karagünün gitmesini beklerdim."

mısralarıyla son verir. "Sevdiklerim" adını taşıyan şiirinde ise:

"Komşu aç iken yatmasa dok,
İsteyene demezse yok,
Dostun ziyarete sık sık,
Gidenleri çok severim."

diyen şair "Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir." hadis-i şerifini hatırlatırken bir başka şiirinde:

"İlim için gezenleri,
Halk dilinden yazanları,
Gerçek olan ozanları,
Rıza der ki çok severim".

diyerek hayata ait görüşlerini dile getirir.

Şair fazla yer vermediği tabiat konulu şiirlerinde ise, bahara, baharın gelişine ve mart ayına dikkati çeker:

"Sevgim muhabbetim çatar bu yurda,
Çiğdem çiçeğini açmış bayırda,
Emlik kuzu otluyor çayırda,
Çiftçi tohum ekmesinde zevk dolu."

ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar:

A-KİTAPLAR

a- Müstakil kitaplar:

[Şairin sahip olduğu müstakil bir kitabı yoktur]

b- Antolojiler

[Afşinli Şairler Antolojisinde şairin kısaca hayatına ve iki şiirine yer verilmiştir.]

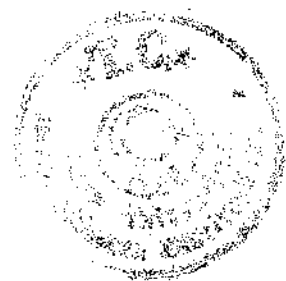
B- GAZETELER

a- Afşin'in Sesi Gazetesi

[Değişik sayılarında şiirlerine yer verilmiştir]

b- Yeşil Afşin Gazetesi

[Değişik sayılarında çeşitli şiirleri yayınlanmıştır]

d) Şiirlerinden Örnekler

BAL ARISI

İncelemek için bile,
Arının sırrını düşün.
Bal bırakmış yeni yıla,
Hesap et kârını düşün.

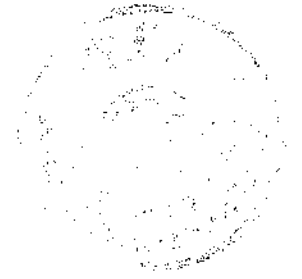
Çiçek açarken gözeden,
Odur ömrünü uzatan,
Mevla korusun kazadan,
Doğacak sorunu düşün.

Çürük leke yok kuvanda,
Arı bal verir bu anda,
Şair aracıyım ben de,
Yemişiz balını düşün.

Halk beğenmez eski türü,
Seni kuyan sağlam arı,
Bey seçildi şimdi biri,
Bugün boş yerini düşün.

Kâr yok diyen yanlış görür,
Çiçek toplar bal da verir,
Nizam ancak böyle yürür,
Var mı başka turun düşün.

Almadan veremez balı,
Uzun hesap kısa yolu,
Bekle çiçek açar çalı,
Baharda gülünü düşün.

OSMAN KONAK SU TAŞIYOR

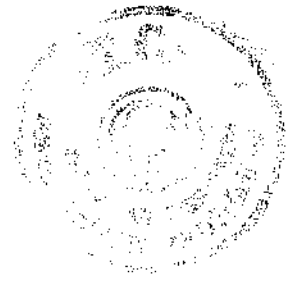
Osman konak su taşıyor,
Testi elde bardağı boş.
Su satmıyor işçileri,
Çağınca gelmesi hoş.

İnsanlara demez kötü,
İş yapmaya var gayreti,
Çok sever tatlı sohbeti,
Mütavazi gülmesi hoş.

Çıkalım beraber kıra,
Söylerim gitse de zora,
İşte şimdi meydan bura,
Bana cevap vermesi hoş.

Ustayı tanımaz çırak,
Zamanede böyle gerek,
Soru sor da cevap vererek,
Düşünüp de bilmesi hoş.

Rıza Ceviz sizi över,
İnsan öyle olsa eğer,
Ahlâk dünya malın değer,
İnsanları bilmesi hoş.

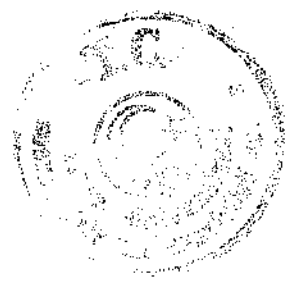
OLMA HA OLMA

Elbet ziyandadır avara yatan,
Sokakta gezinip çalimler satan,
Avcını kirletip burnunu tutan,
Böylesi deli de olma ha olma.

Yasağa dikkat et düşün günahı,
Kahve köşesinde yapma sabahı,
Mutlaka dokunur mazluma âhı,
Yetimden beddua alma ha alma.

Her işi düşenî savma başından,
İbret al dikilen mezar taşından,
İnsanlar bellidir arkadaşından,
İlim meclisinde kalma ha kalma,

Azgın Dehri yaradanım yok diyor,
Bazı bülbül gül dalında leş yiyor,
Fırsatçı milletin kanın emiyor,
Muhtekir karını sorma ha sorma.

DÜŞENİN DOSTU OLMAZ

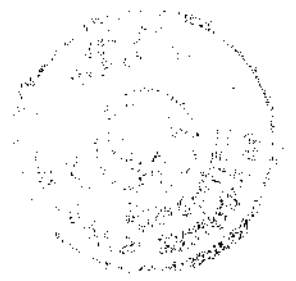
Düşenin hiç kalmaz yârânı dostu,
Çağırsa evine gelen de kalmaz.
Hizmet olsun diye açsa da postu,
Üzerinde namaz kılan da kalmaz,

Kurduğu hayaller bütün hiç olur,
Emmi dayı etrafçıyı boş kalır,
Bahar gelmez her mevsimde kış olur,
Dostundan bir selam salan da kalmaz.

Mecnun gibi yanıp yanıp tütse de,
Hayal gurup gece gündüz yatsa da,
Varlığını beş paraya satssa da,
Dostlardan malını alan da kalmaz.

Yaradanın olmaz kuluna kastı,
Akarsa dolar mı delinen desti,
Düşenin hiç kalmaz samimi dostu,
Teli gırık sazı çalan da olmaz.

Sakınılmaz görünmüyen kazadan,
Suç işlersen hüküm alın cezadan,
Dostlara nasihat aciz Rıza'dan,
Boşahır hakikat yalan da kalmaz.

4.NURİ DEMİR (1935 ———)

a) Hayatı :

1935 yılında Afşin'de doğmuştur. Annesinin adı Gülkız, babasının adı ise Mehmet'tir. Babası nalbantlık yaparak geçimini sağlamıştır. Nuri Demir dört kardeşe sahiptir. kardeşlerinin isimleri Hacı, Muzaffer, Nafiz ve Abdullah'dır.

Afşin'de Afşinbey ilkokulunu bitiren şair, ortaokulu Göksun'da bitirdikten sonra lise öğrenimini Kahramanmaraş'da, öğretmen okulunu ise Adana'da tamamlamıştır. Daha sonra da İzmir'de yüksekokulu bitirmiştir. Askerliği kutsal bilen Demir, askerliğini Ankara'da yapmıştır.

Hem Adana'da hem de Afşin'de evi olan şairimiz iki evli olup altı çocuk babasıdır.

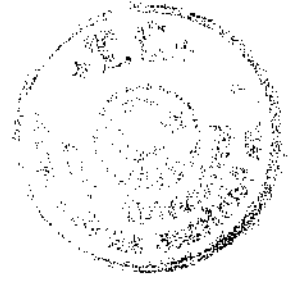
Çocuklarının isimleri Batuhan, Bilgehan, Saruhan, Teoman, Asuman ve Gülseren'dir.

Adana'nın Karaisalı ilçesinde ve köylerinde hemen hemen on farklı okulda toplam 25 yıl öğretmenlik yapan şair geriye kalan yıllarını İzmir, Aydın ve Afşin'de (Hüyük, Ördek ve Aşağı Karabük köyünde) tamamlayarak emekliye ayrılmıştır.

Oruçlu anlamına gelen Siyami mahlasını kullanan şair aslında düşündüğü mahlasın daha farklı olduğunu belirtmiştir. Nuri Demir Hayati Vasfi'nin isteği üzerine Siyami mahlasını alarak bu büyük şairi kendisine üstad kabul etmiştir. Bu mahlası veren H. Vasfi, şaire bir de "Mahlasname" yazmıştır. Bu şiiri aşağıya alıyoruz:

Kurtulmaz elinden dünyada birşey,
Her sabah her akşam gayret edersen,
Sadıklar rütbesini elde edersen,
Hakkı hakk bilip de doğru gidersen.

Redife dikkat et fikrin bol olsun,
Sevgili ismini zikrin bal olsun,
Sakin şikayetten, şükürün bol olsun,
Kemâlden düşersin haramı yersen.

Âşık olalıdır gözü elaya,
Düşmüşüm bin türlü derdi belaya,
Bunun ile erdi çoklar mevlaya,
Borcundur beş vakit namaz ödersen.

Gönlünüze Hak'tan hidayet dolsun,
Terbiyeniz üstün ilhamı bolsun,
Ey Nuri mahlasın Siyami olsun,
Vasfi'den teberrük kabul edersen.

O günden sonra Siyami mahlasını kullanan şair şiir yarışmalarına da katılmıştır. Önce okullar arasında birinci gelen "Ay Bakışım" şiiri daha sonra da bölgeler arasında birinci gelmiştir. Şiir yazmaya halen devam eden Nuri Demir Afşin'de ikamet etmektedir.

b) Şairliği ve Sanatı :

Nuri Demir, şiirlerini okuyup beğenen Afşinli şair Hayati Vasfi Taşyürek'in isteği üzerine "Oruçlu" anlamına gelen "Siyami" mahlasını almıştır. Şair o günden sonra H. Vasfi Taşyürek'i kendine üstat kabul etmiştir.

Şiirlerinde herkesin anlayabileceği bir dil kullanmış olan N. Demir Arapça ve Farsça kelimeleri fazla kullanmamıştır. Onun kullanmış olduğu kelimeler de dilimize yerleşmiş olan kelimelerdir. Şiirlerini oldukça uzun yazan şair, anlatmak istediğini kimi şiirlerinde iki dörtlülükte anlatırken (bu şiirlerinin sayısı üçü geçmez) kimi şiirlerinde de bu sayıyı ondokuza kadar çıkarır.

Şiirlerini uzun sürede yazdığı söyleyen şair mısralarına yerleştirdiği kelimeleri özenle seçerek yazar. Bu yönüyle şairimizde Çağdaş Türk Şairleri'nden bir mısra için aylarca bekleyen Y. Kemal Beyatlı'nın tesirini görürüz. Bu konuda oldukça titiz davranan şairin en çok kızdığı şey de mısralara laf olsun diye yerleştirilen kelimeler... Şairin bu konudaki düşüncelerini niçin kalemle yazmayı tercih ettiğini kendi sözleriyle aşağıda veriyoruz.

"... Bazıları laf olsun diye kafiye uydurmak için araya bir kelime koyuyor fakat o yazdığı kelimenin anlamı bile yok.

İkincisi ayak yok şiirlerde. Bizim bu halk ozanlarının yazdığı şiirlerde ayak çok önemli bunun için de ben kalemle yazmayı uygun görüyorum. Şunu da söyleyim ben esasen gece yattığım zaman bile boş değilim, yazarım fakat bir bakarım ki kalkarım doğrudan doğruya uyanırım, iki kütasını yazmışım ordan tutar giderim. Burdan giderken dahi benim gözlüğümde bir küçük kağıt ve kalem vardır, not almışımıdır. Giderken yolda çoğunlukla dalgın giderim. Belki size rastladığım zamanlarda dalgınlık yapmışımıdır. Bu da gerçektir.

Kalem olduğu zaman konulardan uzaklaşma olmuyor. "Dağ" derken doğrudan bir "orman"dan, "orman" derken "bahçe"den bahsedilmiyor. Özellikle mısralarda bir şaşkınlık, dalgınlık, sıçramalar olmuyor. Özellikle dördlüklerde iki konu hiç birbirinden uzaklaşmıyor. Bunun için de ben icabında bir şiiri bir saatte de yazarım, on günde de, bir ayda da... Bir şiiri yazdığımda on gün piyasaya sürmem. Bir dördlükte bir mısraı sevmiyorsam bunun üzerinde çok dururum. Gelir gider okurum. Bir kullandığım kelimeyi bir daha kullanmamaya özen gösteririm. Bu da kelime hazinesine dayanır." diyerek sözlerine son verir.

Şiirlerinde kuvvetli taşlamalara da yer veren şair mısralarını kimseden sakınmaz. Beddua niteliği taşıyan "Deli Mayrık" isimli şiirinin bir dördlüğünde :

" Kurt Bektaş'ın katırına,
Nal olasin Deli Mayrık.
İnsanlığın hatırına,
Kul olasin Deli Mayrık."

diyerek beddualarını ard arda sıralarken "Mizmiz Hoca" isimli şiirinde de beddualarına devam eder:

" Ölmeyesin sürüm sürüm ,
Sürünesin Mizmiz Hoca .
Karaları bürüm bürüm ,
Bürünesin Mizmiz Hoca" der.

Onun beddua yüklü mısralarından kaçınanlar da dua ve övgü dolu mısralarıyla yüzyüze gelir. Şairin "Mümtaz" adlı şiiri de bunlardandır. Bu şiirin bir dördlüğünde ;

" Kalbinde açılan gonca güllerin,
Bütün gönüllerde kokarmış Mümtaz.
Ruhlara işleyen munis dillerin,
Sızıp da akmayan şekermiş Mümtaz."

diyerek adı geçen şahsa övgüde bulunur. En uzun yazan şair olarak tanınır, Nuri Siyami...O çoştukça çoşar, yazdıkça yazar, bıkmadan usanmadan... Derdiçokun ;

" Sanıyom kokuşun yayla çiçeği,
Gülde misin, gülde misin, gülde mi?
Böyle m'olur güzellerin koçağı,
Dilde misin dilde misin dilde mi?"

şiirine nazire olarak "Ay Bakışım" şiirini yazmıştır. Şair bu şiirin bir dördlüğünde:

" Sana şekerlerin hası diyorlar,
Dilde misin aybakışım dilde mi?
Konduğun bahçenin süsü diyorlar,
Gülde misin aybakışım gülde mi?" der.

Sadece bir nazire olarak yazılan bu şiir şiirin aslıyla yarışacak güzelliktedir.

Şiirlerinde yer yer tarihi bilgiler de veren şair milletçilikle yoğrulmuş ruhunu, benliğini yine aynı şiirlerinde hissettirir. Normal olarak yapılmış bir benzetmede bile bu duyguları hissederiz. "İsterim" adlı şiirinde şöyle der ;

" Her olmaza dökülmeyen,
İplik gibi sökülmeyen,
Dünyada hiç bükülmeyen,
Kurt bilekli kul isterim."

Öyle ya istemişken kurt bilekli kulu rakip olarak istemeli.

Çünkü O kuvvetin, yenilmezliğin sembolü olmuştur artık... Bütün bunlara bağlı olarak al bayrak, hilâl, üç hilâl, bozkurt, dokuz ışık onun şiirlerinde en çok kullanılan motifler olmuştur. Allah, Kur'an ve İslâm motifleri de işlenmiştir.

Halk arasında sıkça kullanılan deyimlere de yer veren şair böylece dinleyicileriyle kolay bir şekilde dialog kurabilmiştir. "Hayalciyim" adlı şiirinde:

" Hemi nala hemi mika ,
Vuruyorsam hayalciyim".

diyen şair hemi nala hemi mika vurma, kanı bozuk, erkeksen kaçma gibi sözleri halk arasında yaşadığı haliyle mısralarına yerleştirmiştir. Günlük hayatımızda kullandığımız deyimlerin dışında şairin şiir dünyasında kendisinin kurmuş olduğu deyimlere de rastlıyoruz: Töre ek-, huzur ek-, yüzüne dudak koy-, özgürlüğün halayını çek-, zulüm hırkasını del-... vs. bunlardandır. Şairin "Yediler" adlı şiirinde "Zulüm hırkasın del" deyimi kullanılır:

" Allah'ım diyenler yerlere battı,
Kara kedi ona ne çalım sattı,
Aylak deve gibi önüne kattı,
Zulüm hırkasını deldi yediler."

şair "Türküm" adlı şiirinde de:

" Üç kıtada özgürlüğün,
Halayını çeken Türk'üm."

diyerek "özgürlüğün halayını çek-" deyimiyle mısralarına farklı bir söyleyiş özelliği katar.

Edebi sanat onun şiirlerinde az fakat özdür. "Ölmez mi idim?" adlı şiirinde:

" Bir bakışta yıktın gönül bendimi,
İstersen kalbine dolmaz mı idim?"

diyen şair gönülü bir kaleye benzeterek teşbih sanatı

yapar. "Koca Dünya" adlı şiirinde ise:

" Beni kızgın ateşlerde,
Yakıyorsun koca dünya,
Siyami'ye neden acı,
Bakıyorsun koca dünya."

diyerek dünyaya insan benliği vermiş olur. "Dünyanın acı bakması" söz grubunda ise teşhis sanatının örneğini görüyoruz. Burada insana ait bir özellik (acı bak-) dünyaya yüklenmiştir. Mecaz sanatına da yer veren şairin "Merak Etme" adlı şiirinde "Türk ülküsü ek-" sözü mecaz anlamlıdır. Şiirde kullanılan bu deyim gerçek anlamının dışında kullanılmıştır. Şair :

" Asya'ya hep Türk ülküsü,
Ekeceğiz-ahdımız var." diyerek bu sanatı örnekler.

Afşinli diğer halk şairlerinde olduğu gibi Siyami Demir de şiirlerinde halk hikâyelerinin kahramanlarından faydalanır. Bu kahramanlar hafızalardan silinmeyen "Kerem ile Aslı", "Leyla ile Mecnun"dur. Şair "Kurban Olam" şiirinde :

" Ağlatma talih kuşumu,
Bozma şu gönül işimi,
Aslı gibi hep dişimi,
Çekme güzel kurban olam."

diyerek Kerem'in Aslı uğruna bütün dişlerini çektirmesi olayını hatırlatır bizlere. "Ölmez mi idim?" adlı şiirinde :

" Kör olasın benliğimi ezersen,
Doyma genç yaşına bensiz gezersen,
Zalim düşmanıma name yazarsan,
Mecnun gibi deli olmaz mı idim?"

diyen şair, Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı olan Mecnun'u hatırlatarak telmih sanatının örneğini verir. "Aynur" adlı şiirinde de hüsn-ü ta'lil sanatını görüyoruz :

"Ayın ondördünden ziya mı aldın?
Vallahi bu kadar güzelsin Aynur"

Burada Aynur'un güzelliği daha güzel bir sebeple açıklanmıştır. Aynur ayın ondördünden ziya aldığı için bu kadar güzeldir.

Sevgisinin kalpten geldiğine inanan şair bu yönüyle kendini Karacaoğlan'a benzeterek, onu hatırlatır bizlere... "Bir Türlü" adını taşıyan şiirinde duygularını şöyle dile getirir:

"Karacaoğlan gibi sevdim özümden,
Ayırmadım onu bir an dizimden,
Uyanınca hayalini gözümden,
Silem dedim, silemedim bir türlü."

Bu mısraların yazılmasına sebep olan bir de sevdiği vardır şairin. "Özümden sevdim, dizimden ayırmadım, hayalini gözümden silemedim" dediği bir sevgili...Onun aşkıyla tutuşur. "Sarhoşum"adlı şiirinde:

"Ak ellere yakmış kına,
Mor zülüfö dökmüş yana,
Ah çeken kalbimi ona,
Verdim vereli sarhoşum."

diyerek nasıl tutulduğunu anlatır. O öyle bir güzeldir "Gerdanı Binboğa Dağı'nın karından daha beyazdır, endamı balla yoğrulmuş, zeytin gözlü, inci dişli, ceylan döşlüdür. Suna boylu,hilal kaşlı, ahu gözlü güzel, melek endamlıdır. Elleri gümüşten topak, saçları siyah ipek, elmaya benzeyen yüzü yakut,tırnağı sedef, döşü ise nar bahçesidir. Dudu dilli o Avşar güzelinin ak elleri kınalıdır, büyülü gözleri ile edalı bakar. Şairin "Aybakışlım" dediği sevgilisi pembe karanfil kokusu olan gonca bir güldür. Onun dudağından oğul balı sızar. "Âşığım" adlı şiirinde sevdiğini şöyle tasvir eder :

"Büyülenmiş hilal kaşlı,
Ak gerdanlı ceylan döşlü,
Zeytin gözlü inci dişli,
Nazlı bir kula âşığım."

Şair bu güzel sevgiliye yakın olmak ister ve "Canana" adlı şiirinde :

" Nazik bir eldiven olsam,
Nazlım senin ellerine."

diyerek sevgilisinin eline eldiven olmak istediğini söyler. Aynı şiirin bir başka bölümünde ise sevgilisinin beline kemer olmak ister ve :

" Kemer olup sarılayım,
Nazlım senin bellerine " der.

Şiirlerinde soru sorarak duygularını anlatan şair toplum problemlerini dile getirdiği "Haberin var mı?" adlı şiirinde ;

" Vaatler edildi tehir,
Boykot yaptı bütün şehir,
Emekli memura zehir,
Bal oldu haberin var mı?"

diyerek yetkililerden hesap sorar. Yine aynı edayla düşmanına da hesap sorar şair :

" Kanı bozuk Rus uşağı,
Söyle bu yurt senin midir?
Moskofun kızıl eşeği,
Söyle bu yurt senin midir?" der.

Bir başka şiirinde ise sevgilisine sitemle karışık hesap sorar :

" Eli karşılarsın gülle,
Beni yok edersin dille,
Suratıma hergün sille,
Vuruyorsan suçum nedir?" der.

Şair ona övgü yaparken bile aynı edayı kullanır:

" Gönül bahçesinde şakıyan diller,
Aşkın kalbini yakmaz mı bilmem,
Nurdan yaratılan ilâhî güller,
Misk-i amber gibi kokmaz mı bilmem."

Acımasızca insanlarımızı öldüren vahşetin sahiplerine
de şairimiz ağır sözler söyler :

"İşgalci bir düzen seçip,
Zulum bayrağını açıp,
Avrasyada kanlar saçıp,
Kal da bir gör kahpe Rusya,"

Bosnada yaşanan vahşet ve Avrupanın duyarsızlığı şairi
çileden çıkarır ve şair :

"Bosnadaki akan kanı,
Görmeyen katil Avrupa,
Sırpa hedef olan canı,
Sormayan katil Avrupa"

diyerek hitap eder, Avrupaya ... Sırbistan'a da kini
büyüktür, Sırp vahşeti karşısında da susmaz:

"Hitler piçi gibi çalım satarsın,
Müslüman olana kurşun atarsın,
Kanı bozuk Rus'u Çin'i tutarsın,
Allahsız Kitapsız dinsiz Sırbistan"

diyerek duygularını dile getirmekten kendini alamaz.

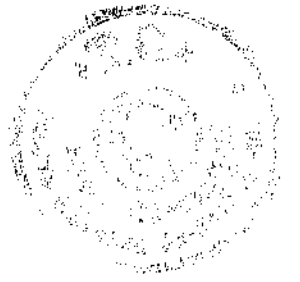
Topluma hitaben yazmış olduğu şiirlerinde de ya "Lanet
Olsun" diye beddua eder, ya da :

"Türkiye'de siyonizmi,
Canlar yakan sosyalizmi,
Din düşmanı komünizmi,
Yayanların tuh yüzüne"

diyerek onların yüzüne tükürür. Nuri Demir, bu tür sözleri
yiğitce söylemiştir.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular :

İlkokul 4. sınıftan itibaren şiir yazmaya başladığını
söyleyen şair, bunu takip eden yıllarda çeşitli ödüller almıştır.

"Aybakışım" şiiriyle önce okullar arasında, ilçe çapında, sonra da bölgeler arasında birinci olmuştur.

Şiirlerinde nazım birimi olarak dördlülüğü, ölçü olarak da hece ölçüsünü benimsemiştir. Şair hecenin 8'li ve 11'li ölçüsünü kullanmıştır. Kafiye şeması ise koşmada olduğu gibidir (abab-cccb-çççb-dddb-eeeb-.....).

Şairimiz Nuri (Siyami) Demir hemen hemen her konuda şiir yazmaya çalışmıştır. O'nun şiirlerinde en çok işlediği konu aşk, sevgi konularıdır. "Sarhoşum" adlı şiirinde :

" Esir olunca aşkına,
Bir anda döndüm şaşkına,
Mehtaplı gönül köşküne,
Girdim gireli sarhoşum."

diyerek aşk dolu duygularını dile getirir. "Aşkın yolu çetindir, geçit vermez" diyen şair "Yaradanım" adlı şiirinde :

" Çok çalıştım aşk kapısı,
Açılmıyor Yaradanım,
Dikenlidir gül yapısı,
Geçilmiyor Yaradanım."

der ve bu çetin yoldan geçtikten sonra merhametsiz bir sevgilinin eline düşer. "Yetiş" adlı şiirinde :

" Aşkınla sararıp hep soluyorum,
N'olur gençlik çağım geçmeden yetiş,
Merhametin yok mu kız ölüyorum,
Ecel şerbetini içmeden yetiş."

diyerek ondan merhamet ister.

Gün gelir şairin aşkına nazar değer ve yazını kışa çeviren feleğe şunları söyler :

" Kahpe felek aşkımıza,
Göz eyledin nidem seni.
Şu bed kışı köşkümüze,
Yaz eyledin nidem seni."

Yazını kışa çeviren felek, nazlı yârin ayrılığını da verir
şaire... Bu hasret içerisinde yanan şair ona kavuşma isteğini
"Geliyorum" adlı şiirinde :

"Terket nazlanma huyunu,
Özledim fidan boyunu,
Tekir'in soğuk suyunu,
İçer içmez geliyorum." diyerek dile getirir.

Sevdiğini arayıp bulamayınca da "Neredesin?" isimli şiirini
yazar :

"Nazlım karanlık bir yolda,
Yürüyorum neredesin?
Hayalini sağda solda,
Ariyorum neredesin?" der.

Sevdiğine duyduğu hasreti bir çok şiirinde dile getiren
şair, ona en kısa zamanda kavuşacağını, birgün bu hasretin de
son bulacağını "Yanıdayım" adlı şiirinin bir dördlüğünde şöyle
söyler :

"Bu hasretlik bir kör kuyu,
Çekilmiyor kötü huyu,
Tekir yaylasının suyu,
Donar donmaz oradayım." der.

Hasretliğe tahammülü olmayan şair, sevgilisine saçlarının
teli kadar yakın olmak ister ve bu duyguyla :

"Saçlarıyın tellerine,
Düzen olayım sevgilim." der.

Diğer şairlerde olduğu gibi şair Siyami de kendisini din-
leyenlere çeşitli konularda nasihat eder. Nasihat niteliğindeki
şiirlere şairin, atasözlerini hatırlatan "Dostum" adlı şiirinden
örnek verelim. :

"Akort eyle dursun dilin,
İnsanlığa gitsin yolun,
Her mecliste azlז kulun,
Ayıbını açma dostum." der

Toplumda bölücülük yapan insanlara hitaben "Kanma" adlı şiirinde şair :

"Dini siyasete peşkeş çekerek,
Toplumu ikiye bölene kanma,
Temiz vicdanlara nefret ekerek,
İnsanlığa düşman olana kanma." der.

Aynı şiirin bir başka dörtlüğünde de :

"Herkes ile politika yaparken,
Çıkar için doğru yoldan saparken,
Zır cahilin sakalını öperken,
Sana hayran hayran gülene kanma."

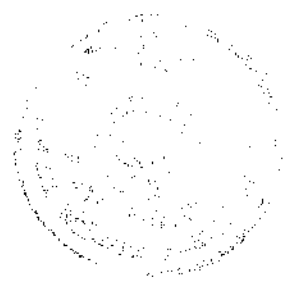
diyen şair ikiyüzlü davranan çıkarı için herşeyi göze alan insanlardan uzak durmamızı bizlere nasihat eder. Zaman zaman örf ve adetlerimize de yer veren şair "Küçülürsün" adlı şiirinde :

"Toplumu sev sarıl merde,
Çamur atma şuçsuz ferde,
Büyüğün olduğu yerde,
Önde gitme küçülürsün."

diyerek büyüklerin önünden yürünmemesi gerektiğini bizlere hatırlatır. Değişen zaman şaire göre değildir. Bu durumdan şikayet eden şair "Kalmadı" adlı şiirinde :

"Yöremize dayı oldu,
Herkes belasını buldu,
Küfür etmek moda oldu,
Cemiyette ar kalmadı."

diyerek toplum yapısındaki bozulmayı dile getirir. Yunus Emre'nin çizgisinde yürüyüp, insanlara hoşgörü ile yaklaşılması gerektiğini söyleyen Nuri Demir "Bakma İnsan" adını taşıyan

şiiirinde bir kez daha hatırlatır bizlere. Ve insanlardan birbirlerinin kalplerini kırmamalarını isteyerek nasihatlarına devam eder. O, şiiirinin bir dörütlüğünde duygularını şöyle ifade eder :

" Yılan bakışlı gözlerle,
Kula kötü bakma insan,
Kaba nükteli sözlerle,
Dost kalbini yıkma insan." diyen şair, Yunus Emre'nin ;

" Bir kez gönül yıktın ise,
Bu kıldığın namaz değil."

mısralarında yer alan anlayışa sahiptir. Aynı adlı şiiirinde nasihatlarına devam eden şair halkının sözcüsü durumundaki ozanları da anmadan edemez ve :

" Toplumda aydın gezenin,
Herşeyi gerçek yazanın,
Hakkı bilen bir ozanın,
Benliğini yakma insan." der.

"Her şey zamanında yapılmalıdır." diyen şair "Zamanı Geldi" adlı şiiirinde, zamanı gelen bir çok şeyi bizlere hatırlatır. O, mısralarında cahilliğe artık bir son verilmesi gerektiğini zalimleri ortadan kaldırarak alim insanların da memleketinin insanlarıyla birlikte yorulmaları gerektiğini hatırlatır.

Çoğu zaman kendi problemlerini unutarak toplumun problemleriyle iç içe olan ve toplumun problemlerini dile getiren şair, geçim derdini konu alan şiiirlerinde de insanımızın maddi sıkıntı içerisinde olduğunu anlatmıştır. Şairin bu konuda yazmış olduğu şiiirlerin sayısı fazla değildir. "Baştan Aşağı" adlı şiiirinin bir dörütlüğünde :

" Çoluk çocuk bilmez yoğu,
Kan ağlıyor Güney Doğu,
Fakir fukaranın çoğu,
Ezildi baştan aşağı."

mısralarıyla toplumda yaşanan sıkıntıyı dile getirir. Bu

sıkıntıyı çeken insanlara da "Orta direk " adlı şiirinde :

" Kuyruklu yalan sözlere,
Kandın yine orta direk,
Tüyü yolunmuş kazlara,
Döndün yine orta direk." diyerek hitap eder.

Orta direğin içinde bulunduğu durumu ve çaresizliğini yansıtmaya çalışır. "Haberin Var mı?" adlı şiirinde bu şiiriyle de milletçe yaşadığımız sıkıntıyı anlatmaya çalışmıştır.

Gurbetin ayrılığın acısını gönülden duyan şair ailesinden, anasından,babasından ayrı kalır. Bu ayrılığa bir de sevgilinin ayrılığı eklenince dökülür mısralar dudağının arasından...

" Nazlı yârim heder oldum
Mektup gözleyi gözleyi.
Genç bir gül gibi soldum,
Sizi özleyi özleyi" der.

Gurbetin verdiği acıyla sararıp solan şair içinde bulunduğu durumu bizlere tasvir eder ve :

" İki aydır yandım közde,
Adım geçmez oldu sözde,
Kan kalmadı pembe yüzde ,
Kader nazlayı nazlayı."

mısralarını ilave eder. Şair "Yetti cana hasretlik" deyip "Geliyorum" adlı şiirinde şöyle söyler:

" Bu hasretlik geçti taşa,
Ne yapsam da hepsi boşa,
Kader gülüp hemen neşe,
Saçar saçmaz geliyorum."

Hasretlik taşa geçince kaderi gülecektir şaire...

Ölüm konusunda fazla sayıda şiire sahip olmayan şair bu konudaki şiirlerini kızı Asuman'ın ölümünden sonra yazmaya başlamıştır. Yüreğinin yangınıyla feryat eden bir babanın du-

daklarından acı mısralar dökülür. Bu yangını söndürmeye mısralar kafi gelmez. Ve şair acısını şöyle dile getirir :

" Deli oldum kabristana koşunca,
Duramadım mezarını eşince,
Asuman'ım hatırıma düşünce,
Dalmasam olmuyor dalsam olmuyor."

Söylemeye can dayanmaz,dayansa yürekte yangın dinmez. Ve şair yere göğe sığamaz, acılı yüreğinden dökülür şu damlalar :

" Cennete mi kurdun altın tahtını,
Babandan mı aldın kara bahtını,
Şu sessiz topraktan senin ahtını,
Almasam olmuyor alsam olmuyor."

Şairin yüreğinde kopan fırtınalar bir türlü dinmek bilmez."Meleğim"adlı şiirinden sonra bir de "Bebeğim"adında bir şiir yazar :

" Ahım var kara saçında,
Gözlerim doldu göçünde,
Altın beşikler içinde,
Yat bebeğim yat bebeğim"der.

Ölüm kimin kapısını ne zaman çalar bilinmez.Bir anda kendi ölümünü hatırlayan şair,"Birgün" adlı şiirinde :

" Daha doymadan yaşıma,
Vurur balyozla başıma,
Çekip silahı döşüme,
Yağlı kurşun atar bir gün."

diyerek ölümün bir balyozla başına ineceğini, yağlı kurşunla canını alacağını söyler. "Göçüyorum" adlı şiirinde de hayattan beklediği birtakım şeyleri elde edemediği ölümün,kapısını çaldığını şöyle ifade eder:

" Fani dünyadan ahtımı,
Alamadan göçüyorum,
Mübarek gönül tahtımı,
Bulamadan göçüyorum."

diyen şair ölümü kendisine oldukça yakın hisseder...Daha sonra

" Hakk yazısı gelir başa,
Telaşımın hepsi boşa,
Mahşerde uğradım kışa,
Sorar m'acep yazım benim."

diyerek endişelerinin boş olduğunu hatırlatır bizlere...
Çünkü kaderde ne yazılıysa o gelecektir başa...

Mehmetçiğimiz de ölüm pahasına, herşeyi göze alarak düşmana siper eder göğsünü. Bu hal şaire ilham kaynağıdır.

Kıbrıs Barış Harekati'nin ardından kahramanlık duygularıyla dolup taşan, bu duygular içerisinde kendi kabuğuna sığmayan şair, askerimize "Mehmedim" adlı şiiri ile moral verir ve şöyle der:

" Seni bekleyen Kıbrıs'a,
Çıkmadan gelme Mehmedim.
Köpeklerin icabına,
Bakmadan gelme Mehmedim."

Bakma gözünün yaşına,
Süngüyü daya döşüne,
Rum'un evini başına,
Yıkmadan gelme Mehmedim."

diyen şair aynı şiirin son dördlüğünde coşar, ümidini kaybetmez:

" **Siyami** der uy yasaya,
Hiç gönül verme tasaya,
Al bayrağı Magosa'ya,
Dikmeden gelme Mehmedim."der.

Nuri Demir'in dini nitelik taşıyan şiirleri Allah'ın varlığı, Allaha yalvarış, ramazan, ilâhî aşk konularıyla ilgilidir.

Şair "Hakk'ı Unutma " adlı şiirinin bir dördlüğünde:

" Seni taşa çalsalar da,
Hakk'ı unutma unutma.
Herşeyini alsalar da ,
Hakk'ı unutma unutma."

diyerek şartlar ne olursa olsun Allah'ı unutmamamız gerektiğini bizlere hatırlatır. Onun varlığını kainatın her zerresinde hissederiz. Şairin "Değil mi?" adlı şiiri bu konuyla ilgilidir. O bu şiirinde:

" Kainatı göğü yapan,
Varlığın bir sır değil mi?
İlahi aşkına tapan,
Kulun sana yâr değil mi?"

mısralarıyla Allaha hitabeder.

Şair Siyami'nin Ramazan-ı Şerifi anlatan "Ya Ramazan" adlı şiiri de bu mübarek ayı karşılama niteliğindedir :

" Seni seven ilimize,
Safa geldin Ya Ramazan.
Hasret çeken dilimize,
Safa geldin Ya Ramazan."

şiir aynı nakaratla devam eder, gider.

Şairlerin eserleri kendilerinden birer parça taşırlar. O eserlere kuru kuruya mısra demek doğru değildir. Her şair yazmış olduğu mısraya duygularıyla, kültürüyle, hayatıyla can verir, kan verir, onu ölümsüzleştirir. İşte Siyami Demir de mısralarını bu şekilde yoğururken bazı mısralarına da doğrudan hayatını katar. Bu şiirlerinden kimilerinde nelerden hoşlandığını anlatırken, kimilerinde de çaresizliğini yalnızlığını dile getirir. Bunlardan "Yok" adlı şiirinde şair :

"Siyami'yim derdim yüce Hızır'da,
Fakat ne çare ki yoktur hazırda,
Kararmışım artık değil huzurda,
Rüyalarda bile dertleşenim yok." der.

Hayat ve acılar karşısındaki tavrını da "Yardım" adlı şiirinde anlatır. Bu şiirin bir dördlüğünde acıların kalıcı olmasından, o güzel günlerin yok olmasından duyduğu endişeyi dile getirir :

"Acılar konup dalıma,
Cin gibi öterse yandım.
Altın petekli balıma,
Hep zehir katarsa yandım."

diyen şair aynı şiirin bir başka dördlüğünde ise :

"Azraile benzer huyu,
Yüreğime kazar kuyu,
Mesken tutup ömür boyu,
İçimde yatarsa yandım."

diyerek acıları can alıcı azraile benzettir. O insanın yüreğini bir kuyu gibi kazabilmektedir. "Bir bakarsın ömür boyu peşimizi bırakmaz." diyen şair bu durumdan duyduğu endişeyi dile getirmiştir.

Edebiyatımızda "Yaş Destanı" olarak bilinen destanlar bir insanın hayatını doğumundan ölümüne kadar anlatan şiirlerdir. Şairin bu konuda yazmış olduğu bir tek şiiri vardır "Hayatımın Akışı" adını taşıyan bu şiirde şair kendi hayatını beş yaşından itibaren anlatmaya başlamış ve bu destan 23 yaşında şairin evlenmesiyle son bulmuştur. Destan bu yönüyle diğer yaş destanlarından farklıdır. Bu şiiri yaş destanının bir bölümü kabul edebiliriz. Şiirin ilk dördlüğünde şair :

"Beş yaşında kader çöktü başıma,
Vurup kollarımdan toz etti beni.
Altısında zehir kattı aşıma,
Yediye gelmeden buz etti beni." der.

Aynı şiirin son dördlüğünde ise :

" **Siyami**'yim yirmisinde aş oldum,
Yirmibirinde tüm dertlere baş oldum,
Yirmiüçde bir kötüye eş oldum,
Tanrım hiç gülmeyen yüz etti beni." demektedir.

Hayattan istediğini alamayan Nuri (Siyami) Demir "Bu Nasıl İş?" adlı şiirinde sitem yüklü mısralarını bizlere aktarır. Bu şiirinin bir dördlüğünde :

" Şu dünyada doya doya,
Gülemedim bu nasıl iş?
Sevdalı bir akarsuya,
Dalamadım bu nasıl iş?"

diyerek bu durum karşısında şaşkınlığını dile getirir. Şair bir kişiye hitaben yazmış olduğu şiirlerinde ise hitab ettiği kişiye ya nasihatta bulunur ya da o kişiyle dertleşir. Bu tür şiirlerinde şairin karşısında genellikle bir başka şair yer alır "Çötelim" adlı şiirinde Siyami, şair Ali Çöteli'ye nasihatta bulunur. Bu şiirin bir dördlüğünde :

" Dünyada işlerin olursa duman,
Sabret hallerini eyleme yaman,
Kaderden şikayet ettiğin zaman,
İbreye dikkat et azma Çötelim." der.

"Mümtaz" adlı şiirinde de karşısındakine övgü dolu sözler söyler.

" Temiz bir eşraftan gelirmiş soyun,
Beyaz perdelere layıkmiş boyun,
Takdir deryasına dikilen huyun,
Herkesin nazını çekermiş Mümtaz." der.

Şair bir başka şiirinde ise derdini anlatarak arkadaşından yardım ister ve :

"Bahar seli gibi coştum
Kabıma sığmayıp taştım"
Kaderin ağına düştüm,
Tut elimden kaldır Konak." der.

Şiirleriyle topluma yön veren şair birlik beraberlik konusunu işlediği şiirlerinde de bütün insanlara çağrıda bulunur. "Birleşelim" adını taşıyan şiirinde ise :

"Hepimizin birdir soyu,
Tarihlere sığmaz huyu,
Türk'e kazmayalım kuyu,
Gel kardeşelim, birleşelim."

diyerek bu çağrısını herkese haykırır. Şairin bu konudaki şiirlerinin sayısı azdır.

Şairin talihten şikayet eden şiirlerinde onun cesur bir şekilde hesap sorduğunu görüyoruz "Suçum Nedir?" adlı şiirinde :

"Eli karşıyorsun gülle,
Beni yokedersin dille,
Suratıma hergün sille,
Vuruyorsun suçum nedir?" der.

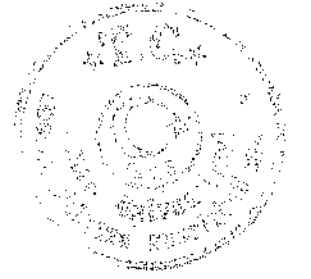
O, gün gelir dünyaya da sitem eder. "Koca Dünya" adlı şiirinde :

"Beni kızgın ateşlerde,
Yakıyorsun koca dünya,
Ne yapsam başımı derde,
Sokuyorsun koca dünya."

diyerek dünyadan yakınır. Kaderine seslendiği "Günahım Ne?" adlı şiirinde ise :

"Kader beni taştan taşta,
Çalıyorsun günahım ne?
Sevabımı baştan başa,
Siliyorsun günahım ne?" der, kaderinden hesap sorar.

Şair "Perişan" adlı şiirinde de içinde bulunduğu zamandan şikayet eder :

"Zam kralı çekti ordu,
Fakir fukarayı vurdu,
Yokluk evde bağdaş kurdu,
Avrat uşak döl perişan."

diyen şairin bu konuda yazmış olduğu şiirlerin sayısı da fazla değildir.

Topluma mal olmuş bütün şairlerde olduğu gibi Nuri (Siya-mi) Demir de sosyal konulu şiirlere yer vermiştir. Bu konuda yazmış olduğu şiirlerinde toplumu problemleriyle birlikte yansıtırken, zaman zaman eleştirilere de yer verir. Şair "Vur" adlı şiirinde :

"Memleketi batırıp da,
Su yüzüne çıkana vur.
Yoksulu aç yatırıp da,
Yılan gibi bakana vur."

diyerek toplumda huzursuzluk çıkaran insanlara fırsat verilmemesi gerektiğini hatırlatır. "Gördüm" adını taşıyan şiirinde ise :

"Toplumda fodul gezenin,
Suyu içerken süzenin,
Sözü edilen düzenin,
Temelini çürük gördüm."

diyen şair bir takım insanları eleştirir.

Dünyada çeşitli ülkelerde müslümanlara işkence yapılmaktadır. Bu duruma tüm duyarlılığıyla ve kalemının gücüyle karşı koyan şair "İnsan Değilim" adlı şiiriyle Sırlara hitabedip :

"Sırp domuzu defterini,
Dürmezsem insan değilim.
Hak hukuk bilmez serini,
Kırmazsam insan değilim."

derken "Kalleş Ermeni" adlı şiiriyle de Ermenilere seslenir :

" Koynumda beslenen sen bir yılansın,
Tarihlere sığmaz koca yalansın,
İçi haset fitne ile dolansın,
Namussuz şerefsiz kalleş Ermeni."

diyen şair yaptıklarının yanlarına kalmıyacağını da :

" **Siyami**'yim mesajımı dinleyin,
Sabrımız taşıyor iyi anlayın,
Bozkurtlar geliyor haydi önleyin,
Namussuz şerefsiz kalleş Ermeni." mısralarıyla anlatır.

Bütün Afşinli şairlerde olduğu gibi Nuri (Siyami) Demir'in de Afşin'e hitaben yazmış olduğu şiirleri vardır. O bu şiirleriyle Afşin'e olan vefa borcunu ödemeye çalışmıştır.

Afşin'e ilgili olarak "... güzellerimiz gerçekten güzel, insanlarımız gerçekten iyidir. Kuran okumaya çok dikkat ederler,halı dokurlar. Pehlivanlarımız hakikaten nereye gitse bilekleri bükülmeyerekten yetişirler, halen devam etmektedir." diyen şair bu duygularını "Afşin ilçesi" adlı şiirinde dile getirdikten sonra şiirin son dördlüğünde şunları söyler:

" **Siyami** Türk'ün eridir,
Bu diyar aslan yeridir,
Tarihlerin göz nurudur
İli Afşin ilçesinin "

Yıkılmaz pehlivanları olan bu diyar elbette ki arslan yeri olacaktır. Yedi Uyurlarla ilgili olarak da şiir yazan şair, yedi uyurların başka yerde değil Afşin'de olduğunu şiiri ile ispatlamaya çalışmıştır. Bu şiirin bir dördlüğüne buraya alıyoruz:

" Hepsinin batıl dinden saptığı,
Doğruyu arayıp halka taptığı
Önder Yemliha'nın nefis yaptığı
Yedi Uyurların aşısı Efsus'ta ."

Şiirlerinin büyük bir kısmını teşkil eden milliyetçilik

şairin en çok işlediği konulardandır. O milliyetçilik duygusu ile öylesine kendinden geçer ki kendisini şöyle tanıtır:

" Atası ecdadı soylu ,
Çelik kollu çınar boylu,
Altın kalpli temiz huylu,
Bozkurt oğlu bozkurdum ben."

diyen şair kötü sıfatları Türk'e yakıştırmaz ve Türküm Deme adlı şiirinin bir dördlüğünde;

" Soydaşıma kötü gözle,
Bakacaksan Türküm deme.
Ciğerini acı sözle,
Yakacaksan Türküm deme."

derken aynı şiirin bir başka dördlüğünde;

" Allah yolunda gezeni,
Türküm diyeni ezeni,
Milliyetçi bu düzeni,
Yıkacaksan Türküm deme"

Şairin yazmış olduğu şiirleri arasında konu bakımından tek kalanları "diğerleri" başlığı altında vermeyi uygun bulduk.

ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler, Çıkan Yazılar

A- KİTAPLAR

a- Müstakil kitaplar

[Şairin sahip olduğu müstakil bir kitap yoktur]

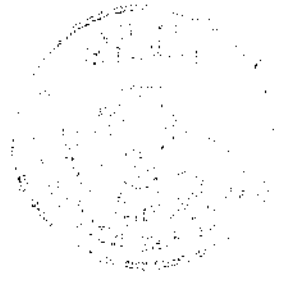
b- Antolojiler

Afşinli şairler Antolojisi, Afşin belediyesi kültür serisi-1 ANK,1992

[Eserde kısaca şairin hayatı verilmiş dört şiir örnek olarak alınmıştır.]

B-GAZETELER

[Afşinin Sesi, Yeşil Afşin, İzmir Söz Gazetesi ve Sam-sun Genç Kalemler Mecmuası'nda çeşitli tarihlerde şiirleri yayınlanmıştır.]

d) Şiirlerinden Örnekler

MEHMEDİM

Seni bekleyen Kıbrıs'a,
Çıkmadan gelme Mehmed'im.
Köpeklerin icabına,
Bakmadan gelme Mehmed'im.

Bakma gözünün yaşına,
Süngüyü daya döşüne,
Rum'un evini başına,
Yıkmadan gelme Mehmed'im.

Rıza eyle ilâhını,
Şaşırt itin felahını,
Pis Yunan'a silahını,
Sıkmadan gelme Mehmed'im.

Dostlarını güldürmeye,
Hep cihana bildirmeye,
Düşmanları öldürmeye,
Bıkmadan gelme Mehmed'im.

Düşünme hiç şanlarını,
Akıt kirli kanlarını,
Alçakların canlarını,
Yakmadan gelme Mehmed'im.

Mevzileri eyle döşek,
Hedefine gitme gevşek,
Kıbrıs dağlarına şimşek,
Çakmadan gelme Mehmed'im.

Süngüyle kes ellerini,
Şişle dağla dillerini,
Zalimlerin bellerini,
Bükmeden gelme Mehmed'im.

Sana yardım eder Hızır,
Melekler yanında hazır,
Yavru vatanına huzur,
Ekmeden gelme Mehmed'im.

Göster Türk'ün kemalini,
Barış sever emelini,
Enosis'in emelini,
Sökmeden gelme Mehmed'im.

Muzaffer et alayını,
Kıbrıs'ta yap balayını,
Özgürlüğün halayını,
Çekmeden gelme Mehmed'im.

Zaferini göster bize,
Kâfirleri getir dize,
Kahbe Yunan'ı denize,
Dökmeden gelme Mehmed'im.

Siyami der uy yasaya,
Hiç gönül verme tasaya,
Al bayrağı Magosa'ya,
Dikmeden gelme Mehmed'im.

SENİN MİDİR

Kanı bozuk Rus uşağı,
Söyle bu yurt senin midir ?
Moskof'un kızıl eşeği,
Söyle bu yurt senin midir ?

Türk'ün kucagında yatan,
Ordusuna mermi atan,
İzmir'i Yunan'a satan,
Söyle bu yurt senin midir ?

Cepheden kaçan imansız,
Hainlik yapan vicdansız,
Türk'e tuzak kuran dinsiz,
Söyle bu yurt senin midir ?

Leş yiyen insan kuzgunu,
Şımarık Kafkas bozgunu,
Meymenetsiz kul azgını,
Söyle bu yurt senin midir ?

Hazır lopçu piç kurusu,
Asalak maymun sürüsü,
Bu dünyada kız dirisi,
Söyle bu yurt senin midir ?

Yatmışiki buçuk ırklı,
Kol kafası kuzu börklü,
Hayvan gibi sırtı kürklü,
Söyle bu yurt senin midir ?

Dedikodu yapan bunak,
Camiyi kirleten sinek,
Sözünü bilmeyen insik,
Söyle bu yurt senin midir ?

Mısır bulamacı giyen ,
Hiç bir ferdi beğenmiyen ,
Türk'e Türk parçası diyen ,
Söyle bu yurt senin midir ?

Ağalık beylik şaşkını ,
Kaba insanlık taşkını ,
Boz kulaklı fors düşkünü ,
Söyle bu yurt senin midir ?

Siyami der eller open ,
Menfaatı kalkan yapan ,
İlim hocasını kapan ,
Söyle bu yurt senin midir ?

DERTLİ DERTLİ

Diğer-ı gurbette çektiğim âhı,
Süz kara kaderim süz dertli dertli.
Bana bahşedilen sonsuz günahı,
Yaz kara kaderim yaz dertli dertli.

Nere gitsem yolum bir kızıl duman,
İstikbâl çığırım bakın ne yaman,
Mukadderatına etmeden gûman,
Kız kara kaderim kız dertli dertli.

Siyami'yim hayat sanki bir rûya,
Uhrevi âleme dalmışım gûya,
Volkanik hislerim boşandı suya,
Sız kara kaderim sız dertli dertli.

AY BAKIŞLIM

Sana şekerlerin hası diyorlar,
Dilde misin ay bakışlım dilde mi?
Konduğun bahçenin süsü diyorlar,
Gülde misin ay bakışlım gülde mi?

Aşkı bardağına koyup gezersin,
Rüyaları rüyalara süzersin,
Gönüllerde kuğu gibi yüzersin,
Gölde misin ay bakışlım gölde mi?

Şu bahar sahnemi yapmazsan harap,
Bastığın yerlere bir canım tûrap,
Susamış kalbime göründün serap,
Çölde misin ay bakışlım çölde mi?

Ters dönme sevgilim kanıyor özüm,
Güzellere akan bir sudur sözüm,
Binbir hayallere dönüyor gözüm,
Yolda mısın ay bakışlım yolda mı?

Siyami'yi o şuh sesin yakıyor,
Gamzelerin talihini okuyor,
Dudakların çiçek ruhu kokuyor,
Balda mısın ay bakışlım balda mı?

HAYATIMIN AKIŞI

Beş yaşında kader çöktü başıma,
Yurup kollarımdan toz etti beni,
Altısında zehir kattı aşıma,
Yediye gelmeden buz etti beni.

Sekizinde ümit güllerim soldu,
Dokuzunda kalbim elemle doldu,
On yaşında hayat bir zindan oldu,
Hiç ıfık görmeden kuz'etti beni.

Onbirinde karalara büründüm,
Onikide sürüm sürüm süründüm,
Onüçünde bedbaht bir ruh göründüm,
Acılar çiğneyip düz etti beni.

Öndördünde düşüm gözümü açtı,
Onbeşinde gönlüm bir kıza uçtu,
Onaltıda yılım bununla geçti,
Birden kara kışlı yaz etti beni.

Onyedide gerçek tütünüm tüttü,
Onsekizde kalbim eridi bitti,
Öndokuzda aklım merelim yitti,
Mecnun gibi görmez göz etti beni.

Siyami'yim yirmisinde aş oldum,
Yirmibirinde tüm dertlere baş oldum,
Yirmiüçte bir kötüye eş oldum,
Tanrım heç gülmeyen yüz etti beni.

BİLMEM

Gönül bahçesinde şakıyan diller,
Aşkın kalbini yakmaz mı bilmem?
Nurdan yaratılan ilâhi güller,
Misk-i amber gibi kokmaz mı bilmem?

Aklıma naksetti mübarek pozun,
Beni del'eyledi şeker mi sözün,
Dünyayı yerinden oynatan gözün,
Seni seven gonca bakmaz mı bilmem?

Yediğim içtiğim bütün nâr olsa,
Eser rüzgar yüreğime kar olsa,
Başkaları en samimi yâr olsa,
Bu aşkınlık ruhun sıkmaz mı bilmem?

Şaşma merhametten güzelim şaşma,
Tükendi kararım fuzuli coşma,
Adını küçülten manasız şişme,
Mazine her leke takmaz mı bilmem?

Muradıma erip huzur bulursam,
Muhabbeti sever gibi olursam,
Yaptığına küsüp sayet ölürsem,
Kız vicdanın azap çekmez mi bilmem?

Siyami'yi heder etti hünerin,
Mahvoluyor günden güne çınarın,
Mukaddes oluklu gönül pınarın,
Susayan kalbime akmaz mı bilmem?

NAZLIM

Gül yüzüne hasret oldum olalı,
Gözlerim kanlı yaş döküyor nazlım.
Gurbet ilde sensiz kaldım kalalı,
Ruhun burcu burcu kokuyor nazlım.

Mehtabı karartan nurlu gözlerin,
Bir hayat bahşeden şirin sözlerin,
Hele o gamzeli pembe yüzlerin,
Beni cayır cayır yakıyor nazlım.

Salını salını gelişlerini,
Huri melek gibi gülüşlerini,
Kalbimdeki sırrı bilişlerini,
Hülyalarım bana akıyor nazlım.

Aşka veda edip yollanışların,
Susamış gül gibi sallanışların,
Öperken dudaktan ballanışların,
Yatınca rüyama akıyor nazlım.

Siyami'ye huzur dilerken aşkın,
İçimdeki derdi silerken aşkın,
Önce tatlı tatlı gülerken aşkın,
Şimdi neden acı bakıyor nazlım.

GİDELİM

Hayat zindan oldu gülüm burada ,
Seyda kandilini yak da gidelim .
Bütün engelleri kaldır aradan ,
Hicran kelesini yık da gidelim .

Kış gelmeden çabuk bitir işini ,
Çalma taşdan taş garip başını ,
Çağlayarak akan gözüm yaşını ,
Kuruyan çaylara dök de gidelim .

Terkedelim artık bu düz ovayı ,
İstanbul'la değişelim havayı ,
Bizi mutsuz eden böyle yuvayı ,
Kazma kürek ile sök de gidelim .

Bir bakışta âşık oldum tipine ,
Yuruldum o suna boylu yapına ,
Beni kırmaz diye geldim kapına ,
Salınıp karşıma çık da gidelim .

Bu yörede daha fazla durmadan ,
Felek emir verip darbe vurmada ,
Yaren yoldaş bizi burda görmeden ,
Hafifçe bir dudak bük de gidelim .

Acı biraz şu çektiğim âhıma ,
Tabip gönder kan kusturan vahıma ,
Seni candan seven temiz ruhuma ,
Misk...i amber gibi kok da gidelim .

Kaderin leşini yere serdinse ,
Kalbimdeki en son sırra erdinse ,
Bu gece düşünüp karar verdinse ,
Öğleyin kolkola tak da gidelim .

Sabrım taşı yine içim doluyor,
Kahpe felek nere gitsem buluyor,
Kahvemizi içtik zaman geliyor,
Çabuk falımıza bak da gidelim .

Allah'a galvar da yüzümüz gülsün ,
Herkes bu dünyada muradın alsın ,
Afşin ilçesine hatıra kalsın ,
Parkına bir fidan dik de gidelim .

Vuslat bahçemizi viran eyleyen ,
Dardimizi elaleme söyleyen ,
Gelip gidip bu halleri uylayan ,
Şeytana bir kurşun sık da gidelim .

Duydum bugün evde yalnız kalmışın ,
Hazırlandım diye haber salmışın ,
Umut dolu hasretinle yanmışım ,
Susayan gönlüme ak da gidelim .

Ömür boyu hasretinle yandığım ,
Kerem olup tek bûsene kandiğim ,
Güzeller içinde sana sunduğum ,
Aşkın bâdesini çek de gidelim .

El uzatma meyvesi yok dallara ,
Sitem etme seni seven kullara ,
Gezdiğimiz akasyalı yollara ,
Huzur dolu günler ek de gidelim .

Siyami der kurtulalım kem dilden ,
Hayır gelmez bülbül ötmeyen gülden ,
Bize yâr olmayan vefasız ilden ,
Yaradan aşkına bık da gidelim .

YEŞİL AFŞİN

Aman felek Şam'ı Şarkı niğleyim,
Seherde açılan gülümüz varken,
Al yeşil Afşin'den nasıl gideyim,
Şuh bûlbûl ötüşlür dilimiz varken.

Eshabül Kehîfe bakar doğumuz,
Her fakiri zengin eder dağımız,
Bin musibet gelse batsa bağımız,
Cenab-ı Hakk gibi ulumuz varken.

Göz kararır güzelliğin meşkinden,
Gelen seyyah harap olur aşkindan,
Billahi geçilmez zümrüt köşkünden,
Bir ömüre bedel yılmız varken.

Koçyiğitler bizim ilde bol olur,
Âh edince bakın nasıl hâl olur,
Dereler tepeler tozlu yol olur,
Efeli poyrazdan gelimiz varken.

Sağımız solumuz hep mümbit dere,
Büyük kuş konacak inşallah ser'e,
Bu makamdan niçin inelim yere,
Semaya uzanan yolumuz varken.

Halkımın yoksula yufkadır özü,
Fakat namertlere kurşundur sözü,
Böyle insanlardan korkar mı gözü,
Kahramanmaraş'tan ilimiz varken.

Siyami şöhretten giyince külâh,
Vicdan bombasından alınca felâh,
Arslan yavrusuna değer mi silah,
Doğuştan bükülmez kolumuz varken.

OLMUYOR

Bir yavru yitirdim yaşlı gözümü,
Silmesen olmuyor silsem olmuyor.
Beni heder eden kara yazımı,
Bilmesen olmuyor bilsen olmuyor.

Çekmedi hiç zalim felek nazımı,
Yok ayledi bir lahza tuzumu,
Kara kaşlı yeşil gözlü kuzumu,
Bulmasam olmuyor bulsam olmuyor.

Deli oldum kabristana koşunca,
Duramadım mezarını eşince,
Asuman'ım hatırıma düşünce,
Dalmasam olmuyor dalsam olmuyor.

Göremedi bu faninin hazını,
Kış getirdi bahar ile yazını,
Kızımın taştaki son namazını,
Kılmasam olmuyor kılsam olmuyor.

Annesi der yavrucuğum nerede,
Ben söylerim başta değil arada,
O gidince artık ben de burada,
Kalmasam olmuyor kalsam olmuyor.

Kara kader yürütmedi işimi,
Yedirmiyor bu hal tatlı aşımı,
Her gün figan eden dertli başımı,
Yolmasam olmuyor yolsam olmuyor.

Yalvarırım kuzum ölüm neyine,
Varlığını takar idim boyuna,
Görevli olduğum Ördek Köyü'ne,
Gelmesem olmuyor gelsam olmuyor.

Cennete mi kurdun altın tahtını,
Babandan mı aldın kara bahtını,
Şu sessiz topraktan senin ahtını,
Almasam olmuyor alsam olmuyor.

Siyamî der baban eve gelince,
Tatlı dillerini duyup sorunca,
Takım takım elbiseni görünce,
Ölmesem olmuyor ölssem olmuyor.

5 - OSMAN KONAK (1929 - ____)

a) **Hayatı:** 1929 yılında Afşin'in Bakraç (Aristıl) Kasabasında doğmuştur. Babasının adı Süleyman, annesinin adı Fadime' dir çiftçi bir ailenin çocuğu olan Osman Konak, küçük yaşta babasını kaybetmiştir. Aradan 20 yıl geçtikten sonra da annesi vefat etmiştir.

Konak üç erkek iki kız olmak üzere beş kardeşe sahiptir. Kardeşlerinin isimleri Elif, Kamil, Selver, Bekir ve Mehmet'tir. İlkokul mezunu olan O.Konak, ilkokulu Bakraç'ta Bakraç ilkokulunda bitirmiştir. Burada Derviş Konak'ın kızı Hikmet'i sevmiş fakat kızın babası fakir olan şairimize kızını vermemiştir. Askerliğini 1951 yılında Kars'ın Sarıkamış ilçesinde piyade er olarak yapmıştır. Asker dönüşü Foster'e işe giren Osman Konak altı yıl burada çalıştıktan sonra Afşin'den Mustafa Tüten'in kızı Sakine ile 1969 yılında evlenmiştir. Bir kız(Sakine), iki erkek (Yakup, Eyüp) olmak üzere üç çocuğu olmuştur. Bunlardan ikinci çocuğu Yakup 12 yaşında geçirdiği trafik kazası neticesinde vefat etmiştir. 1977 yılında ise elektrik çarpması sonucu karısı vefat etmiştir. Bunun üzerine şair yedi yıl çalıştığı Foster'den ayrılmıştır. Daha sonra Karagöz Köyünde Mehmet Kaya'nın kızı Hatice ile evlenmiş aynı yıl PTT'ye işe girmiştir. Burda 6.5 yıl çalıştıktan sonra Çobanbeyli yolu üzerine taşınmıştır. 1992 yılında emekliye ayrılan şair halen burada yaşamakta ve bağ bahçe işleriyle uğraşmaktadır.

"Türkiye'de gezmediğim vilayet kalmadı." diyen şair "Adım Adım Gurbet adlı şiirinde hem hayatını hem de gezdiği yerleri anlatır:

" Gurbet hatırıma düştü dururken,
Boyladım sırtıma kürekle yorgan,
İslahiye Hassa Kırıkhan derken,
Reyhanlı'yı Antakya'yı gezmem var.

İskenderun Osmaniye'yi dolaştım,
Yavaş yavaş gurbet ele alıştım.
Adana'da bir çiftlikte çalıştım,
İrgat oldum orda pamuk kazmam var.

Şoför bana Tarsus bura deyince,
Parkını dolaştım gezdim doyunca,
Mersin'de otelci para deyince,
Yola çıktım karanlıkta azmam var.

Zilifke'de bir kamyon yükledim,
Şoför içkiciymiş biraz bekledim,
Beni Antalya'ya endirin dedim,
Çıplak gezen turistlere kızmam var.

Burdur Isparta işte Denizli,
İndim arabadan her yanımla tozlu,
Hambal mısın dedi bir çapar yüzlü,
Sepet dolu yumurtasın ezmem var.

Nazilli Ovası bütün yeşillik,
Aydın'la başladı ucuzluk bolluk,
Belki iş bulursak Söke'de kalık,
Kesilesi şu kafayı bozmam var.

Hemen sordum Kuşadası nerede,
Gösterdiler arabalar sırada,
Bayındır'da Ödemiş'de Tire'de,
Sarı yaprak ince tütün düzmem var.

Geri Tepeköy'den İzmir'e geçtim,
Manisa'ya geldim daha da açtım,
Salihli'de berduşlara karıştım,
Fotör şapka sarı renkli çizmem var.

İki polis bana kalk dedi anca,
Hüviyet istedi haklıdır bence,
Karakolda birkaç tane vurunca,
Çıkar çıkmaz ordan geri tozmam var.

Dostum gayet acı günler geçirdim,
Birgün bulup birgün yemekdi derdim,
Akhisar'da içki fazla kaçırdım,
Sarhoş olup köşelerde sızmam var.

Osman Konak kimse gelmez ardıma,
Dostlarım giriftar olmaz derdime,
En sonunda döndüm ana yurduma,
Gördüğüm günleri böyle yazmam var.

b) Şairliği ve Sanatı

Hayatı fakirlik ve geçim derdiyle geçen Osman KONAK küçük yaşta babasını kaybedince hayatın yükü omuzlarına biner.

Babasından kalan bir çift öküzle ekmeğini taştan çıkartır. Bütün ümidi bu öküzlerdir. Çok sevdiği öküzleri yoncayı fazla yiyince ölür. Bu duruma üzülen Osman Konak, o günden sonra şiir yazmaya başlar. Yazdığı ilk şiirin adı da "**KARA ÖKÜZ**" dır.

Sevdiği öküzünü kaybeden şair, şiir dünyasına kendini atar ve kullandığı edebi sanatlarla da mısralarına hayat katar, canlılık kazandırır. Bir şiirinde:

" Sümbül yas tutuyor menekşe üzgün,
Koparmaya kıyamadım baharda"

derken "menekşeye üzgün olmak, sümbüle yas tutmak" gibi insana özgü nitelikler vermiştir. Bu sebepten burada **teşhis sanatı** vardır. Bir başka şiirinde ise şair Afşin'e seslenir:

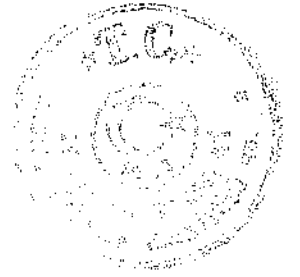
" Yeşil Afşin niçin böyle yaslısın,
Yaraların sarılmıyor ondan mı?" der.

Burada "yas tutmak" insana mahsus bir özellik olduğu halde Afşin'e verilmiştir. Bu sebeple teşhis sanatı vardır. Şair "Mezar" adlı şiirinde de:

" Ben hayatta iken sen yatar mıydın?
Dikildin başıma ey mezar taşı.
Yalandan hileden söz satar mıydın?
Geldiler sormaya duy mezar taşı."

diyerek mezar taşına seslenir, ona bir takım nitelikler kazandırır.

Diğer şairlerde olduğu gibi Osman Konak da duygularını ifade ederken "Gül ile Bülbül" kıssasından faydalanmıştır. Bir

şairinde :

"Nice yiğitleri koydun tasalı
Gül neşeli dertli bülbül susalı" diyen şair,

kendisini bülbüle sevdiğini de güle benzetir. Bir başka şairinde ise:

" Matem rüzgarı gönlümü kırdı,
Sevinç bekleriken şamarın buldu,
Güle gülsün dedim rengi sarardı,
Bir saksıya koyamadım baharda. "

diyen şair, güle benzettiği sevgilisinin hassaslığından bahseder. Burada gülün solmasının sebebi daha güzel bir sebeple açıklandığı için hüsn-ü ta'lil sanatı vardır. Şair, " Her Mevsimde Çiçekçiyim" adlı şiirinde ise:

" Gül kalmadı gelmeyene,
Üzülürüm almayana,
Gül kıymetin bilmeyene,
Turpla lahana satarım. "

diyerek bizlere Horoz'la İnci hikâyesini hatırlatır. Bu hikâyeyi hatırlattığı için telmih sanatından söz edebiliriz. Şairin aynı şiirinde yer alan:

" **Osman Konak** gül dererim,
Yaprağa olmaz zararım,
Hep maksadım dost ararım,
Gülü bahane satarım. " mısraları da

" Gönül ne kahve ister ne kahvehane,
Gönül sohbet ister kahve bahane."

mısralarını hatırlatır. Bir başka şiirde yer alan:

" Her nedense dost bağıni bozdunuz,
Yılanla arkadaş leylek misali."

mısralarında da yılanla leyleğin hikâyesine telmih vardır. Şiirlerde yer alan deyimler ise genelde halk arasında kullanılan deyimlerdir. Bunlar varlığını hissettirmeyecek kadar azdır. Farklı olarak "Sevgi sesini duymak, dost bağıını bozmak" sözleri yer almaktadır.

Şiirlerinde doğumdan ölüme hayatın safhalarına yer veren şair, kısaca hayattan kesitler sunar bizlere..."Gel de Gör" Adlı şiirindeki:

" Sallanıyor mor koyunun küpesi,
Beyaz doğdu kuzusunun tepesi,
Cirit atar eşeklerin sıpası,
Sokakların tozlarını gel de gör."

mısralarında köy hayatını bütün canlılığıyla ortaya koyar. Bir başka şiirinde:

" Ekinler yetmişti gece kalkardık,
Suyu bir tuluma koruk be kardaş.
Daha parlak yıldız doğmadı derdik,
Komşular çalmayı kuruk be kardaş."

diyen şairin mısralarında Kul Hamit'in "Eski Zaman" adlı şiirinden esintiler hissedilir. Yine Kul Hamit'in "Kul Hamit'e Söz Verip de Sözünde Durmayan Güzele "adını taşıyan beddua niteliğindeki şiiri Osman Konak'ın "Beddua " adlı şiiriyle benzerlik göstermektedir.

Bütün bunlardan harekette Osman Konak'ı etkileyen şairlerden birinin Kul Hamit olduğunu söylemek mümkün. Konak bu şiirinde:

" Nefret etsin görmek için gelenler,
Lanetlesin ettiklerin bilenler
Kemiklerin zehirlesin yılanlar,
Doktorlar da çare bulmasın derim."

diyerek beddua eder .Hamit ise yıllar önce ;

"Hamit der büküle ince bellerin
Çürüsün ağzında şirin dillerin,
Hep kuruya ayakların ellerin,
Bir gün iflah olmayasın sürmelim." demiştir.

Afşinli şairlerde bir gelenek haline gelmiştir."Yaş Destanı"
yazmak.....O"Dünyaya gelmek "adını verdiği şiirin ilk
dörtlüğünde:

"Bir insan dünyaya geldiği zaman,
Anası belleyip sormaya başlar,
Altı yedi yıllık olduğu zaman,
Gülerek ayakta durmaya başlar."

diyen şair bu şiirin son dörtlüğünde:

"Osman Konak bir kurumuş yaprağa,
İstersen fakir ol istersen ağa,
Nihayet gömerler kara toprağa,
Zebaniler sual sormaya başlar."

der ve insan hayatının sonu olan ölümden bahseder. "Kay-
makama Mektup" adlı şiiriyle de eskiyi arar fakat bulamaz. Bu
şiirinde değişen zamandan :

"Önce selam şiirimin başından,
Sevgi aynı sevgi dost aynı dost mu?
Koncalar açtı mı yeşil Afşin'den,
Çiçek aynı çiçek süs aynı süs mü?"

mısralarını sarfederek şikayet eder. Mısralarında millî
duyarlılığıyla hareket eden Osman Konak, milletçe üzüldüğümüz
Erzincan'da yaşanan deprem felaketini de yansıtır şiirlerine.
"Erzincan Depremi" adını taşıyan şiirinde :

"Daha görülmemiş böyle bir hışım,
Felaket yerine gelen ağlıyor.
Kimi evladımız kimi kardaşım,
Bu kara haberi alan ağlıyor."

mısralarıyla acılarını paylaşır insanımızın...

Diyaloğa önem veren şairin bu tür şiirlerinde karşılıklı hasbihal havası vardır. Bu şiirlerinden kimilerinde ise mektuplarda görülen üslup hissedilir.

"Haber Ver" adlı şiirinde bu edayla :

"Hatırıma bir şey geldi deyi mi?
Zeboların içtiği su kuyu mu?
Eskilerden Uvaloğlu eyi mi?
Mingirler'in Kerim'inden haber ver." der.

Osman Konak "'Karşılıklı Söz" adlı şiirinde ise :

"Hacıvatım etme telaş,
Karagözüm sen de dolaş,
Satıyormuş bakkal beleş,
Bilemedim Karagözüm."

mısralarında yer alan anlatımında gölge oyunundan faydalanmıştır. Bunun yanında "Mahkeme "adlı şiirinde olduğu gibi şairimizin manzum hikâye niteliğinde şiirleri de vardır.Bu şiirinde:

"Şapkam elde bastım zile,
Sana geldim kadı emmi,
Biraz düşünelim hele,
Akşam uğra dedi emmi.

Bir koç aldım bir de kuzu,
Yaya yolda yedim tozu,
Yanısıra binbeşyüzü,
Sırkıtmadan yedi emmi."

mısralarıyla bir hadise anlatılmaktadır.
Aşkla ilgili olarak "Küsmek"adlı şiirinde :

"Bir zülfü siyaha meyil vermiştim,
Susuz çiçek gibi kuruttu beni,
Ağlayarak ben halini sormuştum,
Bir daha konuşmam darılttı beni."

der sevdiğine şair ve bu konuda yazmış olduğu bir çok şiirinde sevgilisini çeşitli nitelikleriyle tanıtır bizlere...O sevgili siyah saçlı, hilal kaşlı, ince kirpikli, çıra gözlüdür. Kiraz dudaklı O sevgilinin yanağında gamzesi vardır. Sevgili süslenince bahara benzer, yanaklarında gül ve nergis çiçekleri açar. Âşık bu çiçekleri kimsenin toplamasını istemez ve "Endamlı Kız" adlı şiirinde :

" Bu kadar sallanma zâlimin kızı,
Görünce aklını şaşırır olur.
Yanağında açan gülü nergisi,
Belli el ucuyla deşiren olur."

diyerek bu duygularını açığa vurur. Şiirlerinde sunaya benzettiği sevgilisinin bakışı ise semaverden çıkan buhar sıcaklığındadır.

Osman Konak mizah unsurunu da kullanarak mısralarına canlılık kazandırır. Bir şiirinde :

" Hiç doldurdum boş çuvala,
Malım nemize yetmez ki"

diyerek düşündüren şair, bir başka şiirinde :

" Taze yağa kurt düşürdü deriler,
Paketlendi dosta gitti dürüler,
Hep tiviste kalktı koca karılar,
Genç kızlara pozlarını gel de gör."

diyerek güldürür. Kendi zekasının ürünü olan "Muammalı Soru" adlı şiiri de

" Tutulmayan yerde kalır,
Hemi geder hemi gelir,
Vücut parça parça olur,
Kendi başın kesen nedir?"

diyerek inceliğini sergiler.

Türk Edebiyatında müşterekliği sağlayan unsurlardan olan

"Dedim Dedili" şiirler Osman Konak'ın şiirleri arasında da yer alır. O bir şiirinde bu türü kullanarak

" Dedim kardeş ne boynunu bükersin,
Bunu sana söylemesi güç dedi,
Dedim neden dertlerini dökersin,
Çoluk çocuk bekliyorlar aç dedi."

mısralarıyla halkın geçim derdini dile getirir.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular :

Müstakil bir kitaba sahip olmayan şairimizin 300 kadar şiiri bulunmaktadır. Osman Konak "Kara Öküzüm" dediği, geçim kaynağı olan öküzünün ölümü ile şiir dünyamızda yerini almıştır. Şiirlerinde yer alan dörtlük sayısı iki ile on arasında değişir. Hecenin 8'li ve 11'li kalıbını kullanmıştır. Hemen hemen bütün şiirlerinde mahlasına yer vermiştir. Genellikle Konak veya Osman Konak adını mahlas olarak kullanmıştır. Şiirlerinde yer alan kafiye şeması koşmada olduğu gibidir. Nazım birimi olarak dörtlük esasını tercih etmiştir.

Şairimizin yazmış olduğu ilk şiir "Kara Öküzüm" adını verdiği şiiridir. Bu şiiri aşağıda veriyoruz :

" Sabahleyin erken başına geldim,
Kemiğin bölüğünü elime aldım,
Kartallar götürmüş üleşini buldum,
Sırtında kalmamış gön kara öküzüm.

Geceleri otlatırdım yayardım,
Çüte koşar öküzümü severdim,
Gelen müşteriye fazla överdim,
Gayrı dayanmam ben kara öküzüm.

Her gülün üstünde bülbüller ötmez,
Kardeşlerim inat sözümü tutmaz,
Kar kuşak açıksa işimiz bitmez,
Harmanda dayalı gem kara öküzüm.

Osman Konak der ki aklın şaşırdın,
Yonca yedin sen karnını şişirdin,
Benim içerime ateş düşürdün,
Sen de ahiretinde yan kara öküzüm."

Osman Konak Afşin ve çevresiyle ilgili şiirlerinde Afşin ve çevresini tabii güzellikleriyle tanıtırken, Afşin'in kültür unsurlarına da yer vermiştir.

"Yeşil Afşin" adlı şiirinde memleketiyle dertleşen şair bu şiirinin bir dördlüğünde :

" Bir asmadan üzüm veren salkımız,
Mihricana vurdurmak mı korkumuz,
İsteseydi ne yapmazdı halkımız,
Birbirine sarılmıyor ondan mı?"

diyerek bizden birlik olmamızı ister. "Bu Bahar" adlı şiirinde ise Afşin'i köyleriyle birlikte bizlere tanıtır :

" Lorşun köyü hiç bilir mi amanı,
Dikenli yaylanın çayır çimeni,
Binboğanın tam gezecek zamanı,
Çadırcılar göçtü m'ola bu bahar."der.

Şair Afşin'li Hayatî Vasfi'nin etkisiyle de "Lügatçemiz" adlı şiirini yazar. Bu şiirin bir dördlüğünü veriyoruz :

" Yetine kavun da hamına şalak,
Büyüye anaç da küçüğe palak,
Anaya keçi de yavruya oğlak,
Kocamış kavuna bürük derlerdi."

Şairin 1959 yılında yazmış olduğu bu şiir Hayati Vasfi'nin çok sevilen "Lügatçemiz" adlı şiirinin sadece farklı tarzda söylenmiş bir benzeridir.

Memleketini bu kadar çok seven şair, memleketinin güzellerine de vurgundur. O bir zülfi siyaha tutulunca bu dertle yanar ve "Küsmek" adlı şiirinde. :

" **Osman Konak** bu dert daha da yetmez,
Ağlamadan senin gözyaşın yetmez,
Doktor ne yapsın ki ilaç kâr etmez,
Kuru ağaç gibi çürüttü beni."

mısralarıyla aşk derdiyle ne hale geldiğini anlatır bizlere...
O öyle bir derttir ki doktor bile çaresini bulamaz, o öyle bir derttir ki, içten içe büyür yüreğini çürütür. Bu derdi çektiren bir de güzel vardır. Bu güzel için yazdığı bir şiirinde şair şu mısraları söyler :

" Geben'de rastladım nazlı bir kıza,
Hüsnüne yakışan boydur efendim.
Elma nispet eder kırmızı yüze,
Dudağı bir yudum çaydır efendim."

İşte sevdiği güzel böyle bir güzeldir. Bir de vefasızlığı olmasa... "Geleydin" adlı şiirinde şair kendisini arayıp sormayan sevdiğine:

" Cehennem sevdiğim istersen gelme,
İstersen kimseyle bir haber salma,
Bir dilim portakal yahut bir elma,
N'olur kabuğunu soya geleydin."

mısralarıyla sitem eder. Bir başka şiirinde ise sevdiğinden aldığı mektupla başlar mısralarına:

" Bir mektup göndermiş vefasız bana,
Bağışla suçumu sen deyi yazmış.
Eski kırgınlığı atmış bir yana,
Yeter gayrı yeter dön deyi yazmış."

diyen vefasız sevgili kavuşmak ister sevdiğine. Araya vatan borcu, namus borcu askerlik girince Konak şöyle seslenir:

" Nazlı güzel asker oldum gidiyorum,
Yollara bakar mı gözlerin Dönem.
Ayrılık dalgası düştü ser'ime,
Her gün yüreğimden sızlarım Dönem."

Bu ayrılık yüreciğini sızlatsa da tatlı bir ayrılıktır. Herşeyi bir yana bırakan Osman Konak "Düşün" adlı şiiriyle kendi kendine ve tüm Mehmetçiklere:

"Süngümüzün ucu düşmana derttir,
Şanlı Türk askeri cesurdur merttir,
Düşmanı esir almak büyük murattır,
Bu büyük murada ermeyi düşün."

sözleriyle seslenir. "Mehmet Var" adlı şiirinde ise:

"Yıldızlı bayrağım ondan şanlıyız,
Herkes tanır bizi Türk'üz ünlüyüz,
Dedikodu sevmez içten kinliyiz,
Bütün sırrımızı saklar Mehmet var." der.

Büyük bir yaradır gurbet, açılır yüreklerde... Bir de nazlı yâr keserse selamı bu yaraya tuz basılır, yanar yürek delicesi-ne. Bu öylesine bir sevda ki hasret türküleri söyletir şaire ve gönül pınarından şu mısralar damlar:

"An geliyor özlüyorum sılamı,
Neme gerek şu gurbetin elemi,
Nazlı yâr bizlerden kesmiş selamı,
Hayli zaman oldu almadım eyvah."

"Eyvah eyvah" diyen Konak "Özledim" adlı şiirinde hasretlik canına tak edince :

"Dostlar bir sohbetle beni de ansa,
Yeter artık yolum vatana dönse,
Sıladan bir haber gelmez nedense,
Mektubunu kağıdını özledim."

der ve vatanına memleketine bir an önce dönmek ister. Gurbette yaşadıklarını ise "Dolaştım" adlı şiirinde:

"Kuru tahta gariplerin döşeği,
İşçi misin dedi bir laz uşağı,
Merdiven kırıkmiş düştüm aşığı,
Tırnağımı söke söke dolaştım."

mısralarında dile getirir.

Bir kişiye ithafen yazmış olduğu şiirleri ise karşılıklı sohbet dertleşme türündedir. "Kaymakama Mektup" adlı şiirinde bıraktığı güzelleri yerinde bulamayınca şunları söyler:

" Önce selam şiirimin başından,
Sevgi aynı sevgi dost aynı dost mu?
Koncalar açtı mı yeşil Afşin'den,
Çiçek aynı çiçek süs aynı süs mü?"

Bu mısralar kaybettiği güzelliklerin farkına varan bir şairin mısralarıdır. Aranılan sevgiler, o güzel dostluklar birgün mutlaka tekrar yaşanılacaktır.

Hayatta yaşanan güzel günlerin bir de bedeli vardır. İşte güzel günlerin tadına doyamayan Konak, çaresizlik kapısını çalınca sözü mısralarına geçer ve çektiği sıkıntılar, dert, keder karşısında:

" Ne sevgiye geldin ne de nazara,
Zehirmişin yutamadım dert seni,
Sergi açtım seni döktüm pazara,
Hiç kimseye satamadım dert seni." der.

Çektiği dertler bir türlü son bulmayınca şair, kadere si-temle karışık şunları söyler:

" Yine yollarımı bağladı kader,
Bırakmaz nedense daha da beni,
Kimi gülüp durur kimi taş atar,
Çevirdi bir viran sahada beni."

sözlerini söyleyen şair, gün gelir meydan okurcasına:

" Aç kapıyı gelsin kader,
Kimseden korkum yok benim.
Yolum çıkmaz yere gider,
Terse döner çarkım benim." der.

Dini konularda yazmış olduğu şiirlerinde ise ahiret

inancını hissettirir bizlere. O namaz, nefis konusunda nasihatlarını da ihmal etmez ve:

" Bir mü'min yatakta yatamaz olur,
Sabah ezanını duyduğu zaman.
Şükreder Allah'a abdestin alır
Hemen elbiseyi geydiği zaman." der.

Osman Konak'ın dini şiirlerinin sayısı fazla değildir. O dünyanın faniliğinden bahsederken Allah'a hitaben de "Yaradan" adlı şiirinde:

" Âlemi topraktan vareden sensin,
İnkarın gözünü kör eden sensin,
Bütün şu alemi yaratan sensin,
Sensin bu dünyaya kaadir yaradan." diye seslenir.

Bir gün gelip de ecel kapıyı çalınca hiçbir şeyin fayda etmeyeceğini de:

" **Osman Konak** ömür biter tez gider,
Ecel gelir (u) ruh gider söz gelir,
Öldüğünde dokuz arşın bez gider,
İster ise dünya kadar mal olsun." sözleriyle anlatır.

Hayatı boyunca fakirlikten kurtulmayan, ömrü hep maddi sıkıntı içerisinde geçen şair "Usanç" adlı şiirinde:

"Yoksulluk elinden neyleyim yarab,
Kimin ayağına olursun türab,
Kimi şapka ister kimisi çorap,
Ayaktan usandım baştan usandım." der.

İş arar, bulamayınca da "İşsiz İdim İş Aradım" adlı şiirini yazar:

"Birkaç arkadaşla gurbete gittim,
Zengin bir patrona övdüler beni,
Koyunu sağmadan kuzuyu kattım,
Nahir güdemedim kovdular beni." der.

Osman Konak'ın içki ve kumar konusunda da birkaç şiiri vardır. "Karışmam" adlı şiirinde içkiyle ilgili düşüncelerini:

" Sarhoş eder içme derler şarabı,
Sarhoşluğu bile bile içerim.
Bütün insanlığın benim türabı,
Erbabını bula bula içerim." sözleriyle açıklar.

Kumarla ilgili olarak da:

" Eyvah gene bitti para,
Nalet olsun böyle zara,
Borç istedim tek beş lira,
Ona da bir hep yek attım."

dedikten sonra aynı şiirin bir başka dördlüğünde düşmüş olduğu durumu:

" Yeni açan gülüm vardı,
İşte o zaman bahardı,
Konak bitmez malın vardı,
İşte böylece tükettim." mısralarıyla ifade eder.

Toplumda derin yaralar açan kumar, sonunda ona da oyununu hazırlamış bütün malvarlığını kaybetmesine sebep olmuştur. Konak'ın bu konuda yazmış olduğu şiirlerinin sayısı fazla değildir.

O yiğitçe bir eda ile söylediği şiirlerini kahramanlıkla yoğurur, bütün benliğiyle ruh verir şiirlerine ve Mehmetçiğe:

" Fatih'tir Selim'dir Kemal'dir adım,
Gayemiz vatanı korumak dedim,
Yörü bre gözü kanlı Mehmedim,
Hilal kaşlarını çatanım hey hey." diye seslenir.

Aynı edayla vatanına da hitabeder ve:

" Sana göz diken kör olacaktır,
Sana ey mübarek vatanım hey hey.
Toprağında kanım simsıcacaktır,
Her köşede şehid yatanım hey hey." der.

Şairin bu tür şiirlerinde varsağı havası vardır. Ancak şiirler en çok kullanılan 8'li ölçüyle değil 11'li ölçüyle yazılmıştır. Ezgilerini dinlemeden kesin bir şey söylemek doğru değildir.

"Haykırış" adlı şiirinde ise şair tarihte verdiğimiz dersi hatırlatarak Yunan'a gözdağı vermek ister ve şöyle haykırır:

" Söyle alçak Yunan maksadın nedir?
Erken yola çıkmamızı unutma,
Kıbrıs'ta ordumuz kurmuşuz çadır,
Bir noktaya bakmamızı unutma."

sözleriyle düşmana seslenen Osman Konak Mehmetçiğe de şu mısralarla moral verir:

" Nişanlın bir çevre verdi hasından,
İşlemesi albayrağın süsünden,
Topraklar titriyor Allah sesinden,
Bir hamlede dağı delen Mehmedim." der.

Aynı şiirde Mehmetçiği yalnız bırakmak istemez. Ona onun yanında olduğunu hissettirmeye çalışır ve:

" Beş Yunan'ı boğacağım saçımla,
Ben de peşin sıra gelem Mehmedim."

diyerek Türk askerinin arkasında olduğunu belirtir.

Hayatını anlattığı şiirlerinde özellikle bir konuyu seçmeyen şair, başından geçen her olaya şiirlerinde yer vermeye çalışmıştır. Haşerattan şikayet ettiği bir şiirinde:

" İşte halim budur dardayım gayet,
Evi terketmeye çevirdim niyet,
Sıtma savaşına etsem şikayet,
Ne isterler bilmem Osman Konak'tan." der.

Onun "Dövüş" adını taşıyan şiiri Ali Başpınar'ın "Hanımla Kavgı" adlı şiirine benzemektedir. Şairin Başpınar'dan etkilen-

diğini söylemek mümkün. "Soran Yok" adlı şiirinde ise ilgisizlikten şikayet eden Konak:

"Biz şairiz ama köşede kaldık,
Ne bir sohbet edip ne dinleyen var.
Susup oturacak duruma geldik,
Ne bir söyleten var ne anlayan var."

diyerek üzüntüsünü dile getirir.

Anağından çektiğı eziyetlerle de yaşadığı problemleri anlatan şair ona şöyle beddua eder:

"Başına gelenleri tanıyama,
Sürünerek merdivenden ineme,
İki sene sağa sola döneme,
Çeşit çeşit dert bulasın analık." der.

Bu arada vefasız dostlarına da "Yanılmışım" adlı şiiriyle sitem eder.

Osman Konak'ın şiirlerinde yer alan bir diğer konu da köy, köy hayatı, çiftçilik ve köy düğünleridir "Gördüm" adlı şiirinde çiftçiliğı anlatan şair:

"Osman Konak ırgatlara ün ettim,
Biçtim tırmıkladım geri dön ettim,
Buğdayımı değirmende un ettim,
Soframızda emek gördüm aş gördüm."

mısralarında emeğinin karşılığını hissettirir. Köylüyü anlatan bir şiirinde:

"Doğru konuş asla sevmez oyunu,
Kaybetmez asaleti soyunu,
Misafire keser bir tek koyunu,
Dayım insanlıktır huyu köylünün."

mısralarıyla köylünün misafirperverliğini anlatır. Bol miktarda yazdığı nasihat niteliğindeki şiirleriyle de her konuda insanlara nasihat etmeye çalışır. "Doğruluk" adlı şiirinin bir

dörtlüğünde:

"Cemiyette düzgün olsun hallerin,
Yalan yanlış konuşmasın dillerin,
Çalışarak nasır yapsın ellerin,
Zalime boynunu bükme ha bükme."

derken "Kardeş" adlı şiirinde de nasihatlarına devam eder ve:

"Çalışarak biraz terle,
Tavanda kaynasın herle,
Nefsini bağla zincirle,
Düğümünü çözme kardeş."

sözleriyle alıntılarının değerini anlatmaya çalışır. "Sazım" adlı şiirinde de diğerlerinden farklı olarak sazına nasihatta bulunur:

"Dolaş kucaklarda boyun eğmeden,
Kem konuşma hiç hatıra değmeden,
Seni dinlesinler eski nağmeden,
Hürmet et derdini açana sazım." der.

Osman Konak eğitime de önem vermiş ancak bu konuda bir kaç şiir yazmıştır. Bunlardan bir tanesi alfabeyle, diğerleri ise okulla ilgilidir. Bir şaire hitaben yazmış olduğu şiirlerinde ise şair arkadaşlarıyla karşılıklı sohbet eder. "Sohbet adlı şiirinde Cuma Şahin'e hitaben:

"Hızlı gitme papuçların delinir,
Belki çok gücenir belki alınır,
Her damarın bir iğnesi bulunur,
Boş yere dolaşma aylak misali." der.

Ölüm konusuna da geniş yer veren şairimizin bu konuda çok sayıda şiiri vardır. Çocuğunun ölümü üzerine yüreği yanan dertli baba bir şiirinde:

"Hele şu bebeğin örtün yüzünü,
Su ılsın hazırlayın bezini,
Anladım ki o da yumdu gözünü,
İçimizden birin almadan gitmez."

sözleriyle acılarını dile getirir. Karısının ölümüyle de kendinden geçen şair "Ayrılık" adlı şiirinde:

"Seherde meralım darılmış bana,
Konuşmaz bir daha küsmüş gidiyor.
Bütün muhabbeti attı bir yana,
Selamı sevgiyi kesmiş gidiyor."

mısralarına yükler acılarını...

Tabiat ve tabiat olaylarıyla ilgili şiirlerinde ise dağa, taşta toprağa, kuşa, bahara, sonbahara hitaben mısralarını sıralamıştır. "Dağlar" adlı şiirinde:

"Erken açar menekşesi nergisi,
Sevince boyanır deresi düzü,
Seherde meleşir körpecik kuzu,
Koyunu barında beslenir dağlar."

diyerek baharda dağları anlatır. Toprağa hitaben de aynı adı taşıyan şiirinde:

"Bahçesine çalışmayan del'olur,
Diken olur her tarafı çal'olur,
Güzellere hediyesi gül olur,
Saçlarına örmek için toprağım." der.

Şairin tek konudan ibaret olan ve herhangi bir gruba dahil edemediğimiz şiirlerini "Diğerleri" başlığı altında topladık.

ç) Hakkında Hazırlanmış Olan Eserler, Çıkan Yazılar :

A- KİTAPLAR

a-Müstakil Kitaplar

[Osman Konak müstakil bir kitaba sahip değildir.]

b-Antolojiler

Afşinli Şairler Antolojisi, Afşin Belediyesi Kültür Serisi/1 Ank.1992

[Eserde kısaca şairin hayatı ve üç şiirine yer verilmiştir.]

B-GAZETELER

[Afşinin Sesi ve Yeşil Afşin Gazetelerinde çeşitli şiirleri yayınlanmıştır.]

a) Şiirlerinden Örnekler

BOZUK

Satacağım boz eşiği,
Soyu bozuk bozuk bozuk .
Çuvalı attı eşiği,
Huğu bozuk bozuk bozuk .

Biraz da yokuşa tırman ,
Şimdi gerek oldu derman ,
Harabe olmuş değirmen ,
Suyu bozuk bozuk bozuk .

Çare arıyor bentçiler ,
Eşek yüklü elde yular ,
Sıra bekler nöbetçiler ,
Sayı bozuk bozuk bozuk .

Ustası galdi dereden ,
Usanmıştık maskeradan ,
Bulguru çaldı yöreden ,
Payı bozuk bozuk bozuk .

Osman Konak ağırır başın ,
Rengi nedir bu nakışın ,
Anladım ki dönen taşın ,
Yayı bozuk bozuk bozuk .

SATARIM

Her mevsimde çiçekçiyim,
Alırsan sana satarım .
İşim budur gerçekçiyim,
Toplarım yine satarım .

İşte şimdi mevsim bahar,
Bülbül eder âh ile zâr,
Elma kiraz nar dahi var,
Söyle başka ne satarım .

Gül kalmadı gelmeyene,
Üzülürüm almayana ,
Gül kıymeti bilmeyene,
Turpla lahana satarım .

Omuzda heybe dedim ,
Bir gözüne gülü kodum ,
Dolaşırım adım adım ,
Bütün cihana satarım .

Kimibeydir kimihatun,
Ben de gül alırım satın ,
Karga bilmezse kıymetin,
Varır şahana satarım .

Osman Konak gül derelim,
Yaprağa olmaz zararım ,
Tüm maksadım dost ararım,
Gülü bahane satarım .

BU HAFTA NE YİYELİM

Yemek listesi bu hafta,
Saymasını çok severim.
Bulgur pilavı ön safta,
Öymesini çok severim.

Kebabı pişirse fırın,
Tavuk eti olsa yarın,
İçli köfte biraz derim,
Doymasını çok severim.

Gayet taze alsam muzı,
Her yemekte billur tuzu,
Eti yağlı körpe kuzu,
Kıymasını çok severim.

Yumurta olsa rafadan,
Pişirip yesem tavadan,
Yemek üstü baklavadan,
Doymasını çok severim.

Bir portakal bir şeftali,
Kiraz için tutsam dalı,
Temiz bir tabağa balı,
Koymasını çok severim.

İnce kabaktan dolmayı,
Südün kaymağın çalmayı,
Kabuğu ince elmayı,
Soymasını çok severim.

Konak gözüm yaş görmüşüm,
Her tarafı hoş görmüşüm,
Uyandım ki düş görmüşüm,
Yormasını çok severim.

HANIM EMRİ

Hanım benden ayrı ayrı ,
Beş takım elbise ister .
Üçü uzun olsun gayrı ,
İkisini kısa ister .

Tekrar dedi bana bakın ,
Halıyı unutma sakın ,
Odaya döşensin takım ,
Somye koltuk masa ister .

Hemen buzdolabı gelsin ,
Mutfak neşelensin gülsün ,
Fincan çeşit çeşit olsun ,
Bir takım da kase ister .

Göze sürme yüze boy ,
Olacakmış moda bu ya ,
Kürkün üstüne şemsiye ,
Bana da bir asa ister .

Konak düşünürsün niçin ,
Her gezmede ayrı biçim ,
Dost bunları almak için ,
İçi dolu kese ister .

SENDEDİR

Sende sonsuz inanç vardır,
Elbet sonumuz bahardır,
Hak Muhammed Allah birdir,
En mukaddes din sendedir.

Bütün Türk milleti taşır,
Nazik vücudu dolaşır,
Damarlarında birleşir,
Al kırmızı kan sendedir.

Kimseye etmez mudara,
Üstünlüğü sende ara,
Yükselirsin yıldızlara,
Kalbe doğan gün sendedir.

Çalışırsın alnın terli,
Gerçekçisin bundan belli,
İki ellerim nasırlı,
Yıpranmayan can sendedir,

Konuk milletini dinle,
Sevenleri sen de anla,
Öğünürsün Türklüğüne,
Dünya bilir sen sendedir.

BAHARDA

Dertli vefa bulmuş küskün berişmiş ,
Ben derdimi sayamadım baharda .
Sarı çiğden papatyaya karışmış ,
Koklamaya kıyamadım baharda .

Matem rüzgarı gönlümü neresi düzgün ,
Kimsefer olmasın ben gibi bezgin ,
Sümbül yas tutuyor menekşe zgn ,
Koparmaya kıyamadım baharda .

Hiç sevgi görmedim küçükten beri ,
Teselli vermedi dostların biri ,
Mali hlle yaptım hep geceleri ,
Ryalarım yayamadım baharda .

Yeter **Osman Konak** sabrımız taştı ,
El gülerken senin gözlerin yaştı ,
Benim dört mevsimim hep böyle geçti ,
Sevgi sesi duyamadım baharda .

YEŞİL AFŞİN

Yeşil Afşin niçin böyle yaslısın,
Yaraların sarılmıyor ondan mı?
Gonca açmış elvan elvan süslüsün,
Çiçeklerin derilmiyor ondan mı?

Milleti başına taç mı görürdün,
Uzak duranlara suç mu görürdün,
Milletvekilini üç mü görürdün,
Maksadınız sorulmuyor ondan mı?

Bir asmadan üzüm veren salkımız,
Mihrican'a vurdurmak mı korkumuz,
İsteseydi ne yapmazdı halkımız,
Birbirine sarılmıyor ondan mı?

Kim anladı bu ettiğim kahırdan,
Bazı tatlı kelim bazen zehirden,
Neler istemezdin büyük şehirden,
Ellerin boş varılmıyor ondan mı?

Osman Konak burada sözü bitiririm,
Ne bir dayım vardır ne de hatırım,
Yedi yıldır karanlıkta oturrum,
Kaş kaldırıp görünmüyor ondan mı?

ZAMANI GEÇTİ

Ne kadar değişti dñyanın yüzñ,
Yollarda kalmadı kanunun izi,
Yeşile bñrñndñ ovanın düzü,
Öküz beslemenin zamanı geçti.

Artık beslemiyor çiftçiler bile,
Tarlalar mahsuller döndñ sebile,
Orakla kahnca emek nafile,
Öküz beslemenin zamanı geçti.

Araba ağır yüklñ çekemez,
Motor gibi fazla ağır çekemez,
Taşa gelse zorlayıp da sökemez,
Öküz beslemenin zamanı geçti.

Pazara götürsen talibi kasap,
Derisini ciğerini edecek hesap,
Boynuzu olmuyor namtña bir sap,
Öküz beslemenin zamanı geçti.

Vazgeç bu zahmetten aklınız varsa,
Beslemesi zordur ahırın varsa,
Hizmetçiler ücret ister bakarsa,
Öküz beslemenin zamanı geçti.

TOPRAĞIM

Ben yurdumu çok severim temelden ,
Vatanım milletim bir de toprağım .
Ekber Dağları'ndan o Çamlıbel'den ,
Vatanım milletim bir de toprağım .

Hacce kemerini işlemiş puldan ,
Yüzleri elmadan saçları telden ,
Kırpikleri gonca dudağı gülden ,
Vatanım milletim bir de toprağım .

Türk ismi bizlere kaldı nesilden ,
Asla hoşlanmayız yalandan faldan ,
Gencimiz yetişir yüksek okuldan ,
Vatanım milletim bir de toprağım .

Taşan ırmaklardan çağlayan selden ,
Karşı Edirne'ye bağlayan yoldan ,
Kaymaktan tatlısın hemi de baldan ,
Vatanım milletim bir de toprağım .

Poyrazdan kıbleye savrulan yelden ,
Dağda aslan kükrer cerende çölden ,
Osman Konak size kurban gönülden ,
Vatanım milletim bir de toprağım .

EFENDİM

Geben'de rastladım nazlı bir kıza ,
Hüsnüne yakışan boydur efendim .
Elma nisbet eder kırmızı yüze ,
Dudağı bir yudum çaydır efendim .

Şu âlemda rastlamadım eşine ,
Bir kaç yiğit dolaşıyor peşine ,
Suya geldi bir çeşmenin başına ,
Yeri şehir değil köydür efendim .

Sanarsın bir melek belki bir huri ,
Göğsü yasak bölge saçları kuru ,
Kendi çok seviyor yeşili moru ,
Sen de beyazları giydin efendim .

Saçlar dalga dalga tumanın teli ,
Gözlerinin içi sevinçle dolu ,
Ak gerdan üstünde iki şeftali ,
Sandım ki kaşları yaydır efendim

Osman konak der ki yandım yürekten
Ömür boyu kurtulmazsın meraktan
Selam salsayayan geldim ıraktan
Severim güzeli huşdur efendim

YİRMİDOKUZ HARFİ OKUMAK

A dedim yürüdüm aydınlıklara ,
Be'yi arkasında gördüm okudum .
Ce harfin buldum derdime çare ,
Çe'nin faydasını sordum okudum .

De dedim doluştım âlemi gezdim ,
E 'de edebiyat sözünü yazdım ,
Fe 'de felaketin zincirin bozdum ,
Ge 'de gerçeklere vardım okudum .

Ha harfinde gizli haller var ,
I demiyen ırgat olan kullar var ,
İ harfine iyi diyen diller var ,
Çalıştım kafamı yordum okudum .

J okudum ka deyince düşündüm ,
Le deyince layıklığa taşındım ,
Me deyince milletime inandım ,
Hâlimi meydana serdim okudum .

Ge harfini okumayı çok sevdim ,
Ö deyince öğrenmek idi derdim ,
P harfinde pek eysini isterdim ,
R rakam sordum sordum okudum .

S deyince selametin eseri ,
Ş harfi çevirir şaşanı beri ,
Te dedim Türkiyem görsün baharı ,
U,Ü,V,Z durdum okudum .

KARA ÖKÜZÜM

Sabahleyin erken başına geldim ,
Parça kemiklerin elime aldım ,
Kartallar götürmüş cesedin buldum ,
Sırtında kalmamış gön kara öküzüm .

Geceleri otlatırdım yayardım ,
Çüte koşardım öküzümü severdim ,
Müşteri gelirse onu överdim ,
Nasıl dayanırım ben kara öküzüm ,

Her gülün üstünde bülbüller ötmez ,
Kardeşlerim sözümü dinleyip tutmaz ,
Kar kuşağa çıktı hiç işler bitmez ,
Harmanda dayalı gem kara öküzüm .

Konu komşu hep nefsine uyarlar ,
Lastik çizme boy abayı giyerler ,
Öküz sana ziyanlıkçı diyorlar ,
Ekine girmeden dön kara öküzüm .

Osman der ki aklım şaşırdın ,
Yonca yedin sen karnını şişirdin ,
Benim içerime ateş düşürdün ,
Sen de ahretinde yan kara öküzüm .

ZAMAN

Bir mümin yatakta yatamaz olur,
Sabah ezanını duyduğu zaman.
Şükreder Allah'a abdestin alır,
Hemen elbiseyi geydiği zaman.

Kimi abdes alır camide bekler,
Allah diye atar kalpler yürekler,
Sağına soluna ener melekler,
Alnını secdeye koyduğu zaman.

Bir mümin namazı ederse kaza,
Korkar ki kendine olacak ceza,
Girince camiye başlar namaza,
Hazırda imama uyduğu zaman.

Zikrederler yalvarırlar Hüdâya,
Günahlara tevbe eylemek gaye,
Kılınca namazı başlar duaya,
Üç çeki tesbihi sağdığı zaman.

Kulak verir müezzini sözüne,
Allah'ın korkusu düşer özüne,
İki ellerini koyar dizine,
Belini rükuya eydiği zaman,

Ağla Konak ağla dökülsün yaşın,
Bir gün tenesire konacak naşın,
İnsan ahirette alır bağışın,
Dünya malına kıydığı zaman.

BENZER

Süslenme bu kadar zâlimin kızı,
Dört mevsim içinde bahara benzer.
Burda avcılar var görürler sizi,
Biri nişan almış sıkara benzer.

Evli misin yoksa oldu mu nişan,
Engel mi var işinize karışan,
Rüzgar değmiş zülûflerin perişan,
Eser bād-ı saba sellere benzer.

Sarp kayada öter kınalı keklük,
Eşine kavuşan görür mü yokluk,
Bakışında gördüm gizli sıcaklık,
Sernaverden çıkan buhara benzer.

Taze fidan gibi budaksız dalsız,
Hiç cevap vermedi sanki bir dilsiz,
Anladım ki sevdiğine gönülsüz,
Sevmiyor eşini çıkara benzer.

Osman Konak seni seymek sözleri,
Nazlı güzel kabul etse bizleri,
Çok değişti baya gülen yüzleri,
Çatık kaşlarını yıkara benzer.

GEL DE GÖR

Doğum yaptı mahallede könesler,
Sürüsünü yozlarını gel de gör.
Gurt adamdı boş duruyor könesler,
Tilkilerin izlerini gel de gör.

Köye bir fısıltı girdi bir ara,
Hemen sordum bizim yaşlı pedere,
Topal Eşe sevdalanmış muhdara,
Dedikodu sözlerini gel de gör.

Taze yağa kurt düşürdü deriler,
Paketlendi dosda gitti dürüler,
Hep tiviste kalktı koca karılar,
Genç kızlara pozlarını gel de gör.

Sallanıyor mor koyunun küpesi,
Beyaz doğdu kuzusunun tepesi,
Cirit atar eşseklerin sıpası,
Sokakların tozlarını gel de gör.

Konak geldi çalgıcılar edesi,
Düğün yeri oldu köyün odası,
Şimdi kalktı davul zurna modası,
Akıl ermez sazlarını gel de gör.

6 - HACI YENER (1928- —)

a) Hayatı:

1928 yılında Afşin'in Tanır Kasabasında doğmuştur. Doğum tarihiyle ilgili olarak "Vazgeç Sevgilim" adlı şiirinde :

"Boram boram sevda tüten

Ok kirpikli

Sırma saçlı

Kömür gözlü

Sevgilim.

Bilmem ki

Nesine gönül verdin

1928 model bir ozanın." mısralarını söylemiştir.

Hacı Yener ilkokulu Tanır Kasabası'nda bitirdikten sonra ortaokulu Adana'nın Düziçi ilçesinde okumuştur. Lise öğrenimini Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde gören şair, 1946 yılında sağlık memuru olarak göreve başlamıştır. Eşi Nadide ile olan evliliğinden de Nedim, Emin, Rüştü, Esen, Necla adlarında beş çocuğu dünyaya gelmiştir.

Hâlen İstanbul'da bulunan ve İstanbul'u çok seven şair askerliğini de İstanbul/Topkapı'da yapmıştır. Karısının vefatından sonra da Afşin'i tamamen terkederek buraya yerleşmiştir.

O, şiire başlamasını toplumdaki bozukluklara tahammül edemeyişine bağlamaktadır.

Hacı Yener, hayatta kendisi için en önemli şeyin özü-sazı-sözü ve alinyazısı olduğunu "Neyim Var Benim" adlı şiirinde her dördlüğün sonunda ifade etmiştir. Bir başka şiirinde ise:

"Dedim bütün varlığım şiirlerimle bir sazım,

Bir karı üç oğlum var iki de sefil kızım,

Adım **Âşık Yener**'dir eşitlikler niyazım,

Öfkeyle ters döndü de yüzün de göstermedi."

diyerek ailesinden ve kendisi için önemli olan şeylerden bahseder.

b) Şairliği ve Sanatı:

68 yıllık hayatının 58 yılını şiire adayan ve adamaya devam eden Hacı Yener, şiire ne zaman başladığını "Ozanlığım ilkokul öğrencisi bulunduğum 1938 yıllarında başladı ise de, edebî ve sanat değeri taşıyan (taşıyorsa tabii) şiirler yazmaya başlamam 1945 yılından sonra ağırlık kazanmaya başladı." sözleriyle açıklamıştır. O bir kimsenin şiir yazabilmesi için o kimsenin "açlık, sefalet, işsizlik, horlanmışlık, yerilmişlik çemberinden geçmiş olması gerektiğine inanmaktadır. Onun şairliğini hazırlayan en önemli şahsiyetler kendi deyimiyle Yunus Emre, Âşık Veysel ve Pir Sultan Abdal'dır. Pir Sultan Abdal'ın çizgisinde hayatına ve sanatına devam eden şair, şiirlerinde bu şairlerin dışında başka şairlerden de bahseder. Hacı Yener'in şiirlerinde adı geçen şairler Karacaoğlu, Ömer Hayyam, Yunus Emre, Mevlana, Baki, Fuzulî, Hatayî, Köroğlu, Âşık Kerem, Kul Himmet, Ruhsatî, Emrah, Dadaloğlu, Kaygusuz Abdal, Âşık Dertli, Kul Mustafa, Namık Kemal, Ziya Paşa, Şair Eşref, Hamit, Mehmet Akif, Yahya Kemal, Behçet Kemal, Nazım Hikmet, Nafiz Çamlıbel, Orhan Veli, Neyzen Tevfik, Derdiçok, Seyrânî, Cahit Sıtkı, Fazıl Hüsnü, Âşık Daimi, Akif Karakoç, Ahmet Çıtak, Âşık Fermani, İsa Dirgenoğlu ve Hayatî Vasfi'dir. "Ozanlar Şairler Gibi" adlı şiirinde şair, Karacaoğlu'dan "âşıkların piri" diye bahseder. Üstad olarak da Derdiçok'u kabul eden, Yunus Emre tarzında şiirlerinin olduğunu söyleyen Âşık Yener:

"Âşık Yener etme zâri,
Gel hakkı teslim et bari,
Deyişlerim Yunusvarî,
Yunus'dan neyim noksan ki"

diyerek âdeta onunla yarış hâlinde olduğunu söyler. Fakat zamanla o da bir Yunus olamayacağını anlamıştır. Bunu "Ozanlar Şairler Gibi" adlı şiirinde

"Ben bir Yunus olamam" mısralarıyla ifade etmiştir. Şair, bir başka şiirinde ise:

"Gönül gel uyuma sen seni tanı,
Bak toprak oluyor Hakan'ı Han'ı,
Sivas ellerinin seçkin ozanı,
Pir Sultanlar Âşık Veyseller hanı"

diyerek onlara olan sevgisini dile getirir.

Şairliğini hayatıyla bütünleştiren Hacı Yener "Her ne söylemişsem yaşamışımdır." demiştir. Bir çok halk şairlerinde gördüğümüz halk kültürü unsurlarına onun şiirlerinde de rastlıyoruz. Ancak bunların sayısı fazla değildir.

"Dilinde tüy bitmek, dünyaya bel bağlamak, umut ocağını yakmak, sırtına ozan hırkası takmak, ..." gibi deyimlerin şiirlerinde yer aldığını görüyoruz. Nadiren rastladığımız atasözü niteliğinde sözlerle de şair bizlere nasihat eder. O Nasihat adlı şiirinde:

"Duman karlı dağın başına ağı,
Bulut olmayınca yağmur mu yağar,
Gezginci karıdan hatun mu doğar,
Anasına bakıp kızını alın." der.

O halk hikâyesi kahramanlarından söz ettiği şiirlerinde Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun hikâyelerinden faydalanmıştır. "Han Aslı mısın?" adlı şiirinde :

"Yanarım aşkınla Kerem misali,
Sen de Keşiş kızı Han Aslı mısın?"

diyen şair, aşk ateşinde yanması yönüyle kendisini "Kerem'e, sevdiğini ise Aslı'ya benzetir. Şairin sevgilisine olan bu aşkı zamanla onu şirke kadar götürür ve şair Yener bu aşkla:

"Mecnun'um Leyla'ya taptım tapalı,
Garibim sıladan koptum kopalı,
Dönüp gidem desem yollar kapalı,
Binboğa Dağları boran kış gene" der.

"Para" adlı şiirinde de:

"Âşık Yener yâre tapar
Pula tapan yoldan sapar" mısralarıyla bu sözlerini
pekiştirir.

Onun şiirlerinde yer alan edebi sanatların sayısı ise fazla
değildir. "Benim Âhım" adlı şiirinde:

"Dertli bülbül âh eyleme boşuna,
Benim âhım âh çektirir âhlara.
Senin âhın bir goncanın başına,
Benim âhım âh çektirir âhlara."

mısralarıyla derdinin büyüklüğünü anlatır. O öyle bir dert-
tir ki "âh" sözcüğüne bile "âh" çektirir, "aman" dedirtir.

Şairin "Benim âhım âh çektirir âhlara" mısralarında olağan
üstü bir abartma olduğundan mübalağa sanatının yapıldığını
görüyoruz.

"Kayseri'de Bahar" adlı şiirinde şair, Kayseri'de baharın
gelişini, Kayseri'nin nasıl bir güzelliğe büründüğünü anlatır.
Şiirin anlatımında baştan sona teşhis sanatından fayda-
lanılmıştır. Böylece şair baharın gelişle birlikte şiirine de
canlılık katmış olur. Bu şiirin bir dördlüğünde:

"Beyaz donlarını soyundu dağlar,
Gene Kayseri'nin yazı geliyor.
Yeşil atlas giydi bahçeler bağlar,
Gene Kayseri'nin yazı geliyor."

mısralarıyla dağlara, bahçelere, bağlara "giyinip soyunma"
eylemleriyle insan benliği vermiştir. "Geçer Ha" adlı şiirinde
ise:

"Mekân tutup can cesetten eğlenmez
Kanat açıp başka ele uçar ha..."

diyen Hacı Yener, canı kafesteki kuşa benzetir. Burada da
istiare sanatının güzel bir örneğini görüyoruz.

Birçok şairimizde gördüğümüz nazire yazma niteliği
şairimizde de vardır. O, Orhan Şaik Gökyay'ın "Bu Vatan Kimin"
adlı şiiriyle Ziya Paşa'nın Terkib-i Bend'ine nazire yazmıştır.

"Terkib-i Bend'e Nazire" adını verdiği bu şiirinde şair, argo sözlere de yer verir:

"Figan ediyor deyî tân'etmeyin bülbülü,
Neylesin goncaya o ezelî müptelâdır.
Yalancı sözün hükmü ancak öğleye kadar,
Güneş vurur eritir zira ... tan ciladır."

Halk arasında kullanılan birçok tabirleri onun bir çok şiirinde görmek mümkün. "Arznâme" adlı şiirinde de

"Düzen tutmaz temelimiz tünden ...
Birbirinden üstün derdim gayet çok
İlaç gerek almak için param yok
İnsafa gel Emin Özbay insafa" der.

Karşılıklı konuşma şeklinde yazmış olduğu bir şiirinde ise:

"Doktor:

Evvelemler skopiye sokulur,
Birkaç kere grafisi çekilir,
Ve de tekml tahlillere bakılır,
Bir onbini göze almak lazımdır.

Mehmet Ağa:

Bu yıl girdik zaten yerin dibine,
Kimin girdi onbinlira cebine,
Ayçiçeğin güç hal sattık beşbine,
Beyim bütçem kaldırır mı sor hele."

deyince bu duruma şairin içi sızlar ve ;

Ozan:

Bu hal üzdü **Âşık Yener** ustayı,
Halk aç iken siz yutmayın pastası,
Hiç üzmeden babasını hastayı,
Memnun edip hemen salmak lazımdır." der.

"Hakkım Değil mi?" adlı şiirinde ozanların görevlerini:

"Ozanım görevim gerçeği sezmek,
Özgürce konuşmak özgürce yazmak,
Ben de istiyorum özgürce gezmek,
Söyleyin benim de hakkım değil mi?"

mısralarıyla aktarır bizlere... Kendi şairliği konusunda ise

"**Âşık Yener** başta dert yığın yığın,
Bulutları gibi karşıkı dağın,
Eşiği olamam ben âşıklığın,
Sadece bir kuru nâmi bendedir." der.

Şiirlerinde dörtlük sayısını üçten 70'e kadar çıkaran şair "Nic'oldu" adlı şiirinde gelmiş geçmiş bütün insanlardan bahsederek, bu dünyanın kimseye kalmayacağını hatırlatır insanlara...

"Hayat Basamakları" adını verdiği yaş destanında ise insan hayatını doğumundan başlayarak ele alır ve 100 yaşına kadar geçen safhayı anlatır. Bu şiirin ilk dörtlüğünde:

"İnsan şu dünyaya yeni gelince,
Yıkanır tuzlanır arınır gider.
Hemen bir yaşını gelip bulunca,
Emekler emekler yürür de gider."

diyen şair aynı şiirin 15. dörtlüğünde ise:

"Enderdir dünyada gözyaşın gören,
Asırlık ağacın meyvesin deren,
Pir-i fâni olur bu çağa eren,
Nefsi emmareyle gurur da gider." demektedir.

İnsanlar arasındaki sosyal fark ve bu farkın bir uçurum gibi büyümesi şairi kızdırır. O hicivle karışık:

"İşçi memur yoluna parasız yaya yürür,
Köyler etin yüzünü ancak bayramda görür,
Oya Hanım finoya hergün pırzola verir,
İmtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz."

diyerek meseleye eleştirel yaklaşır.

Adalet konusunda da oldukça hassas davranan Hacı Yener, bu konuda bütün insanları adil olmaya çağırır. "Ceza" adlı şiirinde:

"Sarıldım dikene attım gülümü,
Binkez hakeyledim erken ölümü,
Vücudumu yakıp sonra külümü,
Götürüp çöplüğe dökmeli benim."

diyen şair kendine verdiği cezayla ne kadar adil olduğunu sergiler.

Onun şiirlerinde yer alan sevgilisi, çeşitli niteliklere sahip güzellerdir. Karacaoğlan'ı şairlerin piri kabul eden Yener, onu örnek alarak güzelleri mısralarında ağırlar. Bu güzellerin niteliklerini saymakla bitiremez. Sevgilinin gözleri yosun rengidir. Şair sevdiğinin gözlerine sürme çekilmesini istemez, ona nazar degeceğini düşünür. O âhû gözleriyle âlemi süzer. Ondaki kirpikler ok, kaşlar yay gibidir. Ak gerdanında sarı altın dizilidir. Bedeni sütun mermere benzeyen suna boylu güzel, inci dişleriyle badem şekeri ezer. Yüzü gül veya laledir. Neşesi bahara, gülüşü yaza benzer. Aynı zamanda ayva ve portakala benzeyen sevgilinin o gülüşü insanı baştan çıkarır. Konuşması işveli, dili tatlıdır. Gerdanındaki beni, inci tanesi bir gonca güldür. Şair onu "bir içim su" diye nitelendirir. Ceylan bakışlı sevgilinin yanağı da gamze gamzedir. Sırma saçları ise ince beline kadar uzundur.

Şiirlerde görülen en belirgin özelliklerden biri de güzellerin, eli kalem tutan güzeller olmasıdır. Şair bu şiirlerini öncelikle ismini verdiği öğretmenlere hitaben yazmıştır.

Atışmalarında hicivle birlikte mizah anlayışına da yer veren şairin "Talihsiz Dulun Öyküsü" adlı şiirini aşağıda veriyoruz:

Oğul:

Gençlik çağlarında gelip de aşka,
Çıkıp kurtuldun mu saraya köşke,
Sayıver gel bana babamdan başka,
Söyle kaç kocaya vardın kız ana.

Ana:

Oğlum ben namuslu tertemiz dulum,
Gidip sinemada loca mı gördüm.
Evlilikten yana talihsiz kulum,
Varıp Hint asıllı Raca mı gördüm.

Bir Hasan'ın buldum sıcak kucağın,
İki Hüseyin'in sardım bacağın,
Beş köy ağasının yaktım ocağın,
Başka rahat tüten baca mı gördüm.

Dört tellak değiştim gördüm dört hamam,
Üç bakkal beş kasap sayıver tamam,
Sekiz tek muallim dokuz da imam,
Bunların dışında hoca mı gördüm.

Köse Abdurrahman Çerçi Balaban,
İsmail Süleyman Ramazan Şaban,
Fazla yaşamadı rahmetli baban,
Sanki eller gibi koca mı gördüm.

Oğul:

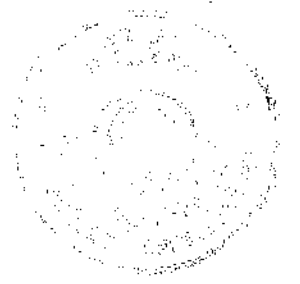
Ne kebab yakmışsın sen ne de şişi,
Ne var saydığında sanki kaç kişi,
Ben hesap eyledim buldu kırkbeşi,
Neden az kocaya vardın kız ana.

Ozan:

Âşık Yener söyler sözü nazlıca,
Yolsuza taş atar şöyle hızlıca,
Resmisinden başka söyle gizlice,
Daha kaç yatağa girdin kız bacı.

Bu şiirinde şair manzum hikâye türünü kullanarak toplum-daki bir tipi eleştirmiştir. Bu eleştirisine mizah unsurunu da katınca, eleştiri aynı zamanda insanları düşünceye sevk-etmiştir.

Ozanlık ve ozanlar konusundaki fikirlerini de açıklamak isteyen şair, bu konudaki düşüncelerini "Deyişler Demeti" isimli

eserinin önsöz kısmına almıştır. Burada:

"Ozanlık ve Ozanlar konusunda da bir kaç cümle ile duralım. Tutucu ve dar bir görüş içerisinde bulunan, çağdışı düşünceye sahip bazı ozanlar ve onları yönetici durumundakiler her sene Konya ilimizde (Âşıklar Bayramı) ismi altında tek taraflı bir zihniyetle şenlik düzenlemektedirler. Bu şenliğe hiç bir devrimci ozan çağrılmaz. Oysa ozanlar deyince Türk ozanlarının hepsinin çağrılması gerekir. Görüş ve düşünce ne olursa olsun ozan halkın ozanıdır." demiştir.

Kendisini ozan olarak nitelendiren kıymetli şair Hacı Yener'in görüşlerine kısmen katılıyoruz. Ancak "halkın ozanı" olduğunu söyleyen ozanlarımızdan millî ve manevi değerlerimizi hiçe saymadan bizleri temsil etmelerini istiyoruz. Bizler Allah'ın vermiş olduğu bu kıymetli istidadı bir takım değerlerimizi çiğnemedenden faydalı yönde kullanmalıyız. Bu konuda sadece kendi değerlerimizi düşünmemiz bencillik olmaz mı?

Hangi görüşü paylaşırsa paylaşınsın, hangi zihniyetten olursa olsun ozanlık mesleğinin kutsallığını gözardı etmemeli, kendi düşüncemizi paylaşmıyor diye diğer ozanları çağdışı olarak nitelendirmemeliyiz. Böyle bir ibareyi geleneğin kutsal emaneti olan bir ozana yakıştıramıyoruz. Bizler bunun şuurunda olan insanlarız. Zira bir Hayati Vasfi, Hacı Yener veya Kul Hamit terazinin hangi kefesinde olursa olsun bu kutsal geleneği icra etmişlerdir.

c) Şiirleri ve Şiirlerinde İşlediği Konular:

Henüz on yaşlarındayken şiir yazmaya başlayan ve buna devam eden şair, şiiri "şairin meyvasıdır" sözleriyle tanımlamıştır. Hayatı boyunca yaşadıklarını, düşündüklerini anlatmaya çalışmıştır.

Şiirlerinin tamamını "Değişler Demeti" ve "Şiirler Demeti" adları altında toplayan Yener, bu şiirlerinde genellikle nazım birimi olarak dörtlük esasını kullanmış, dörtlük sayısını üçten 70'e kadar çıkarmıştır. Onun 8'li ve 11'li hece vezniyle yazmış olduğu şiirlerinin yanında serbest ölçüyü kullandığı şiirleri de vardır. Şiirlerinin kafiye şeması ise koşmada olduğu gibidir.

(abab-cccb-çççb...)

Bütün şairlerin şiirlerinde olduğu gibi Hacı Yener'in şiirleri arasında da aşk konusuna rastlıyoruz. O "Yaralar" adlı şiirinde:

"Gönlümde yeşeren umutlar soldu,
Günler aylar değil seneler doldu,
Âşık Yener boşa âşık mı oldu,
Sevda neymiş gelip bana soralar."

mısralarıyla aşkını anlatır. Zaman zaman onun güzelliğinden bahseden şair, sevgilisini bütün güzelliğiyle sergiler. Onun güzelliği mısralara bile sığmaz. "Yalvarış" adlı şiirinde:

"Elde değil bu aşk beni koymuyor,
Âşık gönlüm kız yüzüne doymuyor,
Bakışların bulgur bulgur kaynıyor,
Ahu göze yay kaşına kurbanım."

diyen şair aşkını ve âşık olduğu sevgilisini anlatır. Kendisine yüz vermeyen güzele ise "Vazgeç Gönül" şiirini yazar. O bu şiirinde gönlüne seslenerek:

"Cevherle tartılsın başın,
Kıymeti var ağır taşın,
Zaten kırkı geçti yaşın,
Vazgeç gönül bu sevdadan."

der ve gönlünün bu sevdadan vazgeçmesini ister. Ancak bu konuda kendisine karışanlardan da hoşlanmaz ve karışanlara:

"Bir sevgilim var benim,
Dili sitemkâr benim,
Gönül benim yâr benim,
Sevdi isem ele ne." der.

Gördüğü bütün güzellere âşık olan ve onlara şiirler yazan Hacı Yener, gün gelir eski aşklarını hatırlar, onlara da şiirler

yazar. Ellere gönül verip kendisine yüz vermeyen sevgilisine sitemle seslenir:

"Etme bu cefayı etme n'olursun,
Bana eder isen Hak'tan bulursun,
Açılıp ellere gonca olursun,
Çakır diken olup batarsın bana." der.

Onun vefasızlığı canına yetince:

"**Âşık Yener** gönlü gamlı çileli,
Gülmedi dünyaya geldi geleli,
Aşkın vefasızmış kalbin hileli,
Unuttum sevgilim unuttum seni."

mısralarıyla karşılık verir.

Şairin bir kişiye ithafen yazmış olduğu şiirlerin çoğu söz verip de sözünde durmayan insanlara yöneliktir. "Bu Gömlek" adlı şiirinde:

"Erenler sen geldin gömlek nerede,
Dönüp caymayasın Allah vere de,
Benim olmaz ise susuz derede,
Ateşlere düşüp yana bu gömlek"

mısralarıyla kendisine gömlek söz verip de almayan bir kişiye hitabeder.

Hacı Yener'in tabiat konusunda yazmış olduğu şiirlerinin sayısı ise oldukça azdır. Şair bu konudaki şiirlerinde dağlardan ve ağaçlardan bahseder.

Dünyanın fâniliği, hayatın bir gün mutlaka son bulacağı düşüncesiyle şair, bu konuda en uzun şiirini yazmıştır. "Gider" adlı şiirinde ise ölümün sessizce gelişini anlatır:

"Ecelden mey sunarlar sen bilmeden içersin,
Ne ektiysen elinle elbet onu biçersin,
Divane **Âşık Yener** birgün sen de göçersin,
Dünyaya gelen fâni turab olur ça gider." der.

Hayatında birçok sıkıntılar yaşayan geçim derdi çeken Hacı

Yener, "Arz-ı Nâme" adlı şiiriyle Hayati Vasfi'ye hâlini anlatır:

"Edat nedir üslûb nedir hiç anlamam zamiri,
Bu serseri başımızın herkes oldu âmiri,
Kaç parayla borca kalsın ayakkabı tamiri,
Meteliğe kurşun atar bir hâldeyim Vasfi Bey." der.

Kendi durumunu arzeden şair, insanlar arasındaki ekonomik uçurumu da farkederek ve bu durumu:

"Ben eti kasapta seyir ederken,
Sen kuzu kızartma yiyip giderken,
Garsona bin lira bahşiş öderken,
Unutma kardeşim unutma beni." sözleriyle anlatır.

"Bizim" adlı şiirinde ise:

"Seksenbine köpek alıp satan var,
Sorsak hele kıymetimiz kaç bizim."

diyerek bu tür insanları eleştirir.

Şiirlerinde ömrünün nasıl geçtiğini anlatan şair yüreğindeki onulmaz derdi, hasretin derdini de unutmaz. O "Sor Beni" adlı şiirinde:

"Hergün giriyorum başka biçime,
Sanki kar yağıyor her yıl saçıma,
Hasretlik kurt gibi girdi içime,
Kemirir kemirir her gün yer beni."

mısralarıyla içini kemiren, her geçen gün kendini yiyip bitiren hasreti anlatır. Geleceğini söyleyip de gelmeyen, aralarındaki hasrete bir son vermeyen sevdiğine ise "Yalancı Yârim" adlı şiiriyle seslenir:

"Ahdin mi vefasız gönlün mü yüce,
Söyle ettiklerin gitmez mi güce,
Bir yılı bir yıla bağlayan gece,
Hani gelecektin yalancı yârim." der ve ona :

"Aşkıyla yandığım gül yüzlü yârim,
Mavi sular gibi ak da gel bana.
Bir bahar mevsimi akşam üzeri,
Saçına sümbüller tak da gel bana."

diyerek sevgilisinden bu hasrete son vermesini ister.
"Durak" adlı şiirinde ise hayatı anlatan şair:

"Bir otobüs kalkar bu duraktan,
Yolcuları var hüzünlü dönen,
Kimi yakından gelmiş,
Kimi ıraktan.
Hayat bir hiçtir,
Hayat bir muammadır,
Ömür sürer gider böyle derbeder
Ve
Ölünceye dek,
Böyle gider" der.

"Biz" adlı şiirinde ise

"Selamet arar iken başımıza dert çıktı,
Yumuşacık dikenler çelik gibi sert çıktı,
Dostlarımız vefasız düşmanlar nâmert çıktı,
Rastlamadık yâr ile ağyarın merdine biz."

mısralarıyla şair hayatta karşılaştığı zorlukları anlatır.

Hacı Yener de hayatıyla mısralarını bütünleştiren,
özdeşleştiren nadir şairlerimizdendir. Onun mısralarında adeta
hayatını adımlarız, yaşadıklarını hissederiz. "Takvimli Şiir"
adlı şiirinin bir dörtlüğünde:

"Dedim: Bütün varlığım şiirimle bir sazım,
Bir karı üç oğlum var iki de sefil kızım,
Adım **Âşık Yener**'dir eşitlikler niyazım,
Öfkeyle ters döndü de yüzün de göstermedi."

sözleriyle hayatını özetler. Geçip giden ömrünü ise "Geçip
Gitti" adlı şiirinde:

"Birgün olsun gülmedim,
Bir ömür geçip gitti.
Dost düşmanım bilmedim,
Bir ömür geçip gitti." mısralarıyla anlatır.

Bir zamanlar "Benim Yunus'dan neyim noksan ki" diyen şair
"Bendedir" adlı şiirinde bütün mütevaziliğiyle:

"Âşıklar toplanıp bir karar verdik,
İrfan bahçesine seyrana girdik,
Ayvasın elmasın narını derdik,
Olgunu onlarda hamı bendedir." der.

Şairin bu konudaki şiirleri oldukça fazladır. Nasihat niteliğindeki şiirleri ise sayı bakımından oldukça azdır. Bunlardan bir tanesi hoşgörü üzerine diğeri ise atasözleriyle ilgilidir. "Nasihat" adlı şiirinde şair:

"Bilmezin bilenle bir olmaz hâli,
İlim görmemiştin olur mu vali,
Şöylece koklayın arı misali,
Sonra bir çiçeğin özünü alın."

mısralarında olduğu gibi çeşitli niteliklere sahip atasözü niteliğinde mısralar söyler.

Ölüm konusunda az miktarda şiiri bulunan şairin bu şiirleri ağıt özelliği taşımaktadır. Bunlardan biri İnönü'ye, diğeri Âşık Veysele yazılmış olan ağıttır. Kendi ölümüyle ilgili olarak da bir dördlük yazmış olan şair "Resimaltı" adlı şiirinde:

"Kendi göçtü dünyada anılmaz ismi kaldı,
Ne mal ne mülk ne servet ne hasta cismi kaldı,
Mecnun Âşık Yenerden talihsiz ahvadına,
Bir kaç saçma şiirle bir de bu resmi kaldı." demektedir.

Uzun süre, memleketi olan Tanır Kasabası'ndan ayrı yaşayan şair Hacı Yener, sılayla ilgili çok sayıda şiir de yazmıştır. "Mektup Selam Götür" adlı şiirinin bir dördlüğünde:

"Karlı Binboğa'nın dumanlı başı,
Gurbette çağlıyor gözümün yaşı,
On yıldır görmedim yârân yoldaşı,
Mektup selam götür bizim ellere."

diyerek sıla hasretini dile getirir. Sıladan gelen mektubu ise:

"Gene özler oldu gönlüm sılamı,
Bu gurbet başımda dert mi belâ mı,
O yâr bizim ile kesmiş selamı,
Ayrılık gününün vakti yazılı." mısralarıyla karşılar.

Toplumun gören gözü, işiten kulağı olan şairlerimiz, toplumu ilgilendiren her konuda duyarlı olmalıdır. Bu duyarlılığı taşıyan ve her zaman muhafaza eden şair Yener de yazmış olduğu hicivlerle hassasiyetini gösterir. "İğneli Şiir"inde şair:

"Aman düzen hep yürüsün bu tonda,
Villa taksi mor binlikler patronda,
Siyah hayyar beyaz bacak Hilton'da,
Zevkine bak uyu babam uyu ha."

demektedir. "Kim Var ki" adlı şiirinde ise:

"Kimimiz var ölene dek temelli,
Kontenjan var seçimle de yüzelli,
Meclisleri çiftlik yapan besbelli,
Deyin hele sizden başka kim var ki."

sözleriyle milleti temsil edenleri eleştirir.

İşçi haklarından, sömüren ve sömürülen insanlardan da bahseder şair:

"Köylü kazanıyor ağa alıyor,
İrgat aynı irgat harman o harman.
Yoksullar açlıktan verem oluyor,
Hekim aynı hekim derman o derman."

diyerek köylünün üzerinden geçinenleri anlatır. Zaman

zaman memleket problemlerine de değinen Yener, toplumsal kurallara uymayanları da iğneler.

Şairin yurt sevgisini, ana sevgisini, dostluğu, 30 Ağustos Zafer Bayramını anlatan şiirlerini tek oldukları için "Diğerleri" başlığı altına aldık.

ç) Hakkında Hazırlanmış Eserler:

A- KİTAPLAR

a- Müstakil Kitaplar:

Tanırlı Âşık Yener, Deyişler Demeti, İst. 1982.

Tanırlı Âşık Yener, Şiirler Demeti, İstanbul.

b- Antolojiler:

Feyzi Halıcı, Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri-Güldeste. Ank. 1992.

[Eserin 501. sayfasında Tanırlı Âşık Yener adı altında şairin kısaca biyografisiyle beş şiirine yer verilmiştir.]

Emir Kalkan, XX. YY. Türk Halk Şairleri. Ank. 1991

[Şairin kısaca biyografisine ve birkaç şiirine eserin 356-362 sayfaları arasında yer verilmiştir.]

B- GAZETELER

[Herhangi bir bilgi verilmemiştir]

d) Şiirlerinden Örnekler

NE VAR BENDE

Gören bir hoş bir hoş bakar,
Bilmiyorum ne var bende,
Bu gariplik beni yakar,
Bilmiyorum ne var bende.

Ne ölüyüm ne diriyim,
Avare gezen biriyim,
Âşık derler serseriyim,
Bilmiyorum ne var bende.

Coştu gene gönül coştu,
Tahammül hududun aştı,
Yakın dostlar uzaklaştı,
Bilmiyorum ne var bende.

Lanetlerim fes giyeni,
Sevmem müridim diyeni,
Takkeliler taşlar beni,
Bilmiyorum ne var bende.

Meyve vermez dalım kurur,
Yâr bile yabancı durur,
Her geçen bir tekme vurur,
Bilmiyorum ne var bende.

Fabrikatör derici mi,
Nabza şerbet verici mi,
Faşist miyim, gerici mi,
Bilmiyorum ne var bende.

Uçağım yok filo filo,
Morfin satmam kilo kilo,
Buğdayım yok silo silo,
Bilmiyorum ne var bende.

Âşık Yener ver demedi,
Rüşveti asla yemedi,
Devlet baba hiç sevmedi,
Bilmiyorum ne var bende.

UNUTAMAM SENİ

Ok kibrikli mûhür gözlüm,
Unutamam seni seni,
Tatlı dilli şirin sözlüm,
Unutamam seni seni.

Esenlerin uzun yolu,
Gül bahçesi sağı solu,
Kalbim sevgin ile dolu,
Unutamam seni seni.

Şiir şiir dilimdesin,
Mektup mektup elimdesin
Hergün hergün gönlümdesin,
Unutamam seni seni.

Sazımdasın beste beste,
Sümbül açsın deste deste,
Gül kokun var her nefeste,
Unutamam seni seni.

Başımdasın bulut bulut,
Gönlümdesin umut umut,
Diyorsun ki beni unut,
Unutamam seni seni.

Hayalimden gitmez cismin,
Tek hatıran gülen resmin,
Melek yüzün "Güler" ismin,
Unutamam seni seni.

Âşık Yener çeker çile,
Âşıklığım düştü dile,
Unutulmuş olsam bile,
Unutamam seni seni.

KİMİM KALDI

Sana çok cefalar ~~ettim~~ mazide,
Usandım elbette ben gide gide,
Gel otur yanıma eşim Nadide,
Sizden başka kimim kaldı dünyada.

Bir garip başım var belalı benim,
Kimseye kalmadı garazım kinim,
Seni çok özledim asker Nedim'im,
Sizden başka kimim kaldı dünyada.

Yitirdim hayatın dizginin gemin,
Severim başına olsun kilimin,
İncitme babanı yaramaz Emin,
Sizden başka kimim kaldı dünyada.

Çiğneyip geçsinler her dem turabım,
Çökmüş saray gibi tümünden harabım,
Benim zeki kızım Esen Serabım.
Sizden başka kimim kaldı dünyada.

Yoksulluk elinden yüreği dağlım,
Talihi karalı kaderi bağlım,
Benim çok sevgili Rüştü Bey oğlum,
Sizden başka kimim kaldı dünyada.

Âşık Yener gene aldı sazını,
Sizden başka kimler çeker nazını,
Babası çok sever Necla kızını,
Sizden başka kimim kaldı dünyada.

GENE BİZİM ELLER DÜŞTÜ AKLIMA

Gönül kalk gidelim bu İstanbul'dan,
Gene bizim eller düştü aklıma,
Kar yağıp kervanım kalmasın yoldan,
Gene bizim eller düştü aklıma.

Yollar çekip gitsin döne dolaşa,
İç Anadoluyu bir baştan başa,
Varıp kavuşalım koca Maraş'a,
Gene bizim eller düştü aklıma.

Pazarcık çölünde avlanır suna,
Andırın yiğidi çıkar oyuna,
Saraycık Beli'nden geçem Göksun'a,
Gene bizim eller düştü aklıma.

Ceyhan'ın etrafı bağ ile bostan,
Donansın güzeller giysin al fistan,
Çok göresim geldi seni Elbistan,
Gene bizim eller düştü aklıma.

Karlı Binboğa'nın coşkun selleri,
Afşin Ovası'nın açsın gülleri,
Çoban Ahmetleri Göğçebelleri,
Gene bizim eller düştü aklıma.

Âşık Yener aslım Şerefli Beyi,
Ben fani dünyada gördüm herşeyi,
Aklımdan çıkmazsın oy Tanır Köyü,
Gene bizim eller düştü aklıma.

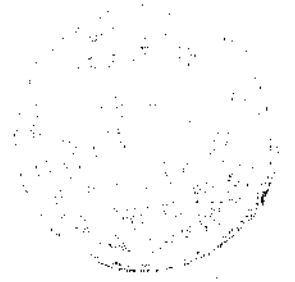

MARİYA

Kız Mariya Mariya geçme sen bu sokaktan,
Sana semtin gençleri âşık oldular çoktan,
Herkes sana kendini eş biliyor hiç yoktan,
Galata'nın köprüsü Karaköy'ün limanı,
Yoktur bu Rum kızının ne dini ne imanı.

Dil döküşü başkadır cefaları naz gibi,
Cebini cüzdanını soydukları az gibi ,
Elinde yolundular çok mösyöler kaz gibi,
Galata'nın köprüsü Karaköy'ün limanı,
Yoktur bu Rum kızının ne dini ne imanı.

Âşık Yener gördü hep çok şeyler geldi geçti,
Boğaz'da su yerine viski şampanya içti,
Adada oynaş tuttu Beyoğlu'nda eş seçti,
Galata'nın köprüsü Karaköy'ün limanı,
Yoktur bu Rum kızının ne dini ne imanı.

ÇARPIK BÜROKRASI

Söyletmeyin beyler. gene bizlerde,
Bir savaşın yarası var yarası,
Sizlerdeki utanmayan yüzlerde,
Silinmeyen karası var karası.

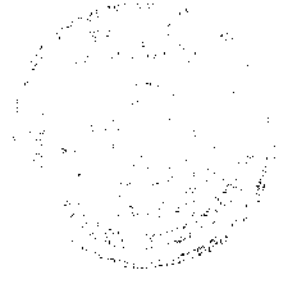
Merhamet yok, vicdan göğre çekilik,
Doğru mahçup, utanmazın başı dik,
Paylaşarak yutun hele şimdilik,
Bu yağmurun borası var borası.

Tıkırında amirlerin işleri,
Ana baba oğlu kızı eşleri,
Her fırsatta bilerseniz dışları,
Bilirsiniz kirası var kirası.

Çekmezsiniz hiç bir işin zahmetin,
Umarsınız ganimetin rahmetin,
Koleradan ölen Veli Ahmet'in,
Hep sizlere mirası var mirası.

Bir çaresi yok mudur bu illetin,
Bu rezalet dik alası zilletin,
Kendi fakir derdi büyük milletin,
Kapışacak parası var parası.

Âsık Yener davasını bilecek,
Sizin ile kozlarını bölecek,
Elbet bir gün hesap vakti gelecek,
Durun hele sırası var sırası.

İŞTE BEN GELDİM

Gönlüm özlem özlem düşüp yollara,
Merhaba hocanım işte ben geldim.
Dağlar yol mu vermez âşık kullara,
Merhaba hocanım işte ben geldim.

Beyazlar giyinmiş ulu Erciyes,
Kayseri'ye doğru yankılar bir ses,
Kalbimde bin arzı içimde heves,
Merhaba hocanım işte ben geldim.

Ne güzel yakışır önlüklü urban,
Giyip de mektebin önünde durman,
Ahu gözlerine bin ozan kurban,
Merhaba hocanım işte ben geldim.

Âşığın gözleri güzel sarrafı,
Eller çirkinleri ayırır safı,
Çerkez beyler mi baban tarafı,
Merhaba hocanım işte ben geldim.

Ak inci gibisin al yemenide,
Bu aşk oylum oylum yaksın seni de,
Taleben olayım okut beni de,
Merhaba hocanım işte ben geldim.

İçimde bir sevda yeniden yeni,
Varıp bir değmeze yâr etme seni,
Kulluğa kabul eylersen beni,
Merhaba hocanım işte ben geldim.

NASİHAT

Dostlarım sizlere olsun nasihat,
Dikensiz tarlanın düzünü alın,
Ateşi yakmasın eyleyin rahat,
Fesat ocağının közünü alın.

Duman karlı dağın başına ağır,
Bulut olmayınca yağmur mu yağar,
Gezginci karıdan hatun mu doğar,
Anasına bakıp kızını alın.

Bilmezin bilenle bir olmaz hali,
İlim görmemiştin olur mu vali,
Şöylece koklayın arı misali,
Sonra bir çiçeğin özünü alın.

Sanmayın kötüyle müşkül hallolur,
On derdin var ise artar ellölür,
Renginden kumaşın cinsi bellolur,
Kenarına bakarak bezini alın.

Gönlü aşkınızla taşıp dolsa da,
Her yerde arayıp sizi bulsa da,
Çirkinin sevgisi şifa olsa da,
Güzelin belalı nazını alın.

Bir musibet gelip bir yere çökse ,
Ayağını çekmez elini çekse,
Eğer bir nasihat almak gerekse,
Bu Âşık Yener'in sözünü alın.

YAĞMA HASTANIN BÖREĞİ

Kör Memduh'u terzi başı seçmişler,
Siz listede bizi şöyle geçmişler,
Yarın bayram hem kredi açmışlar,
Öpüşün ha memur beyler öpüşün.

Birlik yoktur ikilik var buradan,
Maksadınız bizi kovmak şuradan,
Tekmeleyin garip çıksın aradan
Tepişin ha memur beyler tepişin.

Amirlerin forsu ancak bizlere,
Düz yürüsek yan batıyor gözlere,
Bu müdürlük yağlı kuyruk sizlere,
Yapışın ha memur beyler yapışın.

Âşık Yener haber verir duyunuz,
Un torbası tamam mıdır sayınız,
Yem göndermiş size NİXON dayınız,
Kapışın ha memur beyler kapışın.

DOKTOR BEY

Çok derdim var teker teker söyleyim,
Şöyle biraz gelirmisin doktor bey.
Lokman sensin ben gayriyi nideyim,
Derde derman olur musun doktor bey.

Gör halimi hele gel de şöylece,
Günüm zından bir yıl bana her gece,
Oturmazsan ayaküstü böylece,
Beş dakika kalır mısın doktor bey.

Kör cahil mi yutmuş mudur ilimi,
Mecnun mudur sevdalı mı deli mi,
Âlim midir evliya mı Veli mi,
Kimde ne var bilir misin doktor bey.

Savaşım var bu hayata başabaş,
Yalnız kuşa gelen geçen vurur taş,
Desem sana derdime ol arkadaş,
Kabul edip olur musun doktor bey

Âşık Yener yakışır mı saraya,
Kader bizi sürükledi buraya,
İlaç neyler yürekteki yaraya,
Neşter vurup alır mısın doktor bey.

II. BÖLÜM

AFŞINLI HALK ŞAİRLERİNİN ŞİİRLERİNDE GÖRÜLEN ORTAK UNSURLAR

A) Şekil Özellikleri

a) Kafiye :

Bütün şiirlerde görülen, kafiye şeması halk şiirinde en çok kullanılan, koşma şeklindeki şemadır. Diğer şairlerde olduğu gibi Afşinli halk şairlerinin de bu geleneği devam ettirdiğini görüyoruz.

Nazım biriminin dörtlük olduğu şiirlerde kafiye şeması:

aaab-cccb-çççb-....vb

abab-cccb-çççb-....vb

aaaa-bbba-ccca-....vb

Nadiren yer verilen, beyit esasına bağlı şiirlerde ise mes-nevi veya gazelin kafiye şeması kullanılmıştır. Şiirlerde yer alan kafiye türü ise yarım, tam ve zengin kafiyedir. Kafiye yapılırken en çok kullanılan sesler ç,k,l,r,s,t,'dir.

b) Nazım Birimi :

İslâmiyet öncesinden bu yana kullanılan ve bütün şairlerin benimsediği dörtlük esası Afşinli şairlerde de görülür. Onlar çoğunlukla dörtlük esasını benimsemişler, bunun yanında Klasik Türk Edebiyatının nazım birimi olan beyit esassından da uzak kalmamışlardır.

c) Redif :

Afşinli şairlerin şiirlerinde kullandıkları redifler ek halinde ve kelime halinde kullanılan rediflerdir.

ç) Vezin :

Kopuz eşliğinde doğan şiirler, geçmişten günümüze millî olarak kabul ettiğimiz hece vezniyle söylenmiştir.

B) Muhteva özellikleri :

a) Afşin :

Tabiat güzellikleri, maddi ve manevi kültür varlıklarıyla şiirlere konu olan Afşin, adeta Afşinli şairlerin minnet duygusunun ifadesi haline gelmiştir. Kimi şairler burayı Türk-İslâm beldesi olarak ilan ederken kimileri de tabiat harikası olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Tarihi, örf ve adetleriyle yaşatılan ve bunlar yaşadığı müddetçe gurur kaynağı haline gelen Afşin denilince Afşinli bütün halk şairleri, Eshabü'l Kehf'i de unutmamışlardır. Onlar dillerinin döndüğünce Eshabü'l Kehf'in Afşin'de olduğunu isbata çalışmışlardır.

b)Aşk :

Şiirlerde yer alan vazgeçilmez konulardan biri de aşktır. Şairlerimiz bu konu etrafında sevgili, sevgilinin vefasızlığı, ayrılık, hasret... vs. konularını işlemişlerdir :

"Beni yakan için için,
Köyün derdi kentin derdi."

diyen Hayati Vasfi bile aşk konusunu işlemekten kendini alamamıştır.

c) Atasözleri :

Maddi kültür unsurlarımız yanında manevi kültür unsurlarımız da şiirlerimizi süslemiştir. Şairlerimiz yüzyılların kültür birikimi olan bu sözlerle gönlümüze girmiş, bizlere daha yakın olmuşlardır. Onlar bu sözleri ya doğrudan doğruya kullanmışlar ya da kendi ifadeleriyle benzeri sözler söylemişlerdir.

ç) Deyimler :

Afşinli halk şairlerimizin şiirlerinde yörede kullanılan bir çok deyim rastlamaktayız. Onlar bu deyimleri kullandıkları gibi kendileri de bir takım deyimler söylemişlerdir.

d) Din :

Bu konuda kimi şairler 55 sayfa tutan kıssa halinde şiirler yazarken kimileri de "Kur'an-ı Kerim, Niyaz, Bismillahirrahmanirrahim, Ramazan, Namaz, Dini Bayramlar...vs." konularında bir kaç dörtlükten ibaret şiirler yazmışlardır.

e) Dialog :

Hiç bir zaman önemini kaybetmeyen icrada dialog unsuru; islâmiyet öncesinden günümüze kadar gelebilmiş, Afşinli halk şairleri tarafından bu gelenek devam ettirilmiştir.

f) Edebi Sanatlar :

Anlatıma renk katmak amacıyla, halk şairlerinin en çok kullandığı muhteva unsurlarındandır. Onlar edebi sanatlardan en çok teşhis, teşbih, telmih, hüsn-ü ta'lil, tecahül-i arif ve tenasüp sanatlarını kullanmışlardır.

g) Eleştiri :

Oldukça duyarlı olan ve bütün hassasiyetiyle içinde yaşadığı toplumun haklarını korumaya çalışan halk şairlerimiz, yapmış oldukları eleştirilerle bizlere ışık tutmuşlardır.

h) Günlük Hayat :

Hayatlarını mısralarıyla bütünleştiren Afşinli halk şairlerimiz, şiirlerinde hayatın bütün safhalarına yer vermişlerdir.

ı) Halk Hikâyeleri :

Kerem ile Aslı'dan Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin'e kadar halk hikâyesi kahramanlarımızı, bütün halk şairlerimiz şiirlerinde kullanmışlardır.

i) Millî Unsurlar :

Vatan, millet, bayrak, din aşkıyla gönülleri çarpan bu insanlar Afşin'i, Afşin'in tarihini mısralarına nakış nakış işleyerek "Hey, behey" ünlemleriyle toplumumuza seslenmişlerdir.

j) Mizah :

Halk şairlerimizin vazgeçilmez tutkusu haline gelen mizah unsuru onların şiirlerine farklı bir özellik katmıştır. Zaman zaman hicivle birlikte kullanılan mizah bazen de herhangi bir konuyu kalıcı kılmak amacıyla kullanılmıştır.

k) Nasihat :

Bütün insanlara seslenmek topluma mal olmak isteyen halk şairlerimiz bizim insanımızla bütünleşmişler, hayat tecrübeleri başta olmak üzere bir çok konularda toplumumuza nasihat etmişlerdir.

l) Toplumsal Problemler :

Onlar yaşadıkları müddetçe bizleri temsil etmişler, istisnasız bütün halk şairlerimiz problemlerimizi dile getirmişlerdir.

m) Yaş Destanı :

Halk şairlerimiz yaş destanına "Dünyaya Gelmek", "Ömür Destanı"... vb. adlar vermişler neticede diğer yaş destanlarında olduğu gibi bir insanın doğumundan ölümüne kadar hayatını anlatmaya çalışmışlardır.

SONUÇ

Derleme öncesi, güzelliğini şairlerinin mısralarında bulduğumuz ,teknolojinin bütün çabalarına rağmen kültür varlıklarını muhafaza etmiş bir belde karşıladı bizi...

Şehir imkanlarının kısıtlı olması bizim mesleğimizden dolayı sahada araştırmaya ayıracak zamanımızın yeterli olmaması başlangıçta ümitsizliğe düşmemize sebep oldu. Bu araştırmanın başarılı bir neticeye ulaşabilmesi için üniversitede öğrendiğimiz sahada derleme metodlarının ve hocamızın verdiği pratik ipuçlarının dikkatli bir şekilde uygulanması gerekiyordu. Çalışmamıza ilk olarak çevremizdeki insanlardan başladık. Onlar bize ilk önce Afşin'in büyük şairlerinin adlarını vermekle yetindiler. Afşinli halk şairlerinin hayatıyla ilgili verilen bilgiler de yeterli değildi. Afşin Belediye başkanının âşıkler meclisi oluşturmak için çaba sarfettiğini fakat neticeye pek ulaşamadığını duyunca, onun bu konuya karşı duyarlı bir insan olduğunu öğrenmiş olduk. Bundan sonra ilk işimiz belediye başkanı sayın Ergün Ertekin Beyle görüşmek oldu. Görüşme neticesinde bu konuda yanılmadığımızı anladık.

Belediyeden temin ettiğimiz Afşinli Şairler Antolojisi, bu konuda amatörce hazırlanmış bir kaynaktı. İşe bu antolojiyi incelemekle başladık. Karşımıza çıkan isimler oldukça fazlaydı. Bunların ayıklanması, halk şairlerinin tesbit edilmesi gerekiyordu. Bulduğumuz canlı kaynaklar bu konuda birinci dereceden yardımcımız oldu. Bu arada Kahramanmaraş İl Yıllığını da karıştırmayı ihmal etmedik. Hayatta olduğunu öğrendiğimiz bir çok halk şairine ulaşamadık. Mahsuni Şerif (Şerif Cırık), Âşık Meşgûli (İsmet Bolat), Mevlüt Soydan vs. bunlardandır. Bu şairlerden "Giriş" kısmında bahsettik yeterli olmayan bu bilgiler bizden sonra çalışma yapacaklar için sadece bir ipucu olacaktır.

Neticede derlenen şiirler ve halk şairleri hakkında yapılan araştırmalar ise âşık edebiyatı için tam bir kültür hazinesi konumundadır. Derlediğimiz yaklaşık 1600 civarındaki şiirler örf ve adetleri ile hayat tarzıyla tam bir kültür taşıyıcısı ,bizler

için nimettir. Biz bu hazineye bir türlü ulaşamadığımız, bazılarının nerede olduğunu dahi bilmediği halk şairlerimizi dahil etmek isterdik. Yaptığımız bu araştırma, yapmak istediğimizin sadece bir zerresidir. Yeterli imkana sahip olmayan araştırmamızın bundan sonrakilere ışık tutması dileği gönlümüzde yatmaktadır. Bunun şuurunda olan araştırmacılarımıza araştırmalarında şimdiden başarılar diliyoruz.

SÖZLÜK

A

- Aba : 1. Yünden dövülerek yapılan kalın, kaba kumaş. 2. Bu kumaştan yapılmış yakasız uzun üst.
- Ağyar : Başkaları, yabancılar, eller.
- Ateşi kaymak : Ateşlemek, tutuşturmak.
- Avara : 1. İşe yaramaz, kötü. 2. İşsiz, başı boş aylak.
- Aviz aviz gezmek: Aylak aylak gezmek.
- Ayan olmak : 1.Belli olmak, bilinir olmak.2. Birşeyi önceden hissetmek.

B

- Bad-ı saba : Sabah rüzgarı.
- Başa kakuç : Başa kalkılan, yapılan bir iyiliği yüze vurma.
- Başından sağmak : Bir istekte bulunanı sözde bir sebeble uzaklaştırmak.
- Baytaran : Kekiğe benzer bir tür bitki.
- Ber : Bere, şapka.
- Berit Dağı : Maraş'ın Göksun ilçesine bağlı Tombak köyü civarında bir dağ.
- Beyhude : Boşuna, faydasız, anlamsız.
- Bicik : Buzağı, ineğin yavrusu.
- Borozan : 1. Üfleyerek çalınan perdesiz çalgı. 2. Bu boruyu çalan kimse. 3. Birilerinin sözcüsü olan.
- Böğür : İnsan vücudunun yan tarafı.
- Burç : Kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı.
- Burhan : Kanıt, delil.
- Buse : Öpücük, öpme, öpüş.

C

Camia	: Topluluk, zümre.
Cana dokanmak	: 1. Bir işin en önemli yeri üzerinde durmak. 2. Bir kişinin hassas noktasını bulmak.
Caymak	: Vazgeçmek.
Ceren	: Ceylan.
Cezbeylemek	: Kendine çekmek, bağlamak.
Cor	: Şor, laf.
Cuhur gaztası	: Cumhuriyet Gazetesi
Cura saz	: Bir çeşit küçük saz.

Ç

Çakal	: 1. Et oburlardan sürü durumunda yaşayan kurtlar. 2. Kurnaz, yalancı. 3. Bir yaban hayvanı.
Çakır Tiken	: Maydonozgillerden hekimlikte kullanılan bir tür bitki, deve elması.
Çalı	: Bögürtlen, ahududu gibi ağaç. Küçük dalları, çok çatallı ve sapları odunsu bitki.
Çalım satmak	: Kurulup büyüklük taslama, bağırıp çağırmak.
Çarık	: Tabaklanmamış sığır derisinden yapılan ve deliklerine geçirilen şeritle sıkıca bağlanan ayak giyeceği.
Çatmak	: 1.(Kaş, yüz için) Sertlik öfke bildiren bir duruma sokmak. 2. Birine sert sözle söylemek.
Çayan	: Çok ayaklılardan, sarımtırak renkli zehirli böcek.
Çengel	: Bir yere takılmaya, geçirilmeye yarayan eğeli demir.
Çığır	: Yeni bir biçim, yöntem veya yol.
Çor	: 1. Hastalık, dert. 2. Sığır vebası.
Çul	: 1. Genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma. 2. Kıldan veya yünden yapılmış hayvan örtüsü.

D

- Desti : Kulplu geniş gövdeli dar boğazlı, emzikli veya emziksiz olabilen toprak kap.
- Dide : Göz.
- Dili lat olmak : Dili tutulmak.
- Düğörcü : İsteyici, evlenmek isteyen erkek için kız görmeye giden kimse.
- Dühul : Girme, giriş.
- Dünek : Kuşların evcil kanatlarının üzerinde tünedikleri dal veya sırık.
- Dürzi : Ağır bir hareket ve küfür sözü olarak kullanılır.

E

- Ecdad : (Çoğulu). Dedeler, atalar.
- Ede : Büyük erkek kardeş, ağabey.
- Eğirimce zilif : Kıvrıkcık zülûf, saç.
- Ellaham : Herhalde.
- Ellemek : Dokunmak.
- Elzem : Lüzumlu, gerekli.
- Emmi : Amca, Babanın erkek kardeşi.
- Eshabülkehf : Kur'an-ı Kerim'de Kehf suresinde anlatılan olayın geçtiği yer. Afşin'de Emirli Köyü civarı.
- Eyer : Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne.
- Eyyam : Gün.

F

- Felah : Kurtuluş, selamet.
- Fistan : Elbise.
- Fors : 1. Söz geçirirlik, saygınlık. 2. Hava (Mec.).

G

Gani	: 1. Zengin, varlıklı. 2. Bol.
Garaz	: Bilerek kötülük yapmak.
Göyünmek	: 1. Dertlenmek, içlenmek. 2. Bir şeyin ateşte hafif yanması.
Göze	: Bir şeyin kaynağı.
Güman	: Şüphe.

H

Hacce	: Hatice.
Haciz	: Bir alacağın ödenmesi için borçlunun parasına aylığına veya malına el konulması.
Halbır	: Buğday elemek için kullanılan alet, elek.
Halık-i Mabut	: Yaratan, Allah.
Hâr	: 1. Diken. 2. Sıcak, kızgın.
Hardal Aşı	: Hardal bitkisinden yapılan bir tür yemek.
Heba	: Hiçbir işe yaramadan yok olma.
Hırolmak	: Kavgaya meyilli olmak.
Hicap	: Utanma, sıkılma.
Hicran	: Ayrılık.
Hila	: Hile.
Hitam Bulmak	: Sona ermek, bitmek.
Hor Bakmak	: Değersiz saymak, değer vermemek.
Hurç	: Heybe.

I

Iramak	: Uzaklaştırmak.
İrasgele	: Rastgele, öylesine.
İşmar Etmek	: İşaretleşmek, işaretle anlaşmak.

İ

İblis	: Şeytan.
İcabına Bakmak	: Gereğini yerine getirmek.
İflah Olmak	: Onmak, mesut olmak.
İhata Etmek	: 1. Kuşatmak, çevirmek. 2. Kavramak, inayet.

İresim : Resim.
 İrşatolmak : Doğru yolu bulmak.
 İşleri tıkırında olmak : İşlerin iyi olması hali.

K

Kabze : 1. Silah kılıfı.2. Tutulacak yer, tutak.
 Kalınç : Kılınç.
 Karabursa : Karaborsa, piyasada olmayan malın gizlice yüksek fiyatla alınıp satılması.
 Karkın : Sarı sümbüle denir.
 Kayım : Sağlam, daima sürekli.
 Keçe : 1. Yapağı veya keçi kılının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş. 2. Bu kumaştan yapılmış olan. 3. Yere serilen halı.
 Kem : Kötü.
 Kenan : Yakup Peygamberin memleketi. Bugün Filistin'de Sayda , Sur dolaylarıyla Suriye'nin bir bölümünü içine alır.
 Kenger : Dağlarda yetişen,sütünden sakız yapılan bir tür bitki.
 Kepçe : Sulu yiyecekleri karıştırmaya, dağıtmaya yarayan, uzun saplı, yuvarlak ve derince kaşık.
 Keşik : 1. Nöbet, sıra. 2. Başörtüsü bağlama şekli.
 Kevser : Cennette bulunduğu inanılan kutsal su.
 Kıtımir : Ashab-ı Kehf'in köpeğinin adı. Bu köpek hakkında tefsirlerde İsrailiyattan olmak üzere çok çeşitli malûmat vardır. Cennete girecek hayvanlar arasında Kıtımir de vardır.
 Konalga : Göçebe ve yolcuların yolculuk veya göç sırasında konakladıkları sulu ve otlu yer, konak yeri.

Koz	: Başarı fırsatı olan elverişli durum. Saldırış ve savunma fırsatı.
Könes	: 1. Köpeğin yavrusu, enik. 2. (Argo). Çarşı iti.
Kumanya	: Yolculuk için hazırlanan yiyecek, azık.
Kuvan	: Kovan.
Kuz Etmek	: Gölge etmek.
Kuzgun	: Karga.
Künek	: Bal, yağ, yoğurt gibi şeyler koymaya yarayan tahta kova.
Künfeyekün	: Ol deyince olmak.

L

Lâmekan	: 1. Mekanı olmayan, mekansız. (Allah'ın sıfatlarından) 2. Yersiz yurtsuz.
---------	--

M

Mağrurlanmak	: Kurumlanmak, gururlanmak.
Maraz	: Dert, hastalık.
Meftun Olmak	: Bağlanmak. tutulmak.
Mekkare	: Osmanlı ordusunda taşıma işlerinde kullanılan at, deve, katır gibi hayvanlara verilen ad. Bu amaçla halktan ücret karşılığında kiralanen yük hayvanı.
Menend	: Eş, benzer.
Menzil Almak	: Yol almak, mesafe katetmek.
Meral	: Ceylan, sevgili.
Metah	: Mal varlığı.
Meymenetsiz	: Uğursuz, kılıksız, suratsız.
Mihman	: Misafir.
Milis	: 1. Savaş sırasında orduya yardımcı olarak toplanan halk gücü. 2. Bazı ülkelerde yardımcı güvenlik gücü.
Misk-i Amber	: Güzel koku.
Muhanet	: İş bitirmeyen.
Muhtekir	: Seçilen.

Mûbin	: Müjdelenmiş.
Mücrim	: Suçlu
Münbit	: Verimli, bitek.
Münker	: Ahirette sorgu meleği.

N

Naçar	: Çaresiz.
Nail olmak	: Ulaşmak, erişmek, kavuşmak.
Nakşibendi	: Şeyh Muhammed Bahauddin Nakşibendi'nin kurduğu gizli ibadete dayanan bir tarikat.

Nantiya Bir Sapolmak : Bir baltaya sap olmak, işe yaramak.

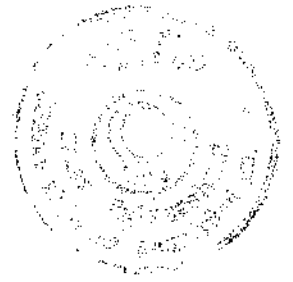
Nâr	: Ateş.
Nara	: Çılgılık.
Nekir	: Ahirette sorgu meleği.
Ney	: Türk müziğinde, özellikle Tekke müziğinde yer alan kaval biçiminde, yanık sesli, kamıştan bir üfleme çalgısı.
Neynem	: Neyleyim, ne yapayım.
Nişan	: İz, belirti.

O

Oba	: 1. Göçebelerin konak yeri. 2. Burada konaklayan göçebe halk veya aile.
Od	: Ateş.
Okkabaz	: Cambaz, kurnaz, hileci.
Ossanmak	: Usanmak, bıkmak.
Ot	: Tütün ve kül karışımı, dudak ve diş arasında bırakılan, uyuşturucu özelliği olan bir tür ot.
Oylum oylum yanmak	: İçin için yanmak, çok yanmak.

Ö

Öğrün öğrün	: Uğrun uğrun, gizli gizli.
-------------	-----------------------------

P

Pakıl Olmak	: 1. Cimri olmamak. 2. İş bitirmemek.
Parelenmek	: Parçalanmak.
Peç	: Peçe, yüz örtüsü.
Perçem	: 1. Tepede bırakılan saç tutamı. 2. Kaskül.

Pes	: 1. Yenilgiyi kabul etme. 2. Yeter, kafi.
Pıroram	: Program.
Pos	: Hareket.

S

Sahabe	: 1. Hz. Muhammed'in meclislerinde ve konuşmalarında bulunan kimseler. 2. Sahipler, sahip çıkanlar.
Sahta	: Sahte, gerçek olmayan.
Samanyolu	: Açık gecelerde gökyüzünde boydan boya görülen uzun yıldız kümesi.
Sebil	: 1. Hayır için dağıtılan. 2. Yol, yolculuk.
Selavat	: Hz. Muhammed' ve O'nun soyundan gelenlere saygı bildirmek için okunan dua.
Semavat	: Gökler, gezegenler, gökteki bütün cisimler.
Seyyah	: Gezgin turist.
Sığveşmiş Söğüt	: Suyunu çekmiş, üzerinden zaman geçmiş söğüt.
Silo	: 1. (10) Kg'lık bir tür buğday ölçөгі. 2. Depo, geniş depo. 3. (Argo) İşe yaramaz.
Sin	: 1. Mezar. 2. Yaşanılmış olan süre, yaş.
Sitok	: Depolanmış, stok.
Söbe	: Oval biçimde olan.
Söyünmek	: Kıyafet değiştirmek, soyunmak.
Süküt-ı yâr	: Sevgilinin sessizliğı.

Ş

Şaki	: Haydut, eşkiya.
Şalvar	: Genellikle ağı çok bol olan, bele bir uçkurla bağlanan geniş üst donu.

Şeş atmak : Tavlada atılan zarın altılı gelmesi.
 Şuh : Neşeli ve serbest (kadın).

T

Talan Etmek : Yağmalamak.
 Tama : Hatırla.
 Tas : Genellikle içine sulu şeyler konulan metalden yapılmış kap.
 Tekmil vermek : Emir vermek.
 Teneşir : Ölü yıkanan kerevek, salacak.
 Tırşik : Yaban pancarının çok ince kıyılıp, mayalandırılmasıyla yapılan çorba.
 Tiken : Diken.
 Tomurmak : Tomurcuk haline gelmek.
 Tor : 1.Toy,işe alışkın olmayan,acemi 2. Çekingen 3. Ham.
 Tor Keklik : Yabani keklik.
 Töslemek : Dönmek.
 Tülbent : 1. Pamuktan ince ve seyrek dokunmuş, hafif ve yumuşak bez. 2. Bu bezden yapılmış başörtüsü.
 Türap : Toprak, toz.

U

Uğrun uğrun : Gizli gizli.
 Uhrevi Dünya : Öbür dünyaya ait ahiretle ilgili.

Ü

Üryen : Çıplak .

V

Vird : 1. Dini bir sözü sürekli tekrarlama. 2. Çok tekrarlama, diline dolama.
 Vuslat : (Sevgiliye) Kavuşma.

Y

Yadolmak	: Hatırlanmak.
Yağlık	: Başörtüsü.
Yamaç	: 1. Dağın veya tepenin herhangi bir yanı. 2. Karşı, ön.
Yayan yapıldak	: Yayan ve yalın ayak.
Yediler	: Yedi Uyurlar. Yedi kişilik evliya topluluğuna verilen ad.
Yıldırımak	: Bıktırmak.
Yırak	: Uzak.
Yıkatmak	: Yıklatmak.
Yolak	: Patika.
Yular	: Bir yere bağlamak veya çekerek götürmek için hayvanın başlığına veya tasmaına bağlanan ip.

Z

Zemheri	: Kışın en şiddetli zamanı, kara kış.
Zillet	: Hor görülme, alçalma.
Ziyannıkçı	: İsrafçı, israf eden, başkalarının malına zarar veren.
Zopa	: Sopa.
Zula	: Kaçak ve yasak şeylerin saklandığı gizli yer.

BİBLİYOGRAFYA

- Afşaroğlu, M. Oğuz-M. Ali Küçükpınar, Derdiçok Hayatı ve Şiirleri. Afşinli Şairler Antolojisi; Ank. 1992
- Alkan, Naim; Türk Halk Edebiyatı, Ank. 1973.
- Arısoy, Nurullah; Türk Halk Şiiri Antolojisi, Ank. 1985.
- Ayyıldız, Mehmet; Derdiçok'un Hayatı ve Şiirleri, Adana 1955.
- Banarlı, Nihat Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, c.1,2., İst. 1971.
- Bayrı, M. Halit; Halk Şairleri Hakkında Küçük Notlar, İst. 1937.
- ; Halk Şiiri XIX. Yüzyıl, İst. 1956.
- ; Halk Şiiri XX. Yüzyıl, İst. 1957.
- Boratav, P. Naili; Halk Edebiyatı Dersleri, Ank. 1992.
- ; İzahlı Halk Şiirleri Antolojisi, Ank. 1943.
- Demir, Sıddık; Afşinli Derdiçok, Ank. 1993.
- Dizdaroğlu, Hikmet; Halk Şiirinde Türler, Ank. 1969
- Elçin, Şükrü; Halk Şiiri Antolojisi, Ank. 1988,
- Emir Mahmutoğlu, A. Saim-A. Oğuz Özavşar-M. Ali Küçükpınar; Derdiçok ve Şiirleri, Maraş 1946.
- Eren, Hasan; Türk Saz Şairleri Hakkında Araştırmalar, Ank. 1952.
- Ergün, S. Nüzhet; Halk Şiirleri (1. Kitap), İst. 1927.
- Gözyaydın, Nevzat, "Anonim Halk Şiiri Üzerine" Türk Dili/Türk Şiiri Özel Sayısı-III (Halk Şiiri), LVII (445-450), Ocak-Haziran 1989
- Günay, Umay; Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, Ank. 1992.
- Güney, Eflatun Cem; Halk Şiiri Antolojisi, İst. 1959.
- Güzel, Abdurrahman; "Tekke Şiiri" Türk Dili/Türk Şiiri Özel Sayısı-III (Halk Şiiri), LVII (445-450), Ocak-Haziran 1989
- Halıcı, Feyzi; Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri, Güldeste, Ank. 1992.
- Kahramanmaraş İl Yıllığı.
- Kalkan, Emir; XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri, Ank. 1991.
- Kaya, Doğan; Şairnameler, Ank. 1990.
- Kocatürk, V. Mahir; Saz Şairi Antolojisi, Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Saz Şiiri Tarzında Yazılmış En Güzel Şiirleri, Ank. 1963.
- , Şiir Defteri, Yunus Emre'den Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Her Çeşitten En Güzel Şiirleri, Ank. 1963.

- Köprülü, Fuad; Halk Şairleri, 2. Kitap, İst. 1926
- ; XVI. Asrın Sonuna Kadar Türk Saz Şairleri, İst. 1930.
- ; Âşık, İst. 1933.
- ; Halk Edebiyatı Antolojisi, İst. 1937.
- ; XVII. Asır Saz Şairleri, İst. 1939.
- ; XVIII. Asır Saz Şairleri, İst. 1940.
- ; XIX. Asır Saz Şairleri, İst. 1940.
- ; XX. Asır Saz Şairleri, İst. 1940.
- ; Türk Saz Şairleri, c.5, Ank. 1965.
- Kul Hamit; Umut Çiçekleri, ?
- Kurt, Celalettin; Elbistanlı Şairler Antolojisi, Malatya 1993.
- [Makal], Tahir Kutsi; Halk Şiiri Antolojisi, İst. 1986.
- Mutluay, Rauf; Türk Halk Şiiri Antolojisi, İst. 1972.
- [Onay], Ahmet Talat; Halk Şiirinin Şekil ve Nev'i, İst. 1928.
- Ozankan, Cenap; Kırk Halk Şairi, İst. 1960.
- Özdemir, Fuat; Fuad Köprülü'nün Türk Saz Şairleri Üzerindeki Çalışmaları, Elazığ, 1980 (Doktora Tezi).
- Özdemir, Yaşar; Afşin Ağzı, Ank. 1960 (DTCF Lisans Tezi).
- Özhan, Mevlüt-Emine Kırıcı-N.Zeynep Özçörekçi-Ömer Gözükızıl-Mukadder Küren; Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi, Ank. 1992.
- Özsoy, Bekir Sami; Posoflu Âşık Sabit Müdami Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Eserleri, Kayseri 1992 (Doktora Tezi).
- Öztelli, Cahit; Halk Şiiri XIV.-XVII. Yüzyıllar, İst. 1955.
- ; Halk Şiiri XVIII. Yüzyıl, İst. 1955.
- Püsküllüoğlu, Ali; Türk Halk Şiiri Antolojisi, Ank. 1974.
- Sakaoğlu, Saim-Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek; Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri, İst. 1985.
- ; Azerbaycan Âşıkları ve Halk Şairleri, İst. 1986.
- Sekni, Nazife Gül; Afşinli Halk Şairi Adem Kılınc, F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yüksek Lisans Semineri], Elazığ 1994.
- Sevengil, Refik Ahmet; Çağımız Halk Şairleri, İst. 1967.
- ; Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri, İst. 1965.
- Soydan, Mevlüt; Dile Gelen Duygular, ? 1993.

Taşıyürek, Hayati Vasfi; Ebesinin Oğlu, ? , ?.

-----; Dile Gelen Anadolu, ? , ?.

-----; Kalbimdeki Arzu, ? , ?.

-----; Nazar, ? , 1992.

-----; Türkmen Türküleri, ? , ?.

-----; Ülkü Tomurcukları, ? , ?.

-----; Yedi Uyurlar, Maraş 1968.

Uraz, Murat; Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri, İst. 1933.

Yağız, Süleyman; Berçenekli Âşık Mahzûni, 1976.

Yener, Tanırlı Âşık; Deyişler Demeti, İst. 1982.